Календар канадійського ФАРМЕРА

1936

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Переступний

1936.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ

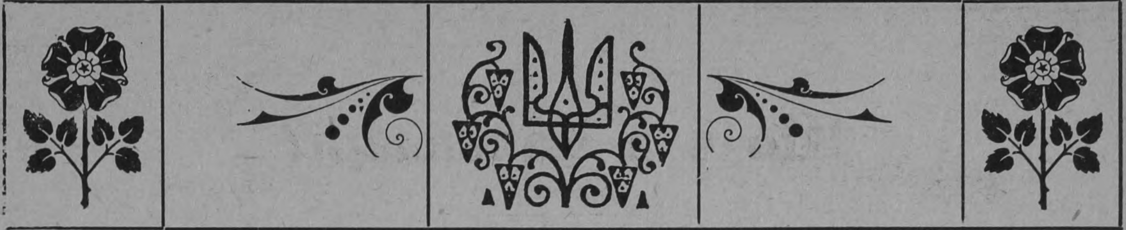
НАКЛАДОМ „КАНАДИЙСЬКОГО ФАРМЕРА"

293 MARKET AVE. WINNIPEG, MAN.

PRINTED IN CANADA

Що є в Календарі?

Оголошення

Історичний Календар

I. Українська Держава за княжих часів 800—1340.

800—1240. Київська Держава.
800. Початки Київської Держави.
860. Аскольд і Дир у Київі. Перший похід на **Царгород.**
900—914. **Олег.**
907. Війна з Грецією і перший договір Олега.
911. Другий договір Олега з Грецією.
914—946. Ігор.
944. Договір Ігоря з Греками.
946—960. Ольга.
960—972. Святослав.
971. Договір Святослава з Греками.
979—1015. Володимир Великий.
981. Злука Галичини з Київською Державою.
988. Хрещення України.
1018—1054. Ярослав Мудрий.
1054. Поділ України на князівства.
1084—1200. Рід Ростиславичів у Галичині.
1113—1125. Володимир Мономах.
1124—1153. Володимир Галицький.
1153—1187. Ярослав Осьмомисл Галицький.
1169. Руйновання Київа Москалями.
1185. Похід Ігоря на Половців.
1200—1340. Галицько - Володимирська Держава. Рід Романовичів у Галичині.
1200—1205. Роман, галицько - володим. князь.
1205—1264. Данило.
1223. Перший прихід Татар.
1240. Другий прихід Татар. Кінець Київської Держави.
1253. Коронація Данила на короля.
1264—1300. Лев, галицький князь.
1300—1308. Юрій, галицький король.
1340. Кінець Галицько - Володимирської Держави. Кінець княжих часів.

II. Україна під Польщею й Литвою 1340—1648.

1340. Перший похід Поляків на Галичину.
1357. Перше прилучення Галичини до Польщі.
1413. Городельська унія.
1431—1436. Війна Свидригайла з Польщею.
1481. Заговір українсько-литовських кня зів проти Польщі.
1500. Початки козаччини.
1507—1508. Повстання М. Глинського.
1529. Перший Литовський Статут.
1550. Дмитро Вишневецький укріплює Січ.
1566. Другий Литовський Статут.
1569. Люблинська унія.
1573. Перша українська друкарня у Львові.
1576. Смерть гетьмана Богдана Ружинського під Аслан Городком.
1578. Смерть Івана Підкови у Львові.
1580. Початки Острожської академії.
1586. Львівське братство стає Ставропіґією. Початки середньої школи у Львові.
1582—1593. Повстання Криштофа Косинського.

1595—1596. Війна Лободи й Наливайка з Поляками.
1596. Берестейська церковна унія.
1600—1602. Самійло Кішка.
1616—1622. П. Конашевич Сагайдачний.
1620. Обновлення православної єрархії.
1621. Битва з Турками під Хотином.
1625. Повстання Жмайла проти Польщі.
1630. Повстання Тараса Федоровича.
1632. Початки Київської Академії.
1635. Іван Сулима добуває Кодак.
1637—1638. Повстання Павлюка й Острянина.

III. Українська Держава за козацьких часів.

1648—1657. Богдан Хмельницький.
1648. Повстання Б. Хмельницького: Жовті Води, Корсунь, Пилявці, Львів, Замостє.
1649. Зборівська битва і мир.
1651. Битва під Берестечком і мир під Білою Церквою.
1652. Битва під Батогом.
1654. Союз України з Московщиною.
1655. 2-гий похід Хмельницького під Львів.
1657. Смерть Богдана Хмельницького.
1657—1659. Іван Виговський.
1658. Гадяцька умова.
1659. Перша війна з Московщиною. Побіда під Конотопом.
1659—1663. Іван Брюховецький.
1665—1676. Петро Дорошенко.
1667. Андрусівський мир. Поділ України між Московщиною й Польщею.
1668. Друга війна України з Московщиною.
1668—1672. Дамян Многогрішний.
1672. Похід Дорошенка з Турками під Львів і бучацька умова.
1672—1687. Іван Самійлович.
1687. Українська церква віддана московському патріярхатови.
1687—1709. Іван Мазепа.
1690. Смерть Івана Сірка.
1698. Смерть Петра Дорошенка.
1708. Третя війна з Московщиною.
1709—1722. Іван Скоропадський.
1709. Битва під Полтавою. Перше зруйновання Січі. Смерть Мазепи. Пилип Орлик гетьманом.
1710. Конституція Української Держави П. Орлика.
1722—1724. П. Полуботок, наказ. гетьм.
1727—1734. Данило Апостол.
1734. Обновлення Січі.
1750—1764. Кирило Розумовський.
1764. Скасовання гетьманства.
1768. Гайдамацьке повстання. — Коліївщина.
1772. Галичина переходить до Австрії.
1775. Друге зруйновання Січі. Прилучення Буковини до Австрії.
1782. Знесення кріпацтва в Галичині.
1782. Заведення московського ладу на Україні.

IV. Відродження України 1784—1918.

1793. Правобережна Україна переходить до Росії.
1798. „Енеїда“ Івана Котляревського.
1803. Смерть Кальнишевського.
1804. Початки Харківського університету.
1814—1861. Т. Шевченко *9. III., † 10. III.
1834. Початки київського університету.
1838. „Дністрова Русалка“.
1840. „Кобзар“ Тараса Шевченка.
1843. Умер Маркіян Шашкевич, 7. VI.
1846. Кирило-Методіївське братство.
1848. Революція й знесення панщини в Австрії. Головна Українська Рада у Львові. Перші товариства й часописи, орґанізація національного війська в Галичині.
1861. Скасовання кріпацтва в Росії.
1867. Конституція в Австрії; початок свобідного розвитку Українців.
1868. Заснування Т-ва „Просвіта“ у Львові, 8. XII.
1873. Заснування Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, 23. XII.
1876. Заборона українського письменства в Росії.
1884. Заснування першого Т-ва українських ремісників і промисловців „Зоря“ у Львові.
1898. Святкування 100-літних роковин українського письменства.
1900. Заснування Української Революційної Партії, 11. II.
1902. Селянські розрухи на Лівобережній Україні.
1903. Перший хліборобський страйк у Галичині.
1903. Заснування 1-го українського робітничого Товариства „Воля“ у Львові, 1. III.

1905. Перша революція в Росії й на Україні.
1905. Перший український часопис на Україні за царського режіму „Хлібороб“ у Лубнях, 25. XI.
1906. Перший український щоденник у Києві „Громадська Думка“, 13. I.
1907. Заснування Українського Наукового Т-ва у Києві, 12. V.
1908. Атентат Мирослава Січинського на намісника Галичини ґрафа А. Потоцького, 12. IV.
1914. Початок світової війни, 25. VII.. Московські війська в Галичині.
1914. Заснування „Союзу визволення України“ у Львові, 4. VIII.
1916. Посол Семен Вітик заявив в австрійськім парляменті, що Українці в Австрії бажають зєдинитися з вільною Україною царського забору, 11. X.
1917. Друга революція в Росії й на Україні. Українська Центральна Рада в Києві, 7. III. — Початок війни з Московщиною.
I. Всеукраїнський Національний Конґрес у Києві, 19. IV.
I. Український військовий Зїзд у Києві, 18. V.
I. Український селянський Зїзд у у Києві, 10. VI.
I. Універсал Центр. Ради 23. VI.
II. Універсал Центр. Ради 16. VII. (Угода з тимчасовим російським урядом).
Український робітничий Зїзд у Києві, 24. VII.
„Зїзд Народів“ у Києві, 21. IX.
Большевицький переворот в Росії, 7. XI.
III. Універсал Центр. Ради, 20. XI. Проголошення України республикою.
Всеукраїнський Зїзд рад робітничих, селянських і жовнірських депутатів, 7. XII. у Харкові.

V. Самостійна Українська Держава від 1918 р. — Боротьба за українські землі.

1918. 22. I. Проголошення самостійности України.
1918. 9. II. Берестейський мир самостійної України з центральними державами.
1918. Українські університети в Києві, 6. X. й Камянці, 1. XI. Українська Академія Наук у Києві, 14. XI.
29. VI. Павло Скоропадський гетьман самостійної України. 19. X. Україн. Національна Рада у Львові і проголошення З. О. Української Народ. Республики.
14. IX. Заснування Всеукраїнської Академії Наук.
Грамота гетьмана Скоропадського про федерацію з Росією, 15. XI. — Повстання проти гетьмана Скоропадського. Директорія У.Н.Р. Війська Директорії займають Київ при допомозі С.С., 14. XII.
1919. I. Трудовий Конґрес у Києві з участю галицьких делеґатів 22—28. I.
22. I. Проголошення зєдинення Соборної України в Києві на Софійській площі.
17. III. Мирова конференція в Парижі признає Закарпатську Україну Чехословацькій Республиці.
20. VIII. Договір у Севр під Парижем визнає Сх. Галичину окремою державною територією й означує її границі між Чехословаччиною, Польщею і Румунією.
10. IX. Договір у Сан Жермен під Парижем, яким держави антанти переняли на себе суверенність над Сх. Галичиною.
6. XI. Умова Української Г. А. з ґен. Денікіном у Ситківцях.
1920. Варшавський договір С. Петлюри з Польщею, 21. IV.
9. V. Заснування Т-ва „Просвіта“ в Ужгороді.
Липень - вересень. Большевицькі війська в Галичині.
1921. 18. III. Мировий трактат у Ризі віддає землі на захід від лінії Збруч-Острог-Сарни — Польщі, на схід від тої лінії Радянському Союзови. В той спосіб дісталися Польщі — Волинь, Полісся, Підляше і Холмщина, а ціла Велика Україна увійшла в склад С.Р.С.Р.
Прилучення Закарпатської України („Угорської Руси“) до Чехословаччини, 8. V.
1922. Вибори до польського Сойму в Польщі, 5. XI. Українці Галичини здержалися — з правно-політичних причин щодо Галичини — від виборів, а Українці Волині, Холмщини, Полісся і Підляша віднесли повну побіду при виборах.

1923. 13. III. Рада амбасадорів антанти прилучила Галичину до Польщі. — Друге отже прилучення Галичини до Польщі.
Ухвалення Конституції Союзу Радянських Республік, в тім і України, 6. VII.

1924. 12. II. Замордовання Ольги Бесарабової у львівській поліційній тюрмі.
31. VII. Польський закон про орґанізацію школи на українських землях а також білоруських.
31. VII. Польський закон про мову, яким обмежено права української мови на території Схід. Галичини.

1925. Шкільний плєбісцит на українських землях під Польщею. Початa але не проведена утраквізація українських державних ґімназій у Львові, Перемишлі та Тернополі польським міністром освіти Стан. Ґрабським.
14. VII. Повстання Українського національно - Демократичного Обєднання.
28. XII. Польський сойм приняв некорисний для Українців закон про земельну реформу.

1926. 25. V. Траґічна смерть б. голови Директорії і б. головн. Отамана військ У.Н.Р. Симона Петлюри з руки жида Шварцбарта на вулиці Парижа.

1928. 4. III. і 11. III. вибори до польських законодатних установ (до сойму і сенату), в яких у перше взяло участь усе українське населення Східньої Галичини.

1929. У серпні загостила до Канади відома українська письменниця й заслужена народня діячка, сенаторка Олена Кисілевська.
Дня 9. вересня Українська Військова Орґанізація урядила у Львові успішний напад на виставу „Тарґі Всходнє”, розбила динамітом головний павільон вистави, підпалила головний зелізничий двірець і виконала невдачний бомбовий замах на польського міністра торговлі, Квятковського й воєводу, ґрафа Ґолуховського. Свідками сих подій були запрошені закордонні гості.

1930. Після жнив виконано в Галичині цілий ряд підпалів польського майна й инших актів саботажу. Польське правительство, не могучи винайти дійсних виновників, вислало на українські села численні військові „карні експедиції” которі понищили там тисячі українських економічних і просвітних установ і побили у звірський спосіб величезну скількість осіб усякого звання, віку й пола. Ще мабуть від часу татарських наїздів не переживала Галицька земля такого лихоліття.
При виборах до варшавського сойму Українці стратили 27 мандатів наслідком нечуваних виборчих надужить з боку польської влади.

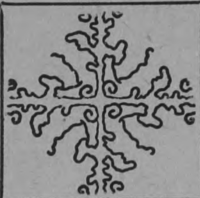
1933. Смерть М. Скрипника, комісара освіти Радянської України, який не міг дивитися дальше на плянове нищення українського народу голодом.

1933—1934. В зимі викликали большевики на Україні штучний голод через то, що ограбили селян зі всего збіжа. Протягом тої зими вмерло з голоду на Україні около 10 міліонів душ. Голодову ситуацію большевицький уряд заострив тим, що на Україну не допустили помочи зза кордону.

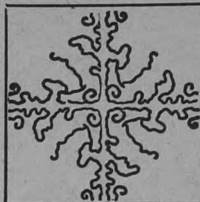
Публичні Свята в Канаді

В цілій Канаді святкується такі свята (голідейс): — День Нового Року, Богоявленнє, Попелець, Велику Пятницю, Великодний Понеділок, Вознесеннє Господне, Вікторія Дей (24. мая), Уродини короля (4. червня, або котрий буде проголошений), Доміціон Дей, (1. липня), Лейбор Дей (перший понеділок в вересни), День Подяки; Армістис Дей 11. листопада, День Різдва Христового.

Для зазначення відмін місяця уживаємо в календарі таких знаків:
● — нів (молодик),
☽ — перша чверть (квадра),
☺ — повня,
☾ — Остання чверть (квадра).

Рік 1936

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1936 є переступним роком, має 366 днів і починається в практичному господарському житті опівночі з 31-го грудня 1935 р. на 1-го січня 1936 р.

Весна починається дня 21-го марта о годині 5, коли сонце входить у звіздовий збір "Барана". Є це весняне зрівнання дня з ніччю.

Літо починається дня 22-го червня о годині 8. рано, коли сонце входить у звіздовий збір "Рака". Маємо тоді літню перевагу дня над ніччю.

Осінь приходить дня 24-го вересня о год. 20, коли сонце вступає в звіздовий збір "Ваги". Маємо тоді осінне зрівнання дня з ніччю.

Зима настає дня 23-го грудня о год. 21, коли сонце входить у звіздовий збір "Козорога". Тоді маємо зимову перевагу ночі над днем.

ЗАТЬМІННЯ В 1936 РОЦІ

В 1936 році маємо два затьміння сонця й два затьміння місяця.

1. Повне затьміння місяця буде дня 8-го січня. Початок повного затьміння настане о год. 17 і 57 хвилин, а кінець його буде о год. 18 і 21 хвилин. Буде видно: на північно-східній частині Атлянтійського Океану, в цілій Европі, у східній Африці, на Індійському Океані, в Полінезії, в західній частині Пацифіка та в північно-західній частині Північної Америки.

2. Повне затьміння сонця буде дня 19-го червня. Початок о 3 год. 49 хвиль, а кінець о 6 год. 50 хвил. Видно: в північно-східній Африці, в Европі, за виїмком північної і західної частини Піринейського півострова, на Ледоватому океані, в північній Канаді, на Алясці, в Азії, крім обох Індій, та на західній частині Тихого Океану.

3. Частинне затьміння місяця буде дня 4-го липня. Початок о 16 год. 26 хвил. а кінець о 18 год. 23 хвил. Видне: на південному Ледоватому й Індійському Океані, в Австралії, на південно-західній частині Тихого Океану, в південній Азії, в південно-східній Африці та в східній Европі.

4. Обручкове затьміння сонця буде 13 і 14 грудня. Початок дня 13-го грудня о 21 год. 34 хв., а кінець — дня 14-го грудня о 1 год. 20 хв. Видне: на Сундайських островах, на південних Філіпінах, в Австралії, в Полінезії, в південній частині Тихого Океану, та в південно-західній частині Чілі.

Здогадний характер 1936 року.

Пануюча планета 1936 року є Місяць. Роки в пануванні місяця, за довголітніми досвідами, бувають доволі добрі, одначе більш мокрі ніж сухі. Весна до мая — холодна й мокра. Літо також з початку холодне, потім потепліє і нарешті настануть спеки. В осени перепадатимуть част дощі. Зима Місяцевих років буває мрячна й досить сніжна.

Церковний Калєндар

ПАСХАЛІЯ

Буква пасхальна: З. В руці літо: до 1-го марта 1936 р. — з, а від 1-го марта — в.

Мясниць 5 тижнів і 6 днів, себто: від Різдва 7. І. 1936 р. (25. XII. 1935 р. ст. ст.) до 16-го лютого (3. II. ст. ст.) 1936 р.

Тріодь починається 2-го лютого (20. І. ст. ст) в неділю Митара і Фарисея.

Мясопустна неділя: 16-го лютого (3. II. ст. ст.) 1936 р.

Сиропустна неділя: 23-го лютого (10 II. ст. ст.) 1936 р.

Середпістя: в середу 18-го марта (5. III. ст. ст.) 1936 р.

Поклони (утреня четверга 5-го тижня посту) припадають у середу дня 25-го марта (12. III. ст. ст.)

Благовіщення Пр. Богор. припадає у вівторок Великого тижня, дня 7-го квітня (25. III. ст. ст.)

Великдень: дня 12-го квітня (30. III. ст. ст.)

Переполовлення празника Пасхи: в середу, дня 6-го мая (23. IV. ст. ст.)

Віддання празника Пасхи: в середу V. ст. ст.)
перед Вознесенням, дня 20-го мая (7.

Вознесення Господнє: дня 21-го мая (8. V. ст. ст.)

Поминальна субота перед Сошествієм Св. Духа: дня 30-го мая (17. V. ст. ст.)

Сошествіє св. Духа: дня 31-го мая (18. V. ст. ст.).

Неділя Всіх Святих: дня 7-го червня (25. V. ст. ст.).

Празник Евхаристії (Боже Тіло): дня 11-го червня (29. V. ст. ст.).

Состраданіє Пр. Богор.: в десяту пятницю по Пасці, дня 19-го червня (6. VI. ст. ст.).

Свято Найсолодшого Серця Ісусового: в десяту пятницю по Пасці, дня 19. червня (6. VI. ст. ст.).

Св. Апост. Петра і Павла: в неділю, дня 12-го липня (29. VI. ст. ст.).

Різдво Христове: в четвер, 7-го січня 1937-го року (25. XII. ст. ст.).

ПОСТИ.

1. В навечеріє Богоявлення: 18-го січня (5. І. ст. ст.)
2. Великий піст: від понеділка по сиропусній неділи 24-го лютого (11. II. ст. ст.), до Великої суботи 11-го квітня (29. III. ст. ст.)
3. Петрівка: від понеділка по неділі Всіх Святих — 8-го червня (26. V. ст. ст.) до суботи — 11-го липня (28. VI. ст. ст.), разом 4 тижні й 6 днів.
4. Спасівка: від пятниці — 14-го серпня (1. VIII. ст. ст.), до четверга 27-го серпня (14. VIII. ст. ст.).
5. В день Усікновення Ч. Голови Св. Івана Хрестителя: в пятницю, 11-го вересня (29. VIII. ст. ст.).
6. Пилипівка: від суботи 28-го листопада (14. XI. ст. ст.), до Навечерія Різдва Христового — 6-го січня 1937. р. (24. XII. 1936 р. ст. ст.).
7. Кожної середи й пятниці, крім загальниць.
8. В сирний тиждень у всі дні дозволено вживати тільки набіл.

ПОСТИ НЕОБОВЯЗАНІ

1. Діти, що ще не мають літ.
2. Старші люди, що вже зачинають тратити сили.
3. Ті, що тяжко слабують, або по великій недузі приходять до здоровля.
4. Вагітні й ті, що кормлять дітий.
5. Робітники, що тяжко працюють.
6. Ті, що не мають иншої страви, як пр. жебраки, слуги, подорожні.

В усіх тих випадках не треба і нема обовязку просити за звільнення від посту, тому, що св. Церква вже сама таки звільнила.

ЗАГАЛЬНИЦІ.

1. Від Різдва Христового — 7-го січня до Богоявлення Господнього — 19-го січня.

2. Від неділі Митаря й Фарисея — 2. лютого (20. І. ст. ст.) до неділі Блудного сина — 9-го лютого (27. І. ст. ст.).

3. Від Великодня — 12-го квітня (30. III. ст. ст.) до Томиної неділі — 19-го квітня (6. IV. ст. ст.).

4. Від Сошествія Св. Духа —31-го мая (18. V. ст. ст.) до неділі Всіх Святих — 7-го червня (25. V. ст. ст.).

ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС ДЛЯ ЗАБАВ І ВЕСІЛЬ З МУЗИКОЮ Й ТАНЦЯМИ.

1. Всі середи й пятниці, крім загальниць.

2. Від початку Пилипівки — 28-го листопада (15. XI. ст. ст.) до Богоявлення Господнього — 19-го січня (6. І. ст. ст.)

3. Від сирного понеділка — 24 лютого (11. II. ст. ст.) до Томиної неділі — 19-го квітня (6. IV. ст. ст.).

4. В часі Петрівки.

5. В часі Спасівки.

6. В день Усікновення Ч. Голови Св. Івана Хрестителя — 11-го вересня (29. VIII. ст. ст.).

7. В день Воздвиження Чесного і Животворящого Хреста — 27-го вересня. (14. IX. ст. ст.)

Головні Віри Світа

Всіх людий на світі начисляють тепер около 1,800 міліонів (1,800,000,000). З того числа є християн около 600 міліонів, визнавців Конфуція 340 міл. (Китайці), визнавців Брами 260 міл. (в Індіях), Магометан 250 міл. (Турки, Араби); визнавців Будди 160 міл. (в Японії), инших рерілій і поган около 200 міліонів.

На 600 міл. християн є: 300 міл. католиків, 180 міл. протестантів, 120 міл. православних.

Найбільше християн є в Европі, около (400 міл.), в Америці 145 міл., в Азії 35 міл., в Африці 15 міл., в Австралії 5 міліонів.

Жидів є на світі 15 міліонів. З того 10 міл. в Европі (з того 2 міл. на Україні), 4 міл. в Америці, пів міл. в Азії (з того в Палестині 80 тисяч), 50 тисяч в Австралії, около пів міл. в Африці.

Найголовнійші Мови Світа

Перше місце має китайська мова — (435 міл.) а по ній індуська мова (300 міл.). З европейських мов — анґлійська (163 міл.), німецька (91 міл.), еспанська (80 міл.). Шесте місце має російська мова — (70 міл.), потому французька (45 міл.), італійська (41 міл.), українська (40 міл.), португальська (31 міл.), польська (25 міл.) і румунська (12 міл.).

З инших неевропейських мов і говірок найбільше поширені: японська й корейська (80 міл.), стародавне-індийська (66 міл.) й африканська (62 міл.), маляйсько-полінезійська (60 міл.), тибетська (40 міл.) й турко-татарська (25 міл.). (В скобках подано, скільки міліонів люда якою мовою говорить).

Січень — МАЄ 31 ДНІВ — January

Нв. ст.	Ст. ст	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	С.	Груд. 1935. Браниф.	**Новий Рік 1936**	7 59	4 10	8 19	3 50	8 8	4 0	ран.
2	20	Ч.	Свмч. Ігнатія Богон.	Імени Ісус	7 59	4 11	8 19	3 51	8 8	4 1	1 4
3	21	П.	Мч. Юліяни	Ґеновефи	7 59	4 12	8 19	3 52	8 8	4 2	2 28
4	22	С.	Вмч. Анастасії	Тита	7 58	4 14	8 18	3 54	8 7	4 3	3 50
5	**23**	**Н.**	**Н. пер. Різд.** 10 муч.	**Нед. по Н. Р. Т.**	7 58	4 15	8 18	3 55	8 7	4 4	5 10
6	24	П.	†Навеч. Р. Хр. Евген.	**Трьох Королів**	7 58	4 16	8 17	3 56	8 7	4 5	6 20
7	**25**	**В.**	**Різдво Христове**	Лукія	7 58	4 17	8 16	3 58	8 6	4 7	7 15
8	**26**	**С.**	**Соб. Пр. Бог. Йос.**	Св. Родини	7 57	4 19	8 16	3 59	8 6	4 8	схд.
9	**27**	**Ч.**	**Стефана првмч.**	Марціяни	7 56	4 20	8 15	4 1	8 5	4 10	5 7
10	28	П.	Муч. в Ніком.	Івана Добр., еп.	7 56	4 21	8 15	4 2	8 5	4 11	6 18
11	29	С.	Дітей убит. у Вефл.	Альойзія	7 55	4 22	8 14	4 3	8 4	4 13	7 32
12	**30**	**Н.**	**Н. по Різд.** Анисії	**1. по З. К.** Арк.	7 55	4 23	8 14	4 4	8 4	4 15	8 46
13	31	П.	Меланії преп.	Леонтія еп.	7 54	4 25	8 13	4 6	8 3	4 17	9 57
14	**1**	**В.**	Січ. **Н.Р.Обр. Г., В.В.**	Ілярія	7 53	4 26	8 12	4 8	8 2	4 19	11 1
15	2	С.	Сильвестра папи	Павла Пуст.	7 53	4 28	8 11	4 10	8 1	4 20	ран.
16	3	Ч.	Малахії пр.	Маркила п. м.	7 52	4 29	8 10	4 12	8 0	4 21	0 15
17	4	П.	Собор 70 Апост.	Антонія Вел.	7 51	4 30	8 10	4 14	7 59	4 23	1 28
18	5	С.	† Нав. Бог. Теопемт.	Прест. Св. Пет.	7 50	4 32	8 9	4 16	7 58	4 24	2 41
19	**6**	**Н.**	**Н. по Пр. Богояв. Г.**	**2. по З. К.** Мар.	7 49	4 33	8 8	4 18	7 57	4 26	3 53
20	7	П.	† Собор Ів. Хр.	Фабіяна і Сер.	7 48	4 35	8 6	4 20	7 56	4 28	5 1
21	8	В.	Юрія і Еміліяна	Аґнети	7 47	4 36	8 4	4 21	7 55	4 30	6 8
22	9	С.	Полієвкта мч.	Вінкентія мч.	7 46	4 38	8 2	4 23	7 54	4 32	6 59
23	10	Ч.	Григорія і Дометиана	Раймунда	7 45	4 40	8 1	4 25	7 53	4 33	7 43
24	11	П.	† Теодозія В.	Тимотея еп.	7 43	4 42	7 59	4 27	7 51	4 35	зах.
25	12	С.	Татіяни мч.	Нав. Ап. Павла	7 42	4 44	7 58	4 29	7 50	4 37	6 40
26	**13**	**Н.**	**Н. по Просв.** Є., Стр.	**3. по З. К.** Пол.	7 41	4 45	7 56	4 30	7 48	4 38	8 7
27	14	П.	Св. Отців в Синаї	Івана Зол. еп.	7 40	4 47	7 54	4 32	7 46	4 40	9 32
28	15	В.	Павла Т., Івана	Флявіяна, Вал.	7 39	4 48	7 53	4 34	7 45	4 42	11 0
29	16	С.	Покл. оков. Ап. Пет.	Франца Сал.	7 38	4 50	7 51	4 36	7 43	4 43	ран.
30	17	Ч.	†Антонія Вел. прп.	Мартини д.м.Г.	7 36	4 52	7 49	4 38	7 42	4 45	0 33
31	18	П.	† Антонія В. прп.	Петра з Нолі	7 35	4 54	7 47	4 40	7 41	4 47	1 56

УСТАВ НА СІЧЕНЬ

5. — Н. Нед. 29., перед Різдвом і св. Отців:— Глас 4. На великій вечірни 10 стихир - Чтеній 3. На утрени тропар воскресний 2 р., Слава: Отцям, І нині: Предпразденства - евангеліє воскресне 7. На літурґії тропар воскресний, Отцям і Предпразденьства, Слава: кондак Отцям, І нині: кондак Предпразденьства. Прокімен Отцям - Апостол зачало 250, Отцям - еванґеліє Отцям, Матея зач.1 і Луки зач. 85. Причастен „Хвалите" і Радуйтеся Праведнії."

7. — В. Різдво ГНІХ:— Повечеріє велике зі всеночним. Літурґія Йоана Золотоустого. Апостол. зач. 209; ев. Матея з. 3.

8. — С. Собор Пр. Богородиці і св. Йосифа Обручника.— Всеночне - На утрени еванг. Матея зач. 2. - На літурґії антифони два перші Празника, третий звичайний з припівом Празника. - Тропар Різдва і св. Йосифа, Слава: кондак св. Йосифа, І нині: кондак Собора - Прокімен Собора - Апостол зач. 306 - еванг. Матея зач. 4.

12. — Н. Нед. по Різдві:— Глас 5 Евангеліє утренне 8. На літурґії тропар воскресний, Різдва і Неділлі по Різдві, Слава: кондак неділлі по Різдві, І нині: кондак Різдва. - Прокімен воскр. і неділлі по Різдві. - Ап. зач. 200 і 258 - еванг. Матея зач. 4 і Луки 91. - Причастен „Хвалите і „Радуйтеся."

14. — В. Обрізання ГНІХ і св. Василія Великого: — Всеночне. На утр. св. Йоана зач. 36. Літурґія Василія В. - Апостол зач. 254 - Евангеліє Луки зач. 6.

19. — Н. Богоявлення ГНІХ.: — Повечеріє велике зі всеночним. На утрені евангеліє Марка зач. 2. Літурґія Василія В. Апостол зач. 302 - Еванг. Матея з. 6. По заамвонній молитві водосвяття.

26. — Н. Нед. по Просв. і 32 о Закхею: — Глас 7 - Еванг. утр. 10. На літ. тропар воскресний і Празника, Слава і нині: кондак Празника - Прокімен неділлі по Просв. - Апостол з. 224 і 285 - Евангеліє Матея зач. 8 і Луки зач. 94.

Від Різдва до Богоявлення загальниця але час заказаний.

ПОГОДА: СІЧЕНЬ:— 1—3. сніг. 4—7. бурливо. 8—9. змінно. 10—12. лагіднійше, вохко. 13—16. змінно. 17—20. дощ, сніговиця. 21—23. дуже зимно і бурливо. 24—27. гарно. 28—31. бурливо.

Лютий — МАЄ 29 ДНІВ — February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід сонця у Манітобі	Захід сонця у Манітобі	Схід сонця у Саскачевані	Захід сонця у Саскачевані	Схід сонця у Алберті	Захід сонця у Алберті	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	С.	Січ. Пр. Макарія	Ігнатія еп. м.	7 34	4 55	7 46	4 42	7 40	4 43	3 12
2	**20**	**Н.**	**Н. О мит. і фар.** † Е.	**Марії Громн.**	7 32	4 57	7 44	4 44	7 38	4 51	4 23
3	21	П.	Максима пр.	Власія еп. м.	7 30	4 59	7 42	4 46	7 36	4 53	5 23
4	22	В.	Тимотея, Атанасія	Вероніки, Андр	7 28	5 0	7 40	4 48	7 34	4 55	6 11
5	23	С.	Климентія	Агафії	7 27	5 2	7 39	4 50	7 33	4 57	6 52
6	24	Ч.	Пр. Ксенії	Дороти	7 26	5 4	7 37	4 52	7 31	4 59	7 26
7	25	П.	† Григ. Богослови 🌕	Ромуальда	7 24	5 6	7 35	4 54	7 29	5 1	схд.
8	26	С.	Ксенофонта й ін.	Івана з Маль.	7 22	5 8	7 33	4 56	7 27	5 3	6 29
9	**27**	**Н.**	**Нед. о бл. Сині.** Ів. 3.	**Н. Старозап.**	7 20	5 9	7 31	4 58	7 25	5 5	7 40
10	28	П.	Єфрема преп.	Схолястики д.	7 19	5 11	7 30	5 0	7 24	5 6	8 46
11	29	В.	Ігнатія Б., Романа	Евфроз., Дез.	7 18	5 13	7 28	5 2	7 22	5 8	9 58
12	**30**	**С.**	**Трьох Святителів**	Евлялії	7 16	5 15	7 26	5 4	7 20	5 10	11 10
13	31	Ч.	Кира, Івана Безср.	Катер., Річ.	7 14	5 16	7 24	5 6	7 18	5 12	ран.
14	1	П.	Лют. Трофима	Валєнтина	7 12	5 17	7 22	5 8	7 16	5 14	0 22
15	**2**	**С.**	**Стрітення Господ.** 🌗	Фавстина мч.	7 10	5 19	7 19	5 10	7 14	5 15	1 34
16	**3**	**Н.**	**Н. мясоп.** Сим., Анни	**Н. Мясопуст.**	7 8	5 21	7 17	5 12	7 12	5 17	2 42
17	4	П.	Преп. Ісидора	Констанції	7 6	5 23	7 14	5 14	7 10	5 19	3 47
18	5	В.	Мч. Агафії	Фляв., Симеон.	7 4	5 25	7 12	5 16	7 8	5 21	4 48
19	6	С.	Вукола, Юліяна	† Конрада	7 3	5 26	7 10	5 18	7 6	5 23	5 33
20	7	Ч.	Пр. Партенія	Евстахія	7 1	5 28	7 7	5 20	7 4	5 24	6 12
21	8	П.	Теодора Стр.	Елєонори	7 0	5 30	7 5	5 22	7 2	5 26	6 42
22	9	С.	Мч. Никифора 🌑	Кат. св. Петра	6 58	5 31	7 3	5 24	7 0	5 28	зах.
23	**10**	**Н.**	**Н. Сиропуст.** Харл.	**Н. Запустна**	6 56	5 33	7 1	5 26	6 58	5 30	7 0
24	11	П.	Свщм. Власія	Ап. Матея	6 53	5 35	6 59	5 28	6 56	5 32	8 30
25	12	В.	Мелетія, Марини	Анастазії	6 51	5 37	6 57	5 30	6 54	5 34	10 9
26	13	С.	Прп. Мартеніна	**Попелець.** Вікт.	6 49	5 39	6 55	5 32	6 52	5 36	11 38
27	14	Ч.	Прп. Авксентія	Алекс., Віктора	6 47	5 41	6 53	5 34	6 50	5 38	ран.
28	15	П.	Онисима, Евфрос.	Лєандра	6 45	5 43	6 51	5 36	6 48	5 40	0 59
29	16	С.	Памфила 🌓	Романа	6 44	5 44	6 49	5 37	6 47	5 41	2 14

УСТАВ НА ЛЮТИЙ

2. — Н. Нед. Митаря і Фарисея: — Глас 8. - Еванг. утренне 11. На великій вечірни 10 стихир: 7 воскресних гласа і 3 Митаря, Слава: Митаря, І нині: Доґмат. На літурґії тропар воскресний, Слава кондак Митаря, І нині: Богородичен - Апостол зач. 296 Еванг. Луки зач. 89.

9. — Н. Нед. Блудного Сина; — Глас 1 - Евангеліє утренне 1. Полиєлей і „На ріках Вавилонських" аж до неділлі Сиропусної включно. На літурґії тропар воскресний, Слава: кондак Блудного, І нині: Богородич. - Апостол зач. 135 - Евангеліє Луки зач. 79.

12. — С. Трьох Святителів: — Всеночне - На утрені евангеліє Йоана з. 36. На літурґії Апостол зач. 335 - Евангеліє Матея зач. 11.

15. — С. Стрітення ГНІХ.: — Всеночне. На утр. Евангеліє Луки зач. 8. На літурґії по третім антифоні входноє празника і тропарі празника - Апостол зач. 316 - Евангеліє Луки з. 7 - місто „Достойно" ірмоє.

16. — Н. Нед. Мясопусна: — Глас 2 - Еванг. утр. 2. На літурґії тропар воскресний і Празника, Слава: конд. нед. Мясоп. І нині: кондак Празника - Апостол зач. 140 - Еванг. Матея з. 106 - місто „Достойно" ірмос Празника.

23. — Н. Нед. Сиропусна: — Глас 3. Еванг. утр. 3. На літурґії тропар воскр., Слава: кондак нед. Сиропусної, І нині: Богородичен - Прокімен нед. Сиропусної - Апостол з. 112 - Евангеліє Матея зач. 17.

Від неділлі Митаря і Фарисея до неділлі Блудного Сина загальниця. 24 початок Великого Посту.

ПОГОДА: ЛЮТИЙ:— 1—4. бурливо, змінно. 5—8. ясно, лагіднійше. 9—12. змінно. 13—14. сніг. 16—18. змінна погода. 19—21. грізно, зимно. 22—25. зимно й бурливо. 26—29. дуже зимно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

Березень — МАЄ 31 ДНІВ — March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	**17**	**Н.**	Лют. **Н.1.В.П.** Теод.	**Вступна.** Альб.	6 43	5 45	6 48	5 38	6 46	5 42	3 17
2	18	П.	Льва папи	Симпліція	6 41	5 46	6 45	5 40	6 43	5 43	4 12
3	19	В.	Архипа еп.	Кунеґунди	6 39	5 47	6 43	5 42	6 41	5 45	4 51
4	20	С.	Льва еп., Кат.	Казимира	6 37	5 49	6 40	5 44	6 39	5 47	5 25
5	21	Ч.	Тимотея преп.	Евсевія, Фрид.	6 35	5 50	6 37	5 46	6 36	5 48	5 48
6	22	П.	Найд. м. мч. в Е.	Колєти	6 33	5 52	6 35	5 48	6 34	5 50	6 8
7	23	С.	Поликарпа еп.	Томи з Аквіну	6 31	5 53	6 33	5 50	6 32	5 51	схд.
8	**24**	**Н.**	**Н.2.В.П.** Н.Г.І.Хр.	**Суха.** Ів. Бож.	6 28	5 55	6 31	5 52	6 29	5 53	6 32
9	25	П.	Тарасія еп.	Франціски д.	6 26	5 56	6 29	5 54	6 27	5 55	7 45
10	26	В.	Порфірія еп.	40 мучен.	6 24	5 58	6 27	5 56	6 25	5 57	8 57
11	27	С.	Прокопія прп.	Константина	6 22	5 59	6 24	5 58	6 22	5 59	10 9
12	28	Ч.	Василія ісп.	Григорія Вел.	6 20	6 0	6 21	5 59	6 20	6 0	11 21
13	29	П.	Касіяна прп.	Розини	6 18	6 2	6 19	6 1	6 18	6 2	схд.
14	1	С.	Березень. Евдокії пр.	Матильди	6 16	6 4	6 17	6 3	6 16	6 4	0 28
15	**2**	**Н.**	**Н. 3. Хрестопок.** Тео.	**Глуха.** Льонґіна	6 14	6 6	6 15	6 5	6 14	6 6	1 32
16	3	П.	Зенона, Евтропія	Любина, Герб.	6 11	6 8	6 12	6 7	6 11	6 8	2 34
17	4	В.	Герасима прп.	Патрикія еп.	6 9	6 9	6 9	6 9	6 9	6 9	3 23
18	5	С.	Конона	Едварда	6 7	6 11	6 7	6 11	6 7	6 11	4 4
19	6	Ч.	42 муч. в Аморії	† Йосифа обр.	6 5	6 13	6 5	6 13	6 5	6 13	4 36
20	7	П.	Єфрема, Павла	Евремії	6 3	6 14	6 2	6 15	6 3	6 15	5 1
21	8	С.	Теофілякта	Бенедикта	6 1	6 16	6 0	6 17	6 1	6 17	5 19
22	**9**	**Н.**	**Н. 4. В.П.** 40 муч. в С.	**Н. Середопіст.**	5 59	6 18	5 58	6 19	5 59	6 19	5 35
23	10	П.	Кондрата	Віктора	5 56	6 20	5 55	6 21	5 56	6 20	зах.
24	11	В.	Софронія	Гавр. Ал.	5 54	6 22	5 52	6 23	5 53	6 22	9 7
25	12	С.	Прп. Теофана ісп. П.	† Благ. ПДМ.	5 51	6 24	5 49	6 25	5 50	6 24	10 34
26	13	Ч.	Никифора	Теодосія, Еман.	5 49	6 25	5 47	6 26	5 48	6 25	11 55
27	14	П.	Венедикта, Хрест.	Руперта	5 47	6 26	5 44	6 28	5 46	6 27	ран.
28	15	С.	Агапія	Сикста	5 45	6 28	5 42	6 30	5 44	6 29	1 6
29	**16**	**Н.**	**Н. 5. В.П.** Свм. Сав.	**Чорна.** Кирила	5 43	6 29	5 39	6 32	5 42	6 30	2 6
30	17	П.	Алексія чол. Божого	Квірина	5 40	6 30	5 37	6 33	5 39	6 31	2 50
31	18	В.	Кирила Єрус.	Бальбіни	5 38	6 31	5 35	6 35	5 37	6 33	3 27

УСТАВ НА БЕРЕЗЕНЬ

1. — Н. Нед. 1 Великого Посту: — Глас 4 - Евангеліє утр. 4. Літурґія Василія В. у всі неділлі Великого Посту. Тропар воскресний і Образа, Слава і нині: кондак неділлі посту - Прокімен посту - Апостол зач. 329 - Евангеліє Йоана зач. 5 - місто „Достойно” співається „О тебі радується” в усі неділлі посту.

8. — Н. Нед. 2 Великого Посту і 2 найд. голови Йоана Хрест. Глас 5 - Еванг. утренне 5. На літурґії тропар воскресний і святого, І нині: кондак неділлі 2 посту - Прокімен гласа і святого - Апостол зач. 304 і 106 - Евангеліє Марка зач. 7 і Матея зач. 40.

15. — Н. Нед. 3 Великого Посту, Хрестопоклонна: — Глас 6 - Евангеліє утр. 6. По вечірні винесення Чесного хреста. На утрені по Славословію великім священик убраний у всі ризи виносить хрест на тетрапод і робить з людьми поклін серед співу „Кресту Твоєму.” На літурґії тропар воскресний і Хресту, Слава і нині: кондак Хресту - місто „Святий Боже” співається „Кресту Твоєму” - Прокімен Хресту - Апостол зач. 311 - Евангеліє Марка зач. 37.

22. — Н. Нед. 4 Великого Посту: — Глас 7. - Евангеліє утренне7. На літурґії тропар гласа, Слава: кондак неділлі посту, І нині: Богородичен - Апостол зач. 314 - Евангеліє Марка зач. 40.

25. — С. Поклони.

29. — Н. Нед. 5 Великого Посту: — Глас 8 - Еванг. утренне 8. На літурґії тропар гласа, Слава: кондак неділлі посту, І нині: Богородичен - Апостол зач. 321 - Евангеліє Марка зач. 47.

ПОГОДА: БЕРЕЗЕНЬ:— 1—3. гарно й лагідно. 4—8. змінно, сніг. 9—12 вохко й непривітно. 13—17. змінно, вітер. 18—22. лагідно. 23—24. грізно. 25—27. бурливо. 28—31. ясно і теплійше.

Цвітень — МАЄ 30 ДНІВ — April

Нв. ст.	Ст. ст.	Дні	Свята: Греко-кат. і Прав.	Свята: Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті: Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	С.	Берез. Хризанта	Гуґона	5 36	6 33	5 32	6 37	5 34	6 35	3 53
2	20	Ч.	Івана мч., Сергія	Франца	5 34	6 35	5 30	6 39	5 32	6 37	4 14
3	21	П.	Яковаісп.	7 бол. ПДМ.	5 32	6 36	5 27	6 41	5 29	6 39	4 28
4	22	С.	Василія свмч. Лаз. С.	Ісидора	5 30	6 38	5 25	6 43	5 27	6 40	4 38
5	**23**	**Н.**	**Н. 6. Квітна.** Пр. Нік.	**Н. 6. Пальмова**	5 28	6 39	5 23	6 44	5 25	6 41	4 54
6	24	П.	Захарія, Якова	Келестина	5 25	6 40	5 20	6 46	5 22	6 43	схд.
7	**25**	**В.**	**Благ. Пр. Д. Марії**	Германа	5 23	6 42	5 18	6 48	5 20	6 44	7 58
8	26	С.	Собор Арх. Гавриїла	Діонісія	5 21	6 43	5 15	6 50	5 18	6 46	9 11
9	27	Ч.	Стр. Четв., Матрони	Вел. Чет., Марії	5 19	6 45	5 12	6 52	5 15	6 48	10 19
10	**28**	**П.**	**Вел. Пятниця.** Іляр.	В. Пят., Єзик.	5 17	6 47	5 10	6 54	5 13	6 50	11 24
11	29	С.	Вел. Суб. Марка, Кир	В. Субота. Льва	5 14	6 48	5 7	6 56	5 10	6 52	ран.
12	**30**	**Н.**	**Світле Хр. Воскрес.**	**Воскрес. Христ.**	5 12	6 49	5 5	6 58	5 8	6 54	0 24
13	**31**	**П.**	**Світ. Понед.** Іпатія	**Св. Понед.** Юст.	5 10	6 51	5 2	7 0	5 6	6 56	1 16
14	**1**	**В.**	Квіт. **Світл. Втор.**	Валеріяна	5 8	6 53	5 0	7 2	5 4	6 57	2 0
15	2	С.	Тита прп. і Амфіяни	Людвики, Ана.	5 6	6 55	4 58	7 4	5 2	6 59	2 35
16	3	Ч.	Никити ісп., Теод.	Лямберта	5 4	6 56	4 56	7 5	5 0	7 0	3 2
17	4	П.	Йосифа	Рудольфа	5 2	6 58	4 54	7 7	4 58	7 2	3 21
18	5	С.	Теодула	Апольонії	5 0	6 59	4 51	7 9	4 56	7 4	3 38
19	**6**	**Н.**	**1. Томина.** Евтихія	**1. Біла.** Ґеорґія	4 58	7 1	4 49	7 11	4 53	7 6	3 54
20	7	П.	Григорія	Теодора	4 56	7 3	4 46	7 13	4 51	7 8	4 18
21	8	В.	Іродіона	Вільгельма	4 54	7 4	4 44	7 14	4 49	7 9	зах.
22	9	С.	Евпсихія	Сотера і Кая	4 52	7 5	4 41	7 16	4 47	7 11	9 26
23	10	Ч.	Терентія	Войтіха еп.	4 50	7 7	4 39	7 18	4 45	7 13	10 44
24	11	П.	Антипи, Якова	Ґеорґія	4 48	7 9	4 37	7 20	4 43	7 15	11 50
25	12	С.	Василія, Ярослава	Марка св.	4 46	7 10	4 35	7 21	4 41	7 16	ран.
26	**13**	**Н.**	**2. Мироно́с.,** Артем.	**2. по В.** Клима	4 44	7 12	4 33	7 23	4 39	7 17	0 24
27	14	П.	Мартина Єв.	Переґріна	4 42	7 14	4 31	7 25	4 37	7 18	1 23
28	15	В.	Трофима	Віталіса	4 40	7 16	4 28	7 27	4 35	7 20	1 55
29	16	С.	Агафії	Петра мч.	4 38	7 17	4 26	7 29	4 33	7 22	2 19
30	17	Ч.	Симеона	Катерини Сен.	4 37	7 19	4 24	7 31	4 31	7 24	2 33

УСТАВ НА ЦВІТЕНЬ

5. Н. Неділля Квітна: — Всеночне. На утр. по псальмі 50 свячення лози. Літурґія Йоана Золотоустого. Ап. з. 246, еванг. Йоана з. 41.

7. — В. Благовіщення Пр. Діви Марії: — Всеночне. На утр. еванг. Благов. Літурґія Йоана Золотоустого з вечірнею. Катизми нема. На Господи Возвах стихири Тріоди 5 і Благов. 5; Слава: Тріоди, І нині: Благовіщ. Вхід з еванг. і 4 чтенія: 2 Тріоди і 2 Благов; по малій ектенії возглас і трисвятоє і по ряду літурґія. Еванг. Луки з. 3 і Матея з. 102. Місто Достойного ірмос Благовіщення.

12.— Н. Великдень.:—Всьо Празника. Апостол з. 1, еванг. Йоана з. 1.

13. — П. Світлий Понеділок: — На літ. Ап. з. 2. еванг. Йоана з. 2.

14. — В. Світлий Второк: — На літ. Ап. з. 4. еванг. Луки з. 113.

19. — Н. Неділля Томина: — Всеночне На утр. ев. Матея з. 116. На літ. Ап. з. 14, еванг. Йоана з. 65.

26. — Н. Неділля Мироносиць: — На утр. еванг. Марка з. 71. На літ. Ап. з. 16, еванг. Марка з. 69.

Загальниця від Воскресення до Неділлі Томиної.

ПОГОДА: ЦВІТЕНЬ:— 1—2. тепло й приємно. 3—5. гарно. 6—8. змінно. 9—12. бурливо. 13—17 гарна погода. 18—20. вітри. 21—25. змінно, хмарно. 26—30. дощі.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

Травень | МАЄ 31 ДНІВ | May

Нв. ст.	Ст. ст.	Дні	Свята: Греко-кат. і Прав.	Свята: Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті: Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	18	П.	Квіт. Івана прп.	Филипа і Якова	4 35	7 20	4 22	7 33	4 29	7 26	2 47
2	19	С.	Івана старопечерс.	Жигмонта	4 33	7 22	4 20	7 35	4 27	7 28	2 55
3	**20**	**Н.**	**3. О Розслаб.** Тео.пр.	**3. по В.** Н.Ч.Хр.	4 31	7 23	4 18	7 37	4 25	7 29	3 14
4	21	П.	Януарія свмч.	Фльоріяна	4 29	7 24	4 16	7 39	4 23	7 31	3 28
5	22	В.	Теод. і Лук.	Пія V. пап.	4 28	7 25	4 14	7 41	4 21	7 33	3 42
6	23	С.	† Юрія Вмч. ○	Івана в Олію	4 27	7 27	4 12	7 43	4 20	7 34	схд.
7	24	Ч.	Сави	Доміцелі	4 25	7 28	4 10	7 44	4 18	7 36	9 14
8	25	П.	† Єв. Марка	Станислава	4 23	7 30	4 8	7 46	4 16	7 38	10 19
9	26	С.	Василія свмч.	Григорія	4 21	7 31	4 6	7 47	4 14	7 39	11 14
10	**27**	**Н.**	**4. О самар.** Симеона	**4. по В.** Ізидор.	4 20	7 33	4 4	7 49	4 12	7 41	11 59
11	28	П.	Максима і Якова	Мамерта	4 19	7 34	4 3	7 51	4 11	7 42	ран.
12	29	В.	Милетона	Панкратія	4 18	7 36	4 1	7 53	4 9	7 44	0 36
13	30	С.	† Якова ап.	Серватія	4 16	7 38	3 59	7 55	4 7	7 46	1 4
14	1	Ч.	Трав. Єремії прор. ☾	Боніфатія	4 14	7 39	3 57	7 56	4 5	7 47	1 25
15	2	П.	† Бориса і Гліба	Софії	4 12	7 41	3 55	7 58	4 3	7 49	1 44
16	3	С.	† Теодосія печ.	Івана непом.	4 11	7 42	3 54	7 59	4 2	7 50	1 58
17	**4**	**Н.**	**5. О сліпорозд.** Пел.	**5. по В.** Пасхал.	4 9	7 43	3 52	8 1	4 0	7 52	2 17
18	5	П.	Ірини мч.	Фелікса	4 8	7 45	3 50	8 3	3 59	7 53	2 38
19	6	В.	Йова мн.-стр.	Целестина	4 7	7 46	3 49	8 5	3 58	7 55	3 2
20	7	С.	Явл. зн. Ч. Хр. ●	Бернарда	4 6	7 47	3 47	8 6	3 57	7 56	3 36
21	**8**	**Ч.**	**Вознес. Господнє**	**Вознес. Госп.**	4 5	7 48	3 46	8 7	3 56	7 57	зах.
22	9	П.	Пер. мощ. св. Ник.	Юлії д.	4 4	7 49	3 45	8 9	3 55	7 59	10 29
23	10	С.	Симона З.	Дезідерія	4 3	7 51	3 43	8 11	3 53	8 0	11 16
24	**11**	**Н.**	**6. Св. Отців.** Мокія	**6. по В.** Іванни	4 2	7 53	3 42	8 13	3 52	8 2	11 52
25	12	П.	Епіфанія	Урбана І. папи	4 1	7 54	3 41	8 14	3 51	8 3	ран.
26	13	В.	Ґлікерії Ал.	Филипа	4 0	7 55	3 40	8 15	3 50	8 4	0 20
27	14	С.	Ісидора, Максима ☽	Івана І. п.Д.Хр.	3 59	7 56	3 38	8 17	3 49	8 6	0 39
28	15	Ч.	Пахомія В.	Вільгельм. Д.Х.	3 58	7 57	3 37	8 18	3 48	8 7	0 54
29	16	П.	Теодора	Моксиміна Д.Х.	3 57	7 58	3 36	8 20	3 47	8 8	1 6
30	17	С.	Зауп. суб. Андроніка	Фелікса	3 56	7 59	3 35	8 21	3 47	8 9	1 18
31	**18**	**Н.**	**7. Сош. св. Духа**	**Зісл. св. Духа**	3 55	8 0	3 34	8 22	3 46	8 10	1 33

УСТАВ НА ТРАВЕНЬ

3. — Н. Нед. Розслабленного: — Гл. 3; утр. 4. На літ. троп. неділлі, Слава: кондак Розслабленного, І нині: кондак Пасхи. Прокімен Розслабл. Ап. з., 23; еванг. Йоана з. 14. Причастен: „Тіло Христово" і „Хвалите."

10. — Н. Нед. Самарянки: — Глас. 4; еванг. утр. 7. На літ. тропар гласа і Преполовенія, Слава: - кондак Самарянки, І нині кондак Преполовенія. Апост. з. 28; еванг. Йоана з. 12.

17. — Н. Нед. Сліпоуродженого: — Гл. 5. еванг. утр. 8. На літ. тропар гласа, Слава: кондак Сліпого, І нині: кондак Пасхи, Апост. з. 38; еванг. Йоана з. 34.

21. — Ч. Вознесення Господне: — Всеночне. Еванг. утр. Марка з. 71. На літ. Ап. з. 1; еванг. Луки з. 114. „Царю небесний" опускається аж до Зелених Свят.

24. — Н. Нед. Святих Отців: — Глас 6; еванг. утр. 10. На літур. тропар гласа, Вознесення і Отців, Слава: кондак Отців, І нині: кондак Вознесення. Ап. з. 44; еванг. Йоана з. 56.

31. — Н. Неділя Сошествія Святого Духа: — Всеночне. На літ. „Єлице." Ап. з. 3; еванг. Йоана 27. По Службі Божій вечірня з колінопреклонними молитвами. „Царю небесний" співається клячучи на початку всіх богослужень через цілий тиждень.

Загальниця від Сошествія Святого Духа до неділлі Всіх Святих.

ПОГОДА: ТРАВЕНЬ:— 1—3. гарна погода. 4—7. грізно. 8—9 змінна погода. 10—13. непривітна погода. 14—17. тепло. 18—21. бурливо, змінно. 22—26 холодно. 27—31. хмарно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

Червень — МАЄ 30 ДНІВ — June

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	**19**	**П.**	Травень. **Пр. Тройці**	**Пон Зісл. Св.Д.**	3 54	8 1	3 33	8 23	3 45	8 11	1 48
2	20	В.	Талалея	Еразма	3 53	8 2	3 32	8 24	3 44	8 12	2 5
3	21	С.	Константина і Олени	Кльотильди	3 53	8 3	3 32	8 25	3 44	8 13	2 28
4	22	Ч.	Василиска	Квірина	3 52	8 4	3 31	8 26	3 43	8 14	3 4
5	23	П.	Михайла, Єфрос.	Фльорентія	3 52	8 5	3 31	8 27	3 43	8 15	схд.
6	24	С.	Симеона Прип.	Норберта	3 51	8 6	3 30	8 28	3 42	8 16	9 58
7	**25**	**Н.**	**Н. 1. по С. Всіх Св.**	**1. по Св. Трой.**	3 51	8 7	3 29	8 29	3 41	8 17	10 38
8	26	П.	Ап. Карпа	Медарда	3 50	8 7	3 29	8 30	3 40	8 17	11 9
9	27	В.	Терапонта	Феліціяна	3 50	8 8	3 28	8 31	3 40	8 18	11 32
10	28	С.	Никити	Марґарети кор.	3 50	8 9	3 28	8 32	3 39	8 19	11 50
11	29	Ч.	† Пресв. Евхаристії	**Боже Тіло**	3 50	8 10	3 27	8 33	3 39	8 19	ран.
12	30	П.	Ісаакія	Онуфрія, Сух.	3 50	8 11	3 27	8 34	3 39	8 20	0 8
13	31	С.	Єремія ап.	Антонія з Пад.	3 50	8 11	3 27	8 35	3 39	8 21	0 26
14	**1**	**Н.**	Черв. **2. по Сош.** Юс.	**2. по З.** Вас. еп.	3 49	8 12	3 26	8 35	3 39	8 21	0 43
15	2	П.	Никифора, Івана	Віта і Мод.,Сух.	3 49	8 12	3 26	8 36	3 38	8 22	1 3
16	3	В.	Лукіяна	Івана Редж.	3 49	8 13	3 26	8 36	3 38	8 22	1 29
17	4	С.	Митрофана еп.	Райнера, Адол.	3 49	8 13	3 26	8 36	3 38	8 23	2 6
18	5	Ч.	Доротея еп.	Марка, Маркел.	3 49	8 13	3 26	8 36	3 38	8 23	2 52
19	6	П.	† Тор. Найс. С. Іс.	† Тор. Н. С. Іс.	3 49	8 14	3 26	8 37	3 38	8 24	зах.
20	7	С.	Теодора свмч.	Сильверіґі п.р.	3 49	8 14	3 26	8 37	3 38	8 24	9 49
21	**8**	**Н.**	**3. по Сош.** Теод. стр.	**3. по З.** Альой.	3 50	8 14	3 26	8 37	3 39	8 24	10 17
22	9	П.	Теклі, Кирила	Павлина	3 50	8 14	3 26	8 37	3 39	8 24	10 38
23	10	В.	Тимотея	Зенона, Ванди	3 50	8 14	3 26	8 37	3 39	8 24	10 56
24	11	С.	Вартоломея, Марти	† Ів. Хр.	3 51	8 14	3 27	8 37	3 39	8 24	11 12
25	12	Ч.	† Онуфрія Вел.	Проспера	3 51	8 14	3 27	8 38	3 40	8 25	11 26
26	13	П.	Акилини м.	Павла і Івана м.	3 51	8 14	3 27	8 38	3 40	8 25	11 42
27	14	С.	Єлисея прор.	Владислав. кор.	3 52	8 14	3 28	8 38	3 41	8 25	11 58
28	**15**	**Н.**	**4. по Сош.** Амоса пр.	**4. по З. Льва II.**	3 52	8 14	3 28	8 38	3 42	8 25	ран.
29	16	П.	Тихона еп.	**Ап. П. і Павла**	3 52	8 14	3 29	8 38	3 42	8 25	0 17
30	17	В.	Мануїла	Зг. св. Павла	3 53	8 14	3 30	8 37	3 43	8 24	0 40

УСТАВ НА ЧЕРВЕНЬ

1. П. Пресв. Тройці: — Де храм, то утр. до канона як вчера, еванг. Матея з. 116. На літ. Прокімени „Спаси Господи Люди Твоя” і „Велій Господь Наш.” Апп. з. 229 і 197; еванг. Матея з. 75 і 116.

7. — Нед. Всіх Святих: — Гл. 8; ев.утр. 1. На літ. Ап. з. 330; ев. Матея з. 38.

14 — Н. 2 по Сош. і Празник Пресв. Евхаристії: — Всеночне. На утр. ев. Йоана з. 24. На літ. Ап. з. 149; ев. Йоана з. 23. По Сл. Божій обхід з Найсвятійш. Тайнами до 4-ох престолів. Недільна служба опускається.

21. — Нед. 3 по Сош. і Празник Пресв. Серця Хр.: — Всеночне. На утр. ев. Йоана з. 36; на літ. Ап. з. 306; ев. Йоана з. 9 і 10. Служба недільна опускається.

28. — Нед. 4 по Сош.: — Глас 3; ев. утр. 4. На літ. Ап. з. 93; ев. Матея з. 25.

Петрівка від 7 червня до 12 липня.

ПОГОДА: ЧЕРВЕНЬ:— 1—4. вітри, лагідно, 5—8. тепло й приємно. 9—12. змінно, бурливо. 13—17. гарно. 18—22 тепло. 23—24. грізно. 25—27. змінна погода. 28—30. тепло.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

....

....

....

....

....

....

....

....

Липень — МАЄ 31 ДНІВ — July

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Манітобі Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Саскачевані Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Алберті Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	18	С.	Червень. Леонтія	Теобальда	3 54	8 14	3 30	8 37	3 44	8 24	1 10
2	19	Ч.	Юди, еп. Зосима	Пос. ПДМ.	3 55	8 14	3 31	8 36	3 44	8 23	1 49
3	20	П.	Методія	Геліодора	3 56	8 13	3 32	8 35	3 45	8 23	2 26
4	21	С.	Юліяна м.	Йосифа Кал.	3.56	8 13	3 33	8 35	3 45	8 23	схд.
5	**22**	**Н.**	**5 по Сош.** Евсевія	**5. по З.** **Фільом.**	3 57	8 12	3 34	8 34	3 46	8 22	9 12
6	23	П.	Агрипіни	Ісаї прор.	3 58	8 12	3 35	8 34	3 47	8 22	9 38
7	**24**	**В.**	**Різдв. св. Ів. Хр.**	Пульхерії	3 59	8 11	3 36	8 33	3 48	8 21	9 56
8	25	С.	Февронії	Єлисавети	4 0	8 10	3 37	8 32	3 49	8 20	10 13
9	26	Ч.	Давида	Кирила еп.	4 1	8 10	3 38	8 31	3 50	8 19	10 31
10	27	П.	Самеона	Амалії	4 1	8 9	3 40	8 30	3 51	8 18	10 50
11	28	С.	Кира і Івана	Пелагії	4 2	8 8	3 41	8 29	3 52	8 17	11 10
12	**29**	**Н.**	**6. по С. Петра і Пав.**	**6. по З.** Івана Д.	4 3	8 7	3 42	8 27	3 53	8 16	11 30
13	30	П.	Собор 12 Апост.	Ген. і Гв.Ів.з Д.	4 4	8 6	3 44	8 26	3 55	8 16	ран.
14	1	В.	Лип. Косми і Дам.	Бонавентури	4 5	8 5	3 45	8 25	3 56	8 15	0 3
15	2	С.	† Пол. Риз. П.Б.	Розісл. Апост.	4 6	8 4	3 46	8 24	3 57	8 14	0 43
16	3	Ч.	Анатолія і Мокія	Пр. Д. М. Шк.	4 7	8 3	3 47	8 23	3 58	8 13	1 35
17	4	П.	Андрея крит.	Алексія	4 8	8 2	3 48	8 22	3 59	8 12	2 37
18	5	С.	Кирила і Методія	Симеона з Л.	4 9	8 1	3 50	8 21	4 1	8 11	зах.
19	**6**	**Н.**	**7. по С.** Атанасія	**7. по З.** Вінкент.	4 11	8 0	3 51	8 20	4 3	8 10	8 46
20	7	П.	Томи прп.	Іллі, Чеслава	4 12	7 59	3 53	8 18	4 4	8 8	9 5
21	8	В.	Прокопія мч.	Пракседи д.	4 13	7 58	3 54	8 16	4 5	8 7	9 19
22	9	С.	Панкратія	Марії Магд.	4 14	7 57	3 56	8 15	4 6	8 6	9 31
23	10	Ч.	† Антонія печер.	Аполінарія	4 16	7 56	3 58	8 13	4 8	8 4	9 45
24	11	П.	Ольги кн.	Христини	4 17	7 34	4 0	8 12	4 10	8 2	10 0
25	12	С.	Прокла і Ілярія	Якова ап.	4 19	7 53	4 1	8 11	4 11	8 1	10 16
26	**13**	**Н.**	**8. по С.** Собор Г.	**8. по З.** Анни	4 21	7 51	4 3	8 9	4 12	7 59	10 33
27	14	П.	Онисима	Наталії діви	4 23	7 50	4 5	8 7	4 14	7 58	10 58
28	15	В.	† Володим. В. рівн.	Інокентія папи	4 24	7 49	4 6	8 5	4 15	7 56	11 29
29	16	С.	Атиноґена	Марти діви	4 25	7 47	4 8	8 3	4 17	7 55	ран.
30	17	Ч.	Марини мч.	Авдона і Сенни	4 26	7 46	4 9	8 2	4 18	7 54	0 12
31	**18**	**П.**	Якинта, Еміліяна	Ігнатія Льойолі	4 27	7 45	4 10	8 0	4 19	7 53	1 5

УСТАВ НА ЛИПЕНЬ

5. Нед. 5 по Сош.: — Глас 4; ев. утр. 5. На літ. Ап. з. 103; ев. Матея з.28.

7. В. Різдво Йоана Хрестителя: — Всеночне. На утр. ев. Луки з. 3. На літ. Ап. з. 112; ев. Луки з. 1.

12. Нед. 6 по Сош.; Петра і Павла: — Всеночне. Глас 5; ев. утр. 6; а де храм то Йоана з. 67. На літ. Апп. з. 110 і 193; ев. Матея з. 29 і 67.

19. Нед. 7 по Сош.:— Гл. 6; ев. утр. 7. На літ. Ап. з. 116; ев. Матея з. 33.

26. Нед. 8 по Сош.: — Глас 7; ев. утр. 8. На літ. Ап. з. 124; ев. Матея з. 58.

ПОГОДА: ЛИПЕНЬ:— 1—3. мрачно, вохко. 4—6. змінно, холодно. 7—10 непривітно. 11—14. змінна погода. 15—19. спека. 20—23. приємно. 24—27. хмарно, дощ. 28—31. холодна погода.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

Серпень — МАЄ 31 ДНІВ — August

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	С.	Липень. Мокрини	Петра з оков.	4 28	7 44	4 12	7 58	4 20	7 52	2 10
2	**20**	**Н.**	**9. по С.** † Ілії прор.	**9. по З.** Пр.Д.А.	4 30	7 42	4 14	7 56	4 22	7 50	схд.
3	21	П.	Симеона юрод.	Зн. св. Стеф.	4 31	7 40	4 16	7 54	4 24	7 47	8 15
4	22	В.	Марії Магд.	Домініка	4 33	7 38	4 18	7 53	4 26	7 45	8 25
5	23	С.	Теофіля, Трофима	Мати Б. Сніж.	4 35	7 36	4 19	7 51	4 27	7 43	8 34
6	24	Ч.	† Бориса і Гліба	† Преобр. Гос.	4 36	7 34	4 21	7 49	4 29	7 41	8 48
7	25	П.	† Усп. св. Анни	Каєтана	4 37	7 33	4 23	7 47	4 30	7 39	9 12
8	26	С.	Єрмолая, Параскеви	Киріяка	4 39	7 31	4 25	7 45	4 32	7 37	9 37
9	**27**	**Н.**	**10. по С.** † Пантел.	**10. по З.** Роман.	4 40	7 30	4 26	7 43	4 34	7 36	10 6
10	28	П.	Прохора	Лаврентія	4 42	7 28	4 28	7 41	4 36	7 34	10 43
11	29	В.	Калиніка муч.	Зузанни д.	4 44	7 26	4 30	7 39	4 38	7 32	11 30
12	30	С.	Сили, Андроника	Кляри	4 45	7 24	4 32	7 37	4 39	7 30	ран.
13	31	Ч.	Евдокима правед.	Гіполіта	4 46	7 23	4 34	7 35	4 41	7 28	0 27
14	1	П.	Серп. В. Ч. Х. Маков.	Евсевія	4 47	7 21	4 35	7 33	4 42	7 26	1 32
15	2	С.	Перен. мощ. св. Сте.	**Усп. Пр. Богор.**	4 48	7 19	4 37	7 31	4 44	7 24	**2 43**
16	**3**	**Н.**	**11. по С.** Ісакія	**11. по З.** Роха	4 50	7 17	4 39	7 29	4 46	7 22	3 55
17	4	П.	7 отр. в Еф., Евдок.	Ліберата	4 52	7 15	4 41	7 26	4 47	7 20	зах.
18	5	В.	Евсиґнія муч.	Єлени кор.	4 54	7 13	4 43	7 24	4 49	7 18	7 41
19	**6**	**С.**	**Преображ. Господ.**	Беніґни	4 55	7 11	4 44	7 21	4 50	7 16	7 59
20	7	Ч.	Дометія, Пульхерії	Стефана кор.	4 57	7 9	4 46	7 18	4 52	7 14	8 10
21	8	П.	Еміліяна	Іванни	4 58	7 7	4 48	7 16	4 54	7 12	8 23
22	9	С.	Матея ап.	Філіберта	4 59	7 5	4 50	7 14	4 55	7 10	8 39
23	**10**	**Н.**	**12. по С.** Лаврентія	**12. по З.** Фил.	5 1	7 3	4 52	7 12	4 57	7 8	9 1
24	11	П.	Евпля, Клявдії	Вартоломея	5 2	7 1	4 53	7 10	4 58	7 5	9 29
25	12	В.	Фотія, Анікити	Людвика кор.	5 4	7 0	4 55	7 8	5 0	7 3	10 5
26	13	С.	Максима	Зефірина п.	5 5	6 58	4 57	7 6	5 1	7 1	10 53
27	14	Ч.	Михея, Теодосія	Йосифа Кал.	5 7	6 56	4 59	7 3	5 3	6 58	11 52
28	**15**	**П.**	**Усп. Пресв. Богород.**	Августини	5 9	6 53	5 1	7 0	5 5	6 56	ран.
29	16	С.	Перен. обр. Госп.	Усікн. св. Івана	5 10	6 50	5 2	6 58	5 6	6 54	1 0
30	**17**	**Н.**	**13. по С.** Мирона м.	**13. по З.** Рожі	5 11	6 48	5 4	6 56	5 7	6 52	2 19
31	18	П.	Фльора і Лавра	Раймунда	5 13	6 46	5 6	6 53	5 9	6 50	3 45

УСТАВ НА СЕРПЕНЬ

2. Нед. 9 по Сош. і Прор. Ілії: — Всеночне. Глас 8; ев. утр. 9. На літ. Тропар воскр. Ілії і кондак воскр., Слава кондак Ілії, І нині: Богородичен. Прокімен воскр. і Ілії. Апп. з. 128 і 57; ев. Матея з. 59 і Луки з. 14. Причастен „Хвалите" і Ілії.

9. Нед. 10 по Сош.. †Великом Пантелеймона: — Глас 1; ев. утр. 10. На літ. Троп. воскр. Пантелеймона і кондак воскр., Слава: кондак Пантелеймона, І нині : Богородичен. Прок. і Прич. воскр. і Пантелеймона. Апп. з. 131 і 292; ев. Матея з. 72 і Йоана з. 52.

16. Нед. 11 по Сош.: — Глас. 2; ев. утр. 11. На літ. Ап. з. 141; ев. Матея з. 77.

19. С. Преображення Господне: — Всеночне. На утр. еванг. Луки з. 45. На літ. Ап. з. 65; ев. Матея з. 70. По службі Божій благословення овочів.

23. Нед. 12 по Сош.: — Глас 3; ев. утр. 1. На літ. Тропар воскр. і Преображення, Слава: кондак воскр., І нині: кондак Преобр. Прок. і Прич. воскр. і Преобр. Ап. з. 158; ев. Матея з. 79.

28. П. Успення Пресв. Богородиці:— Всеночне. Еванг. утр. Луки з. 4. На літ. Ап. з. 240; ев. Луки з. 54. По Сл. Божій свячення зілля.

30. Нед. 13 по Сош.: — Глас 4; ев. утр. 2. На літ. Тропар воскр. і Успення, Слава: кондак воскр., І нині: кондак Успення. Ап. з. 166; ев. Матея з. 87.

Спасівка від 14 до 27 серпня включно.

ПОГОДА: СЕРПЕНЬ:— 1—2. сильні вітри. 3—5. змінна погода. 6—9 спека. 10—13. гарно і сухо. 14—17 змінно. 18—22. холодно. 23—24. теплійше. 25—27. мрачно. 28—31. змінно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Вересень | МАЄ 30 ДНІВ | September

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	В.	Серп. Андрея Ст. 🌕	Еґідія	5 15	6 44	5 8	6 50	5 11	6 48	схд.
2	20	С.	Самуїла	Юста	5 17	6 42	5 10	6 48	5 13	6 45	7 4
3	21	Ч.	Тадея ап.	Ізабелі, Бронис.	5 18	6 40	5 11	6 46	5 15	6 43	7 22
4	22	П.	Аґатоника	Розалії	5 20	6 38	5 13	6 44	5 17	6 41	7 43
5	23	С.	Лупна, Іринея	Лаврентія	5 22	6 36	5 15	6 42	5 19	6 39	8 11
6	**24**	**Н.**	**14. по С.** Свм. Евтих.	**14. по З.** Захар.	5 23	6 34	5 17	6 40	5 20	6 36	8 45
7	25	П.	Тита, Вартоломея 🌗	Реґіни діви	5 24	6 32	5 19	6 37	5 22	6 33	9 29
8	26	В.	Андріяна, Натал.	† Різ. П. Б.	5 45	6 29	5 20	6 34	5 23	6 31	10 23
9	27	С.	Сави, Пімена	Ґорґонія	5 26	6 27	5 22	6 32	5 25	6 29	11 25
10	28	Ч.	Августина	Николая з Т.	5 28	6 25	5 24	6 29	5 27	6 27	ран.
11	29	П.	† Усік. гл. Ів. Хр.	Прота	5 30	6 23	5 26	6 26	5 29	6 25	0 33
12	30	С.	Олександра, Івана	Ґвідона	5 31	6 20	5 28	6 23	5 30	6 22	1 43
13	**31**	**Н.**	**15. по С.** Пол. П.Б.	**15. по З.** Товії	5 32	6 18	5 29	6 21	5 31	6 20	2 58
14	1	П.	Верес. Симеона	† Возд. Ч. Хр.	5 33	6 16	5 31	6 19	5 33	6 18	4 12
15	2	В.	Маманта муч. 🌑	Нікодима	5 35	6 14	5 33	6 16	5 35	6 16	5 21
16	3	С.	Антипа, Теоктиста	Людмили д.	5 37	6 12	5 35	6 14	5 37	6 14	зах.
17	4	Ч.	Вавила, Мойсея	Лямберта	5 38	6 9	5 37	6 11	5 38	6 11	6 34
18	5	П.	Захарії	Томи з Віл.	5 40	6 7	5 38	6 9	5 39	6 8	6 47
19	6	С.	Чудо Арх. Михаїла	Януарія	5 42	6 5	5 40	6 7	5 41	6 6	7 7
20	**7**	**Н.**	**16. по С.** Созонта	**16. по З.** Евста.	5 44	6 3	5 42	6 4	5 43	6 4	7 31
21	**8**	**П.**	**Різдво Пр. Богород.**	Матея ап.	5 45	6 1	5 44	6 1	5 45	6 1	8 6
22	9	В.	Йоакима і Анни	Томи з В.	5 47	5 58	5 46	5 58	5 46	5 58	8 46
23	10	С.	Минодори, Митр. 🌓	Теклі д.	5 48	5 56	5 47	5 56	5 47	5 56	9 38
24	11	Ч.	Теодори прп.	Ґерарда	5 50	5 54	5 49	5 54	5 49	5 54	10 42
25	12	П.	Автонома	Клеофа	5 51	5 52	5 51	5 51	5 51	5 51	11 54
26	13	С.	Корнилія	Кипріяна	5 53	5 50	5 53	5 49	5 53	5 49	ран.
27	**14**	**Н.**	**17. по С. Возд. Ч. Х.**	**17. по З.** К. і Д.	5 54	5 47	5 55	5 46	5 55	5 47	1 12
28	15	П.	Никити	Вячеслава	5 55	5 45	5 56	5 44	5 56	5 44	2 41
29	16	В.	Евфимії, Людм.	Арх. Михаїла	5 56	5 43	5 58	5 42	5 58	5 42	4 3
30	17	С.	Софії, Віри, Над. 🌕	Єроніма	5 58	5 41	6 0	5 40	6 0	5 40	схд.

УСТАВ НА ВЕРЕСЕНЬ

6. Нед. 14 по Сош.: — Глас 5;ев. утр. 3. На літ. Ап. з. 170; ев. Матея з. 89.

13. Нед. 15 по Сош. і Усікнов. Чесн. Глави Йоана Хрестителя: — Всеночне. Глас. 6; ев. утр. 4. На літ. Тропар воскр. Йоана і кондак воскр., Слава: кондак Йоана, І нині: Богородичен. Прок. і Прич. воскр. і Йоана. Ап. з. 176 і 33; ев. Матея з. 92 і Марка з. 24.

20. Нед. 16 по Сош.; — Глас 7; ев. утр. 5. На літ. Ап. з. 181; ев. Матея з. 105.

21. П. Різдво Пресв. Богородиці: — Всеночне. На утр. ев. Луки з. 4. На літ. Ап. з. 240; ев. Луки з. 54.

27. Нед. 17 по Сош. і Воздвиження Чесного Хреста: — Всеночне. Недільна Служба опускається а береться всьо празника. На утр. ев. Йоана з. 42. На літ. місто „Святий Боже" співається „Кресту Твоєму." Ап. з. 125; ев. Йоана з. 60.

Піст в день Усікновення, 11 і в день Воздвиження Чесного Хреста 27 вересня.

ПОГОДА: ВЕРЕСЕНЬ:— 1—4. мила погода. 5—7. бурливо. 8—10. вітри. 11—14. холодна погода. 15—18. вітри. 19—23. змінно. 24—27. холодна погода. 28—30. сильні вітри.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

Жовтень | МАЄ 31 ДНІВ | October

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	18	Ч.	Верес. Преп. Евменія	Ремігія	6 0	5 39	6 2	5 37	6 2	5 38	5 46
2	19	П.	Трофима, Сави	Леодеґора	6 2	5 36	6 4	5 34	6 3	5 35	6 12
3	20	С.	Евстафія, Татіяни	Кандида	6 3	5 34	6 5	5 32	6 4	5 33	6 45
4	**21**	**Н.**	**18. по С.** Кондрата а.	**18. по З.** Фран.	6 5	5 32	6 7	5 30	6 6	5 31	7 27
5	22	П.	Фоки, Йони	Плякида	6 7	5 30	6 9	5 27	6 8	5 29	8 19
6	23	В.	† Зач. І. Хр.	Пр. Д. М. Рож.	6 9	5 28	6 11	5 24	6 10	5 26	9 19
7	24	С.	Теклі мч. ☾	Юстини д.	6 10	5 26	6 13	5 21	6 11	5 24	10 25
8	25	Ч.	Евфросинії, Пафнут.	Бриґіди	6 11	5 23	6 14	5 19	6 12	5 22	11 37
9	26	П.	Пр. св. ап. Івана	Діон., Вінк.	6 13	5 21	6 16	5 17	6 14	5 20	ран.
10	27	С.	Калистрата	Франціш. Борґ.	6 15	5 19	6 18	5 14	6 16	5 18	0 49
11	**28**	**Н.**	**19. по С.** Харитона	**19. по З.** Емілі.	6 16	5 17	6 20	5 11	6 17	5 16	1 59
12	29	П.	Киріяка	Максиміліяна	6 17	5 15	6 22	5 9	6 19	5 13	3 9
13	30	В.	Григорія свмч.	Едварда, кор.	6 18	5 13	6 24	5 6	6 21	5 10	4 19
14	1	С.	Жовт. † Покр. Пр. Б.	Каликста	6 19	5 11	6 26	5 4	6 23	5 8	5 29
15	2	Ч.	Кипріяна, Юстини ●	Тереси	6 21	5 9	6 28	5 2	6 25	5 5	6 40
16	3	П.	Діонісія	Ґалля	6 23	5 7	6 30	5 0	6 27	5 3	зах.
17	4	С.	Єротея	Гедвіґи	6 25	5 5	6 32	4 58	6 29	5 1	5 37
18	**5**	**Н.**	**20. по С.** Харитини	**20. по З.** Луки	6 27	5 3	6 34	4 56	6 30	4 59	6 8
19	6	П.	† Ап. Томи	Петра з Альк.	6 29	5 1	6 36	4 54	6 32	4 57	6 46
20	7	В.	Сергія і Вакха	Феліціяна	6 30	4 59	6 38	4 51	6 33	4 55	**7 33**
21	8	С.	Пелагії	Уршулі	6 32	4 57	6 40	4 49	6 35	4 53	8 31
22	9	Ч.	† Якова ап.	Кордулі	6 34	4 55	6 42	4 47	6 37	4 51	9 38
23	10	П.	Евлампія ☽	Івана Кап.	6 35	4 53	6 43	4 45	6 38	4 49	10 51
24	11	С.	Филипа, Теофана	Рафаїла Арх.	6 37	4 51	6 45	4 43	6 40	4 47	ран.
25	**12**	**Н.**	**21. по С.** Прова, Тар.	**21. по З.** І. Кант.	6 38	4 49	6 47	4 40	6 42	4 45	0 11
26	13	П.	Карла мч.	Евариста	6 40	4 47	6 49	4 38	6 44	4 43	1 32
27	14	В.	Параскевії преп.	Фльор., Савини	6 41	4 45	6 51	4 36	6 46	4 41	**2 56**
28	15	С.	Лукіяна, Евфимія	Симона, Юди	6 43	4 44	6 53	4 34	6 48	4 39	4 25
29	16	Ч.	Льонґина сот.	Наркиза еп.	6 45	4 43	6 55	4 32	6 50	4 37	6 2
30	17	П.	Андрія, Осії ○	Клявдія	6 47	4 41	6 57	4 30	6 52	4 35	схд.
31	18	С.	Луки ап.	Вольфґанґа	6 49	4 39	6 59	4 28	6 54	4 33	5 19

УСТАВ НА ЖОВТЕНЬ

4. Нед. 18 по Сош.: — Глас 1; ев. утр. 7. На літ. Тропар воскр. і Воздвиження; Слава: кондак воскр., І нині: кондак Воздвиження. Ап. з. 188; ев. Луки з. 17.

11. Нед. 19 по Сош.: — Глас 2; ев. утр. 8. На літ. Ап. з. 194; ев. Луки з. 26.

18. Нед. 20 по Сош. і Покров Пресв. Богородиці: — Всеночне. Глас 3; ев. утр. 9. На літ. Тропар воскр. і Покрова, Слава: кондак воскр., І нині: кондак Покрова. Прокімен і Причастен воскр. і Покрова. Ап. з. 200 і 306; ев. Луки з. 30 і 54.

25. Нед. 21 по Сош.: — Глас 4; ев. утр. 10. На літ. Ап. з. 203; ев. Луки з. 35.

ПОГОДА: ЖОВТЕНЬ:— 1—3. грізно. 4—8. приємно. 9—12. бурливо. 13—15. гарно, мило. 16—18. лагідно. 19—23. бурливо. 24—27. зимно. 28—31. бурливо, зимно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

Листопад | МАЄ 30 ДНІВ | November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	**19**	**Н.**	Жовт. **22. по С.** Йоїл.	**Всіх Святих**	6 50	4 37	7 1	4 26	6 55	4 31	6 7
2	20	П.	Артемія	† День Задуш.	6 51	4 35	7 3	4 24	6 57	4 30	7 6
3	21	В.	Іляріона В.	Губерта	6 53	4 33	7 5	4 22	6 59	4 28	8 15
4	22	С.	Гликерії, Аверкія	Кароля Бором.	6 55	4 31	7 7	4 20	7 1	4 26	9 25
5	23	Ч.	† Якова ап. бр. Гос.	Єлисавети	6 57	4 29	7 9	4 18	7 3	4 24	10 37
6	24	П.	Арети, Атанасія	Леонарда	6 59	4 28	7 11	4 16	7 5	4 22	11 51
7	25	С.	Маркіяна	Теоґата	7 0	4 27	7 12	4 14	7 6	4 21	ран.
8	**26**	**Н.**	**23. по С. Димитрія м.**	**23. по З.** 4 Кор.	7 2	4 25	7 14	4 12	7 8	4 19	1 4
9	27	П.	Нестора	Теодора	7 4	4 23	7 16	4 10	7 10	4 17	2 14
10	28	В.	† Параскевії вмч.	Андрея з А.	7 6	4 22	7 18	4 9	7 12	4 16	3 18
11	29	С.	Анастасії	Мартина еп.	7 7	4 21	7 20	4 7	7 13	4 14	4 27
12	30	Ч.	Зеновія, Зеновії	Мартина папи	7 8	4 20	7 22	4 6	7 14	4 13	5 38
13	31	П.	Стахія, Нарк.	Евгенія	7 10	4 19	7 24	4 4	7 16	4 11	6 49
14	1	С.	Лист. Косми і Дам.	Серафима	7 12	4 17	7 26	4 2	7 17	4 9	зах.
15	**2**	**Н.**	**24. по С.** Акиндина	**24. по З.** Лєоп.	7 14	4 16	7 28	4 1	7 19	4 8	4 46
16	3	П.	Айталя, Йосифа	Отмара	7 15	4 15	7 30	4 0	7 21	4 7	5 30
17	4	В.	Йоанікія	Сальомеї д.	7 16	4 14	7 32	3 58	7 23	4 6	6 26
18	5	С.	Галактіона мч.	Оттона	7 18	4 12	7 34	3 56	7 25	4 4	7 29
19	6	Ч.	Павла еп., Клявдія	Єлисавети	7 20	4 11	7 36	3 55	7 27	4 3	8 40
20	7	П.	Єрона, Лазаря	Фелікса	7 21	4 10	7 38	3 54	7 29	4 2	9 56
21	**8**	**С.**	**Соб. св. Мих. Ар.**	Введ в хр.Пр.Б.	7 23	4 9	7 40	3 52	7 31	4 1	11 17
22	**9**	**Н.**	**25. по С.** Онисифора	**25. по З.** Кекил.	7 24	4 8	7 41	3 51	7 32	4 0	ран.
23	10	П.	Єраста, Ореста	Климента	7 26	4 7	7 43	3 50	7 34	3 59	0 38
24	11	В.	Міни, Віктора	Івана від Хр.	7 28	4 6	7 45	3 49	7 36	3 58	2 2
25	12	С.	† Йосафата, Ніля	Катерини	7 29	4 5	7 47	3 48	7 38	3 57	3 29
26	13	Ч.	† Івана Золотоуст.	Конрада	7 30	4 4	7 49	3 47	7 39	3 57	**4 57**
27	14	П.	† Филипа, (Пущен.)	Валєр. і Вірк.	7 31	4 4	7 50	3 46	7 40	3 56	6 25
28	15	С.	Гурія, Самсона	Кресцентія	7 33	4 3	7 52	3 45	7 42	3 55	схд.
29	**16**	**Н.**	**26. по С.** Матея ап.	**1. адвенту.** Сат.	7 35	4 2	7 54	3 44	7 44	3 54	4 47
30	17	П.	Григорія нек.	Андрея, еп.	7 36	4 2	7 55	3 44	7 45	3 54	5 54

УСТАВ НА ПАДОЛИСТ

1. Нед. 22 по Сош.: — Гл. 5; ев. утр. 11. На літ. Ап. з. 215; ев. Луки з. 83.

8. Нед. 23 по Сош. і Великом. Димутрія: — Всеночне. Гл. 6; ев. утр. 1. де храм то Матея з. 36. На літ. Тропар воскр., Димитрія і кондак воскр., Слава: кондак Димитрія, І нині: Богородичен. Прокімен і Причастен воскр. і Димитрія. Ап. з. 220 і 292; ев. Луки з. 38 і Йоана з. 52.

15. Нед. 24 по Сош.: — Глас 7; ев. утр. 2. На літ. Ап. з. 221; ев. Луки з. 39.

21. С. Архістратига Михаїла: — Всеночне. На утр. ев. Матея з. 52. На літ. Ап. з. 305; ев. Луки з. 51.

22. Нед. 25 по Сош.:— Глас 8; ев. утр. 3. На літ. Ап. з. 224; ев. Луки з. 53.

29. Нед. 26 по Сош. і Священомученика Йосафата: — Всеночне. Глас 1; ев. утр. 4. На літ. Тропар воскр. Йосафата і кондак воскр., Слава: кондак Йосафата, І нині: Богородичен. Прокімен і Прич. воскр. і Йосафата. Апп. з. 229 і 311: ев. Луки з. 66 і Йоана з. 36.

Пилипівка від 28 до Різдва Христового.

ПОГОДА: ЛИСТОПАД:— 1—4. нестійна погода. 5—9. ясно й мило. 10—11. хмарно. 12—15 мутно, зимно. 16—19. бурливо. 20—22. зимно й немило. 23—27. уміркoвано, гарно. 28—30. бурливо.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

Грудень — МАЄ 31 ДНІВ — December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко-кат. і Прав.	СВЯТА: Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті: Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	18	В.	Листоп. Плят., Ром.	Елігія еп.	7 37	4 1	7 56	3 43	7 46	3 53	7 6
2	19	С.	Авдія пр., Варлаам.	Бібяни д.	7 38	4 1	7 57	3 42	7 47	3 52	8 21
3	20	Ч.	Григорія Декап. еп.	Франца Ксав.	7 39	4 0	7 59	3 41	7 48	3 52	9 37
4	**21**	**П.**	**Введ. в храм Пр. Бог.**	Варвари д. і т.	7 41	4 0	8 0	3 41	7 49	3 51	10 50
5	22	С.	Филимона ап. Кик.	Сави еп.	7 42	3 59	8 1	3 40	7 50	3 51	ран.
6	**23**	**Н.**	**28. по С.** Амфіл., Г.	**2. Адв.** Микол.	7 43	3 59	8 3	3 40	7 51	3 51	0 1
7	24	П.	Катерини вмч.	Амброзія еп.	7 44	3 59	8 4	3 39	7 53	3 50	1 10
8	25	В.	Климента пап.	**Неп. Зач. ПДМ.**	7 45	3 59	8 5	3 39	7 54	3 50	2 20
9	26	С.	Алипія Стовп. прп.	Леокадії д.	7 46	3 59	8 6	3 39	7 55	3 50	3 29
10	27	Ч.	Якова Перс. вмч.	М. Б. Льорет.	7 48	3 58	8 8	3 39	7 57	3 50	4 38
11	28	П.	Стефана прпмч.	Дамазія м.	7 49	3 58	8 9	3 39	7 58	3 50	5 46
12	29	С.	Парамона і Фільом.	Александра м.	7 50	3 58	8 10	3 38	7 59	3 49	6 50
13	**30**	**Н.**	**28. по С.** Анд. пер.	**3. Адв.** Лукії д.	7 51	3 58	8 11	3 38	8 0	3 49	7 51
14	1	П.	Груд. Наума прп., Ф.	Спіридіона еп.	7 52	3 58	8 12	3 38	8 1	3 49	зах.
15	2	В.	Авакума пр.	Максиміліяна	7 53	3 59	8 13	3 38	8 2	3 49	5 22
16	3	С.	Софронія пр., Теод.	Евсевія еп. і м.	7 53	3 59	8 14	3 38	8 2	3 49	6 30
17	4	Ч.	Варвари і Івана Дам.	Лазарія еп.	7 54	3 59	8 15	3 38	8 3	3 50	7 47
18	5	П.	† Сави Освящ. прп.	Сух. Очік. М. Б.	7 54	3 59	8 16	3 38	8 3	3 50	9 4
19	**6**	**С.**	**Миколая св. чуд.**	Немезія еп.	7 55	3 59	8 16	3 38	8 4	3 50	10 24
20	**7**	**Н.**	**29. по С.** Амвросія е.	**4.Адв.** Теофіля	7 55	3 59	8 17	3 39	8 5	3 51	11 44
21	8	П.	Потапія еп.	Томи ап.	7 56	3 59	8 17	3 39	8 5	3 51	ран.
22	**9**	**В.**	**Неп. Зач. Пр. Б.**	Зенона муч.	7 56	4 1	8 18	3 40	8 6	3 52	1 6
23	10	С.	Мини і Єрмогена мч.	Вікторії д. і м.	7 56	4 2	8 18	3 40	8 6	3 52	2 33
24	11	Ч.	Даніїла Стовп. прп.	Нав. Адам. і Е.	7 57	4 3	8 18	3 41	8 7	3 53	3 57
25	12	П.	Спіридіона еп.	**Різдво Христо.**	7 57	4 4	8 18	3 42	8 7	3 54	5 18
26	13	С.	† Евстратія і Авкс. м.	**Стефана**	7 57	4 4	8 18	3 43	8 7	3 54	6 35
27	**14**	**Н.**	**30.по С.** Тирса і Л.	**Н. по Р.** Ів. ап.	7 58	4 5	8 19	3 44	8 8	3 55	схд.
28	15	П.	Елевтерія свмч.	Дітей убит. у В.	7 58	4 6	8 19	3 45	8 8	3 56	4 40
29	16	В.	Аггея пр.	Томи еп.	7 58	4 8	8 19	3 46	8 8	3 57	5 55
30	17	С.	Даніїла пр.	Евгенія еп.	7 59	4 9	8 19	3 47	8 8	3 58	7 11
31	18	Ч.	Севастіяна і ин. мч.	Сильвестра п.	7 59	4 10	8 19	3 49	8 8	3 59	8 27

УСТАВ НА ГРУДЕНЬ

4. П. Введення в Храм Пресв. Богородиці: — Всеночне. На утр. ев. Луки з. 4. На літ. Ап. з. 306; ев. Луки з. 54.

6. Нед. 27 по Сош.: — Глас 2; ев. утр. 5. На літ. Тропар воскр. і Введення, Слава: кондак воскр. І нині: кондак Введення. Ап. з. 233; ев. Луки з. 71. Прокімен і Причастен воскресний і Введення.

13. Нед. 28 по Сош. Андрея Первозванного: — Глас 3; ев. утр. 6. На літ. Тропар воскр. Андрея і кондак воскр., Слава: кондак Андрея, І нині: Богородичен. Прок. Прич. воскр. і Андрея Апп. з. 250 і 131: ев. Луки з. 76 і Йоана з. 4.

19. С. Николая Чудотворця: — Всеночне. На утр. ев. Йоана з. 36. На літ. Ап. з. 335; ев. Луки з. 24.

20. Нед. 29 по Сош.: — Глас 4; ев. утр. 7. На літ. Ап. з. 257; ев. Луки з. 85.

22. В. Непорочне Зачаття Преч. Д. Марії: — Всеночне. На утр. ев. Луки з. 4. На літ. Ап. з. 320; ев. Луки з. 3.

27. Нед. 30 по Сош. і Праотців: — Глас 5; ев. утр. 8. На літ. Тропар воскр. Зачаття і Праотців, Слава: кондак Праотців, І нині: кондак Зачаття: Прокімен Праотців. Ап. з. 287: ев. Луки з. 76. Причастен воскр. і Праотців.

ПОГОДА: ГРУДЕНЬ:— 1—2. умірковано. 3—5. лагідно, хмарно. 6—9. змінно, сніг. 10—12. дуже зимно. 13—14. грізно. 15—17. нестійно, зимно. 18—21. буря. 22—25. сніг і заверуха. 26—31. вітер і зимно.

МІСЦЕ НА ЗАПИСКИ

КАЛЄНДАР ВАГІТНОСТИ ДОМАШНИХ ЗВІРЯТ

Як завагітніє дня	ТО ЗВИЧАЙНО ОПОЛОЖИТЬСЯ			
	кляча	корова	вівця і коза	свиня
1 січня	6 грудня	12 жовтня	3 червня	30 квітня
8 ”	13 ”	19 ”	10 ”	7 травня
15 ”	20 ”	26 ”	17 ”	14 ”
22 ”	27 ”	2 листопада	24 ”	21 ”
29 ”	3 січня	9 ”	1 липня	28 ”
5 лютня	10 ”	16 ”	8 ”	4 червня
12 ”	17 ”	23 ”	15 ”	11 ”
19 ”	24 ”	30 ”	22 ”	18 ”
26 ”	31 ”	7 грудня	29 ”	25 ”
5 березня	7 лптня	14 ”	5 серпня	2 липня
12 ”	14 ”	21 ”	12 ”	9 ”
19 ”	21 ”	28 ”	19 ”	16 ”
26 ”	28 ”	4 січня	26 ”	23 ”
2 квітня	7 березня	11 ”	2 вересня	30 ”
9 ”	14 ”	18 ”	9 ”	6 серпня
16 ”	21 ”	25 ”	16 ”	13 ”
23 ”	28 ”	1 лютня	23 ”	20 ”
30 ”	4 квітня	8 ”	30 ”	27 ”
7 травня	11 ”	15 ”	7 жовтня	3 вересня
14 ”	18 ”	22 ”	14 ”	10 ”
21 ”	25 ”	1 березня	21 ”	17 ”
28 ”	2 травня	8 ”	28 ”	24 ”
4 червня	9 ”	15 ”	4 листопада	1 жовтня
11 ”	16 ”	22 ”	11 ”	8 ”
18 ”	23 ”	29 ”	18 ”	15 ”
25 ”	30 ”	5 квітня	25 ”	22 ”
2 липня	6 червня	12 ”	2 грудня	29 ”
9 ”	13 ”	19 ”	9 ”	5 листопада
16 ”	20 ”	26 ”	16 ”	12 ”
23 ”	27 ”	3 травня	23 ”	19 ”
30 ”	4 липня	10 ”	30 ”	26 ’
6 серпня	11 ”	17 ”	6 січня	3 грудня
13 ”	18 ”	24 ”	13 ”	10 ”
20 ”	25 ”	31 ”	20 ”	17 ”
27 ”	1 серпня	7 червня	27 ”	24 ”
3 вересня	8 ”	14 ”	3 лютня	31 ”
10 ”	15 ”	21 ”	10 ”	7 січня
17 ”	22 ”	28 ”	17 ”	14 ”
24 ”	29 ”	5 липня	24 ”	21 ”
1 жовтня	5 вересня	12 ”	3 березня	28 ”
8 ”	12 ”	19 ”	10 ”	4 лютня
15 ”	19 ”	26 ”	17 ”	11 ”
22 ”	26 ”	2 серпня	24 ”	18 ”
29 ”	3 жовтня	9 ”	31 ”	25 ”
5 листопада	10 ”	16 ”	7 квітня	4 березня
12 ”	17 ”	23 ”	14 ”	11 ”
19 ”	24 ”	30 ”	21 ”	18 ”
26 ”	31 ”	6 вересня	28 ”	25 ”
3 грудня	7 листопада	13 ”	5 травня	1 квітня
10 ”	14 ”	20 ”	12 ”	8 ”
17 ”	21 ”	27 ”	17 ”	15 ”
24 ”	28 ”	4 жовтня	24 ”	22 ”
31 ”	5 грудня	11 ”	2 червня	29 ”

Увага! До сього речинця може кілька днів недотягнути, або перетягнути.

Іван Гавірко.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ.

ПОЧТА ЛИСТОВА

(Перша Кляса).

Оплата листова в місци 2 центи за першу унцію, 1 ц. за кожну слідуючу унцію. За листи в Канаді до Зєдинених Держав, Мексика, Великої Британії та до всіх частей Британської Імперії, Полудневої Америки, Арґентини, Бразилії і до всіх місцевостей належачих до північного та полудневого американського континенту, як також до Франції — 3 центи за першу унцію і 2 центи за кожну слідуючу. З винятком повище наведених країв до всіх заграничних держав 5 центів за кожну першу унцію і 3ц. за кожну слідуючу.

Пересилка листова (крім Канади, Зєдинених Держав і Мексика), не може важити більше як 4 фунти і 6 унцій і не може бути більша (крім Канади), як 18х18х18 цалів. Однак, пересилка в рульоні може бути 30 цалів довга, наколи промір не перевищає 4 цалі.

ПОЧТОВІ КАРТКИ.

Карти кореспонденційні в Канаді, до Зєдинених Держав, Мексика, Полудневої Америки і до всіх країв, котрі граничать з північною та полудневою Америкою, до Великої Британії та до її посілостей і до Франції 2 центи. До всіх заграничних країв (крім повище навдених) — 3 центи. Карти з видами, на котрих нема більше як пять святочних желань написані рукою, оплата однакова всюди — 1 цент. Сі картки з видами не можуть бути більші як 6х4 цалів ані менші як 4х3 цалів. Оплата за картки в отвертих ковертах — 1 цент за кожних 2 унції.

ДРУГА КЛЯСА.

Часописи, журнали і всякі дневні та періодичні видання. Тільки сі видавництва можуть користати з дешевої оплати, наколи міністерство почт в Оттаві дасть на се окреме позволення. Без сего позволення як для видавництва так і для загалу 1ц. за кожних 2 унцій. Звичайна оплата за всякі часописи та журнали в Канаді, до Зєдинених Держав, Мексика, Великої Британії та декотрих її посілостей 1ц. за кожних 4 унцій, а до всіх заграничних країв (крім повище наведених) 1ц. за кожних 2 унцій. Вага і міра така сама як в третій клясі.

ТРЕТА КЛЯСА.

Всякі друки, книжки, фотоґрафії, образи, карти з видами, рукописи адресовані до редакції, цінники, циркулярі — можуть бути написані рукою, або ручною машиною, помножені механічно, однак сі циркулярі мусять бути в отворених ковертах і надані почтовому урядникови в руки, найменше 20 зовсім згідних примірників і т. ин. Оплата за сі пересилки як в Канаді так до всіх заграничних країв однакова, 1ц. за кожних 2 унції. Тягар друкованих посилок в Канаді не може виносити більше як 5 фунтів, (одна книжка 11 фунтів). Ся пересилка не може бути більша як 3 і пів фіти довга, широка або висока а її довжина разом з обємом грубости не може перевищати 6 фітів. Посилка друків до всіх заграничних країв не може важити більше як 4 фунти і 6 унцій (одна книжка 6 фунтів і 9 унцій) а котра небудь сторона, не може переходити 18 цалів. Посилка в рульоні не може бути довша як 30 цалів а промінь не може перевищати 4 цалі.

Торговельні та правні документи, як: контракти, рукописи, листи старої дати, шкільні свідоцтва, рахункові справоздання і т. ин. 5ц. за перших 10 унцій і 1ц. за кожних 2 слідуючих унцій.

(Сі посилки в Канаді підлягають **листовій оплаті.**).

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА.

„Парсел Пост" в Канаді.

Почтовою оплатою можна висилати через почту фабричні вироби та фармерські продукти і все, що тільки входить в трету клясу, а то: книжки, образи фотоґрафії і т. п.

Кожна пакункова посилка повинна бути добре опакована. Коли в пакунку знаходяться крихкі річи, або плини в фляшках, то надавець повинен написати на пакунку "Fragile" і вручити сей пакунок почтареві і звернути йому увагу, щоби сему пакункови дати осторожну услугу. Коли в пакунку находяться річи, котрі скоро псуються, то треба написати на пакунку "Perishable".

Всякі плини у фляшках повинні бути обвинені полотном, чи ватою, щоби вразі розбиття, сей плин був втягнений, та не ушкодив других посилок.

Пакунок не може важити більше як 15½ фунтів і не може бути довший як 3½ фітів, а довжина пакунка разом з обємом ґрубости не може мати більше як 6 фітів.

Пакункова Асекурація

Єсли надавець бажає, щоби його пакунок був заасекурований, то повинен заявити се на почті і зажадати посвідки асекурації за пакунки в Канаді, котрі не мають більше вартости як 50 долярів, не коштує нічо, однак, коли пакунок має вартости більше як 50 долярів до 100 долярів, то оплата за асекурацію коштує 12 центів.

Є річи, котрих не можна асекурувати, як: годинники, золоті перстені, фонтанові пера і т. п. Сі річи треба добре опакувати, запечатати і зареґіструвати.

Пакунки в котрих находяться крихкі річи або котрі скоро псуються не можна асекурувати від ушкодження або зіпсуття. Оплата за асекурацію до Зєдинених Держав:

До 5 дол. .... 3ц.
До 10 дол. .... 6ц.
До 50 дол. .... 12ц.
До 100 дол. .... 30ц.

Асекурація до всіх заграничних та европейських країв, крім Зєдинених Держав однакова, а то:

До 50 дол. .... 12ц.
До 100 дол. .... 30ц.

Коли асекурована посилка затратилася і надавець має лист від адресата, що посилка не була доручена, то треба зголоситися на почту з посвідкою і зробити аплікацію о відшкодовання. Сю аплікацію треба зробити в протягу 6 місяців від надання посилки.

ТАБЛИЦІ ОПЛАТ ЗА ПАКУНКИ ДО ПООДИНОКИХ ПРОВІНЦІЙ

МАНИТОБА.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль*)	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Манитобі	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Саскачевану або Онтеріо	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Алберти або Квебеку	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Бр. Коломбії або Примор. Пров.........	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

*) 20 миль береться загально, кругом почти, з якої висилаєсь, хочби тих 20 миль зачіпало і другу провінцію. Се відноситься до всіх провінцій. Перший рядок цифр се фунти, все інше — **оплата.**

САСКАЧЕВАН.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Саскачевані	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Манитоби або Алберти	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Онтеріо або Бр. Коломбії	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Квебеку або Юкону	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Приморських Провінцій	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

АЛБЕРТА.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Алберті	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Саскачевану або Бр. Коломбії	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Манитоби або Юкону	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Онтеріо	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Квебеку або Примор. Пров.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

БРИТИШ КОЛОМБІЯ.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в Бр. Коломбії	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Алберти або Юкону	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Саскачевану	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Манитоби	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Онтеріо Квебеку або Прим. Пров.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

ОНТЕРІО.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль...........	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях Онтеріо	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Манитоби або Квебеку	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Саскачевану або Прим. Пров.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Алберти	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Бр. Коломбії або Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

КВЕБЕК.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль...........	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях Квебеку	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Онтеріо або Прим. Пров.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Манитоби.................	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Саскачевану...........	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Алберти Бр. Кол. або Юкону.................	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

ПРИМОРСЬКІ ПРОВІНЦІЇ.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль...........	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях пров.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Квебеку	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Онтеріо........................	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Манитоби.................	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Саскач. Алберти, Б. Кол. або Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

ЮКОН.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1½	2½	3½	4½	5½	6½	7½	8½	9½	10½	11½-15½
Кругом 20 миль...........	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0.18	0.20	0.25
Поза 20 милями в границях Юкону...	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55
До Бр. Коломбії	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75
До Алберти	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15
До Саскачевану...........	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35
До Ман., Онт., Квеб. або Прим. Пров.....	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50

ПОСЛІПЛАТА „КЕШ ОН ДЕЛИВЕРІ" (C. O. D.)

Кожна почтова посилка (тільки в Канаді), може бути висилана через „Кеш он Деливері", „С. О. D.", однак можна вислати тільки з тої почти, на котрій можна купити „Моні Ордер". Посилка може бути вислана до кожної почти в Канаді.

Посилка через „Кеш Он Деливері" мусить бути замовлена адресатом, а сума до сколєктовання, за одну посилку не може виносити більше як 100 долярів. Оплата, крім звичайної виносить: 15ц. до 50 дол., 30ц. до 100 дол.

ПОСИЛКИ ПОРУЧЕНІ — „РЕДЖІСТРОВАНІ."

Кожну почтову посилку, крім „Парсел Пост" оплачує надавець і дістає на почті посвідку, або ресіт. Оплата за саму реджістрацію в границях Канади числиться після вартости посилки і наколи би посилка затратилась, надавець, або адресат може жадати відшкодовання дійсної вартости посилки. Оплата за реджістрацію в Канаді:

До 25 дол. — 10ц.; вище 25 дол до 50 дол. — 20ц.; вище 50 дол. до 75 дол. — 30ц.; вище 75 дол. до 100 дол. — 40ц.

Оплата за саму реджістрацію до всіх заграничних країв 10 центів, однак відшкодовання за затрачену посилку до Зєдинених Держав не може бути більше як 25 долярів, а всіх инших країв 9 дол. і 65 центів. Відшкодовання до заграничних країв є ограничене, позаяк наколи реджистрована посилка затратилась і неможливо було запобічи сему, то жадного відшкодовання не платиться. Тому ніхто не повинен посилати грошей у реджістрованім листі поза границі Канади.

Декотрі люде вірять, що до Старого Краю листову посилку можна асекурувати. Покищо, такої асекурації ще нема.

Єсли надавець хоче знати чи його реджистрована посилка була доручена, повинен зажадати при наданню посилки зворотної посвідки, „Екналеджмент Ресіт", або в скороченню „А R.", за котру при наданню посилки, треба зокрема заплатити 10ц.. Після надання, коли небудь 20 центів.

Реджистровані листи можна реклямувати, се значить, зажадати від почти, щоби вона розслідила, що сталося з посилкою. Реклямацію треба вносити до року від дня надання посилки. За реклямацію платиться 20 центів.

ОКРЕМІ ДОРУЧЕННЯ.

„Спешел Деливері."

Експресові посилки мусять бути оплачені листовою оплатою і висилаються тільки до тих місцевостей, де листоноші доручають почту. „Спешел Деливері" посилки принимаєсь тільки в Канаді та до Зєдинених Держав. Оплата, крім звичайної, 20 центів.

ВОЗДУШНА ПОЧТА.

Воздушною почтою можна висилати всякі посилки, як в Канаді, до Зєдинених Держав, так і другиx країв. Оплата за воздушну пересилку в Канаді, до Зєдинених Держав і Великої Британії — **6ц.**

за кожну унцію. До всіх европейських держав 10 центів за унцію. До Західних Індий, Мексика, Куби, Центральної Америки, Азії, Африки і Австралії — 15ц. за кожну пів унцію. До Полудневої Америки 45ц. за кожну пів унцію.

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА ДО ЗЄДИНЕНИХ ДЕРЖАВ І ЕВРОПИ.

Майже до всіх заграничних та европейських держав пакунок може важити 15 фунтів. До Польщі 20 фунтів, однак пакунок не може бути довший як 3½ фітів, а його довжина, разом з обємом грубости не може переходити 6 фітів.

Всі пакункові пересилки до заграничних країв мусять мати деклярацію митову „Костом Деклерейшен", на котрій мусить бути описана кожна річ, яка знаходиться в пакунку і яку має вартість.

За малі пакунки, котрі не важать більше як 8 унцій, оплата 1ц. за кожну унцію. На тих пакунках не треба митової деклярації. Малі пакункові посилки, котрі оплачені митовою оплатою, не можуть мати митової деклярації. Такі пакунки найлучше висилати за реципісом (реджістровані), однак такий пакунок не може важити більше як 4 фунти і 6 унцій.

ДЕ ПОСИЛАЄСЬ	ЗА ВАГУ ФУНТІВ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15
До Зєдинених Держав	.14	.28	.42	.56	.70	.84	.98	1.12	1.26	1.40	$1.75
ДО ПОЛЬЩІ											
Прямою дорогою	.20	.30	.55	.65	.75	.85	.95	1.15	1.25	1.75	$2.00
Через Англію і Ґданьск ...	.45	.55	.90	1.00	1.10	1.20	1.30	1.60	1.70	1.80	2.50
Через Англію, Бельґію і Німеччину	.60	.70	1.00	1.10	1.20	1.30	1.40	1.70	1.80	1.90	2.75
ДО РУМУНІЇ—БУКОВИНИ											
Через Францію, Німеччину і Чехословаччину	.47	.59	.91	1.03	1.15	1.27	1.39	1.51	1.63	1.75	$2.50
Через Англію, Німеччину і Чехословаччину	.65	.75	1.20	1.30	1.40	1.50	1.60	1.75	1.85	1.95	3.00
ДО РОСІЇ—УКРАЇНИ											
Через Францію, Німеччину і Литву	.82	.94	1.26	1.38	1.50	1.62	1.74	1.86	1.98	2.10	$3.25
Через Англію, Бельґію і Німеччину	1.20	1.30	1.70	1.80	1.90	2.00	2.10	2.30	2.40	2.50	4.00
ДО РОСІЇ В АЗІЇ											
Через Францію, Німеччину і Литву	1.22	1.34	1.66	1.78	1.90	2.02	2.14	2.26	2.38	2.50	4.25

ПОСИЛКА ГРОШЕЙ.

Гроші в Канаді можна вислати через „Моні Ордер" або „Постел Нот", однак поза границі Канади тільки через „Моні Ордер".

При посилці грошей в Канаді, до Зєдинених Держав, Франції, Великої Британії та декотрих її кольоній, „Моні Ордер" треба вложити в лист і вислати до адресата а посвідку треба задержати. До других країв, як до Польщі, Румунії і других, почта висилає „Моні Ордер", тільки зареджати собі ресіт, однак щоби вислати гроші до тих країв, то треба зажадати на почті аплікації на заграничний „Моні Ордер". Сі форми звуться: „Апликейшин фор Моні Ордер" або „М. О. № 1". Сю аплікацію повинен виповнити надавець і дати її урядникови почтовому, позаяк сі аплікації висилаються з „Моні Ордер" до тої держави, де вислані гроші.

Оплата за пересилку грошей в Канаді і до Зєдинених Держав:

До 5 долярів .... 8ц.
Вище 5 дол. до 10 дол. .... 10ц.
Вище 10 дол. до 30 дол. .... 15ц.
Вище 30 дол. до 50 дол. .... 18ц.
Вище 50 дол. до 60 дол. .... 23ц.
Вище 60 дол. до 100 дол. .... 28ц.

Майже до всіх заграничних країв (крім Зєдинених Держав):

До 5 долярів .... 8ц.
Вище 5 дол. до 10 дол. .... 13ц.
Вище 10 дол. до 20 дол. .... 23ц.
Вище 20 дол. до 30 дол. .... 33ц.
Вище 30 дол. до 40 дол. .... 43ц.
Вище 40 дол. до 50 дол. .... 53ц.
Вище 50 дол. до 60 дол. .... 63ц.
Вище 60 дол. до 70 дол. .... 73ц.
Вище 70 дол. до 80 дол. .... 83ц.
Вище 80 дол. до 90 дол. .... 93ц.
Вище 90 дол. до 100 дол. $1.03

Єсли лист з „Моні Ордер" затратився, а надавець має листи від адресата, що він не отримав грошей, ані листа, то надавець повинен зголоситись на котру небудь почту, там де продають „Моні Ордер" і зробити аплікацію о дуплікат. Се нічого не коштує. До заграничних країв треба зажадати від почти, щоби вона розвідала, що стаалось з грішми, або попросити о „Едвайс оф пеймент", в скороченню „А. Р." за котрий треба заплатити 10 центів.

ПОЧТОВА ЩАДНИЦЯ.

Почтова каса щаднича платить 3 процент, однак одна особа не може вложити до каси більше, як 1,500 долярів в фіскальнім році а загальна вкладка не може бути більша як 5,000 долярів, не вчисляючи проценту.

Депозитор повинен уважати завжди, щоби отримав потвердження з Оттави за кожну вкладку, а що року, того місяця в котрім були перший раз вложені гроші вислати книжочку до Оттави, щоби зачислили процент.

ПОЧТОВІ НОТИ — "ПОСТАЛ НОТС".

Почтові ноти можна висилати тільки в Канаді і до Нової Фундляндії, однак вони дешевші чим „Моні Ордер", тому на малу суму, лучше висилати ноти. При висилці грошей через почтові ноти, треба уважати, щоби сей нот був виповнений, а то: в першій горішній рубриці написати назву почти, в слідуючій імя і назвиско того кому посилається, а в долішній лінії на правій руці своє імя і назвиско, опісля відірвати посвідку, котру треба задержати а почтовий нот вислати в листі до адресата.

Почтові ноти мусять бути виповнені тому, що за невиповнений нот почта не відповідає. Наколи почтовий нот затратиться, то почтовий департамент в Оттаві видає дуплікат і се нічо не коштує.

Оплата за почтові ноти:

За	10ц.	1ц.	За	80ц.	3ц.
За	20ц.	2ц.	За	90ц.	3ц.
За	25ц.	2ц.	За	$1.00	3ц.
За	30ц.	2ц.	За	$1.50	6ц.
За	40ц.	2ц.	За	$2.00	6ц.
За	50ц.	3ц.	За	$2.50	6ц.
За	60ц.	3ц.	За	$3.00	6ц.
За	70ц.	3ц.	За	$4.00	6ц.
За	75ц.	3ц.	За	$5.00	6ц.

На „Постел Нот" можна наліпити окремі на се марки "постел нотс стемпс", однак не більше як на 9 центів до одного адресата, за котрі при виміні, почта заплатить.

БЕЗПЛАТНА ПОЧТА.

Кожна почтова посилка, з винятком „Парсел Пост" і воздушної, адресована до Ґенерального Ґубернатора, його секретаря, до міністрів і всіх департаментів в Оттаві, як також підчас нарад до послів та сенаторів, коли адресована до парляменту або сенату в Оттаві — може бути реджистрована даром, однак, коли посилка адресована до якого небудь департаменту, то за реджистрацію треба заплатити.

ЗАГАЛЬНІ ПОЧТОВІ ІНФОРМАЦІЇ

Наколи надавець хоче, щоби його реґістрований лист був доручений до рук адресата, то повинен написати на коверті: „Деливер то ди аддресі онлі."

Єсли адресат не може йти на почту, по реджистровану посилку, то повинен дати писемне позволення другому чоловікові. Чоловіки, котрі працюють, повинні уповажнити своїх жінок.

Адреси на всіх посилках повинні бути точно та чисто написані чорнилом, латинською азбукою і мати зворотню адресу.

Всякі українські орґанізації, котрі висилають запрошення і т. ин. в українській мові, повинні писати зворотну адресу латинською азбукою.

Наліпити на яку небудь почтову посил ку уживану марку, підлягає грошевій карі.

Легко запальні і вибухові річи є заказані посилати почтою.

За всякі неморальні вислови в листах є строга кара.

За неоплачені або недостаточно оплачені листи, платить адресат подвійну оплату, або подвійно те, що недостає до цілої оплати.

„Дженерал Деливері” — ся услуга почтова є тільки для тих людей, що не мають сталої адреси і хочуть, щоби їм листи задержались на почті. Такі посилки задержуються звичайно 15 днів а з Европи 30 днів.

Адресат може зажадати, щоби його листи задержались на почті 90 днів. Щоби посилка могла задержатись на почті, то мусить мати імя і назвиско адресата, назву почти і вискази: „Дженерал Деливері”, в противнім разі посилка буде звернена задля недостаточної адреси.

Єсли яка особа перенеслась з одного місця на друге, то повинна змінити адресу на почті, позаяк недоручені листи, чи які небудь посилки звертаються, а часописи нищуться.

По кольоніях та фармах, всякі посилки задержуються на почті через 15 днів, а з Европи 30 днів.

ЗАКОННІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ І ПРИПИСИ ВСЯКОГО РОДА

Вільне дерево для поселенців Канади.

Кожний справдішний поселенець Канади, що самий не має дерева на фармі, може дістати для свойого ужитку позволення (перміт) рубати дрова на правительственній землі, на сухі чвертки.

Властитель гомстеду, що самий не має на своїй фармі дров одержує, коли о те просить, позволення слідуючу скількість будівельного дерева зрубати для власного ужитку: 3000 рівних стіп будівляного дерева, не грубшого як на 12 цалів на найгрубшому кінці; що до сухого дерева, то дозволяється якубудь грубість; дальше 400 кроків кізлів, а 200 слупків на огорожу; сі можуть бути по 7 стіп довгі, а не грубші як на 5 цалів на тонкому кінці. Позволеннє виставляє ”Кровн Тімбер Аґент“ або земельний уряд за належитість 25 центів.

Жадні дрова не сміється давати як заплату за пилення; вони мають бути зужиті лише на гомстеді того, що одержав на них позволення. Поселенець на нерозпарцельованій землі може ту саму скількість дров зрубати на підставі, що він заявляє охоту вписатися, щоби одержати землю, коли її лише поміряєтся.

Властитель гомстеду не сміє продавати дерево, що рубається на його гомстеді, другим поселенцям для їх власної користи — з виїмком коли ті заплатять належитість по 25 центів за 1000 стіп дошкової міри. Ті належности можеться завернути, як виставиться патент на ту землю. Всеж він може кожного року дістати позволення на рубання дров і продавання його пятьдесяти кордів дров на свойому гомстеді.

Поселенці й особи що живуть у містах, містечках і селах, можуть що року одержати таке позволення без застереження, щоби зрубати 100 кордів дров на продаж.

Спекулянтам і перекупцям не дається жадного позволення. Коли властитель гомстеду продає дерево на своїй фармі другим приватним особам для власної користи, нім він одержав титул посілости, підпадає грошевій карі не вищій як 100 долярів або шістьмісячній тюрмі і губить заразом всякі права до своєї землі.

Хто без позволення бере з правительственного ліса дрова, підлягає грошевій карі в сумі трьох долярів за кожне зрубане дерево.

Зазначення границь.

Коли властитель землі хоче означити звичайну межу, то мусить писемно о тім повідомити всі інтересуючі особи, опісля по одному місяці може він спровадити землеміра до затвердження межі, а всі участники поносять свою частку коштів. Жадного плота, що стоїть на межі, не сміється без згоди сусіда забрати. Коли ставить хтось на межі пліт, то сусід, як того земля припирає до даної межі, поносить також частину коштів. Щоби вдержати такий пліт у порядку — лежить в обовязку обох сусідів. Граничного плота що заключає також землю сусіда, не сміється забрати, як вже 12 місяців перед тим не повідомилося сусіда на письмі, у спорах за межі полагоджують такі справи три судді, яких вибирається; вони рішають своєю більшістю. Поняття „законний фенс“ установляється побічним законом муніципалів.

Шкільні розпорядження.

В Манитобі може рада кожного муніципалу переміняти части поєдинчих муніципалів, де немає шкіл, на шкільні дистрікти. Такий шкільний округ не сміє занимати більше як двацять квадратових миль (виключаючи публичні дороги) і мусить мати найменше десятеро зобовязаних ходити до школи дітей. Для кожного провінціонального шкільного дистрікту вибирають ті що платять податки трьох тростісів, котрі мають надзирати над школою, вибудувавши її та придбавши для ньої учителя; мають глядіти над управою, установляти податкові рати і т. д. Провінціональне правительство дозволяє 65 долярів піврічно кожньому учителеви такого офіціяльного дистрікту, — коли учитель був попередних шість місяців занятий при учительованню. Муніципальна управа має видати для кожного шкільного дистрікту двацять долярів що місяця, в якому відбувалася в тій школі наука.

Усі публичні школи мають бути чисто безконфесіональні і не сміють там відбуватися жадні инші релігійні виклади, крім тих, на які дозволяє тростіс і шкільна управа. Шкільний вік обсягає дітей від 5—16 ро-

ків; але до школи можуть також ходити аж до 21. року життя, як лише місця є досить. Шкільні свята, з виїмкою суботи, є всі леґальними святами.

Де в провінціональній школі ходить на науку 25 католицьких дітей, там дозволяється тримати католицького учителя; а в місті тоді коли є 40 католицьких дітей. Всіх учителів для публичної школи мусить шкільна управа переегзамінувати.

В Алберті і в Саскачевані є протестантські і католицькі школи; того-ж шкільна управа складається з двох католицьких а з двох протестантських урядовців. Три люди, що платять податок, можуть подати прохання о втворення шкільного дистрікту. Шкільний дистрікт не сміє занимати більше як 25 квадратових миль (виключивши офіціяльно дороги) і мусить на тому дистрикті мешкати що найменше чотири люди, що платять податок і найменше 12 дітей у віці від 5 до 16 років. Коли такий шкільний дистрікт вже сформовано, вибирають люди, що платять податок, на публичному зібранню трьох тростісів, котрі мають управляти школою, постаратись о вчителя, та назначити податкові рати і т. д. Шкільний будинок нового дистрікту не сміє коштувати більше як 5,000 долярів, яку суму можна вижичити, доки не наплинуть податки.

Коли вже у зорґанізованому дистрікті меншість оплачуючих податок людей (чи протестантських чи католицьких), бажає окремої школи, то на те дається позволення, коли є потрібне число оплачуючих податок людей і зобовязаних до школи ходити дітей. Тоді мають оплачуючі податок люде платити податок лише за свою сепаратну школу.

Наука релігії має бути безконфесійною і ограниється на послідну пів години дня, як тростиси розпоряджують.

Підмога з сторони правительства для публичних шкіл не переходить суму 70 процентів учительської платні. Спеціяльне позволення на домагання шкільної управи можна зробити для котрої небудь школи, однаково, чи вона зорґанізована після закона чи ні; жерелом стає в такому разі звичайний доходовий фонд провінції.

Шкільний податок провінції не сміє бути вищим як 12 мілсів понад доляр. Усі учителі публичних шкіл мусять бути питані властями і виказатися свідоцтвом здібности.

ЗАКОН ПРАЦІ.

МАНИТОБА. — Властителі, що посідають посілости на 200 долярів самого податку, є зобовязані на один день праці на дорогах, ті що посідають на пятьсот долярів — на два дни, а за кожних дальших пятьсот долярів, або частину з них, все на один день більше. Праця на шляхах має відбуватися в границях трьох миль округи землі властителя і то в часі починаючи від 1. мая до 1. серпня; в разі коли рада муніципалу не дасть иншого розпорядження. Хто до першого жовтня не сповнить свойого обовязку, стає покараний грошевою сумою у висоті 150 долярів за кожний провинений день. Муніціпальна рада може замінити обовязок праці на податок, який в такому разі не сміє бути вищим як один доляр пятьдесять центів за день. Де стягається податок там муситься вжити того лише на направу доріг.

В Саскачевані та Алберті називають по анґлійськи цей закон дріжних робіт „Локал Імпрувемнт Ордіненс" який врадив північно західний сойм ще в 1903 році, а який увійшов в силу з днем 1. січня 1904. року.

Відносно цього розпорядження може радник кабінету (Ґовернор ін Ковнсіл) установляти 1 доріжні дистрік ти (Локал Імпрувмент Дістриктс): вони можуть занимати найменше 108, а не більше як 216 квадратових миль. Також має замешкувати цей простір найменше один мешканець на дві квадратові милі. 2) Має означувати границі дистрикту і вибирати їх нумера. 3) Настановляти число доріжних радників.

На прохання мешканців певного обсягу землі може лейтнант-ґовернор створити дистрікт згаданої величини, але в такому разі може на три квадратові милі припадати лише один мешканець. Прохання (петиція) муситься зробити в формі приписаній міністром публичних робіт і повинна приблизно подати число мешканців у певному дистрікті. Коли в протягу одного місяця не було жадного спротивлення що до сотвореного нового дистрікту — то може рада кабінету створити новий дистрікт.

Кожним доріжним дистріктом управляє рада, яку творить не більше як шість а не менше як три члени, з котрих по одному вибирають всі повіти дистрікту, які кабінет вже заздалегідь має на бачности.

На члена ради в справах доріг може кожний бути вибраний, коли лише осягнув 21. рік життя і оплачує податок за землю, яку посідає в тому дистрикті. Коли вибраний член ради не мешкає в дистрікті, не сміє мати жадної вимоги що до мильового за те що брав участь в засіданнях ради за дорогу, яка лежить поза дистріктом.

Вибраними до ради або спосібними зіставатися в раді не може ніхто, що бере участь у використуванню контракту заключеного з радою або що був караний тюрмою до трьох літ або більше, або що має відсидіти ще свою кару. За те посесії, купна землі, всякі угоди дотикаючі купна землі або продажи, або позичок чи контрактів, котрі заключила якась інкорпоруюча компанія для своєї власної користи, або контракт доторкаючийся розголошення ґазетного, — не мають уважатися за річі, які можуть когобудь виключити з права бути вибраним до угоди в справах доріг.

Уряд члена або предсідателя ради в справах доріг тратить силу:

1. Коли він був нездібний або є нездібним.

2. Коли він не брав участи більше як три посередні рази на засіданню ради.

3. Коли засуд суддів відібрав йому уряд.

Член або предсідатель можуть йому заявити свій виступ з ради в справах доріг, заявляючи це на письмі секретареві такої ради; зложення такого уряду входить в силу з днем, коли секретар ради одержав ту писемну заяву виступу.

Коли мешканці повіту відтягаються і спізняться дати свій голос на кандидата до згаданої ради — то рада кабінету може вибрати одного; вона має також право призначити урядника на кілька повітів і запорядити їх платню з скарбів доріжного дистрікту.

Проти вибрання якогобудь члена або предсідателя можна внести протест зложивши 25 долярів, але не пізнище як місяць по виборах, коли такий член після розпорядження не мав права бути вибраним.

Обставина, що, неправно вибраний член доріжної ради брав уділ в якійсь постанові, не робить послідної неважною.

Вибраним може бути кожний, що має в дистрикті свою власну землю і платить податок.

При зложенню уряду з сторони якогось члена ради в справах доріг треба розпорядити новий вибір.

Члени такої ради мають, — підчас першого засідання після свойого вибору, котре має найпізніще два місяці після того відбутися — одного з межи себе вибрати за предсідателя.

Рада в справах доріг має право настановляти пла-

чених урядників. Такого рода уряди не сміють сповняти члени ради в справах доріг з виїмкою секретаря.

Секретар-скарбник повинен перед 15. маєм кожного року предложити лісту податку.

Для перепровадження розпорядження відносно до нищення бурянів може уряд в справах доріг назначити спеціяльного урядника.

В спільних справах повинні такі ради кількох дистріктів сходитися на спільні наради.

Рада в справах доріг може наложувати податок, який може виносити один і чверть а найвище пять центів. Закон податковий ухвалюється постановою ради.

Проти наложення податку можна внести скаргу у мирового судді, якого рішення є рішаючим. Плачення податку може бути з сторони ради в справах доріг від населення вимушене. Вони мають також право першенства перед всіма иншими вимаганнями супроти краю.

Від оподаткования увільняються:

1. Індіянські резерви.

2. До два акри землі, які знаходяться при офіцïяльній або сепаратній школі.

3. Аж до одного акра в посіданню церкви, або одного будинку, що належить до церкви.

4. Аж до пятьдесять акрів, які уживається на цвинтар.

Рада у справі доріг має право установляти нагороди за працю на шляхах. Плату дається за 10 годинний день праці і не вищу як у сусідному дистрикті і в жадному разі (без дозволу міністра для публичних робіт) не більше як 2 доляри денно за роботу, а чотири доляри за робітника — фіру. Така платня не відноситься до людей, що працюють як надзирателі, формани або при будові мостів чи при водопроводах.

ЗАКОН ДОТИЧНИЙ ВОГНЮ.

Хто ставить на вільній прерії стирту сіна, то мусить обвести її на округи 60 стіп яким 8 стіп широким зораним або перепаленим колом (валом), котрий для більшої безпеки можна перепалити в присутности кількох мущин. Таку саму осторогу треба предприняти при створенню більших огненних перепон. Хто цьому противиться, підлягає карі двіста долярів або однорічній вязниці.

Такій самій карі підлягає кожний, що розложить на преріях або в корчах вогонь, який може розширятися і наробити шкоди сусідам.

Хто для самооборони запалить противний вогонь, який поширяється, не підлягає карі.

Коли вибухає степовий або лісовий пожар, то найближчий сторож вогню, мировий суддя, війт чи громадський радник мусить скоро скликати всіх мешканців дистрікту, що лише можуть робити, до безпроволочного поборювання пожару. Хто відтягається від праці — підпадає карі пяти долярів за кожний переступок.

У Саскачевані й Алберті можна розложувати вогні для чищення землі й то перед 7. маєм кожного року. Площа, яку треба очистити вогнем, не сміє бути більша як 320 акрів і мусить бути обведена на 10 стіп широким ораним колом, щоб вогонь не перейшов на сусідний простір. Такий вогонь мусять стерегти три дорослі мущини. Хто буде робити противно підпадає карі в сумі сто долярів.

1. Хто запалює на полі чи в лісі вогонь або кладе вогонь щоби розпікати пятна на худобу, а потім того вогню не згасить, підлягає карі у висоті 100 долярів, коли такий вогонь докажеться.

2. Хто розкладає вогонь для самооборони, може це робити лише в присутности трьох мущин і лише тоді, коли його власність є обведена колом виораним на 20 стіп широко. За спротивлення 100 долярів кари.

3. Залізнодорожні компанії можуть чисто поспалювати всякі буряни на залізній дорозі, але всеж такий вогонь мусить стерегти чотирі особи з потрібними апаратами до гашення вогню.

Котел молотільні мусить бути віддалений тринапять стіп від стирти або якогобудь будинка. Водою наповнена металева посудина мусить знаходитися під кітлом, щоби кидати в ню попіл.

Нім розкладеться в кітлі вогонь і протягом цілого часу, як котел працює, мусить посудина в комині бути наповнена водою.

Все вугля, потім і іскри муситься погасити нім відїде молотільня.

Біля машини мусить стояти тенка з водою і дві путні щоби в разі потреби згасити вогонь.

Коли машина працює мусить апаратик, що стримує іскри, все бути запертим.

Хто противиться цим приписам платить пять долярів кари.

У всякому разі відповідає за вчинені вогнем з машини шкоди сторож машини до молочення; він оминає кару, коли дотримується повищих приписів.

ЗГОЛОШЕННЯ НАРОДЖЕНЬ І Т. Д. В МАНИТОБІ.

Всі народження, шлюби та похорони муситься зголошувати в муніципального писаря в протягу 30 днів.

Про народження мають повідомити батько, мати, лікар або повитуха, які були помічними при народженню.

Звідомлення про шлюб має подати урядуючий священик чи проповідник.

Про смерть має дати відомість батько родини або властитель дому.. Лікар, що обходив хорого, має дати причину смерти, при похороні має урядовий священик подати про те відомість.

Формулярі на такі річі можна одержати у начальника почти або у муніципального писаря. Хто відтягається або пізниться у таких справах підпадає карі не вищій як 25 долярів.

В Алберті і Саскачевані.

Всі народження, шлюби, смертні припадки муситься зголосити у муніципального писаря у протягу 30 днів.

Про народження мусить зголосити батько або мама.

Коли цего не може зробити батько або мати то мусять це зробити ті, що щось знають про народження.

Звідомлення про шлюб має подати урядуючий священик або проповідник.

Про припадок смерти має донести батько родини або властитель дому, в таких випадках коли хтось поза домом вмер — особа, котра про те щось знає. Лікар, що обходить покійного, мусить подати причину смерти; також при похороні урядуючий священик мусить внести про це звіт.

Формулярі на такі звідомлення можна одержати в начальника почти або в муніципального секретаря.

Хто спізниться або не хоче виповнити таких звідомлень — підлягає карі грошевій, але не вищій як 50 долярів.

Набуття права горожанства.

Кожний народженець за границею може набути право горожанства, коли він мешкає цілком бездоганно вже 5 літ на цій землі, володіє англійською або французькою мовою і може доказати, що він від початку війни (1. серпня 1914) був безперестанно горожанином котроїбудь з Британією в союзі стоячої держави, або був горожанином невтральної держави, коли йому минуло 21 рік життя і коли він присяг королеви Анґлії вірність. Котрий будь суддя, — що належить до "Кінґс Бенч Корт" або "Кавнті Корт" в Манітобі; чи "Супрім Корт" або „Кавнті Корт" в Бритиш Коломбії, — має право рішати чи прохаючий може дістати і чи має право на горожанські папери. Про це рішення повідомляється державного секретара в Оттаві, котрий виставляє остаточно рішення чи прохаючий дістане свій горожанський документ — коли той передше підписав при сягу вірности власноручно і виповнив — або ні, за що має заплатити судовому секретарю пять долярів. На батьковому документі горожанства можуть бути виповнені імена всіх його дітей навіть неповнолітних; так вони разом з батьком одержують право горожаньства.

Британські горожани, що приходять з Великої Британії, або з британських кольоній до Канади, є вже по дванайцяти місяцях горожанами Канади.

Закон винятковий.

В Манитобі увільняється слідуючі власности від заставлення; вони є законом хоронені:

Ліжка, домашнє знаряддя в висоті до 500 долярів а також конечна одіж для довжника та його родини. Потрібна пожива для родини на одинайцять місяців, припускаючи, що знаходиться тільки або більше средств поживи підчас фантовання. Книжки професіоніста. Ручне знаряддя або фармерські прибори до вартости 50 дол. Гомстед висоти 160 акрів, на котрому мешкає довжник, дальше дім, стайня, стодола, огорожа на землі, збіжжя на засів цьої землі у висоті 80 акрів. Три коні, мули або воли, шість коров, 10 овець, 10 свиней, 50 штук дробу, включаючи поживу на 11 місяців, поверх чотири роки старі коні виключаються лише тоді від зафантовання, коли вони потрібні до вдержання життя довжника. Для не-фармера хоронить закон домівство в вартости 1.500 долярів від зафантовання. Контракта і всякі заключення, після яких довжник зрікаєся таких прав, є неважними. Збіжжя на пни не можна ані заставляти ані фантувати. Повищі розпорядження відносяться лише до довгів, котрі поповнено по 1. марті 1894 року. Відносно давніщих законів остається старий закон, котрий мало що обороняє перед зафантованням.

В Саскачевані й Алберті хорониться перед фантом: Домові знаряддя і т. д. в вартости 500 долярів, а також конечна одіж і пожива на 6 місяців. Книжки професіоніста. Ручні знаряддя та інструменти в вартости 200 долярів. Гомстед в вартости 160 акрів разом з будинками, 4 воли, коні або мули, 6 коров, 6 овець, 4 свині, 50 штук дробу, а також пожива для них від падолиста до цвітня; — упряж для трьох штук до тягла, 1 великий віз або дві карі, 1 косарка або 1 коса, 2 плуги ріжного роду, 1 борона, 1 громадільниця, 1 сівачка, 1 байндер, 1 сани, 1 машиновий свирлик, насіння 80 акрів (2 бушлі на кожний акер) збіжжя, і 14 бушлів бараболі. Для не-фармера виключається від фанту домівство в вартости 3,000 долярів.

В Манитобі а також в Саскачевані і в Алберті невиключається від фанту в горі наведені річи (з виїмкою одежі і ліжок), коли їх ціна купна є предметом судового поступовання.

Сі, що потребують робітників і робітники самі.

Щоби зробити контракт праці важним, муситься зробити писемну або устну угоду, при якій одна партія годиться платити, а друга сповняти службу на протягу певно означеного часу. Коли господар платить свойому робітникови так довго, кілько той в нього робить, без назначеного часу на виповідження з будь котрої сторони, тоді контракту не треба.

Контракт праці, чи письменний чи устний, між господарем а робітником, є в кожному ремеслі і в кожному заняттю, зобовязуючим, коли він призначений не на довший час як один рік.

Коли він відноситься до довшого часу, тоді він мусить бути на письмі і мусить бути підписаний обома партіями. Коли він відноситься на коротший час, але припадає так, що не може скінчитися одного року, тоді мається його також зробити на письмі.

Добровільний контракт заключений обома партіями не може бути для них довше зобовязуючий як на 9 років починаючи з днем заключення тої угоди.

Коли контракт наймлення між партіями не є зроблений виразно, то його вважається за зроблений, коли працю виповняється; виключаються такі випадки коли вони мають місце між родиною як вуйком або родичами.

Як службу сповнювано без заплати то закон припускає, що вони погодилися за таку заплату, яку платиться загально в тій громаді. Але закон не признає жадного подібного контракту між близькими рідними або родичами. В такому разі мусить бути наймлення точно зазначене і контрактом доказане, доки позиваючий зможе підняти скаргу.

Коли інакше в контракті не зазначено то гроші платиться на кінці уплилого часу.

Жадна особа, що стоїть в роботі або в уряді, не може бути присилувана докінчити свою угоду, але вона може бути оскаржена о відшкодування зломлення контракту.

Той що дає комусь роботу і що наймає когось на день, на тиждень або на місяць, не може бути спонуканим давати роботу, але як хтось вже впроситься в роботу то має жадати за те заплати і йому мається заплатити.

Контракт для орударів.

Урядник мусить свою угоду виповнити на кожний спосіб, а щоби вірно сповняти свою службу має він бути не лише пильним, але також працювати з цілою своєю здібністю та увагою. Знаряддя, машини чи всяке його майно, за помічю котрих він працює, або які стоять під його контролею, має він не то що вживати в порядку, але повинен вважати, щоби їх не закраджено. За коні і худобу, яку дають йому до розпорядку, має совісно старатися. Його господар чи шеф платить йому за роботу так само як і за його здібність та його передвиджения. Від нього ожидається точности і чемности супроти його роботодавця, і щоби він працював кожного дня з виїмкою неділь і свят. Його свавільне недотримання згоди може привести до того, що його викинуть з служби а до того можуть ще покликати до відшкодовання.

Відправа зі служби, або виповідження.

Коли хтось стає на службу на означений час, на день, тиждень, на місяць, на рік, — по упливі певного часу може він опустити службу, або й його роботодавець може виповісти йому роботу.

Як контракт робиться на неограничений час а плату

виплачується денно, тижнево, місячно чи річно і одна з партій хоче закінчити угоду, то друга з партій оправдана на час виповідження.

При тижневій платні виповідається тиждень наперед.

При місячній платні виповідається місяць наперед.

При річній платні виповідається три місяці наперед.

Виповідження не мусить бути писемне, але, коли тичиться більшого часу, як тиждень, то краще дати писемну заяву виповідження.

Орударя (робітника чи урядника) можна відпустити зі служби без виповідження, коли тому дається плату тижнево, місячно, відповідно як справа мається.

Відпущення зі служби без виповідження.

Орудар має як найточнійше сповняти свій обовязок, мусить бути точним слухняним, а всі шкоди які поповнить має старатися направити. Коли він цього не зробить — то його можуть удалити зі служби без жадного попереднього виповідження, коли йому заплатиться належито заслужену платню, і то за:

1. Непослух супроти законного припоручення свойого роботодавця.

2. Грубе, неморальне поведення.

3. Постійне недбальство у заняттях, торзі, предприняттях та, або коли він заховуванням шкодить у торзі свойому роботодавцю.

4. Нездібність до вищого становища, де вимагається надзвичайних здібностей та знання, або постійне недомагання з причини хороби. Переходяча хороба не може бути підставою щоби віддалено кого з роботи коли праця того не вимагає.

Плата, яку в таких випадках винлачується, не потребує стояти в пропорції до часу праці орударя.

Остаюча надгорода муситься також виплатити, але платня незаслужена, не мусить бути виплаченою.

Коли в Алберті або в північно західних теріторіях поводиться орудар неприлично, піячить, або видалюється без відома роботодавця, не повинується приказам, або нищить майно роботодавця, то може його покарати поліційний суддя сумою 30 долярів; коли він цього не може заплатити може бути покараним тюрмою аж до 30 днів.

Неправне відпущення зі служби.

Коли орудар (робітник, урядник) зістане неправною дорогою усунений зі служби, то має право скаржити свойого роботодавця за зломання контракту й угоди. Коли цей не може подати певної причини, на підставі якої викинув орударя зі служби; тоді може орудар оскаржити свойого роботодавця і вимагати від нього заплати за цілий час, але орудар мусить старатися у протягу того часу дістати десь в иншому місці посаду чи заняття, а коли йому це вдасться, то тоді відтягнеться суму, яку він заробить, від відшкодовання. Так отже одержить він дійсну суму відшкодовання, яку втратив через усунення зі служби.

Причина до опущення служби.

Прикази роботодавця мусять при заключенню контракту бути розважними, законними і могучими бути виконаними принимаючим працю. Машини і знаряддя мусять находитись в порядку і без жадного побоювання брати до вживання. Колиж до того роботодавець дає нерозважні припоручення і старається, щоби їх перепроваджено, то орудар має повне право опустити свою службу.

Коли робітник ріллі опускає свою службу навмисно, то тим самим губить право на заплату, яка йому моглаб належатися від останнього дня виплати.

Для кожнього орударя, що опускає свою службу перед упливом означеного часу, а має на се причини, або як його неправно відправляють, має право домагатися за той час платні, який він працював. А коли він не може подати певної причини або коли його правно відправиться, тоді не може він домагатися платні "про Рата."

Коли орудар не одержить платні по заключеній згоді, тоді може він домагатися відпущення а також остаточної платні, передаючи цю справу мирному судді, який має в цьому свій рішаючий голос.

Орударі і свята.

Чи орудар є спонуканий працювати в неділі і свята, залежить від заключеного контракту праці. Ріжні праці муситься сповняти кожного дня, як приміром годовання і напування худоби на провінції і т. п., коли нема зробленої угоди, що це виключається.

Це саме тичиться до хатних слуг.

Коли не зробиться виразного контракту, то орударі не можуть бути спонуканими, працювати у законні свята, а також не вільно їх видалити зі служби за те, що вони в такі дні можуть собі десь віддалитися від господарства.

Люде, що стоять в службі тиждень, місяць чи рік мають право на платню і за свята, хіба би інакше звучав їх контракт.

Кілько триває праця дня.

Для фармерських робітників нема стало визначеної довжини праці законом. Коли нема назначеної довжини праці дня для робітника у контракті, то час праці означається по звичаєви. До того треба взяти під розвагу пору року і спосіб праці. Коли орудар не хоче робити, коли час праці розумно зіставав означений — тоді можна його віддалити зі служби.

Законне поступовання.

Коли між роботодавцем а орударем приходить до непорозумінь тоді може мировий суддя рішати справу.

Коли мировий суддя принимає свідчі вискази орударя то заразом мусить принимати їх і зі сторони оскарженого.

Як присуджена платня повинна бути сколектована, то мусить це статися в Онтеріо місяць по скінченню праці. Подібно стається в богатьох провінціях.

Але в Алберті, Саскачевані і північних теріторіях дається на це три місяці. Коли роботодавець спізниться платити довше як три місяці і коли його оскаржиться, або коли він орударя зле трактує або не по законі видаляє зі служби, тоді може орудар внести скаргу на роботодавця. у мирного судді або поліційного судді. Цей перепитає справу і прикаже, щоб орударя удалити і щоби дати йому остаючу платню — не вище двох місяців. Але скарга мусить відбуватися або в протягу трьох місяців по скінченню праці або в бігу трьох місяців по послідній виплаті. В Алберті, Саскачевані і північних теріторіях мають робітники першенство перед усім на жадання збіжжа аж до висоти 75 долярів.

В Алберті, Саскачевані та північних теріторіях приписує зміна з 1904 року, що мировий суддя, коли після його осуду віддалено орударя зі служби не правно, може зарядити, що крім остаючоїся платні мається орудареви заплатити чотири тижні наперед.

Коли з переслуховання виходить, що роботодавець має противимоги і право на вільну скаргу — тоді мусить мировий суддя відіслати всі папери клеркови найвищого суду (Супрім Корт) де справу рішиться.

Додаток з 1902 року призначує для Британської Колюмбії, що коли працює 20 або й більше орударів (робітників) у одного роботодавця і домагається відтягнен-

ня їм місячної певної суми з грошей для лікарського лічення, то роботодавець мусить в цьому разі сповнити це бажання. Кожний робітник може імя лікаря, котрий його обходить і суму, яку йому повинносяа відтягнути, записувати в книжку. Коли роботодавець відтягається від цього закону тоді підпадає він грошевій карі в сумі 50 долярів.

Відвічальність роботодавця за ушкодження.

Коли орудар при злій будові якогось будинку або при устрою машини і при браку охоронного пристрою при машині ушкодиться тоді має він право жадати від свойого роботодавця відшкодовання.

Коли робітник ушкодиться припадково без жадної вини роботодавця, тоді не може він вимагати ні відшкодовання ні платні за той час, в якому він не працював ані вимагати, щоб за нього заплачено лікаря.

Як якабудь машина або часть машини уважається орударем не досить безпечною, а він зробить на те уважним роботодавця, який всеж таки вимагає щоби при гій небезпечній машині працювати, то це є причиною зіставити службу.

Коли станеться в такому роді якесь нещастя, тоді роботодавець мусить відповідати відшкодуванням.

Як орудар користується машиною, про яку він знає, що вона не є досить безпечною, а роботодавецви цього не заявить, то він не може по нещасливому припадкови вимагати відшкодовання.

"MORTGAGES".

„Морґедж" (гіпотека) — се законне право вірителя на власність посілости його довжника; коли віддасться довг воно тратить своє значіння.

Вірителя називають "Mortgagee" а довжника "Мортґейджор". Гіпотеку повинно виповнятися завше в двох примірниках, з котрих дістає одну віритель.

Нім визичиться гроші на таку гіпотеку муситься передовсім оглянути, чи титул посілости (Торренс Тайтел ор Дід) є вільний від всяких правних вимог. Коли такі є, то перше муситься їх усунути.

Реґістрація. Гіпотека є зобовязуючою, коли вона є виконана, але перша гіпотека, котра є реґістрованою, має також перше право на вимоги зглядно до власности. Примірник такої гіпотеки остається в "Titles Office" дотичного краю, де та гіпотека зістала зареґістрованою, доки вона не стратить значіння (доки її не вимажеться).

Точки угоди (Covenants) в такій гіпотеці є слідуючі:

1. Треба віддати всі гроші гіпотеки і відсотки.
2. Добрий титул посілости.
3. Право продавати, міняти, і т. д.
4. Що віритель перебирає посілість безперепонно, коли заплачення не відбулося.
5. Зрештою власність не сміється отяжувати довгами.
6. Що довжник має свої будинки так охоронити, як лише вважає конечним.
7. Що довжник не зробить нічого, що може дальше задовжувати його землі.

Позичкові товариства (Loan Companies) і приватні особи застановляють деколи ще й другі точки угоди, котрі опісля докладніще переводиться.

Особова точка угоди (Personal Covenant).

Майже у всіх гіпотеках зобовязується довжник відплатити вірителю всю суму разом з відсотками. Коли якась посілість затягнена на гіпотеку, продасться, то не вистарчає, що разом з тим перебирається й гіпотеку. Попередний властитель остається дальше відповідним за довги, а не лише новий властитель посілости. Тогож гіпотека мусить бути або віддана або під печаткою перенесена на другу особу (Release).

Відсотки гіпотеки якоїсь посілости можуть бути зазначені для кожної чиншової стопи. Коли про чиншову стопу не згадується, то вона виносить пять процентів. Коли процентів не заплатиться, то віритель може забрати землю або заявити її пропавшою або продати її або заскаржити за процента.

Коли це де може торкається і товарів або рухомого майна, які також знаходяться і належуть до задовженої посілости, то віритель може їх забрати як покриття процентів.

Лише ті процента, що не старші року, можна вимагати по законній дорозі.

Плачення гіпотеки.

Клявзуля плачення мусить бути точно контрольованою: коли гіпотека є платною, то вона може бути без попередної примітки заплачена.

Коли вона є захопленою, а віритель жадає одної части з ньої, то довжник може заплатити цілу суму. Колиж платиться лише одну частку відсотками і так приписується у гіпотеці, то довжник може цілу суму лише тоді заплатити, як він шість місяців перед тим повідомив про те свойого вірителя, або заплатив відсотки шість місяців наперед.

Плачення наперед гіпотеки.

Віритель не може бути спонуканим приняти цілу платню скорше, як це призначено у гіпотеці.

Лише 2 випадки творять виїмки:

1. Коли гіпотека триває довше як 5 років, кромі плачення трьохмісячних окремих відсотків.
2. Коли віритель оскаржив довжника за остаточну заплату капіталу або відсотків.

Права вірителя при терміні платности гіпотеки

Як гіпотека при терміні платности не виплатиться, то віритель може предприняти слідуючі кроки:

1. Він може оскаржити довжника за суму і за процента.

2. Він може його оскаржити і рішенням судовим мати так довго його майно у користаючій посілости, доки довжник не виплатить йому цілої суми і відсотків.

3. Він може його оскаржити, щоби заявити гіпотеку платною, в цьому випадку стає він абсолютним властителем землі.

4. Як гіпотека („морґедж") має право продажі, то він може зробити закони і кроки зглядом продажі і як цього в тім не заключається, то може продати землю судовою дорогою.

Перенесення гіпотеки.

"Морґедж" може бути перенесений; тоді документ перенесення муситься передати до уряду, де "морґеж" зареґістровано. Той, що перебирає "морґедж" мусить заразом перебрати всі зобовязання і сповнити всі услівя.

Змазання гіпотеки.

Як "морґедж" вже заплачено, то віритель мусить дати доказ змазання документу, або, коли цього вимагають, документу перенесення (Transfer of Mortgage), який довжник мусить зареґіструвати. Вірителя законно спонукується видати їх, а також віддати всі документа, які він держав відносно "морґіджу".

Право продажи.

Кожна гіпотека запимає рубрику, що земля може бути проданою, коли плата стоїть в залеглости в бігу десятьох місяців. Кромі того мусяться прислати довжникови примітку, в якій дається йому ще десять місяців часу. Аж тоді як сей час промине а він довгу не віддасть, можна землю продати.

Продаж другим вірителям.

Коли землю продасть другий віритель маючи право продажи (Повер оф Сейл), але не викупивши першого "морґеджу" тоді стає той, що купив, на місце довжника, винявши "Personal Covenant".

Заява платности "морґеджу" (Foreclosure).

Як не наступить у „морґеджу" назначена виплата, то суд може по внесеній скарзі приписати землю вірителю. Звичайно дається довжникови шість місяців часу заплатити всі довги разом з відсотками. Кромі того може він також продати землю, щоби виповнити свої повинности супроти вірителя. Коли цього не станеться, то він стратить свою землю, яку йому забере віритель.

Не повно виплачені "морґеджі."

Коли якусь землю, на якій тяжить "морґедж", продасться, а продаж не принесе потрібної суми, тоді віритель може свойого довжника запізвати до "Персонал Ковенент", щоб його першенство перенесли ще й на другі власности довжника.

Chattel Mortgages.

Такий „морґедж" є законним першенством до особистого, рухомого маєтку. Се є гіпотека, перенесення або зафантовання титулу посілости, не посілости власности, котра по заплаченню довгу тратить значіння. Віритель може забрати власність у посідання, як довжник не дотримує услівя зазначеного у "Chattel Mortgages", або коли йому предложена безпечність не видається достаточною. Віритель називається Mortgagor а довжник „Мортґейджі". У морґеджу мусять бути предмети так описані, щоби усяка заміна була виключеною.

Реґістрація.

Щоби охоронити майно перед судовим ореченням (judgement) пізнішими купцями та „морґеджом", треба ту "Chattel Mortgage" зареґіструвати, значить зарапортувати таку справу клеркови з "Кавнті Корт" в дистрикті, де знаходиться власність, і то в Манитобі в протягу 20 днів а в Саскачевані й Алберті у протягу 30 днів. Вона має в Манитобі 2 роки значіння, а врештою лише один рік. Коли її тоді не вимажеться, то муситься все що року, а в Манитобі все що два роки, відновлювати.

„Морґеджі" відносні до жнив мають право лише на заплату насіння.

Удалення зафантованих дібр.

Зафантовані добра можеться лише тоді переносити на друге місце, коли зложиться довірену відпись "Чаттел Морґедж" у суді, де лежить та місцевість, і дістанеться зізволення вірителя на таке удалення.

Час платности.

Коли „Chattel Mortgage" промине, а заплачення не відбулося, може віритель предприняти слідуючі кроки:

1. Може занятися продажею зафантованих предметів самий, або за його припорученням може це зробити цивільний поліцай (Bailiff).

Потім мусить він продати ті предмети, а надвишку і готівку „морґеджу" вислати властителеви.

2. Він (віритель) може заскаржити свойого довжника за готівку "морґіджу".

3. Він може продовжати "Chattel Mortgage" аж до 20 років, але завше мусить реґіструвати відновлення.

Підстави до загорнення майна. (Займанщина).

Віритель може лише тоді забрати зафантовані предмети у посілість, як „морґедж" є платна або як не дотрималося якоїсь певної угоди, прим.:

1. Запізнення платні.

2. Удалення предметів з реґістраційного дистрікту без писемного дозволення.

3. Займанщина предметів на виплачення і податки.

4. Виповнення судового оречення (Judgement) супроти предметів.

5. Коли довжник старається продати деякі предмети, без позволення вірителя й без віддачі свойому вірителю його зиску з такої продажи.

Відновлення.

"Chattel Mortgage" задержує право на 20 років. Але коли її не заплатиться у призначеному часі і тим самим може вона вязати вже трету партію, муситься її все відновляти.

Перенесення.

"Chattel Mortgage" можна переносити. Документ перенесення (Assignment) муситься зареґіструвати в тому самому уряді, де зареґістровано "морґідж."

Трачення значіння.

Коли "Chattel Mortgage" виплатиться, то повинно се зареґіструватися у документі страчених значінь (Discharge).

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ДОТИЧНО ЖЕРЕБЦІВ І БУГАЇВ.

Короткий правний титул.

1. Се розпорядження треба коротко називати: — "The Entire Animals Ordinance."

Судова інтерпретація.

2. Де в сьому розпорядженню лучаються слідуючі вирази повинносл їх після слідуючого способу вияснити:

(а) Вираз "властитель" означає особу, що посідає бугая або жеребця, яких само се розпорядження доторкається.

Вираз "піймач" означає всякого, що злапає бугая або жеребця (оґера), або запре їх на безпечне місце, відповідно цьому припису.

Вираз 'пустопашем" означає не бути під контролею властителя, або під прямим постійним надзором пастуха, ані під дахом ні в огорожі, однаково чи огорожа

зроблена законно чи ні. Що до "законно зробленої огорожі" — гляди „Розпорядження про огорожі."

Коли вільно пускати "пустопашем" жеребців та бугаїв?

3. Недозволено пускати "пустопашем" (в цілому Саскачевані й Алберті) жеребця, що має більше як один рік.

4. З виїмкою пізніще наведених випадків не дозволяється ніколи пускати "пустопашем" бугая, що має девять місяців або більше (в Саскачевані й Алберті).

5. Не вільно також, щоб ходили "пустопашем" вепрі і барани, що мають понад чотири місяці, і то від 1. цвітня до 31 липня. Муситься їх тримати в відповідно загороджених кошарах, стайнях і т. п. або щоби їх стеріг пастух.

(а) Міністер рільництва може в двох звідомленнях поочередно слідуючих, виданих в офіціяльній "Ґазетт", дозволити, що в дистриктах, котрих описується в звідомленнях, можна пустити бугаїв "пустопашем" в часі між 1. червня в році і 31 грудня того самого року; обидві даті вчисляється.

Бугаїв і жеребців, що ходять "пустопашем" можна лапати.

5. (а). Хто бачить бугая або жеребця, яких проти горішно наведених законів пущено "пустопашем" — з виїмкою коли вони находяться в дистрікті череди — має право злапати такого бугая або жеребця і заперти та як найскорше повідомити про те властителя, коли він відомий тому, що злапав його худобину і коли такий властитель в протягу трьох днів, коли він одержав таке повідомлення, не забере свойого жеребця або бугая, а тому, що злапав, не заплатить пять долярів за труд, а по 25 центів за кожний день за поживу, то маєся вважати такого властителя як провиненого проти закона; його повинноси покарати грошевою карою в висоті 20 долярів кромі належитостей заплачення і годовання такого жеребця чи бугая. Належитости повинноси заплатити, коли вже їх набудеться, тому, що злапав жеребця чи бугая.

6. Коли властитель такого жеребця чи бугая, котрого злапалося після права і законів, незнакомий піймачеви, тоді повинен дотичний піймач в протягу 48 годин по злапанню дати розголошення, після форми „А" яку прилучено цьому розпорядженню, в трьох офіціяльних місцевостях сусідства, поприбивавши такі оголошення, а відпис їх заславши до департаменту рільництва для розголошення в двох по очередно слідуючих виданнях офіціяльної ґазети, а властитель такого жеребця або бугая має мати право одержати свою худобу назад, коли він заплатить піймачеви пять долярів за труд а по 25 центів за кожний день в якому годувалося те звіря і за кошта, що він подав до ґазети.

(а) Кромі подання цього зголошення, що злапано жеребця чи бугая, як тут приписано, має піймач також право подати це розголошення в трьох посередно виходячих тижневниках; такий тижневник має видаватися в найблизшій місцевости місця знайдення. Заплата може виносити близько доляра. Коли вона не виносить понад доляра, то в такому разі, повинен властитель віддати і ті гроші піймачеви. Коли в такий спосіб злапаний жеребець або бугай опиниться знова в руках свойого властителя який забере їх, або після продажі суддею такого бугая чи жеребця, на доказ, що видатки зробилися треба їх звернути піймачеви.

Коли можна продати злапане звіря.

7. Коли 20 днів по першому розголошенню у ґазеті властитель такого жеребця чи бугая не зявиться, або не дасть заплати належитої, про яку в цьому розпорядженню згадується, тоді може мировий суддя на прохання зроблене після форми „В" прилученого пляну, який муситься оправдати присягою по упливі вісім днів як зробилося розголошення про продаж з поданням часу на трьох ріжних видних місцях було розліплене близько місцевости знайдення (одна з сих розголошень) має знаходитися на найблизшій почті, згаданого жеребця або бугая продати або дати їх на публичну лїцитацію а з приходу продажи маєся заплатити всі кошта і належитість для судді та опісля пять долярів і кошта за годовання мається звернути піймачеві, а що останеться треба відіслати міністрови рільництва.

(в) Мировий суддя має безпосередно по продажі повідомити в цій справі департамент рільництва, подаючи докладний опис звіряти, яке продалося та день продажи, а також подати суму грошей, за яку продалося звіря та що з тими грішми зробилося.

8. Всі гроші, які віддасться міністрови рільництва після приписів семого параґрафу, мають вручитися властителеви проданого звіряти, коли він може досить точно доказати міністрови або його урядникам, що продане звіря належало йому, і коли зробить аплікацію в цій справі до ґенерального ґубернатора в протягу 12 місяців по продажі, в противному разі входять ті гроші ь касу якогось доходового фонду.

Хто сміє продавати злапане звіря.

9. Суддя, до якого засилається прохання о уповноваження продати злапаного жеребця чи бугая після приписів цього розпорядження, може або самий продати звіря або через сторожа, котрий держить в управі стайні для знайденої худоби, і який не знаходиться далеко від того місця, де знайдено те звіря, або коли такого нема, то суддя може повідомити когось писемно, щоби продати таке звіря. Особа, що дістала такий приказ не потребує більше жадного позволу.

10. Суддя, або яканебудь особа, що дістала приказ після цього розпорядження продати жеребця чи бугая має мати право взяти собі з тої продажі для свойого хісна 2½ проц. комісового з кожного зиску.

Стайня заставу і дистрікти черед.

11. В якійнебудь стайні заставу або дистрикті, яку ставиться після розпорядження дотично теріторій, не сміється ні заперти ні продати ані жеребця ні бугая після приписів цього розпорядження. Коли піймач приведе звіря до такої стайні, там мається його приняти й трактувати законом як звірят, котрими занимається закон про згублених звірят.

Призначення кари і належитостей.

12. Коли властитель такого жеребця або бугая, зістане повідомлений зі сторони мирового судді, що його жеребець або бугай ходять "пустопашем" проти приписів закону, і коли його спонукують щоби забрав свої звірята і запер, а він того не робить, або відтягається зробити в протягу 48 годин по цьому наказі, тоді потягає він за собою вину і має бути мировим суддею покараний в висоті пятьох долярів, коли жеребець або бугай по часі згаданого часу зістають ще на волі.

ЗАКОН ДОТИЧНИЙ ОГОРОЖІ В ПРОВІНЦІЯХ САСКАЧЕВАНІ Й АЛБЕРТІ.

Короткий заголовок.

1. Як короткий заголовок цього закону має мати назву "Fence Ordinance."

Брак законно достаточного плота.

2. В разі коли земля не є обгороджена законно достаточним плотом, тоді недозволено вносити скаргу на когось, що от чіясь худоба наробила шкоди, хоч би як велика та шкода була. Також такої худоби не вільно займати.

Що значить "законно достаточний" пліт?

3. Повинносѧ вважати кожний пліт, якого описуєтьсѧ в слідуючих параґрафах „законно достаточним" плосѧ в слідуючих параґрафах "законно достаточним плотом.

(1). Кожний моцний пліт, найменше 4 стопі високий, коли лише складаєтьсѧ з слідуючої будови:

(а) Жердок або дощок, не менше як чотири в числі, яких найнизша часть має мати при землі не вище як 18 цалів, а кожна жердка чи дошка на 12 стіп довга.

(б) Прямо стоячих стовпців, дощок і жердок, котрі найвище стоять на 6 цалів одні від других.

(в) Колючого дроту і сильної лати верх дротів, найменше двох числом, найнизший віддалений від землі на 20 цалів. Злучуючі палі не можуть бути дальше віддалені як на 16½ стіп.

(г) З трьох або більше колючих дротів. Найнижчий найвище 20 цалів від землі, злучуючі палі не дальше як 16½ стіп.

(д) З неменше як трьох дротів, коли такі злучені палями, що стоять від себе віддалені на 50 стіп, коли межи ними все що сім стіп стоять деревляні підпори, котрі найменше є 2 цалі широкі, а 1 цаль грубі, або лозина або инші колики, котрі найменше мають 2 цалі ширини а 1 цаль грубости, або лозини і коли, котрих промір виносить найменше 1 цаль на найтоншому кінці.

(е) З двох коликів, які в горі злучені і виглядають так як "А" спочиваючи на землі своїми розкріленими кінцями. Їх маєтьсѧ споїти або гаком або скобкою, або підпорою, яка при землі є кріпко прицвячкована, трьома жердками щоби те "А" укріпити з одного боку; горішня жердка (поперечка) 4 стопі а долішня не менше як 18 цалів від землі, кромі того треба прибити ще з одного боку одну жердку до "А", а жердка та має стояти не вище як 20 цалів від землі.

(є) З дротяної линви, що злучена з палями, які не стоять від себе дальше як на 35 стіп.

(ж) Кожний беріг ріки або інша природна границя, що вистарчають, аби здержати худобу.

Огорожа збіжжа.

4. Пліт, що огороджує збіжжя на пні або готове на жаття, можетьсѧ лише тоді вважати за „законно достаточний", коли він віддалений що найменше 8 стіп від збіжжа і відповідає повищим законам.

Огорожа стирти (стогів).

5. Кожний пліт, яким обгороджено стіг сіна або стирту соломи можетьсѧ ввжати за "законно достаточний" коли його зроблено після точки ч. 3. і коли він віддалений найменше 10 стіп від стирти чи стога.

Хто платить за граничні плоти?

Коли два властителі (пахтярі і т. д.) хотять поставити на межі між своїми власностями пліт, то повинні вони дати кошта по половині. Так само повинні робити при направі таких плотів, чи вони властителі чи пахтярі — все по половині мають поносити такі кошта.

Коли властитель чи посідач землі поставить на межі пліт, то властитель чи посідач сусідного кавалка землі, коли він має якусь користь або вигоду з того плота, повинен відповідно понести кошта. Таксамо повинні робити при репаратурі таких плотів, чи вони властителі чи ні, та через огородженне свого ґрунту або части тогож, або у інший спосіб, повинен заплатити вище згаданому посідачеви або властителеви означену часть тодішної вартости граничного плота і кошта удержання у добрім стані і направи таких плотів через обох сусідів повинні бути завше рівно полагоджені.

Відвічальність властителів за те, що їх худоба ходить по чужих землях.

7. Властитель домашнього звіряти, що заходить на сусіди посілість, яка є обгороджена "законно достаточним" плотом, є зобовязаний, коли така звірина наробить шкоди, всю ту шкоду свойому сусідови винагородити.

Суперечки, що доторкають справ нароблено шкоди і граничного плота.

8. Коли властитель або посідач посваряться, в справі положення "законно достаточного" плота, або про те де той пліт повинен стояти, або про виміряність суми коштів на той пліт, — з своїм сусідом; або коли між ними зайде непорозуміння зібрання грошей на репаратуру або поставлення такого плота, або про суму, якої бажає один в другого як відшкодування за поставлення плота на межі, або коли обі партії не можуть погодитися через великі шкоди накоєні звірятами, що вдерлися через "законно достаточний пліт", повинні обидва вибрати собі суддів, яких булоби обовязком ті справи полагодити а спори усунути. Ці судді повинні перше в означений час подати незгідливим партіям відомість про час і місце, де то і коли ті повинні зійтися, щоб залагодити свої спори. В призначений час мають вони зійтися, вислухати партій і їх свідків і рішити справу і в разі коли судді рішення (розсудці) не можуть погодитися, тоді повинні вони вибрати якогось безпартійного (розсудця), котрий має рішити справу; коли одна з партій вагує погодитися, або залишає вибрати розсудця в протягу 48 годин, коли йому далося на це завізвання від другої змагаючоїся партії, тоді ця друга невдоволена партія може вдатися до мирового судді, тоді той, коли переконаєтьсѧ на підставі присяги одного з довірочних свідків, що таке завізвання було зроблене без жадного успіху, тоді має він призначити розсудця намість особи яка перед тим на те не годилася або залишала таку справу; той розсудця має поводитися рішучо предприняти всі кроки після тут наведених приписів і маєтьсѧ все до чиста подати, як би той другий розсудця був вибраний партією, яка відтягалася від вибрання, або не хотіла вибрати.

(а) Цю вказівку іменувати розсудця треба вважати як рубрику розпорядження в справі розсудця (Арбітрейшон Ординенс), а приписи такого розпорядження зістають для нього в значінню.

(б) Рішення розсудця, відносно певного місця для плота, який малобся поставити або котрий вже поставлено, не може мати на титул посілости дотично землі жадного впливу і може бути звязуючим лише на час, де сумнівний граничний пліт істнує як дійсно "законно достаточний" пліт.

Виїмки для дистріктів стайні заставу і черед.

9. Жадне услів в попередних приписах не сміє бути так виложене, щоби могло виглядати, що воно ограничує якимсь способом комусь право забирати худобу з

якогось дистрикту стайнів заставу і черед, або заводити в стайню заставу худоби; дальше не сміється ограничувати вимагати або побирати відшкодовання наведеного способом сього розпорядження.

Плоти почерез замкнені дороги.

10. Кожного є обовязком, що будує в поперек дротяний пліт почерез дорогу, якаб була в офіціяльному користуванню безпосередно найменше три місяці перед збудованням дороги, треба положити на цей пліт жердку там де дорога перехрещується. Ся жердка повинна простиратися на дві лозині на боки від середини дороги.

11. Заголовок 77. консолідованих розпоряджень з 1898. заголовок 21. розпоряджень з 1899 і заголовок 23 розпоряджень з 1900 року, — сим стають скасовані.

Заразливі хороби.

1. Се розпорядження треба коротко називати: — "The Public Health Ordinance of Alberta."

2. Заразливі хороби такі: віспа, вітрова віспа, шкарлятина, дифтерія, азійська холєра і всі ті хороби, які заявив заразливими "Lieutenant-Governor-in-Council".

3. Дім в якому живе особа, що терпить на заразливу хоробу, може бути обходжений лише лікарем або людьми які ходять коло хорих. Инші особи, що не стоять під кварантаною можуть це лише тоді робити, коли одержуть на це позволення від урядника здоровля.

(а) Дім, в котрому лучився припадок заразливої хороби, не може бути ні проданим ні винайменим, доки в ньому не відбудеться дезінфекція.

(б) Діти, що слабували на заразливу хоробу, або мешкали в домі, де була якась з осіб заразливо хора, не сміють йти до школи, хиба учитель дістав від лікаря посвідку, що ті діти, і їх одежа були в відповідний спосіб переведені через дезінфекцію.

Хто таким розпорядженням міг би противитися зістане покараний грішми в сумі 100 долярів і всіма коштами, або три місячною тюрмою, або також грішми і тюрмою. З цього виключається всі особи, котрі удаляються з дому з тою ціллю щоби закликати лікаря.

(в) Лікар, що ходить коло зараженої особи, або урядник здоровля, може передати ту особу в лазарет (больницю) або ізольований дім.

4. Мешканець дому, в якому лучиться припадок заразливої хороби, мусить зараз на приказ лікаря або урядника здоровля прибити картку на зовнішних дверях, зазначуючи імя хороби. Карта не сміє бути меншою як 4 до 6 цалів і мусить зістатися доти, доки не перепровадять в хаті дезінфекції. Хто в цьому не буде повинуватися підпаде грошевій карі у висоті 50 долярів.

Розпорядження відносно шкідливих бурянів.

1. Се розпорядження титулується коротко як: — „The Noxious Weeds Ordinance."

2. Слідуючі рослини вважається за шкідливий бурян: Тамблінґ Мастард, фальшивий лен, Тенсі Мастард, Вормсід, Балл Мастард, канадійське та російське перекотиполе, Блю Бар, дикий овес, волохач, "королівський бурян" і т. п.

8. Комісар Департаменту Рільництва буде від часу до часу назначувати урядників та інспекторів, котрі за тим будуть глядіти, щоби сього розпорядження всі притримувалися. Комісар означає так само обовязки та винагороди для таких урядників і інспекторів.

4. Кожний властитель або пахтяр мусить буряни на своїх посілостях чисто винищувати. Хто сьому буде противитися підлягати буде грошевій карі в висоті 100 долярів, а також буде спонуканий заплатити всі кошта.

(а) Коли офіціяльна дорога тичиться до якоїсь посілости, то властитель, чи пахтяр є зобовязаний вичистити від бурянів половину тої дороги.

5. Коли інспектор запримітить в засіяному полі буряни, то може спонукати властителя скосити все збіжжя у протязі певного часу (15 днів по такому спостереженню) і спалити його, або обгородити поле 10 днів по молоченню збіжжа, або спалити солому, вісіяне збіжжя і буряни.

(а) Бурян на незасіяному полі мусить властитель до пять днів по замітці інспектора знищити цілковито.

(б) Коли і залізна дорога заросла буряном — тоді інспектор повідомляє о цім формана, котрому віддано певний кусень землі під контролю, щоби знищити увесь бурян, що форман до пять днів мусить зробити.

В всіх випадках непослух зарядженню інспектора карається грішми до 100 долярів і грошевими коштами.

6. Торговля збіжжям, насінням травки і трави, в яких находять бурян, недозволена.

7. Молотільники мусять свої машини, коли вони перемолотили на одному місці, чисто перечистити нім вони перевезуть машину на свіже поле. Кромі цього муситься на кожну машину наліпити картку, на котрій мають бути виписані дотичні закони і то так, щоби кожний міг їх виразно бачити.

НАТУРАЛІЗАЦІЯ В КАНАДІ

Існуючий Натуралізаційний Акт увійшов в силу 1-го січня 1915. Він є знаний як Імперіяльний Натуралізаційний Акт тому, що у всіх важних точках він є подібний до закону в Злученім Королівстві і Домініях. Державний Секретар Канади має тепер право видавати цертифікати натуралізації, які мають ширшу силу. Перше цертифікати надавали горожанство лише в Канаді.

Кваліфікації й условя натуралізації є такі:

1. Резиденція в домініях Його Величества через не менше як пять літ, або державна служба через такий самий час в послідних вісьмох літах перед аплікацією, то значить:

Резиденція в Канаді не менше як оден рік безпосередно перед аплікацією й попередна резиденція будьто в Канаді, будьто в якійсь иншій части домінії Його Величества через чотири роки в послідних вісьмох літах перед аплікацією;

Час проведений в державній службі уважаєть-ся за час резиденції.

2. Добрий характер.

3. Достаточне знання анґлійської мови;

Під достаточним знанням мови треба розуміти здібність апліканта зробити себе зрозумілим в тій мові.

4. Намір мешкати в домініях Його Величества, або увійти до державної служби або продовжати таку службу.

5. Після секції 4-ої замужна жінка, малолітні, люнатики або ідіоти не можуть набути права горожанства.

Аплікацію о натуралізацію, крім означених случаїв, вноситься до Клєрка Суду в дистрикті, в якім аплікант мешкає. Суддя переслухує їх за три місяці й дає звіт Державному Секретареви про кваліфікації аплікантів. Коли Державний Секретар одобрить аплікацію, то видає цертифікат по зложенню аплікантом присяги приналежности.

Особи натуралізовані після попередного закона можуть внести подання о цертифікати після істнуючого закона. Аплікації треба вносити просто до — Department of the Secretary of State, формулярі на такі аплікації достарчить на жадання Департамент, по справдженню попередної натуралізації.

Жінки

Жінка британського підданого уважається загально британською підданою а жінка чужинця уважається чужинкою.

Після поправки Натуралізаційного Акту, яка ввійшла в силу 15-го січня 1932, британська женщина, яка вийшла замуж за не Британця, остає британською підданою, хіба що через супружество набула національність свого чоловіка. Коли протягом супружого життя її чоловік перестане бути британським підданим, вона не перестає бути британською підданою, хіба що набуде нову національність свого чоловіка. Однак, коли вона перестане бути британською підданою, вона має право внести до Державного Секретаря декларацію, що бажає задержати свою британську національність. Державний Секретар може тоді видати її Цертифікат Задержання британської національности.

Заки поправка Натуралізаційного Акту увійшла в силу 15-го січня 1932, натуралізація чужинця мала в собі силу натуралізації його жінки, але від тої дати жінка чужинка, щоби стати британською підданою, мусить протягом шість місяців від видання цертифікату її мужови зробити декларацію, що бажає стати британською підданою. Тоді Державний Секретар може видати її цертифікат, що вона набула британську національність.

Діти

Після Натуралізаційного Акту в силі перед 1-им січня 1915, малолітні діти ставали британськими підданими через натуралізацію їх батьків, коли мешкали з ними. Від коли Натуралізаційний Акт з 1914 увійшов в силу, малолітні діти стають британськими підданими лише тоді, коли їх імена є записані на батьковім цертифікаті. А се діється лиш тоді, коли вони мешкають в Канаді.

Оплата

При всіх аплікаціях натуралізації, які вислухує Суд, оплата виносить $5.00 й є платною Клєркови згаданого Суду.

При всіх инших аплікаціях або декляраціях після сего Акту, оплата також виносить $5.00 й є платною Ґенеральному Ресіверови Канади.

СУМЛІННИЙ

Потягом їде старший пан з синком. Нагло глянув на годинник, зірвався і потягнув за линву безпеченьства. Потяг стає, впадає задиханий кондуктор.

— Чому ви задержали потяг? Що сталося?

— Саме в тій мінуті мій син скінчив дванайцять літ. Прошу прийміть доплату за повний тікет.

ДВА ПОЛІТИКИ

Молочар: — Всеж таки мені здається, що мусить прийти до роззброєня.

Костумер: — Пане товаришу, заки світ роззброїться, багато єще води поплине до вашого молока!

— Мамо, бавмося у звіринець, добре? Я буду слонь, а ти публика, що дає слоневи пінаци і яблока.

НАСЛІДОК СТРАЙКУ ПЕКАРІВ

До дентисти вбігає пацієнт. Два передні зуби зломані, кілька задних сильно ушкоджені.

— А чи не брали ви лєкцій боксовання — жартує дентист.

— Ні, лиш з причини страйку пекарів, моя жінка спекла в дома бабку.

ПЕВНА ДІЯҐНОЗА

— Я прямо з ваших очий бачу, що вам бракує. Ваше ліве око каже мені, що терпите на запалення сліпої кишки.

— Алеж, пане доктор, то неможливе! По перше сліпої кишки не маю, бо вирізали мені тому два роки, а по друге моє ліве око — шклянне.

— Тату, що люди мали, заки придумали редіо?

— Спокій.

П. СТАХ.

На Новий Рік.

З веселим сміхом на устах,
З очами, повними завзяття,
З огнем негаснущим в серцях
Зустрінемо його, о браття!....

Старому край... Йде Рік Новий!
Його ворожі таємниці,
Розібє розум молодий,
Як хмару грізні блискавиці.

Йде Рік Новий, але старі
Несе він бурі і негоди,
Та не приспить нас на зорі
Од віку жданої Свободи.

Нас не застане він у сні,
Як тих рабів глухих, недбалих!
Одна в нас ціль у далині
Супроти намірів зухвалих:

Йдемо вперед! В Новий цей Рік
Подвоїм сили і змагання
Прийде пора — пора остання —
І станем вільними навік!

Тому із сміхом на устах,
З очами, повними завзяття,
З огнем негаснущим в серцях
Зустрінемо його, о браття!

ДМ. МИКИТЮК,
б. У. С. С.

Короткий Нарис Історії У. С. С.

Присвята:

Товаришам по зброї, упавшим на полі слави Українським Січовим Стрільцям, що вірні своїй присязі останню пролили каплю крови на полю бою за волю України, з нана арену світової віни, присвячую годи 20-літних роковин їх виступу сей скромний, ювилейний нарис.

1. Початки і розвій стрілецького руху.
2. Січи і Соколи.
3. Великий січово-сокільський здвиг.

Початків завязку Українських Січових Стрільців треба шукати в пожарно-руханкових орґанізаціях, славних галицьких "Січей" і "Соколів". При кінці 19-го століття Галицька Земля зробила величезний поступ на всіх ділянках свойого національного, культурного, кооперативного та взагалі господарського відродження. Розвинулася українська преса та народне шкільництво. В часі сего буйного розквіту Галицька Земля покривається також густою сіткою пожарно-руханкових товариств "Січей' і "Соколів".

Перший "Сокіл" заснував у Львові в 1894 році інж. В. Нагірний, а першу "Січ" заложив в році 1900 орґанізатор січового руху адвокат з Коломиї, Д-р Кирило Трильовський, у селі Завалю, снятинського повіту. Перед вибухом світової війни було в Галичині біля 900 сокільських гнізд і поверх 1000 "Січей". За добрим приміром Галичини січовий рух дуже скоро поширюється і на Буковині. Тодішні "Січи" зі своїми традиційними назвами, як: отаман, осаул, кошовий, курінний, дальше січові пісні, малинові ленти та топірці приготовили добре ґрунт до стрілецької слави на полі боротьби за самостійність України.

В 1912 році розпочалася перша балканська війна. Тому, що на Балкані перехрещувалися політичні й економічні інтереси і впливи Австрії і Росії, то всі були певні, що скорше чи пізнійше між тими обома суперниками-державами мусить прийти до кровавої війни. З приводу тих подій, дня 7-го грудня 1912 року, відбувся зїзд провідників трох найбільших українських партій, який ухвалив резолюцію, що галицькі українці звязують свою будучність з побідою Австрії і Німеччини. Ся постанова стала політичною напрямною лінією галицьких українців на найблизші роки. Сю постанову одноголосно приняли також збори українського Жіноцтва, які відбулися 14-го грудня 1912 р. у Львові.

В 1912 р. зістав зорґанізований у Львові на зїзді делеґатів всіх "Січей" "Український Січовий Союз", а його старшина на чолі з головою Д-ром К. Трильовським видає в січни 1913 р. горячу відозву до "Січей", щоби сі готовилися до кровавої розправи з Москвою. Ся старшина прийшла до переконання, що надходить хвиля, в якій "Січи" треба переорґанізувати на чисто військовий зразок. Затвердження статуту такої напів військової орґанізації залежало від намісника Галичини, ґрафа Бобжинського і від австрійського ґенерального штабу. Неприхильна галицька влада постійно відкидала сі статути

і робила всякі можливі перешкоди, щоб припинити, а то й цілком здушити наш стрілецький рух. Однак січове завзяття не зменшилося і під найтяжшими ударами. По довгих заходах посла Д-ра К. Трильовського затвердив намісник Бобжинський перший статут стрілецького товариства, що був подібний до статуту тодішного польського "стшельца". Таким чином добуто нарешті правну основу для українського військового руху в Галичині.

Перше українське військове товариство під назвою "Січові Стрільці" засновано у Львові весною 1913 р. Головою стає адвокат Др. В. Старосольський. Опісля повстають подібні товариства у краю. Вони творилися звичайно як окремі секції при місцевих "Січах" чи "Соколах". Не остає позаду і наше патріотичне жіноцтво, яке покликало до життя виконний комітет під назвою "Жіночий Орґанізаційний Комітет", який видав відозву, зорґанізував санітарні курси і кинув клич збірки гроша на потреби України. Українське жіноцтво взяло також активну участь в стрілецьких рядах, бо між У. С. С. відзначилися на фронті такі боєвики, як О. Степанівна, С. Галечко, Г. Дмитерко і П. Михайлишин.

Провід над стрілецьким товариством перебирає зразу "Український Січовий Союз", а опісля з поширенням стрілецької ідеї потворилися ще й другі центри, як окрема секція при "Сокіл-Батько", та львівська студентська орґанізація під назвою "Січові Стрільці II." Академічна молодь з енерґічним, питомим собі розмахом ширить стрілецьку ідею по цілій Галичині. В сей час горячкової стрілецької діяльности вийшов перший український військовий підручник п. з. "Правильник піхотинця". У Львові працюють О. Дашкевич, О. Степанівна, Ів. Чмола, В. Кучабський, П. Франко, О. Яремович і Р. Сушко. В Сокальщині О. Семенюк і О. Демчук, в Бориславі інж. Ф. Левицький, А. Максимович, , Л. Лепкий, Кл. Ґутковський, Гр. Коссак і робітник Т. Янів. В Золочеві В. Сроковський і Іл. Цьокан, в Яворові М. Загайкевич і Р. Харамбура, в Коломийщині Ів. Турянський, в Богородчанах Д-р М. Новаковський, а в Чорткові Ів. Коссак.

Стрілецький рух став ширитися стихійно і перенісся також на "Соколи". Товариство "Сокіл-Батько" у Львові зачало закладати свої стрілецькі філії по цілому краю. Найбільш активними робітниками стрілецької справи в "Соколі" були проф. Ів. Боберський, Сень Ґорук, Д-р С. Шухевич і Д-р М. Волошин. На початку 1914 р. справа стріл. орґанізації поступила була значно наперед так, що вже зачали відбуватися більші полеві вправи, як пр. під Сокалем під проводом Семенюка і під Дрогобичем під проводом Ґутковського і Коссака. Перші воєнні вправи вже з крісами — Вендлями, які закупив власним коштом осаул, "Повітової Січи" Р. Дашкевич, відбулися на "Кайзервальді" під Львовом в цвітни 1914 р.

Від весни 1914 р. почалися приготовання до великого здвигу в честь 100. роковин народин Т. Шевченка, який відбувся 28-го червня у Львові. "Сокіл-Батько" виставив оден відділ стрільців під командою Д-ра С. Шухевича, а другі стрілецькі товариства виставили два відділи, якими командував Клим Ґутковський. Того незабутнього дня вулицями столичного міста короля Льва перейшов під звуки орхестр карний 14-тисячний похід "Січей" та "Соколів". Перед вели сокільські та січові стрільці, яких захоплене громадянство зустрічало грімким та радісним "Слава!", та засипувало цвітами. На площі "Сокола-Батька" зібралися непроглядні маси народу. Відбуваються ріжнородні вправи топірцями та лентами. Пописуються "Січи" та "Соколи" обох полів. Одушевлення велике. Аж тут під захід сонця виступають на площу озброєні — Січові Стрільці в одностроях. З появою сего першого українцького озброєного відділу під командою Кл. Ґутквського, як завязку будучої української армії, повстав між українцями неописаний ентузіязм, великий запал, сльози радости в очах видців. Невмовкаючі оплески. Описати сю хвилю не в силі ніяке людське перо. Вся непроглядна маса видців зелектризована. Кожний зрозумів, що оце настає нова доба в історії галицької України, бо український нарід це вперше від 250 літ готується до рішучого бою за волю України зі зброєю в руках із відвічними своїми ворогами. Видці плакали з радости як малі діти.

1914 РІК.

1. Вбивство архикнязя Фердинанда.
2. Початки орґанізації У. С. С. і їх присяга.
3. Перші бої в горах Карпатах.
4. Стрілецькі двайцятки.

Саме в часі першого, прилюдного виступу озброєних відділів стрільців на здвизі у Львові, дня 28-го червня 1914 р., окремий післанець-старшина вручає телеґраму присутному на площі вправ, командантови XI. австрійського корпусу, ґенералови Кольошварі. Серця всіх мимоволі здрігнулися. Вмить розходить ся вістка, що в столиці Боснії, Сараєві, сербські революціонери вбили наслідника престолу архикнязя Фердинанда. Ґенерал приказав сейчас вивісити жалібну хоругов і хоч вправи докінчено, однак святочний настрій зник. Всі розходяться у великім напруженню, бо ніхто не сумнівався, що війна на порозі і що ми в ній мусимо видвигнути як найсильнійше наш клич: "Самостійна Україна", та дорогоцінною, молодечою кровю записати сей клич в нашій історії.

З малої іскри розгорілася велика пожежа світової війни. В обороні Сербії виступає оружно проти центральних держав царська Росія, найлютійший ворог України.. У нас починається горячкова праця. Дня 30-го липня заложили львівські стрілецькі орґанізації спільний комітет, до якого увійшли: Д-р В. Старосольський, Ів. Чмола, М. Гаврилко і О. Степанівна. Дня 2-го серпня українські політичні партії обєдналися в головну Українську Раду під проводом Д-ра К. Левицького, яка перебирає у свої руки орґанізацію українського війська. По довшій дискусії принято дня 4-го серпня як назву дня добровольців "Українські Січові Стрільці". Головна Рада покликає до життя Українську Боєву Управу під кермою Д-ра К. Трильовського. Боєва Управа ділиться на дві части: цивільну й військову. Перша займається вербунком добровольців, збиранням фондів, харчованням та приміщенням у Львові і на провінції. Друга дбає про військовий вишкіл та провід над усіми частинами Українського Леґіону.

Начальна Команда австр. армії на бажання Боєвої Управи згодилася з початку звільнити з дієвої армії для орґанізації Українського Леґіону 100 старшин Українців, однак звільнила на ділі 16 та кількох підстаршин. Дня 6-го серпня Головна Рада разом з Боєвою Управою видає мобілізаційний поклик до українського народу в Галичині зголошуватися в ряди У. С. С. Для побору покликано повітові комітети. Заворушився цьвіт українського народу — молодь і масово зачала добровільно зголошуватися до служби в українськім війську. Рівнож посипалися щедро жертви на се рідне військо чи в грошах і дорогоцінностях чи харчами. Жертвували всі без партійних і соціяльних ріжниць. Пр. село Гаї біля Львова, в якому стояла перша сотня Ів. Чмоли, удержувало своїм коштом стрільців цілий місяць. Повіти харчували своїх добровольців власним коштом у збірних повітових станицях. Всіх добровольців, що в місяці серпні 1914 р. зголосилися у Львові і по повітах було около 28 тисяч селян, робітників і інтеліґентів. У самому Львові було 2,000 стрільців. А треба памятати, що Боєва Управа могла приймати лише таких добровольців, які не були обняті мобілізаційним державним законом і таких, яких австрійські військові власти узнали за нездібних до полевої служби. Ідея створити рідне військо до боротьби з московським царатом стала дуже популярною, тому мобілізаційний заклик Боєвої Управи міг тішитися такими великими успіхами.

Першим начальником У. С. С. був радник суду і посол до сойму, сотник артилерії, Д-р Т. Рожанковський. Своє діло трактував він дуже поважно і ставив цілком оправдані вимоги до Боєвої Управи і до австрійської команди, яка відносно Українського Леґіону грала все нещиру, дволичну політику. Деякі пляни сеї команди вказували на те, що існування Українського Леґіону є для неї не на руку, бо хотіла нпр. вислати кілька тисяч невишколених і не озброєних українських добровольців поза Збруч на російську територію. Сей хитрий плян міг дуже легко довести до ліквідації У. С. С. Цему плянови рішучо спротивився Др Рожанковський і таким чином уратував в самих початках У. С. С. від заглади. Се було причиною його резиґнації, а Боєва Управа за почином Д-ра К. Трильовського призначила на його місце запасного старшину М. Галущин-

ського, був. директора української ґімназії у Рогатині. Заки удалося новому командантови увільнитися з австрійської армії, австрійська команда назначила тимчасовим командантом чужинця, полковника кінноти Моліка. Дня 18. серпня прибув до Львова М. Галущинський і оба команданти зробили 24-го серпня на "Кайзервалді" перегляд У. С. С. Боєва Управа іменувала отаманами перших двох курінів (баталіонів) Д-ра М. Волошина і Дм. Вітовського. Та військова влада не хотіла признати Вітовському старшинського степеня, бо він втратив його при австрійській армії ще в часі мира через політичний процес. Мимо того Вітовський командував сотнею і носив відзнаки сотника.

Тимчасом російська армія зачала побідно входити до Галичини і загрожувати столиці краю. Видано приказ до евакуації Львова. Орґанізовання і вишколення стрільців у краю припинено. В понеділок, дня 30-го серпня 1914 р. стрільці вибираються зі Львова до Стрия і сюди стягаються добровольці з других галицьких міст. З Чорткова уже під обстрілом російської стежі вивів стрільців проф. Іван Коссак, а з Покуття прибув цілий курінь під проводом Е. Коника. Много лишається вже під російською окупацією. З початком вересня зібралося у Стрию до 10,000 стрільців, якими з дійсною самопосвятою заопікувалося стрийське жіноцтво. Тут приходить до першого непорозуміння між австрійською військовою владою а У. С. С., які відмовилися зложити присягу на вірність Австрії без застережень. Свідоміща частина стрілецтва запротестувала проти урядової присяги і домагалася, щоб у її текст вложити слова про вірність Україні і Українському Народови. Австрійська команда загрозила, що не лише не заопікується стрілецтвом, але й розвяже формацію, якщо вона не зложить присяги без жадних вставок і застережень. Тому, що грозила небезпека розвязання Українського Леґіону, більшість згодилася зложити присягу без застережень. Тимчасом австрійська Начальна Команда Армії приказала вибрати всього 2,000 У. С. С., а решту розпустити домів. Був це для нас дуже страшний удар. Здається, що ціла всесвітна історія не може виказати другого приміру такого нерозуму а рівночасно і злочину, якого допустилася Австрія. Розганяти 5-6 тисяч людей, що самі жертвують життя в обороні держави, це щось нечуване й неімовірне.

Дня 3-го вересня 1914 р. вибрано зі всіх українців добровольців 2,000 (500 самі лишилися), переважно інтеліґентів і тих, яких родинні сторони були вже заняті російською армією. З великим болем в серці мусіли незареєстровані У. С. С. вертати поневолі домів, а много з них москалі вилапували і вивішували. Того самого дня по полудні, на площі за містом, на т. зв. Ланах зложили У. С. С. присягу і тим самим стали на службу Австрії, під якої прапором мали піти в бій за Україну. Дня 4-го вересня переїзджають У. С. С. зі Стрия на Закарпаття і там стають кошем в селах Страбичів і Ґоронда, 14 км. на полудне від Мукачева.

В тих селах зачали У. С. С. зараз першого дня освідомлюючу національну працю між змадяризованим українським населенням, защо мали карні доноси від місцевої жандармерії. Тут сформовано стрільців у два повні куріні і оден півкурінь. Перший курінь під командою М. Волошина зі сотнями В. Дідушка. Р. Дудинського, Гірняка і Будзиновського, другий під командою Г. Коссака зі сотнями С Ґорука, О. Семенюка, М. Барана і О. Букшованого. Третий півкурінь під командою Д-ра С. Шухевича зі сотнями Рожанковського і Вітовського. Стрільці, одягнені в стару, подерту, військову одіж і обуву, зі старими "Вендлями" (стародавні кріси на оден набій) на шнурках робили військові вправи і з ними пішли на фронт (Деякі стрільці платили мадярам по 10 корон за карабіни Манліхера). Вишкіл У. С. С. тревав не цілих два тижні, бо вже 10-го вересня 1914 р. вийшла першою в поле сотня Дідушка, у карпатський просмик біля Веречок (шлях Стрий-Мукачів). Після неї, дня 17-го вересня виїхала друга сотня Семенюка під Сянки на Ужок (шлях Турка-Ужгород), а з кінцем вересня вийшли останні частини У С С У Ґоронді і Страбічеві залишилися лише недужі. Туди спрямовувано опісля ранених і хорих. Се був завязок Коша (кадри) УСС.

Се був час, коли російська армія заняла була всю східну Галичину і побідоносно посувалася в глибину Карпат, які

боронили старі, галицькі ополченці і мадярські відділи, однак які як не опинювалися в полоні, то безсоромно втікали назад. І хто знає, чи не була би російська армія перейшла Карпати і опинилася на угорській рівнині, коли би не перегородили на сім шляху дорогу завзяті, свідомі своєї мети У. С. С. В перших боях під Веречками і Сянками стрільці зараз зразу вкрилися славою лицарів. Австрійська команда не находила слів похвали для геройства наших стрільців. Ся неприхильна до нас влада стала щойно тоді отямлюватися в своїх упередженнях і підозріннях до У. С. С. Про український Леґіон заговорили всі німецькі часописи, в котрих появились похвали від ґенерального штабу. Нашим нещасним вигнанцям і інтернованим по ріжних австрійських таборах смерти стало зразу лекше а світ вперше довідався з офіціяльних жерел австр. ґенерального штабу, що є ще на світі Українці, які стоять в нерівній боротьбі з Росією за права та волю українського народу. Перші стрілецькі частини своєю кровю окуплювали потоптану честь України (мадяри много повивішували українських свідомих громадян, як "зрадників" Австрії).

Дня 22-го вересня зявився в команді У. С. С. поручник ґен. штабу Кватернік (хорват) і предложив плян, затверджений начальною командою авст. армії, після якого 8 сотень стрільців ділиться на двайцятки під проводом старшин та підстаршин Сі двайцятки передруться на зади російської армії і тут будуть вести партизанку. Проти сего безглуздного і небезпечного проєкту виступив був лише сот Рожанковський, однак команда У С С згодилася на його переведення Кожний стрілець отримав 60 корон а кожний командант двайцятки 200 корон на надзвичайні видатки. Дня 26-го вересня в Волівці зібралося 600 стрільців, до яких промовив по німецьки пор. Кватернік, який закінчив свою бесіду по українськи: "А тепер помолімося за Австрію і за вольную Україну!" Сі слова викликали між стрільцями велике враження. Опісля Кватернік здоймив шапку, клякнув, а за ним всі стрільці. Тої самої ночи вирушило широким фронтом 600 стрільців здійснити сей небезпечний плян. Але лиш деяким двайцяткам пощастило продертися у запілля ворога. Одна загналася була під Дрогобич а друга під Надвірну, але більшість повернулася із втратами, або блукала деякий час безцільно в Карпатах.

Повернувші двайцятки прилучилися знов до своїх сотень, які приділено до 129 і 130 австр. бриґад, що творили 25 корпус ґенерала Гофмана. В місяці жовтні австр. армія розпочала офензиву з Карпат на Стрий і Дрогобич, в якій беруть участь і У. С. С., одна часть під командою Волошина, друга під командою Шухевича, а третя, найбільша під командою Коссака. Сей похід вкрив славою стрілецьке імя. Стрільці гналися з Карпат за уступаючими москалями, перші входили до визволених міст і сіл. Населення всюди витало стрільців з великою радістю і гостинністю. До важнійших перших боїв в тім часі треба зачислити бій під Дрогобичем, під Бориславом, бій на Лисій Горі, на горі Комарницьке, на горі Кобилі і нагорі Ключ біля Сколього. В тих осінних, важких боях доповнили У. С. С. своє військове знання, добули воєнний досвід та загартувалися до дальших кровавих змагань.

1915 РІК.

1. Маківка, Болехів, Галич
2. Золота Липа. Стрипа.
3. Семиківці.

Після жовтневої офензиви австр. армія цофнулася в Карпати і стала оборонним муром на Бескиді, на самій мадярсько-галицькій границі. В тім часі стрільці виконують карколомні, далекосяглі стежі, далеко поза російський фронт. В часі тих стеж У. С. С. доказували чудес хоробрости і орієнтації. З кожної стежі приносили неоціненої вартости вісти про ворожі позиції, так що австр. команда називає їх незрівнаними, гірськими стежниками, оком армії. Як провідники таких стеж вславилися Сушко, Мельник, Мінчак, Трух, Кобалик, Д-р Левицький, Яримкевич і інші На самий Новий Рік, (1915) три сотні У. С. С. під командою Шухевича вратувало цілу 55 дивізію від полону.

Після Різдва, 10. січня 1915 р., вийшла на фронт з коша сотня Кл. Ґутковського. В тяжких боях коло Вишкова сотня так хоробро билася, що про її відвагу і завзятість був окремий звіт Нач. Команди австр. армії. Здесяткована в боях сотня для доповнення відходить в

марті до коша, а хоробрий соник з важких трудів іде до лічниці до Будапешту і тут після Великодня 1915 р. умирає.

В половині січня 1915 р. прийшли в Карпати з допомогою німецькі полки і дня 22. січня зачався спільний наступ. Російська армія уступає з мадярської сторони на галицький бік. В тім поході на горі Явірнику коло Лавочного згинув в бою, дня 3. лютого 1915 р., четар Мих. Сух. Але ся січнева офензива не могла відразу викинути москалів з Карпат.. Російська армія дістала велике підкріплення і сама почала протинаступ. Стрільці в тім часі стояли в запасі під горою Маківкою в селі Головецьку біля Славська. Важкі і завзяті бої зачалися в ночі 28-го квітня і тревали чотири дні і ночи. Москалі проломили лінію на мадярськім курені, розширили пролом так, що грозила небезпека звинення австрійського фронту. Затрівожено У. С. С., які пішли на баґнети у бій і прогнали москалів із добутих позицій. Москалі втратили 200 убитих і ранених. На другий день, 30-го квітня повторили москалі знов свій наступ і знова половина стрільців зломила ворожий удар і взяли 173 полонених. Третий, найзавзятійший бій за Маківку зачався дня 1-го мая. Всі сотні У. С. С. взяли участь в сих кровавих змаганнях. На відтінку двох сотень наступав цілий ворожий полк. Два рази відступала стрілецька лава від ворожого вогню і два рази відкидали стрільші москалів на верх Маківки. Аж за третим приступом на баґнети москалі покинули верх гори, на якім залишили гори трупів і ранених. У. С. С. мали 42 убитих і 76 ранених. В сім крівавім бою відзначилися понад усіх своєю відвагою четарі Свідерський, Гнатевич, Мельник, Артимович, Каратницький, Яремович; хорунжі: Степанівна, Яремкевич, Коберський і другі. Команда 55 дивізії в своїм деннім приказі висказала своє високе признання і похвалу, бо назвала У. С. Ц. вибраним відділом цілої дивізії.

В місяці маю 1915 р. наступає славний пролом німецького ґенерала Макензена в західній Галичині під Горлицями. Москалі мусять уступати з Карпат а за ними на пяти наступають У. С. С.В побідним марші через Тухлю, Сколє, Камінку пішли У. С. С. на Болехів. Тут москалі пішли в протинаступ. 2-го і 3-го червня зачався завзятий бій біля Болехова. Австрійські частини, які стояли по обох боках У. С. С. підчас московського наступу, в паніці відступають і відкривають оба крила стрілецької ґрупи. На стрільців вдаряють фінляндські полки з трох боків, стрільці ідуть на баґнети і відбивають наступ, але поносять великі втрати. До неволі дістається ранений четар Артимович, сотник Букшований, четар Кравс, хорунжі Степанівна, Свідерський і другі. Врешті розбиті сотні спинили ворожий розгін на залізничім насипі біля стації Болехів. На другий день москалі утікають дальше, а У. С. С. спішним походом переходять жидачівський і калуський повіти і 10-го червня спинилися аж коло Викторова під Галичем.

Після двотижневої, позиційної боротьби у викторівськім лісі, де згинув журналіст Т. Мелень, стрільці здобувають, дня 28-го червня, Галич і сотня Вітовського входить першою до колишньої княжої столиці. Сотник Вітовський виставляє на вежі ратуша український прапор, защо мав засудити його австрійський полевий суд. Другого дня У. С. С. перейшли по сталевім мості ріку Дністер, а 30. червня вибороли приступом перехід через Гнилу Липу і пігнали ворога до Золотої Липи. Над Золотою Липою спинився знову похід стрільців Тут в лісах мали довший відпочинок від часу бою під Болеховом Тут то відвідав їх наслідник престола архикнязь Карло і наділив багатьох стрільців золотими і срібними відзнаками Після одномісячної перерви знову наступили бої Дня 27-го серпня другий курінь добув у бою сильно укріплений перехід через Золоту Липу В бою під Заваловом, дня 27-го серпня, упав молодий та надійний наш письменник, четар Іван Балюк.

В пятьох слідуючих днях перейшли У. С. С. подільські села підгаєцького та теребовельського повітів. Над Стрипою розгорілися завзяті бої, в яких стрільці вкрилися новою славою. Москалі спинилися в добре укріплених окопах на західнім березі Серету і звідси плянували проломити австрійський фронт на відтінку 55 дивізії. На подільськім степу біля села Настасова і Панталихи ворог кинув до наступу масу своєї добірної, козацької кінноти, яка розбила кілька австрійських полків і прогнала їх аж до Стрипи. В нашім кіннім проти-наступі

бере участь в бою з козаками перший раз відділ стрілецької кінноти під командою поруч. Р. Камінського, який зорґанізував сю кінноту ще в Карпатах, у Славську. У. С. С. утворивши рухомий чотирокутник не тільки відбили від себе масу атакуючої козацької кінноти, але відступили майже без втрат до села Соколова над Стрипою. Тут вже російська піхота прорвалася на мадярах і біля Сокільник перейшла на західний берег Стрипи. У. С. С. опинилися в кліщах. З сего грізного положення вратував курінь його курінний командант, отаман Сень Ґорук, який вивів стрільців східним берегом Стрипи до села Соснова. В сім бою попало кільканайцять стрільців до неволі, між іншими також і четар Ів. Чмола. Від 15-го вересня треває спокій на фронті до половини жовтня. УСС перебувають як запас дивізії в селі Вівсю.

Тимчасом москалі приготовлялись до нового наступу. Перейти Стрипу вони постановили коло села Семиковець, бо тут Стрипа є мілкою і вузкою рікою з сухими берегами. Наступ приготовило кількасот армат триденним барабанним вогнем. Піхота рушила до атаку і вдерлася до австр. окопів. Затрівожено У. С. С., які поспішно виходять зі села Вівся і враз з 35 полком борються в запасних окопах. В сім бою гине між іншими боєвий старшина сотні Мельника хорун. Яремкевич, якого могила находиться на краю села Тудинка. 31-го жовтня і 1-го листопада москалі, підкріплені новими силами, знов рушили до наступу і розбили австр. фронт між селами Семиківці і Раковец. На Стрипі гребля з трупів російських салдатів спинила воду. Тоді на загрожений відтінок фронту кинено останій запас корпусу, оба курінi У. С. С. та оден курінь німців, які любили іти разом зі стрільцями до бою, а на яких стрільці могли завсігди покладатися. Який був завзятий з обох сторін бій, видно з сего, що стрільцям і німцям доводилось два рази здавати свої відбиті окопи і наново їх здобувати. Тяжкий бій закінчено 3-го листопада атакою на російські окопи. Вся ворожа залога попала в полон. На побоєвищі, зритому окопами і ґранатами, залишилися тисячі вбитих з обох сторін.

Після Маківки і Болехова семиковецький бій був третим великим подвигом У. С. С., які своєю відвагою та рішучістю причинилися до перемоги. За сю кріваву побіду заплатили вони 39 убитими а поверх 100 полоненими. В сім бою відзначилися головно сотник Вітовський, четар Яремович і Петро Франко. На памятку семиковецьких боїв і для вшанування памяти поляглих героїв, по бою, У. С. С., за ініціятивою Л. Лепкого, висипали високу могину-курган, який стоїть ще й нині при гостинци недалеко Семиковець, як свідок стрілецької слави.

По сім крівавім бою стрільці мали заслужений відпочинок, бо на фронті панував спокій. Дня 20. листопада москалі добровільно покидають окопи над Стрипою і переносяться до нових становищ, що були між Стрипою а Серетом. Стрільці перебувають в еваковaнім селі Соснові через зиму аж до мая 1916. Звідси виїзджало багато до Відня кінчити студії. Тут працює повною силою пари пресова кватира над безсмертними стрілецькими піснями, споминами і журналом "Шляхи".

В часі побуту в Соснові зайшли дві важні події в життю У. С.С. Першою було злука обох курінів у перший полк У. С. С. Се мало не лише престіжове значіння, але також і практичне. Між іншим полк У. С. С. дістає таке саме узброєння що й другі австрійські полки, а саме: скорострiли, міномети і піхотні пушки, а що найважнійше від тепер полк У. С. С. став самостійною боєвою одиницею з власною командою. Виконуючим обовязки полкового команданта став Г. Коссак.

1916 РІК.

1. Новий командант У. С. С.
2. Відхід знад Стрипи.
3. Золота Липа. Лисоня — український Верден.

З початком мая 1916 р. прибув новий командант У. С. С. підполк. австр. армії Антін Варивода. Рівночасно приділено ще одного старшину з армії сотн. Ом. Лісняка, який став згодом командантом куріння. З приходом нового команданта відходять стрільці з Соснова і займають окопи на східному березі ріки Стрипи, на т. зв. "Веселій" Служба була тут легка, бо не було боїв, а боєве заняття обмежувалося до служби в окопах, в передпіллю і будові укріплень. В червні

зачалася російська офензива Брусілова, але на фронті У. С. С. панував дальше спокій. Коли на буковинськім фронті москалі загналися аж під Галич і коли через се загрожувало 25. корпусови о-крилення, то Нач. Команда Армії нака-зала корпусови лишити лінію Стрипи і займити становища над Золотою Ли-пою. Полк стрільців відходить без бою 11-го серпня на нові становища до села Потутор коло Бережан.

Дня 13-го серпня зробили москалі не-сподівано наступ на окопи ліворуч від У. С. С., здобули їх і вдарили на ліве крило першого куріня. Сотні, загроже-ні з боку і заду, після короткого але за-взятого бою відступили зі становищ і подались в сторону Бережан. В міжчасі прийшов запас другого куріня, стрільці рушили до проти-наступу, відкинули мо-скалів з горба і заняли назад свої утра-чені позиції. Тут вславився зі своїми двома срорострілами хор. Черник. У цьому бою поляг четар Ів. Каратниць-кий. Вина за сей несподіваний а хвиле-вий прорив впала зовсім незаслужено на У. С. С., а деякі вороги стрільців ки-нули демаґоґічне клеймо "зрадники". Треба було аж крівавої Лисоні, щоби вратувати добре імя і стрілецьку славу.

На початку вересня 1916 р. сема ро-сійська армія повела наступ на станови-ща австро-німецької південної армії, я-ка займала фронт від Галича до Зборо-ва. Москалі вдарили рівночасно на пра-ве крило і на її центр, коло Бережан. Слабі сили 55 дивізії, які боронили до-ступу до Бережан від Потутор, не видер-жали удару москалів і вечером 2. верес-ня залишили фронт на Лисоні. В ночі москалі здобувають всі окопи на Лисо-ні, а далі, поширюючи пролом, рушили на Посухів. Затрівожено полк У. С. С., що стояв тоді як дивізійний запас у По-сухові.

Першу відсіч дали ворогові дві сот-ні, Мельника і Сушка. Вони спинили в ночи з 2-го на 3-го вересня розгін мос-калів на верху Лисоні і здержали їх по-хід, поки не прийшли на поміч другі сотні УСС. Ранком 3-го вересня І. курінь вдарив на лісок Лисоні, а II. пішов нас-тупом на верхи 327 і 348. Після важких кровавих боїв, проти непомірної перева-ги ворогів, оба куріні відбили станови-ща і вдержали їх до приходу запасів. В сім бою гинуть хор. Соколовський, Ма-ксимович, Кузьмич і багато інших боє-виків.

Бої на Лисоні провадили два дні Мо-скалі, мимо свіжих сил, не могли вдіяти нічого. Їм не вдалося станути вдруге на горі. Дня 4. вересня союзні війська від-били при допомозі свіжих сил всі утра-чені позиції. Але москалі не залишили фронту в супокою. Після перерви, дня 16-го вересня, вдарили вдруге. Цим ра-зом на праве крило, якого фронт три-мала турецька дивізія на "Диких Ланах", на південь від Потутор. І знову УСС ра-тують загрожену ситуацію. Вдаривши збоку від села Посухова на праве крило москалів біля фільварку Милівка, захо-пили 300 полонених і змусили москалів відступити назад.

Дня 30-го вересня москалі повели третий удар на становища 55 дивізії і проломали фронт на горі 327. Тоді о-станки полку УСС займали позиції в се-лі Потуторах. Кілька годин ішов нерів-ний бій. Стрільці, окружені зі всіх сто-рін ворогами, боролися, доки стало си-ли і набоїв. Коли не діждалися запові-дженої дивізією підмоги, ті, що залиши-лися при життю, попали в полон. Лиш малий гурток стрільців під проводом че-таря Труха (тепер василіянський місіо-нар в Канаді) прірвався пробоєм через перстень ворога і добився до Бережан. Так закінчилася геройська, стрілецька оборона Лисоні, сего українського Вер-дену.

1917 РІК.

1. Куропатники, революція в Росії.
2. Конюхи, похід над Збруч.

Після вишколу і доповнення ново-бранцями в Розвадові над Дністром, УСС виступають знов на фронт дня 17. лютого 1917 р. під командою нового команданта отам. Фр. Кікаля. Стрільці заняли досить вигідні позиції в лісі під Куропатниками над річкою Ценівкою. На весні запанував цілковитий спокій на сім фронті, а між боєвими лініями на-ступає т. зв. "братання". Російські сол-дати, звичайно українці, виходили на верх, на окопи, кричали до стрільців не стріляти і розказували про революцію в Росії. На фронті зачався на добре то-вар-обмін, а головно пішли в рух рум, махорка і мило. Часом стрільці дістава-ли навіть українські часописі з Київа, а самі передавали листи до своїх, які бу-

ли по тамтім боці фронту. Але це "братання" не тревало довго, бо новий "бог" війни, Керенський задумав нову офензиву. Російська команда забрала з сего відтінку український полк, а на його місце прийшли ударні баталіони.

Після Великодних свят стрільців перекидають до с. Конюх у запас першої боєвої лінії. Тут становища стрілецького полку були дуже погані, бо тут лінія окопів переходила на самім заломі фронту так, що на правім крилі була велика некрита долина, якою ворог міг дуже легко обійти ззаду стрілецькі землянки. Австрійська розвідка заповіла російську офензиву. І дійсно, дня 29-го серпня, о год. 5 вечером на просторі 30 кільометрів заграло 520 батерій ворожої артилєрії. В селі настало пекло, бо горіли хати, запалені ворожими ґранатами. В сім пеклі біґають поміж домами стрілецькі телєфоністи, щоб направляти перервані дроти. Одну сотню УСС, що скріпила першу боєву лінію, гураґанний вогонь перетеребив за кілька хвилин. По землянках, які були в ярузі під горою, наказав отаман Кікаль остре поготівля. Дня 1-го липня ворожий вогонь дещо ослаб. Стрільці дістають приказ не показуватися з землянок і з "вовчих ям", щоби не стягати на себе вогню ворожої артилєрії, якою кермують літаки. Тимчасом на лівім крилі піддався разом з орхестрою чеський 81 полк так, що російські куріні смерти вдерлися до австрійських окопів і зачали на ліво і на право звивати фронт. УСС нічого про сі події не знали; не знали, що ворог зайшов далеко на зади, що на лівому крилі не було ніякої оборони, бо тисячі австрійців опинилися в неволі. Стрільці сподівалися ворога з переду, а тимчасом він наскочив ззаду і відразу опанував зі всіх боків яругу, в якій були землянки стрільців. Перші побачили на своїх задах москалів телєфоністи, що вибігли з землянок направляти перервану лінію. Та заки вони вспіли повідомити про се сотні, москалі окружили землянки і полонили стрільців разом з раненим командантом Кікалем, якого баґнетом пробив у бік чеський леґіонер. Тут згинули командант стріл. кінноти пор. Камінський, пор. Яремович, хорун. Загульський і багато інших. Лише небагато стрільців вирвалось з рук москалів. Вратувалась лише половина сотні скорострілів, технічна, будовляна, гуцульська сотня, що саме в той час прибула до полку зпід Кірлібаби та відділ мінометів. Разом сі недобитки в числі 400 при добрій підготовці артилєрії повели протинаступ і вибили москалів із здобутих окопів.

Три тижні після бою під Конюхами під могутніми ударами австро-німецьких війск почався нагальний відворот російської революційної армії, але тепер вже аж до Збруча. В аванґарді 55 дивізії йдуть останки полку УСС через Козову, Чортків і зближаються до Збруча. Тут біля села Бурдаківці виконала гуцульська сотня такий бравурний наступ на село Збриж по тамтім боці Збруча, що командант сего відтинку, обсервуючи через далековид сей наступ, думав, що стрільці "утікають" до москалів. Се був послідний, побідний наступ УСС на галицькій землі. За сі боєві подвиги стрільці дістають кілька разів признання вищих команд, а навіть від найвищої начальної команди південної армії ґенерала Ботлєра.

Опісля стягнено УСС з фронту в запас до села Залісся для доповнення. Сюди приходить новий курінь під командою популярного отамана Тарнавського. З цим курінем прийшло багато старшин "старої войни", що втікли були з російського полону. При кінці листопада вислали УСС до команди корпусу прохання на дозвіл відсвяткувати проголошення Центральною Радою самостійности України. Команда корпусу відмовила дозволу та відкликала отам. Тарнавського з команданта УСС за те, що він підписав враз з другими старшинами се прохання. Ся подія вплинула дуже відємно на стрільців.

1918 РІК.

1. Похід на Україну, Камянець, Жмеринка.
2. Вапнярка, Одеса, Херсон, Олександрівськ, Єлисаветград.
3. Поворот на Буковину.

Після самих Різдвяних Свят команду над УСС переняв на місце отам. Тарнавського сот. О. Микитка, що згодом здобув собі між стрільцями велике довіря. В сім часі Українська Центральна Рада підписала у Берестю окремий мир з центральними державами і запросила їх армії на поміч проти большевицьких банд, які руйнували молоду, ще незор-

ґанізовану українську державу. З початком марта вирушають УСС зі Сковятина борщівського повіту в похід на Україну. Переходять з Галичини через Окопи Святої Тройці і Жванець до Камянця і тут після короткого відпочинку рушили до Вапнярки. В сім часі приділено УСС до боєвої ґрупи архикнязя Вільгельма Габсбурґа, де вони залишилися аж до розвалу Австрії. З Вапнярки переїзджають залізницею до Одеси, опісля під Херсон, який здобули, зломивши перший, завзятий опір большевицької залоги. Тут в Херсоні побачили стрільці перший раз Дніпро, який зробив на всіх могутнє враження. З Херсону поплили двома пароплавами горі Дніпром під Олександрівськ, під яким звели не дуже удачний бій з великими силами большевиків. В сім бою гине стрілець Ярема, а стрільці ховають його козацьким звичаєм на високій могилі в селі Біленькім над Дніпром. В Олександрівську навязують УСС дружні звязки з запоріжцями полковника Болбочана. По увільненій Україні гуляють карні австрійські експедиції, на які селянство відповідає крівавими повстаннями. Австрійська команда перекидає УСС в найбільш загрожені повстанням повіти, а саме до Єлисаветграду В сю околицю прибувають також Кіш і Вишкіл з Галичини, який мав 1000 добре вишколених стрільців. В кожнім місці постою стрільці здобувають собі величезну прихильність і любов місцевого українського населення через свою людяну і культурну поведінку. Рівночасно і до архикнязя Вільгельма відносяться українці з великими симпатіями, а навіть деякі з визначнійших діячів думали покликати його на короля України. З сих причин були між командою УСС а австрійцями вічні непорозуміння і тертя. Коли дивізійна команда наказала вирушити УСС до бою проти повстанчого загону Шинкаря на Звенигородщині, а УСС відмовили виконати сей приказ і не пішли у братовбийчий бій, се напруження дійшло до вершка. Стрільцям загрожено полевим судом, від якого уратував їх архикнязь Вільгельм. Начальна команда австр. армії кличе архикнязя до Відня на оправдання. Після його повороту УСС перенесено на Буковину, де вони повнять граничну сторожу. Команда і нефронтові частини стали постоєм в Чернівцях, а Кіш і Вишкіл в Вижниці. В сих містах застає стрільців історичний Листопадовий переворот.

ЛИСТОПАДОВИЙ ЗРИВ.

1. Бої у Львові і відворот.
2. Облога Львова і Українська Галицька Армія.

В сім часі, коли УСС стоять постоєм на Буковині, зближається як історична конечність розпад Австрії. В місяці жовтні повстає у Львові тайний військовий, революційний комітет, який приготовив переворот у Львові і Галичині. До сего комітету входять як представники УСС сотник Д-р Гірняк, пор. Д-р Старосольський і підхор. Дм. Паліїв. Комітет назначує командатом перевороту сотника Вітовського, який приїхав за тихою згодою архикнязя Вільгельма з Черновець до Львова при кінці жовтня 1918 р.Він наказує початок перевороту у Львові в ночі на 1-го листопада. Над ранком того дня столиця короля Льва була в українських руках. В першім штабі Української Галицької Армії (УГА) працюють крім сотника Вітовського, отаман Ґорук, пор. Гнатевич, пор. Цьокан та підхор. Паліїв. Боєві частини УСС приїзджають з Черновець під Львів дня 3-го листопада входять боєвим маршом у Львів, займають цитаделю і головний двірець. Дня 4-го листопада приїзджають з Черновець останні частини УСС і займають найважнійші боєві становища у центрі міста, як цитаделя, соймовий будинок, відтинок від вулиці Сикстуської до Казимирівської, касарні Фердинанда (напроти св. Юра) касарні поліції, вулицю Бема, двірець Підзамче та різню. По 3-тижневих кровавих боях, українське військо опускає перед великою перевагою Львів, дня 21-го листопада. По сім відвороті, в сій несподіваній катастрофі, одинокі куріні УСС зі всіх військових частин затримують боєздатність і всупереч наказові дальшого відвороту, залишились під Львовом, відбивають успішно наступи сильнійшого ворога і в той спосіб дали почин до зорґанізовання фронту облоги довкола Львова. УСС займають фронт біля Винник. Командант УСС сот. Букшований з начальником штабу сот. О. Луцьким зорґанізував в Куровичах боєву одиницю т. зв. "ґрупу Схід", а опісля ґрупу "Старе Село", якою командував бувший коман-

дант полку УСС сотник О. Микитка. Так на стрілецьких основах зродилася хоробра та геройська Українська Галицька Армія. В боях за Львів УСС стають її ґвардією. Від сеї хвилі полк УСС стає складовою частиною У. Г. А. і ділить з нею долю і недолю докінця її існування, до 1920 року.

1919 РІК.

1. Бриґада УСС. Офензива на лінії Львів — Перемишль.
2. Відворот в маю. Чортківська офензива.
3. Відворот за Збруч. Бої на Великій Україні.
4. Чотирокутник смерти.

Коли в січни 1919 р. начальна команда У. Г. А. за ініціятивою начальника штабу полк. Курмановича переводила реорґанізацію армії, створивши з усіх боєвих ґруп три корпуси в складі 12 бриґад, то всі частини УСС переходять під Щирець для нової реорґанізації. Полк розгортається в першу бриґаду УСС, якою командував отаман Букшований, пішим полком сот. Носковський, полком бриґадної артилєрії в складі 5 батерій отаман Д-р Яр. Воєвідка. Командантом скорострілів став пор. О. Квас, технічну сотню веде четар F Клим, сотню кінноти Л. Лепкий. Інтендатурою управляє пор. Нагайло, санітарною службою Д-р В. Щуровський, а полевим духовником був о. Кушлик. Вишкіл стояв у Розвадові над Дністром під командою сот. Краснопери, а Кіш в Станиславові під ком. сот. Гарасимова, а опісля сот. Дудинського

Бриґада УСС підлягала майже за цілий час боїв у Галичині безпосередно Начальній Команді УГА. Дня 15-го лютого зачалася українська офензива.: У. С. С. відходять згідно з наказом на відтинок Рудок і тут враз з хоробрими коломийськими курінями в бравурнім наступі проломили ворожий фронт і заняли недалеко Городка Ягайлонського залізницю на лінії Львів — Перемишль. Начальна Команда УГА через переговори з антантськими місіями не використала як слід сеї блискучої побіди. Через свіжий і сильний протинаступ поляків куріні бриґади УСС розірвали між собою боєву лучність.

Дня 15-го мая зачалася польська офензива при дуже видатній помочі дивізій Галлєра, які зорґанізувала й вислала до Польщі Франція до боротьби з большевиками. Наступає відворот УГА. Зєднані куріні бриґади УСС відступають з боєм як задня сторожа 2-го Галицького корпусу. По битві під Бібркою відступає бриґада тим самим шляхом, яким ішли УСС в р. 1917 переможним походом до Збруча. Переходять через Бережани, Підгайці, Соснів і степами Панталихи на Чортків. В сім часі наступає славна офензива УГА. Дня 8-го червня 1919 р. третя (бережанська) і сема (львівська) бриґади при вирішальній співпраці бриґади УСС несподіваним наступом проломили ворожий фронт під Чортковом. В дальшім побіднім поході бриґада УСС визначилася в успішнім триденнім бою о місто Бережани. В дальшім наступі на Львів УСС мали єще одну блискучу побіду під Дунаєвом, але через брак амуніції, наша енерґічна офензива затримується, а опісля наступає відворот, сим разом вже за Збруч, на Велику Україну.

Дня 16-го липня 1919 р. переходять УСС річку Збруч і повнять шість тижнів службу в Камянці, як охорона Диктатури і запас обєднаних армій. Коли славні два галицькі корпуси, 1-ший і 3-тий враз із Запоріжцями наближалися у побідоноснім поході до столиці України, до Київа, Начальна Команда УГА перекидає бриґаду УСС під Христинівку, яка спільно з 14-ою бриґадою розбиває частини 14-ої большевицької армії і займає місто Умань. В сім бою відзначився сот. Чичкевич зі своїм курінем. Опісля бриґада зводить успішні бої на сім відтинку з військами російського ґенерала Денікіна. В сім часі, осенею 1919 р. спадає на цілу УГА велике нещастя в виді страшного тифу, який тисячами, (около 40 тисяч!) кладе покотом найкращих синів України в сиру могилу. В сім страшнім чотирокутнику смерти, на сій жахливій українській Голгофті, складають свої буйні голови чимало старих, загартованих боєвиків УСС як старшин так і стрільців. Від сеї немилосерної чуми — тифу гинуть зі старшин: підпол. Слюсарчук, сот. Будзиновський, четарі: Нагайло, Панчак, Чичилович, Нестайко, хорунжі: Мойсейович, Теліщак, Клим, Дрогомерецький, Гринішак і лікар Перфецький.

1920 РІК.

1. Перехід до большевиків.
2. Бої під Чудновом.
3. Катастрофа під Махнівкою. Конець У. С. С.

Після заключення договору з ґенералом Денікіном бриґада УСС, здесяткована страшним ворогом - тифом, подається враз з УГА на полудне і остановилася зимувати в с. Ободівці біля місточка Бершаді. Весною 1920 р. пошесть тифу ослабла. Зимою большевики розбили армію Денікіна і ввійшли у військове порозуміння з УГА. В часі реорґанізації ЧУГА (Червона Українська Галицька Армія), зменшено три галицькі корпуси в три самостійні бриґади. УСС дістають назву І-ий полк червоних УСС і входять враз з частинами 3-ої і 7-ої бриґади до 1-ої червоної бриґади УСС. Червоним командантом сеї бриґади став активний комуніст, Мих. Баран, колишній командант сотні УСС, що в грудні 1914 року попав в селі Жупанє до російської неволі. Підкріплену виздоровцями приділюють большевики бриґаду УСС до 44-ої большевицької дивізії і висилають в марті 1920 р. на фронт під Чуднів.

В тім часі, 28-го марта, зістав убитий кулею большевицького комісаря оден з найкращих артилєристів УГА і оден з найхоробрійших старшин-Українців отаман Др Яр. Воєвідка через те, що не хотів віддати комісарові - рабівникові свого улюбленого, боєвого коня. Переїзджаючі на фронт стрільці відбили арештованого убійника з рук варти і біля стації Рудниця злінчували.

Дня 24-го квітня почалася польська офензива на Київ. Друга і третя бриґада на вістку, що разом з польською армією іде і українська під проводом отамана Петлюри і що Галичина має дістати широку автопомію, сі бриґади покинули фронт, розоружили большевицькі частини і прилучилися до української армії ґенерала Омеляна Павленка, але віроломні поляки за кілька день інтернували сі частини. Се було безпосередною причиною ліквідації УГА. Перша бриґада УСС розпочала в неділю 25-го квітня 1920 р. відворот зпід Чуднова і відбиваючи наступ поляків прямувала до Бердичева. Сей відворот у безупинних боях був останнім боєвим походом УСС. Він відбувся у зразковім порядку, на який може спромогтися лише військо великої боєвої вартости і дисципліни.

Тимчасом поляки займили залізничий шлях на лінії Винниця-Козятин і тим самим замкнули дорогу відвороту бриґаді УСС і частинам 44-ої большевицької дивізії.

Другий курінь полку УСС перебився завчасу через цей перстень, дійшов до Дніпра і перейшов на лівий бік ріки враз з кошем УСС, що був тоді у Київі.

Третий курінь полку УСС і деякі частини 3-го і 7-го полку під проводом полковника Бізанца нодалися на полудне, на Немирів, і ввійшли у склад української 5-ої Херсонської дивізії, якою командував отаман Долуд.

Найважнійші бої звів 1-ий курінь полку УСС Він добився з боєм разом з кіннотою і боєвим обозом до місточка Махнівки, де зібралися частини 44-ої большевицької дивізії. Тут окружила всіх польська кіннота ґенерала Ромера. УСС пішли під проводом сот. Кривоуса на баґнети, на пробій, прорвали на хвилю перстень ворога, очистили залізничий шлях і взяли єще й полонених. Але Червона Команда не вміла використати сеї хвилевої перемоги, а поляки свіжими силами замкнули знова перстень. УСС боролися тоді вже лиш за військову честь і гинули як ґлядіятори в хаосі останніх змагань за українську державність. Червоні війська, в силі яких 12 тисяч боєвиків, піддалися. Це вирішило долю і цих останків УСС.

В сій катастрофі пропав неоціненої вартости історичний архів УСС разом з 900 світлинами. Недобитки УСС опинилися в неволі, в інтернованих таборах Тухолі, на Поморю.

Другий курінь, скріплений недобитками і виздоровцями зі всіх частин УГА бере участь під командою П. Шеремети і Ст. Мельничука в офензиві большевиків на Варшаву. Він здобуває Коростень, Луцьк, і підходять під Замость. При відвороті большевиків зпід Варшави вертає назад на Україну. Отсю останню частину бриґади УСС на жадання поляків большевицька команда розформувала біля Уманя 1922 р.

Пройшло чимало років від часу, як УСС станули до бою на верхах Карпат. Коли тепер дивимося з двацятьлітньої

перспективи на той час, то перед нашими очима стає велична картина постепенного зросту української збройної сили, що з малих початків — двох стрілецьких курінів — виросла до тої величі, якою була в часі відродження української державности. І без огляду на остаточний некорисний для нас вислід війни, всі жертви УСС, геройські вчинки і подвиги геройської Галицької Армії осягнули своє. Вони воскресили і закріпили нашу славну традицію та видвигнули українську справу на міжнародну арену світової політики.

Спис Старшин Українських Січових Стрільців

(від р. 1914 — 1920).

Отамани і сотники.

М. Галущинський, ур. у Дзвинячу, пов. Чортків, помер 25/9 1931 у Львові.

Гр. Коссак, ур. в Ясениці сільній, пов. Дрогобич, на засланню моск. Чека.

А. Варивода, жиє на еміґрації у Відні.

Ф. Кікаль, жиє, емерит, Львів.

М. Тарнавський, ур. в Барилові, пов. Радехів, жиє, управитель фільварку Черниця, пов. Броди.

О. Микитка, розст. большевиками в Москві, серпень, 1920 р.

Др. Ст. Шухевич, жиє, адвокат, Львів.

Сень Ґорук, род. в Снятині, згинув на засланню 1920 р., в Архангельску.

О. Лесняк, ур. в Стецевій, пов. Снятин, жиє на еміґрації в Ч. С. Р. в Пряшеві.

Р. Дудинський, ур. Лубянки, пов. Збараж, згинув на засланню 14/7 1920 р. у Москві.

О. Букшований, Коломия, жиє на засланню москов. Чека.

О. Семенюк, нема вістки, на Великій Україні.

М. Баран, ур. в Скалі, жиє, член правительства У. С. Р. Р. в Києві.

В. Дідушок, род. Княже, пов Золочів, жиє на засланю Чеки

Зен Носковський, ур Мушкатівка, пов. Борщів, жиє, суддя, Кошиці Ч. С. Р.

О. Будзиновський, Станиславів, помер на тиф 1919 р., на Вел. Україні.

Дм. Вітовський, ур. в Медусі, повіт Станиславів, згинув 8/7 1919 на Горіш. Шлеську.

Др. О. Левицький, Коломия, убитий австр. арт. ґранатою 23/3 1917 на Кірлібабі.

Клим Ґутковський, помер весною року 1915 у Будапешті.

Ів. Коссак, ур. в Дрогобичі, помер 7/І 1927 р. у Києві.

Бог. Білінкевич, жиє, промисловець у Львові.

М. Луцький, ур. в Янчині, пов. Перемишляни, жиє, дідич в Янчині.

Поручники.

Дм. Кренжаловський, жиє, промисловець у Львові.

А. Мельник, ур. Воля Якубова, повіт Дрогобич, жиє, управ. митрополичих лісів.

О. Яремович, Львів. убитий 1/7 1917 під Конюхами.

Ром. Сушко, ур. в Ременові, пов. Львів, жиє на еміґрації, О. У. Н.

Четарі.

Ів. Чмола, жиє, проф. ґімн., Дрогобич.

В. Кучабський, ур. Волиця, пов. Львів, жиє, журналіст, Берлін.

Гр. Трух, Стрий, жиє, місіонар оо. Василіяни, Канада.

Бог. Гнатевич, Кольбушова, жиє, редактор "Червоної Калини", Львів.

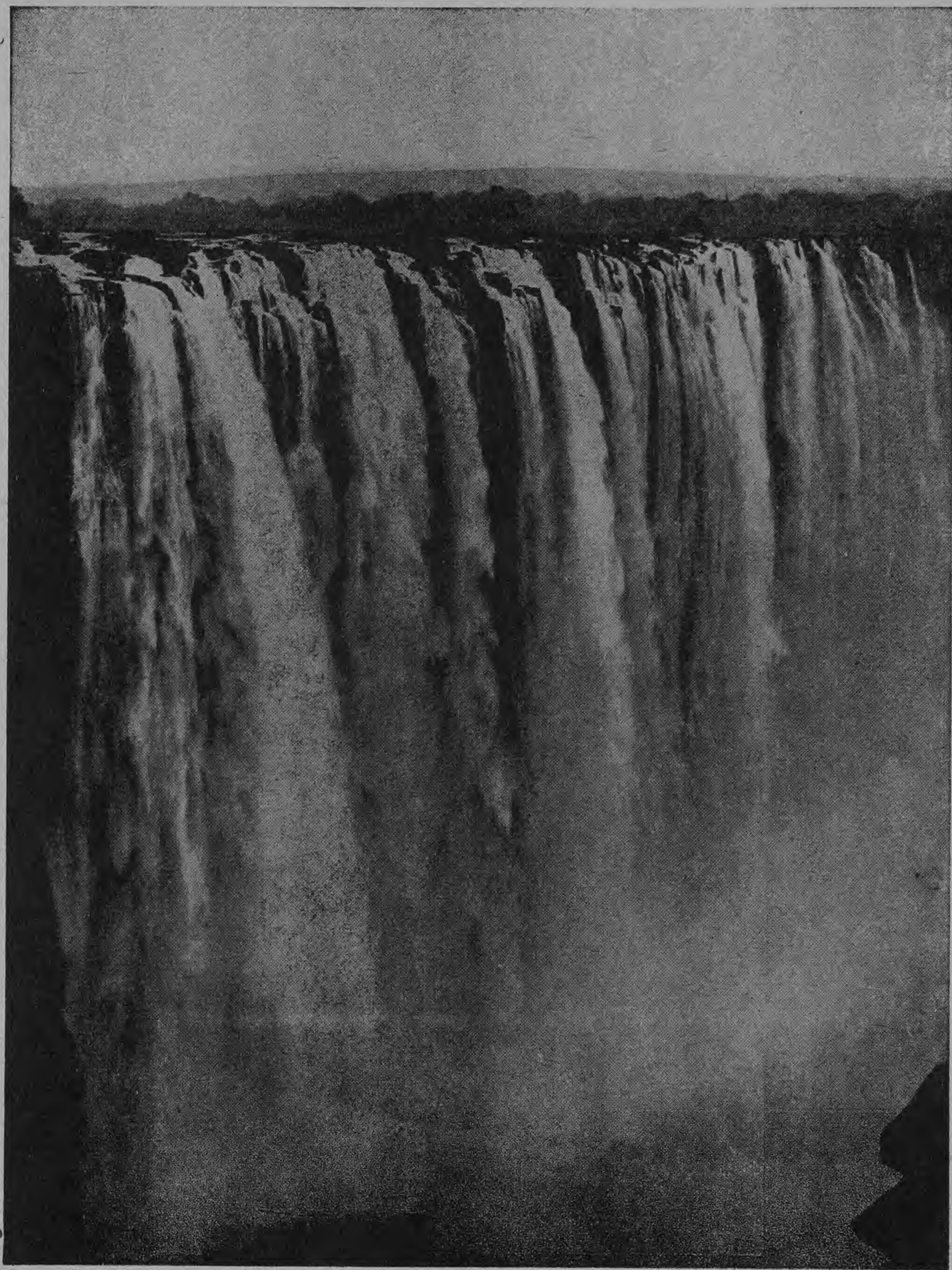
Юл. Ґоїв, Снятин, нема вістки, на Вел. Україні.

П. Дідушок, Княже-Золочів, на засланню москов. Чека.

Ів. Цяпка, Хишевичі-Рудки, згинув на засланню, 1920 р. в Архангельску.

Бог. Гарасимів, Стрий, жиє, лікар в Болехові.

Ів. Каратницький, Чернівці, убитий 14/8, 1916 р. на Лисоні.

Водопад Вікторії у Полудневій Родесії, Африка. Се найбільший водопад у світі. Висота водопаду виносить 300—400 стіп.

Ів. -Тучапський, Переволочна-Золочів, нема вістки.

О. Кравс, згинув в армії Колчака на Сибірі.

Ів. Устіянович, жиє, урядовець "Дністра", Львів.

М. Гаврилко, Полтавщина, розстріляний большевиками на Вел. Україні.

Ів. Балюк, Бучаччина, убитий 27/8 під Заваловом.

М. Саєвич, жиє, інж., митрополичих лісів в Підлютім.

О. Навроцький, Голгоче-Підгайці, жиє управ. "Червоної Калини", Львів.

В. Паньчак, Надітичі - Жидачів, помер на тиф 1919 р. на Вел. Україні.

С. Левицький, жиє, проф. ґімн., Львів.

Т. Ковалик, Далешів - Городенка, нема вістки, на Вел. Україні.

С. Безпалко, Заріче - Золочів, нема вістки, на Вел. Україні.

В. Сроковський, Золочів, помер весною 1915 р.

А. Добрянський, Знесіння - Львів, жиє, секретар Нар. Орґанізації, Львів.

О. Суховерський, Чернівці, жиє, адвокат, Львів.

Юл. Нестайко, помер на тиф, 1920 р. в Бершеді.

М. Пеленський, Комарно, помер на запалення легенів на Угорщині.

Петро Франко, Нагуєвичі - Дрогобич, жиє, уч. ґімназії в Коломиї.

Тарас Франко, Нагуєвичі - Дрогобич, жиє, проф. ґімназії в Ряшеві.

Ан. Артимович, жиє, управ. банку в Перемишли.

Ів. Нагайло, помер на тиф, 1919 року в Бершаді.

Др Е. Щуровський, жиє, адвокат Винники-Львів.

С. Николайко, жиє, самоврядний урядовець в Бурштині.

Василь Коссак, Дрогобич, нема вістки, на Вел. Україні.

Ю. Назарак, Черкащина - Чортків, убитий на фронті в 1915 р.

М. Баґан, жиє, учитель, Стрий.

П. Семирозум, помер на тиф, в Бар, на Вел. Україні.

Вол. Струць, нема вістки.

Хорунжі.

Сев. Яремкевич, убитий 9/10 1915 р. Тудинка коло Соснова.

І. Роґульський, Голобутів-Стрий, нема вістки, на Вел. Україні.

Кость Мацюрак, нема вістки, на Вел. Україні.

О. Теліщак, Турка, помер на тиф, на Вел. Україні, 1919 р.

М. Мінчак, жиє, інж. лісництва, Варшава.

Ст. Глушко, Джурів - Снятин, жиє, управ. ґімназії Р. Ш., Станиславів.

А. Домарадський, Журавиця - Перемишль, жиє в Галичині.

М. Дорошенко, Руда - Рогатин, втопився у Волзі 1917 р. як воєн. бранець.

М. Чичкевич, Малинівка - Львів, нема вістки, на Вел. Україні.

В. Загульський, Розваж - Золочів, убитий 1917 р. під Конюхами.

Ос. Коберський, Сянок, жиє, кооператор, Самбір.

Мих. Сух, убитий 3/2 1915 р. на Явірнику.

П. Пасіка, Лука мала - Скалат, жиє, урядовець Зем. Банку, Львів.

Е. Ясеницький, Болехібці - Дрогобич, згинув на засланню 1920 р. в Архангельску.

М. Матчак, Воля Якубова - Дрогобич, жиє, журналіст у Львові.

Ю. Соколовський, Стратин - Рогатин, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

І. Максимович, Ременів - Львів, убитий 3/9 1916 на Лисоні.

Я. Кузьмич, Покрівці - Жидачів, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

І. Чичилович, Порудно - Золочів, помер на тиф 8/12, 1920 Рій коло Винниці.

Олена Степанівна, жиє, урядничка в Р. С. У. К.

Софія Галечко, Новий Санч, утопилася 1918 р. в Бистриці.

Ст. Навроцький, Станиславів, жиє, адвокат в Перемишлі.

Ф. Микуляк, Солотвина - Богородчани, жиє, кооператор, Збараж.

Д. Герчанівський, Ваневичі-Самбір, жиє, інж. митрополичих лісів.

Ст. Волинець, жиє, адміністратор "Батьківщини".

О. Гачкевич, убитий большевиками 24/4 1920 р. під Літином.

Верхомий, жиє, в комісаріяті торговлі в Москві.

Салдан, жиє, на еміґрації в Ч. С. Р.

П. Постолюк, Сторони баби-Золочів, жиє, урядовець "Укр. Преси", Львів.

М. Бужор, жиє, інж. летунства в Польщі.

В. Підсонський, Золочівщина, жиє у Львові.

І. Мандзій, жиє, урядник банку в Чехословаччині.

В. Калина, жиє, урядовець "Укр. Преси", Львів.

Лев Коберський, Сянок, убитий на фронті в Карпатах.

Яр. Мулик, Залуква-Галич, згинув на заслані в Архангельску.

В. Дзюбак, умер на тиф 1919 р. на Вел. Україні.

Іван Біляч, Княже-Золочів, нема вістки, на Вел. Україні.

С. Сміх, Гнильче-Підгайці, убитий на фронті, 1919 р.

Д. Паліїв, жиє, редактор "Батьківщини", Львів.

Д. Микитюк, Раківник-Коломия, жиє у Вининпеґу, Канада.

М. Лютий, Баня-Березів, Коломия, жиє парох, Коропець, Бучач.

Із. Данилович, убитий 1919 під Потуторами.

Мик. Шипайло, жиє, урядовець банку, Львів.

П. Гайворонський, Заліщики, убитий 15/4 1919, на Чорт. Скалі.

М. Дрогомерецький, помер на тиф в Браїлові, на Вел. Україні.

Ан. Зелений, Львівщина, нема вістки, на Вел. Україні.

Пилип Деркач, Сторони баби, Золочів, жиє, інвалід без обох ніг, Львів.

О. Мінів, Стрий, жиє, на еміґрації, урядовець банку, Прага.

Лев Чубатий, Бібрка, жиє, адміністр. "Народ. Справи", Львів.

М. Петруняк, , жиє, промисловець у Льові.

Кость Третяк, жиє, адвокат.

І. Старчук, жиє, асистент університету, Львів.

М. Гальчак, жиє, уряд. похоронного заведення "Харіс".

Е. Ґавалко, жиє, упр. фабрики мила "Центросоюз", Львів.

О. Дяків, жиє, урядовець "Укр. Преси", Львів.

Ром. Каратницький, Григорів-Бучач, жиє на еміґрації, інжінер, Прага.

К. Бородайко, Вулька-Бережани, жиє, управитель кооп., Белз.

А. Калина, жиє, учитель коопер. школи, Бердичів.

Р. Збудовський, Бучач, жиє, урядник "Каси Хорих", Надвірна.

М. Чучман, Юськовичі-Золочів, жиє, О. У. Н. Берлін.

Лев Коник, Львів, жиє, безробітний, Львів.

Ст. Мельничук, Пядики - Коломия, розстріляний 11/11 1922, Чортків.

Петро Шеремета, Пуків - Рогатин, розстріляний 11/11, 1922 в Чорткові.

Гнат Загребний, жиє, учитель, Стрий.

Л. Стрільчук, жиє, Чернівці.

В. Тарнавський, Мушкатівка-Борщів, помер, 21/I. 1934 в Борщеві.

Е. Яворівський, жиє, редактор "Нового Часу", Львів.

С. Михалевич, Довге - Дрогобич, убитий денікінцями 1/10 1919, під Християнівкою.

Іван Тиктор, Красне - Золочів, жиє, власник "Укр. Преси", Львів.

Ст. Ріпецький, Самбір, жиє, адвокат, Сокаль.

О. Бандера, Стрий, жиє, кооператор, Стрий.

Т. Вишиванюк, Раківчик, Коломия, помер на тиф, 1919 р. Бар, на В. Україні.

М. Меркун, жиє, інжінер в Ґаличи.

Ів. Коцур, жиє, урядник банку Львів.

О. Данківський, нема вістки.

А. Калинець, нема вістки.

К. Ващук, Глібовичі - Бібрка, жиє, адвокат, Делятин.

Т. Мельник, загинув.

М. Еліїв, жиє на еміґр., лікар, Ч. С. Р.

Б. Бородайко, нема вістки.

В. Тисяк, нема вістки.

В. Кривоус, нема вістки.

З. Яворський, Гакавці - Теребовля, нема вістки.

Ст. Бріль, Петриків, Тернопіль, нема вістки.

Підхорунжі.

С. Берегуляк, убитий 1915 під Семиківцями.

В. Сторожук, убитий 2/9, 1916 на Лисоні.

В. Мальований, Дзвиняч, Чортків, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

Б. Романишин, убитий 2/9, 1916, на Лисоні.

Алексевич, убитий 2/9 1916 на Лисоні.

Кліщ, уб. 2/9 1916 на Лисоні.

М. Заклинський, Станиславів, жиє, коректор "Нового Часу", Львів.

В. Голинський, Березів, Коломия, помер на тиф 1920 р. на Вел. Україні.

В. Іванчук, Ілинці, Снятин, помер на Вел. Україні.

П. Боберський, Товмач, загинув.

М. Креховецький, Чернів, Рогатин, жиє, Рогатинщина.

С. Томенко, Дебеславці, Коломия, жиє, рільник, Дебеславці.

Б. Збудовський, Новосілка язлов., Бучач, жиє, на еміґр. Ч. С. Р.

Е. Чайківський, Полівці, Чортків, розстріляний большев. 1920 р. на Україні.

О. Полотнюк, нема вістки, на В. Укр.

В. Мицик, Синевідсько вижне, Сколє, жиє, торг. аґент, Варшава.

С. Чепельовський, Тернопіль, жиє, урядовець, Польща.

С. Терлецький, Самбір, помер.

В. Іванців, Сторонибаби-Золочів, убитий 1/7 1917 р. під Конюхами.

М. Ворона, убитий 1/7 1917 р. під Конюхами.

Гуцульська сотня.

Четарі.

Н. Никорак, убитий 1918 р.

С. Іванович, жиє, адвокат, Буковина.

О. Іваницький, жиє, Буковина.

Хорунжі.

Г. Голинський, Березів - Коломия, жиє, властитель посілости.

Підхорунжі.

М. Горбовий, Москалівка, Косів, жиє, кооператор.

Мельник, Коломия, жиє, властитель реальности.

Артилєрія.

Отаман.

Др. Яр. Воєвідка, Петранка, Калуш, убитий большевицьким комісарем 30/3, 1920 року.

Сотник.

Іван Балтро, Підберізці, Львів, розстріляний большев. 1/5 1920 р.

Кіннота.

Пор. Р. Камінський, уб. 1/8 1917 під Конюхами.

Чет. С. Велитович, убитий українськими селянами 20/10 1919 на В. Україні.

Хор. Я. Гайманович, Сковятин, Борщів, нема вістки.

Хор. Т. Шухевич, Молодятин, Коломия, жиє, на еміґрації, суддя, Ч. С. Р.

Ст. дес. Ів. Коник, жиє, на еміґрації Ч. С. Р.

Технічна сотня.

Чет. Др. Іван Сіяк, Ляшки муровані, Львів, жиє на засланню моск. чеки.

Хор. І. Бородаєвич, помер 1924 р. в Кракові.

Хор. В. Клим, Батятичі-Жовква, помер на тиф 1919 р. в Бар, на В. Україні.

Хор. Н. Никифорук, жиє, урядовець Маслосоюза, Тернопіль.

Хор. О. Квас, Львів, жиє, на еміґрації, Ч. С. Р.

Лікарі і Медики.

Др. А. Беляй, жиє, лікар, Австрія.

Др. Ів. Рихло, жиє, лікар в Ужгороді, Ч. С. Р.

Др. К. Воєвідка, жиє, лікар, Станиславів.

Др. В. Щуровський, жиє, лікар, Львів.

Др. Б. Питлик, жиє, лікар, Космач.

Др. В. Білозор, жиє, лікар, Коломия.

Др. Р. Сліпий, жиє, лікар Струсів-Теребовля.

Хор. В. Свідерський, жиє, лікар Білий Камінь.

Хор. Лесь Перфецький, Коломия, помер на тиф, 1919 р. Ялтушків.

Хор. Р. Гаванський, Олеша-Товмач, жиє, лікар, Тисьмениця.

Хор. М. Ґілецький, Дунаєць, Жидачів, жиє, лікар, Журавно.

Хор. М. Ніжанковський, жиє, лікар, Ківерці - Волинь.

Хор. В.Скоморовський, жиє, лікар в Загребі, Югославія.

Хор. Яр. Солтакевич, Ботелка, Турка.

Сан. підхор. І. Цибульський, Бичківці, Чортків, жиє, учитель.

Сан. підхор. В. Ганківський, жиє лікар, Коломия.

Сан. підхор. Яків Насс, жиє, дентист, Львів.

Полеві духовники.

о. Андрій Пшепюрський, жиє, Перемишль.

о. Микола Іжак, помер.

о. Анат. Базилевич, жиє, Викторів, Станиславів.

о. Фацієвич, помер.

о. Кушлик, жиє,парох, Жидачівщина.

Обоз.

Сот. Мик. Стронський, Дрогобич, застрілився як урядовець большев. посольства 1933 р.

Сот. Іл. Цьокан, Сторонибаби, Золочів, жиє на засланню у Москві.

Чет. Ф. Свістель, жиє, адвокат Перемишляни.

Чет. О. Мельникович, помер 1934 р. в Калуши.

Чет. О. Черкавський, Саси, Золочів, помер 13/3 1932, Яворів.

Хор. О. Іванчук, Ілинці, Снятин, помер на Вел. Україні.

Підхор. Клим Коник, Посада Сяніцка, нема вістки.

Ст. Кіржецький, Рогатинщина,, жиє, парох в Рогатинщині.

Підхор. М. Іваничук, Пилипи, Коломия, жиє, на еміґрації, учитель, Ч. С. Р.

Підхор. В. Кипріян, Ярослав, помер, 10/3 1934 р., Львів.

Прес—кватира.

Чет. Ів. Іванець, Новосілки Гостинні, Рудки, жиє, артист-маляр, Львів.

Хор. Р. Купчинський, Розгадів, Зборів, жиє, редактор "Діла", Львів.

Хор. Т. Мойсейович, Пнів, Надвірна, помер на тиф 1919 р. в Жмеринці.

Підхор. Т. Мелень, убитий під Вікторовом, 1915 року.

Підхор. О. Курилас, Щирець, жиє, учитель рисунків, Львів.

Підхор. Лев Лепкий, Поручин, Бережани, жиє, управитель Черча, Львів.

Підхор. П. Теодорович, Львів, жиє, лісничий, Біловежська пуща.

Підхор. Л. Новіна-Розлуцький, Жолчів, Рогатин, помер на тиф 1920 р., Могилів над Дн.

Дес. В. Дзіковський, Ярославщина, убитий в листопаді 1918 р., у Львові.

Віст. В. Оробець, Снятинщина, убитий на фронті 1915 р.

Кіш.

Сот. Др. Н. Гірняк, жиє, проф. ґімназії, Тернопіль.

Сот. Др. Т. Рожанковський, жиє, адвокат, Львів.

Чет. М. Гнатюк, жиє, учитель музики, Ярослав.

Чет. Ю. Буцманюк, жиє, артист-маляр, Жовква.

Чет. Я. Індушевський, жиє на еміґр. інж., Прага.

Чет. П. Гарасимович, жиє, Стрий.

Чет. Др. М. Новаковський, жиє на еміґрації, Ч. С. Р.

Хор. Р. Леонтович, жиє, учитель, Галичина.

Хор. І. Вербяний, Рогатин, жиє, проф. ґімназії, Рогатин.

Хор. Г. Грицай, жиє на еміґр. Ч. С. Р.

Підхор. Др. Ст. Чумак, жиє, упр. кооперативи "Будучність", Тернопіль.

Підхор. В. Черевко, жиє, проф. ґімн.

Підхор. О. Вахнянин, помер в Ужгороді, Ч. С. Р.

Підхор. Вол. Мосора, жиє, нотар в Калуши.

Підхор. І. Вербовий, помер як інспектор труд. шкіл, 1921 в Бердичеві.

Підхор. М. Яценович, помер на тиф, 1920 р. Київ.

Підхор. І. Поритко, жиє, урядовець "Повіт. Коопер. Союза," Рогатин.

Підхор. О. Гірняк, жиє, Сибір.

Підхор. Лесь Гринішак, Надвірна, помер на тиф, 1919 р., на В. Україні.

Підхор. С. Прідун, пропав без вісти на Вел. Україні.

Підхор. Др. Л. Мишуґа, жиє, редактор "Свободи", Ню Йорк.

Підхор. А. Дівнич, жиє, Галичина.

Підхор. Др. О. Когут, жиє, адвокат, Богородчани.

Підхор. Т. Витвицький, жиє, урядовець "Укр. Преса", Львів.

Вишкіл.

Підполк. Слюсарчук, помер на тиф, 28/10 1919 р., Грушка,, на В. Україні.

Сот. В. Стафіняк, пом. на В. Україні.

Пор. В. Краснопера, жиє, кооператор, Збараж.

Хор. М. Девосир, жиє, аґроном "Сільського Господаря", Сокаль.

Орхестра.

Капельник, М. Гайворонський, Заліщики, жиє, комп. Ню Йорк.

Хор. Роман Лесик, жиє, Жидачів.

Підхор. Е. Якимів, жиє, торг. аґент.

Прес—кватира Коша.

Підхор. М. Угрин-Безгрішний, жиє, проф. укр. ґімназії, Рогатин.

Підхор. А. Бабюк, (М. Ірчан), Пядики, Коломия, жиє, на засланню Чека.

Підхор. Юра Шкрумеляк, Ланчин, Надвірна, жиє, редактор "Нар. Справи", Львів.

Підхор. О. Сорохтей, жиє, Станиславів.

Підхор. А. Лотоцький, жиє, письменник, Львів.

Підхор. Лев Ґец, Львів, жиє, Сянок.

Підхор. В. Огоновський, жиє, Львів.

Станиця Львів.

Сот. Др. Мих. Волошин, жиє, адвокат, Львів.

Хор. Т. Слобода, жиє, урядовець банку, Добромиль.

Хор. М. Іванчук, нема вістки.

Підхор. М. Голубець, жиє, редактор "Нового Часу", Львів.

Станиця Відень.

Сот. Др. Ст. Томашівський, помер.

Чет. Д. Катамай, помер 3/4 1935 р., у Відні.

Чет. Др. В. Старосольський, жиє, адвокат, Львів.

Підхор. Ос. Назарук, жиє, редактор "Нової Зорі", Львів.

Українські Січові Стрільці, а опісля Січові Стрільці (Київські).

Хорунжі.

Тео. Черник, Якимчичі, Комарно, убитий 1918 р. під Мотовилівкою.

М. Загаєвич, Яворів, уб. 1918 р., під Мотовилівкою.

Мир. Маренін, Яворів, жиє, ревізор "Ревіз. Союза Укр. Кооператив".

В. Соловчук, Молодилів, Товмач, помер, 1926 р. у Парижі.

Підхорунжі.

В. Стефанишин, Станиславів, убитий 1921 р. під Коростенем.

Мих. Турок, Тустановичі, Дрогобич, розст. 28/8 1921р. моск. Чекою у Київі.

І. Андрух, Перемишль, розст. 28/8 1921 р. Чекою у Київі.

М. Опока, розст. 28/8 1921 р. у Київі.

Мир. Талпаш, Перемишль, нема вістки, на Вел. Україні.

Р. Харамбура, Яворів, жиє, коопер., Яворів.

П. Сагайдачний, Бережани, жиє, Бережани.

Маріяш, жиє на еміґ., Манджурія.

Трофим Янів, Демня, Жидачів, розст. большевиками 1919 р. в Одесі.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА.

Навіщо родитись — і жити в могилі.

Сторононько рідна! коханий мій краю!
Чого все замовкло в тобі, заніміло?
Де-не-де озветься пташина несміло,
І знову замовкне . . . як глухо, як тихо . .
Ой лихо!

Ой деж бо ти, воле, ти зоре таємна?
Чому ти не зійдеш на землю із неба?
Осяяти землю безщасную треба!
Ти бачиш, як все в нас покрила ніч темна,
І чуєш, як правду неправда скрізь боре?
Ой горе.

О, люде мій бідний, моя ти родино,
Брати мої вбогі, закуті в кайдани!
Палають страшні, незагойнії рани
На лоні у тебе, моя Україно!
Кормигу тяжку хто розбить нам поможе?
Ой Боже!

Коли се минеться? Чи згинем без долі?
Прокляття рукам, що спадають без сили!
Навіщо родитись і жити в могилі?
Як маємо жити в ганебній неволі,
Хай смертна темнота нам очі застеле!
Ой леле!

— Як ти, Марусю, могла позволити цілувати себе такому чорному коміняреви?

— Не знаю, прошу пані, так ми ся чорно зробило перед очима...

— Чи ти ще памятаєш, що ти мені винен двіста пятьдесять долярів?

— Алеж самсобою. До самої смерти не забуду того.

ОЛЕСЬ БАБІЙ.

ЗА ЗБРУЧ.

Ідуть, ідуть ряди, ряди несчислені
Мов марева, мов лицарі ті казочні.
Ряди, ряди утомлені, похилені,
Зажурені, знесилені.
З тавром терпіння на устах,
З імлою смутку на очах,
У серці гадом вється біль —
Ланами піль, подільських піль.
Лани шумлять, схиляючись
На край доріг.
Стрільцям, борцям вклоняючись
До ніг, до ніг.
— Повернетесь, женці, із косами,
Із волею приносами
Та на обжинки свято жнив
Питає вечір в вітра брата:
— Де линуть наші ластівята?
— У край далекий, не чужий,
Та у вирій, у степовий
В огні згоріла рідна хата,
Спалили гнізда вороги.
Гей та без жалю, без ваги.
За полком полк, з гарматами, обозами.
А коники іржать, іржать так голосно
Так жалісно.
За возом віз,
І шум і грукоти коліс.
З обозами ідуть стрільці поранені,
Скрівавлені, порубані,
Каліки йдуть на палицях, недужі йдуть,
Конаючи, вміраючи,
Що ложе смерти кинули,
З лічниць на Схід втікаючи.
А хто упав, лежить в рові, благаючи
І руки простягаючи:
Гей братику, добий мене!
Гей радше зарубай мене!
А не лишай Ляхам живцем в неволеньці!
— Та як вбивать? Та як вас брать?
Куди везти?
Самі ідем, не знати де. Прощай! Прости!
Старці ідуть, душпастирі столітнії,
А на руках внучат несуть малесеньких
І моляться до Господа:
О, Господи! не дай в табор
В тюрму ляхам попастися,
А дай дійти на Україну із борцями
Та із Гуцулами стрільцями!

У темряві, далеко десь на заході
Огні, огні загравою поблискують.
Ляхи палять там села вже збунтовані,
У попели майно батьків зміняючи
І вязнів в табор зганяючи.
За борами, за темними, гень здалека
Гармати бють ті польськії, вигукують,
Немов грозять глузуючи:
За Збруч! за Збруч!
Ідуть стрільці. А там в полях над нивами
Стоять хрести над сірими могилами.
А вітер шум край могил заводить мов:
— На марно кров.
Бо журавлиний лине ключ,
За Збруч, за Збруч.
А вітер теплий темнокрил
Приносить шум зпонад могил,
Приносить плач із рідних сел.
Мов мати по утраті сина
Ридає галицька Вкраїна.
Ридає ревно за стрільцями
Мов промовляючи слівцями:
— О, моє військо хоробреє
Моє лицарство та превірнеє.
Та чому мене ти покидаєш?
Та у неволі чужинецькій полишаєш?
Смутком серце напуваєш?
Що в сусідів скрізь весілля і утіха,
А у мене та недоля превелика!
Та куди ти, милий стрільче та мандруєш
Що ти мого плачу-жалю та не чуєш?
Чи тебе я не любила, не пестила?
Чи тобою не пишалась, не гостила,
Що ти мене покидаєш вже небогу
Вибираєшся в далекую дорогу,
Де шляхи тобі незнані, невідомі.
Де ні батька, ані мами,
Лише смерть та між чужими порогами,
Де розгубите ви марно славу, силу,
Де ніхто не заквітчає вам могилу,
Де в степах за вами, діти, й слід пропаде
Де розгубитесь без пастирів, як стадо.
Як метелики, ви спалите там свої крила
В огні пожеж, що Схід цілий спалили,
А відки вас виглядати?
А коли вас вижидати?
Чи під осінь та від Жванця Дністрового,
Чи під зиму та від вітру північного?

Чи на весну, як скінчивши люту зиму
Ми почуєм вість про бунти чорнозему
Чи із вечера, з полудня, чи із рання?
Чи із гомоном великого повстання?
Гей верніться. Кождий слід ваш поцілує
Народ, вквітчає цвітом барвінковим,
Повертайтесь. Доля горе вам віщує.
Але серце те стрілецьке, молодецьке,
Хоч і кровю стікало з муки — болю,
Відповіло: Ні, не вернемось в неволю.
Вперед, вперед. Хоч може смерть
Усіх чекає в морі степу.
Вперед. Допити чашу вщерть
За Україну, за Мазепу!
Вперед, на Схід, під стяг Семена отамана
Направим помилку Богдана!
Прощай ти галицька Країно,
Не обороним голіруч!
Тут місяць виплив ненадійно
І освітив сріблистий Збруч.
Гей заплакав народ бідний
Від Збруча до Сяну:
— Гей та вже нам не узріти
Армію кохану!
І заплакав люд в недолі
В смутки впав великі:
— Не побачить Галич волі
Може і на віки!
Будуть тямити і діти
Ту велику хвилю,
Як ніс вітер за Збруч квіти
Полишив бадилля
Як осталося бадилля, перекотипольне,
Що воліло в тюрмах гнити
Ніж боротись вольне.
Як перейшли ту річку Збруч,
Оглянулись немов один
На галицькі поля безмежі,
І з тисяч уст летів проклін
Мовчазний, здавлений проклін:
Польщо! Одвічний демоне України,
Вампіре лютий ненаситний,
Що вже століттями цілими
Спиває кров своїх офір!
І може жити тільки там,
Де труп, де цвинтар і руїни!
Ти чорний той могильний камінь,
Що придавив народ живий,
І не дає нам вийти в світ
До сонця волі, у простір.
Польщо! Ти пошесть і проказа
Що точить народ наш од віку,
І не дає йому рости.
І не дає ні жить, ні вмерти.
Ти струп плюгавий, що обсів
Народ-дитину, струп гидкий,
Якого навіть нам огнем
Не вдалось випалить, згоїти.
Ти новородок окаянний
І звір між звірями незнаний,
Що із зубами народився,
Із кихтями, як сатана.
І ще в колисці, в пелюшках,
Свойого брата пожира,
А ми-ж у муках і терпінях
Побудували власну хату.
Із костей наших. І сльозами
І кровю ми освятили
Наш дім нескінчений, убогий,
А ти, як злодій, як палій
Прийшла і дім наш запалила.
Наш захист цей, якого ми
Не мали довгих пятьсот літ.
І ми розбіглися по світі,
Як наші предки, що втікали
Від орд татарських, половецьких,
Щоб не попасти у ясир,
По всіх краях, по всіх країнах
Лунають нині наші зойки,
І просьба до усіх народів в лютий час:
— Ратуйте нас!
Польщо! Лиш ти в народнє серце,
У серце щире, добре, чисте,
Посіяла ненависть вперше,
Ненависть, засів Антихриста.
Ненависть ту, що пімсти прагне,
Так як ранений звір в діброві!
Ненависть ту, що так бажає
Раз наситити панським трупом,
Мов кормом, хлібом в день голодний.
Ненависть ту, що нам заснути
Не дасть в степах тут, на вигнанню,
Аж поки не діждемся днів
Нових уманських різунів!
Не втихне в серці люду рана,
Аж знов діждемося Богдана!
Між нами вже страшна безодня
Між нами Збруч, криваві ріки,
Польщо несита! Від сьогодня
Будь проклята — на вічні віки!

— Чим хочеш стати, Іване?
— Професором і мулярем.
— Як? обидвома нараз?
— Певно. Літом мають професори вакації, а зимою мулярі.

— Власне на сих кейках, пане Палюк, я збудувала свій бизнес...

— Ваша правда, пані, на них можна сміло поставити навіть хмародер!

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ.

ШЛЯХОМ САМООСВІТИ.

(Спомини з моїх хлопячих літ).

Новолітники щойно закінчили новорічне сіяння по хатах, когути оголосили годину духів, на дворі лютилась снігова хуртовина, яка змітала з поля кришталевий сніг і в вулиці перед хатою висипувала снігову гору, з якою треба було й цілу годину борикатись, щоб прочистити вулицю до переїзду, або хоч пробити вузку переходову стежку. Оповідають, була це зима своєю лютістю мало памятна в день українського Нового Року 1886, наче боротьба між старим а новим роком, який оден другому не хотів уступити з володіючого трону. В тій годині, повній гамору хрипливих когутів, свисту морозного вітру, в невеличкій хаті, критій соломою, при дорозі, в місточку Ходорові, в Галичині, побачив я перше світло. Батько Михайло а мати Катерина провадили невеличку господарку на пятьох морґах землі.

Я був з черги третій. Найстарша сестра Анна, середущий брат Іван, а я наймолодший. Не довго я пестився біля рідної неньки, заледви чотири роки. Лукава доля, якій щастя людини є солею в оці, підкосила своєю невмолимою косою гарне весняне життя моєї дорогої неньки, а мене, чотиролітнього лишила сиротою. Було це в 1889 році. Після смерти моєї неньки занялася нами дітьми і хатною господаркою старенька сімдесятьлітня бабуся, мати помершої.

На початку семого року мойого життя, як звичайно, записали мене до народної школи в Ходорові, в якій було тоді чотири кляси. В школі вправді не був я першим в науці, але не був і послідним. Кожного року переходив я з одної кляси до другої. Коли я був вже школярем третої кляси, вже почав я цікавитися історичними оповіданнями. Мої батько належали до просвітних товариств та мали багато ріжних книжок, і бувало літом кожної неділі по Службі Божій заходили в сад, сідали на лавчину під велику крислату грушу, яку ще прадід посадив, та читали ріжні цікаві історії про козаків, про Хмельницького як також казки. Я сідав біля батька на траву і прислухувався, або також читав деякі книжечки. Читанням добрих книжок освідомив я себе на стільки, що коли я скінчив четверту клясу, то історію України, від князя Рурика до Богдана Хмельницького, і історію біблійну знав я досить добре. Крім читання цікавився я також і оповіданнями моєї старенької бабусі, які ще двайцять літ робили панщину. Оповідали досить цікаві, а заразом і сумні історії, якто гірко жилося людям за панщини. Де пан або його посесор був недолюдок, там були муки, що й у пеклі чорти тяжчих не придумалиб. Такі оповідання бабусі додавали мені більшої охоти до читання. Я читав все, що мені лиш під руки попало. Над книжку не було для мене нічого більш цікавого. Любов до книжки зростала в мені все більше і більше. Батько бачили в мені велику охоту та спосібність до науки, носились з думкою, що як скінчу четверту клясу, пішлють мене на дальшу науку до ґімназії. Одначе лиха доля не судила для мене того щастя, лиш по скінченню четвертої кляси призначила мені зараз стати пастухом. Причина була та, що старенька бабуся померла, сестра Анна віддалася, а коли не стало в хаті господині, батько мусіли вдруге оженитись. Батько в тім часі були заступником бурмістра, опісля бурмістром, отже більшу частину дня пересиджували в громадськім уряді, а в дома були рідким гостем. Та зміна пошкодила мойому щастю, бо батько перестали думати про моє дальше образовання.

Моє весняне життя процвитало повне веселих і щасливих хвиль, не знаючи ніякої журби. В поли, як пастух, тішився свободою та весь час збував на читанню книжок. В 15 році почав я вже

більше цікавитися народним життям, читати ґазети та заходити до читальні. В ярмаркові дні, т. є в четверги, як тільки пригнав худобу з поля, виходив на ярмарок і там прислухувався дідам-лірникам, котрі під ратушем, в Ходорові, виводили при звуках ліри свої сумні пісні і думи. Співали вони найрадше про страшний суд, муки святих, про св. Миколая, Алексія та Варвару, бо ними найскорше розжалоблювали своїх слухачів. Співали й світські співи, про нашу бувальщину, про наше минуле горе та про нашу минулу славу. Ті народ-

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ
1886—1936.

ні співаки дуже мене цікавили і я цілими годинами бувало прислухуюся і списую їхні пісні для себе. Ті історичні співи про козаків, про Хмельницького, Марусю Богуславку і ін. гартували в мені духа любови до своєї дорогої вітчини, до рідної історії та до української мови. Вони навчили мене, що моїм святим обовязком є любити цілим серцем рідну землю, мою вітчину; вони навчили мене не бути самолюбом, а щоб причинитися своїм розумом і трудом для добра і слави нашої землі, щоб служити вітчині вірно і бути готовим для неї на всякі жертви.

Крім неписьменних дідів-лірників були в мене і інші учителі. А були то люде не з висшою освітою, тільки звичайні собі міщане, котрі ріжнились від других тим, що були письменні, котрі не жалували гроша на добру ґазету і книжку, на патріотичні цілі, котрі бажали не тільки себе освідомити, але тим більше їхнім бажанням було бачити свій рідний нарід вченим, культурним і богатим, котрі самі цікавились народним життям, книжкою і других заохочували до науки, щоб пізнали себе і були добрими синами своєї вітчини. Справді не богато було таких міщан, можна було їх на пальцях почислити, а всеж таки були такі, котрі оказались добрими керманичами у моїй самоосвіті, а саме: Іван Любінецький, Олекса Любінецький старший, Олекса Старовецький, Данило Кудлик, а вже найбільше тодішний наш священик о. Семен Заяць.

Мої хлопячі літа плили як в погідну днину Дністрові хвилі. Спокійно, безжурно. У 16 році життя був я далі пастухом, одначе й тим я був вдоволений, бо за худобою в поли мав я багато вільного часу, який посвячував я на читання книжок. А що я вже перечитав майже всі книжки, які були в мого батька, так вдався я за книжками до деяких свідомійших міщан, моїх "просвітителів" і до таких, що книжками просвічали своїх мишей в коморі або на стриху. В декотрих ходорівчан находив я досить гарні і цікаві книжки, ще з перших літ пробудження Галицької України, які по стрихах, коморах, розкидані по полицях лежали поза паками не рухані по кілька літ, в сміттю, в порохах, на пів зігнилі, сплісенені, поцвилі та погризені мишами. Хоч книжки були знищені, деякі навіть так, що коли було взяти до рук, то лиш січка з них посипалася, однак були люде, що й тих мисячих недогризків жалували мені дати або вижичити. А були знова такі, що радо давали мені книжки, кажучи: "от, возьми собі ті книжки, може щось вибереш для себе цікавого, бо мої діти не цікавляться книжками, а я старий вже добре не довиджую. Окулярів купувати до читання не оплатиться, отже й заваджають мені ті папери на стриху чи в коморі , бо тільки мають де миші плодитися. Таким способом вдалось мені набути досить чепурненьку бібліотеку. Книжки, які позбираю я по людських коморах, стрихах, а навіть зпід стріх, задимлені димом, обсновані павутинням, я обчистив, позшивав і пооправляв в тверді окладинки. Тоді я зробив

собі сам невеличку шафку, посклaдав до неї гарно всі книжки і назвав свою бібліотеку: "Бібліотека мисячих недогризків". Кожної днини вибирав я собі по одній книжочці та читав за худобою в поли так довго, доки не перечитав усіх.

Чим більше я читав, тим більше я ставав свідомим всего, пізнав краще світ і люди. Розяснилось мені в очах, який то великий скарб для чоловіка є знання, наука, як то інші народи дійшли через науку до слави, щастя й добробуту. Пізнав я, що в науці стоїть все добро чоловіка, все добро народів, що чим більше учений, тим йому ліпше, чим більше просвічений нарід, тим він богатший, славнійший і сильнійший. Отже шляхом самоосвіти шукав я в книжковій глибині поживи духової, щоб добути для себе знання хоч на стільки, щоб пізнати історію свого народу. Читаючи твори і біографії українських письменників, як Шевченка, Шашкевича, Устіяновича і інших, забаг і собі стати "поетом" та за худобою в поли на межах та бороздах почав я римувати перші вірші.

Було це якраз весною 1902 року. Тільки щойно почало свитати, вийшов я з худобою в поле, недалеко села Отиневич. А до того поля був спорий кавалок дороги. Заки прийшов на місце, вже й сонце зійшло і своїм промінням обляло цілу землю. Прокинувся вітрець і по широкій долині розніс запах пахучих цвітів. Віджила ціла природа. Зашелестіло листя на липах, а зелені жита і пшениці від вітру хвилювали неначе хвилі на безмежнім морі. Пташки защебетали на липах, а жайворонок злетів високо понад буйні зелені поля і співом своїм неначе заносив перед престіл Всевишнього щирі молитви за це, що Він цілу природу так гарно віджив і відродив до нового життя. Я, споглядаючи на те все, йдучи за худобою неначе-б читав з тої найбільшої книги світа, краси-природи, яка отворена передомною, задумав про весну і про жайворонка зложити вірш. Коли я прибув на місце, пустив корови на пасовиско, сам сів на горбок насипу залізничого шляху. Взяв олівець і папір і почав римувати вірш про весну. По двогодинній "мозольній праці" віршовання написав я перший вірш "Весна". Велику втіху вчинив для мене цей перший вірш. Я втішився, як ще ніколи нічим в життю, що я йшов в поле звичайним пастухом, а вертав з поля домів як "поет". Купив я собі зшиток і на початку в нім написав перший свій вірш "Весна", а зшиток назвав я "Квіти з рідних нив."

Скромненька удача створення перших віршів подала мені більшої охоти до книжки, бо я пізнав, що:—

Чоловік непросвічений
Є вмерлим, хоч він живе;
А просвічений живе, хоч
Його тіло вже мертве!

У 18 році мого життя покинув я свій Парнас, т. є поля, луги й сіножати та попращав своїх муз—коров, за якими

Власний дім С. Калинця в Куртибі (Бразилія) при вулиці: Руа Жулія Коста 627.

в протягу двох літ написав я около 20 віршів. Я перестав бути пастухом і дякуючи німцеві Кнопові одержав я посаду в ходорівськім тартаку. З хвилею обняття посади я був висланий до недалекого ліса на Вербіж, де люди рубали дуби для тартаку. Я списував робітників, відбирав від них роботу, нумерував кльоци, мірив кубічні метри і видавав посвідки до каси робітникам за роботу і фірманам, що возили кльоци до тартаку. В лісі, крім дрібних віршів написав я кілька довших, як: "Розбійник", "На могилі", "Настуся" і "Дід-лірник". Були то золоті часи моєї молодости в тім лісі літом. Березина прибрала на себе чудно-гарне одіння з зеленого листя

куди глянути, куди ступити, квітка то велика, то менша, то кругла, то овальна; одна гладка, друга волохата; та біла, а та жовта, та синя, та червона; ця так пахне, а та інакше, цю сотворив Бог на те, а ту знов на що інше. І дивишся і не надивишся, а піти дальше, то все щось можна стрінути кращого. Тут туркавка собі туркає, тут соловейко тьохкає, там зяблик собі, тут щигол, там синичка, а тут Господь його знає, як воно зветься, собі цьвірінькає; як цілий ліс, так музика: всьо співає на славу Великого Сотворителя. Справді сліпий той чоловік, що дивиться на небо, що ходить і топче по тій красоті-природі — і не згадає, що то всеє, чим він на світі і на віщо його Бог сотворив. Ось він одним замахом коси стинає тисячі гарних цвітів, сяде на полудне, поживиться й сидить без мисли, не возьме в руки тої гарної квітки, не приглянеться їй, яка вона гарна і на що вона сотворена. В тім лісі пережив я два роки і за той час багато дечого навчився. Читаючи веселі вірші Степана Руданського, скортіло й мене щось подібного написати. Отже почав писати веселі вірші, а коли написав таких віршів оден зшиток, вислав до Коломиї, до М. Білоуса з проханням, щоби надрукував маленьку книжечку. М. Білоус, не дивлячись, що вірші були слабонькі, одначе, щоб мене заохотити до дальшої праці на літературнім поли, надрукував книжечку п. н. "Ілюстровані Народні Казки". Та перша друкована книжечка моїх веселих віршів, яка видана в 1904 р., зробила для мене велику втіху, бо коли дісталась до рук Ходорівчан, заговорили про мене, а стрінувшись зі мною ґратулювали мені та звали мене "поетом". Тим заохочений, почав я висилати свої вірші і коротенькі оповідання до деяких ґазет і календарів, як: "Руська Рада", "Неділя", "Дзвін" та до видання "Руської Бібліотеки для молодіжи", що її видавав Ю. Насальський в Коломиї.

В 1907 р., коли то австрійська держава видала новий виборчий закон безпосередного, рівного і тайного голосовання, я маючи тоді 20 літ, при участи около пять тисяч людий і 30 жандармів, на вічу у Ходорові виступив з бесідою, яка не подобалась повітовому комісарови. Через два рази він мені перебивав, а вкінци таки не докінчивши бесіди мусів я зійти з трибуни при голосній овації зібраних. Люди знесли мене на руках. Та моя промова на вічу в Ходорові зробила мене ще більше голосним не тільки для Ходорівчан, але також для близших і дальших сіл від Ходорова. В тім то році відвідав я Львів, Станиславів, княжі руїни в Галичі, Коломию, Яремче, Чорногору, а відтак в осени мусів те все "веселе щасливе хлопяче життя" попрощати, бо доля приготовила для мене інший шлях, а саме оставити все і йти до війська далеко на чужину аж за Відень до Штокерави до 7-го полку уланів.

Сьогодні, хоч уплинуло 35 літ, а все таки не забув я ще і не забуду ніколи тих гарних хвилин, котрі осолоджували моє хлопяче життя, як було раненько зі сходом сонця кину в торбину шматок разового хліба, яблук, грушок, книжечку, застромлю батіг за пояс, та посвистуючи собі, гонив наперед себе худобу в поле. Нема нічого кращого в мойому житті сьогодні, як згадувати те веселе, безжурне й щасливе хлопяче життя і про ті всі місця на рідних нивах, на котрих народилась моя перша поезія. Нині, за ті літа, я впертою силою волі, шляхом самоосвіти, крім кількасот віршів які появились до цього часу по ріжних ґазетах, журналах, календарах, видав друком 25 книжок, з того 11 театральних пєс.

Курітиба (Бразилія), 5.IV., 1935.

ТРУДНА СПРАВА

Полісмен (до непевного в ногах добродія): — Чому ви так пізно в ночи снуєтеся то сюди то туди, а не ідете спати?

— Бо моя жінка там чекає скажена...

— Алеж чому має бути скажена?

— Що не приходжу до дому.

МІЖ ЗАЛЮБЛЕНИМИ

Вона: — Тато казали вчера, що нинішними часами мужа треба брати штурмом — як на війні.

Він: — Ну, але тато повинні знати і тоє, що війна в нинішних часах потребує багато грошей.

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ.

ПЕРШЕ УБІЙСТВО НА ЗЕМЛІ.

ПОЕМА

Взнеслось сонце на полудне,
Тишина настала,
Ада свойого малого
Еноха приспала
В тіни буйних кипарисів
На квітках свіженьких,
А на кущиках і пальмах,
В низу над маленьким
Райські пташки щебетали
Співи пречудові,
Яких голос мельодійний
Лунав по діброві,
По леваді, по долині,
Мов до сну малому.
Так приспівували гарно,
А сама при ньому
На вколішках молилася
За життя дитини,
В тім нараз надходить Каїн
Стежкою з долини.
Ада весело зраділа,
Як узріла його,
Встала, й мов серна швиденько,
Вибігла до нього,
Щоб його, як свого брата
Й мужа привитати,
Щоб розрадитись і йому
Дещо розказати.
— "Деж ти довго так барився,
Брате мій єдиний?
Визираю, виглядаю
Вже тебе пів днини,
Що хвилини за тобою
За ліс вибігаю,
А тебе нема — і звідтам
Все сама вертаю.
Бач, Еноха вже приспала,
Ось і подивися,
Який гарний, тільки нишком,
Щоб не пробудився.
Я його під кипарисом
Квітками прикрила,
І для него вже здоровля
В Єгови просила."
По словах тих обіймила,
І за руку взяла
Та привела до Еноха
Й радісно сказала:
— "Придивись, який синок наш
Милий, солоденький,
Як лежить собі розкішно,
Та який гарненький:
Личка його свіжі, як би
Молочком политі,
А уста неначе квіти
Росою обмиті!"
Приглядаючися, Каїн
Зблизивсь до дитяти
Та хотів свойого сина
В личко цілувати.
Але Ада не пустила,
Щоб зблизивсь до нього,
Боячись, щоб поцілунком
Не пробудив його.
—"Підожди якусь хвилину,
Як отворить очі,
А тоді меш цілувати
Його скільки схочеш."
— "Хай і так, — промовив Каїн —
Підожду хвилину,
Хай в спокою спить!" І станув
Й прошептав над сином:
— "Спи безжурно, поки час ще,
Заки ще маленький,
Бо як підростеш, не будеш
Зі життя радненький.
Хоча з дерева пізнання
Доброго й лихого
Не рвав овоч ти, й також
І я ні одного,
А одначе звязані ми
З долею лихою,
Та за гріх непоповнений
Мною ні тобою,
Прийдеться нам перед Богом
Також оправдатись,
А що ти малий, то можеш
Ще спокійно спати.
Спи мій сину, спи коханий,
Квітками прикритий,
І хіба в сні, про рай можеш
Бебнадійно снити.
Безнадійно, бо рай більше
Не вернеться, сину,

Ні мені, тобі, ні дітям,
Він на все загинув!"
— "Каїне! навіщо твої
Ті слова тужливі,
Та оплакуєш над сином
За раєм щасливим?
Не вернеться, але можем
Другий рай створити!"

Каїн:
А де саме?

Ада:
Всюди, Каїн,
Як будемо жити
Після закону Єгови,
Ми щасливі будем,
Бог буде благословити
Завжди наші труди.
А покищо, зараз рай мій,
Перший ти, мій брате,
Наш Енох, і Зилла, Авель
Батько й наша мати.
А як будемо покірні,
В ласці у Єгови,
То рай дасть для нас ще красший!

Каїн:
О, ні, ні, ніколи
Вже не надійся, сестричко,
Більше в раю бути,
Це пропаще і ці мрії
Треба призабути!

Ада:
В Бога все можливе,
Знай мій Каїн любий,
Треба щиро все молитись
І рай знов здобудем!

Каїн:
Що молитись? Та навіщо
Я молитись маю?
Чи за те, що я на світі
В горю так караюсь?
Рию ту прокляту землю
Через цілу днину
Аж піт ллється, щоб добути
Хліба одробину
Замісць збіжа, що засію,
Осет вкриє поле,
Тож за це покірним бути
Маю для Єгови?
Чиж я тим забороненим
Овочем кормився,
Чи я винен в цім, що родич
Цього допустився?
І той гріх набув в насліддя
З родича свойого,
Чиж це буде справедливим
Горювать так строго?..

Ада:
Тихо, Каїн, не позволю
Бога так хулити,
Знай, Єгова за слова ці
Може нас згубити!
І не буде нас, ні сина
Більш благословити.
А як втратим ласку в Бога,
Будем ми бідити!

Каїн:
Ласку в Бога? Це неправда!
Деж є сила в Нього?
Колиб сильний був Єгова,
Знищив-б духа злого.
А Бог знищити не може,
Бач, не має сили,
Бо злі духи, що хтять, роблять
І живуть як жили.

Ада:
Тихо, Каїн, тих грізних слів
Я не хочу чути,
Певно ти сьогодні мусів
Духа зустрінути.
І наплів тобі пустих слів
З злоби до Єгови!

Каїн:
Так, стрічався з духом рано
При діброві в поли,
Але всьо що говорив він,
То і справедливо,
Бо відкрив мені всю тайну,
Як би жить щасливо.
Повідав мені, як стався
Перший гріх у раю,
Клявся, що то всьо неправда,
Що вмирати маєм.
Бо так родич, як ми рівнож
Не умрем ніколи,
Отже можем жить свобідно,
Не рабом в Єгови!

Ада:
Досить цього, більш ні слова
Не говори, брате,
Бо це шепче через тебе
Знай, злий дух проклятий.
Це мені аж страшно слухать,
Краще схаменися,
Небудь гордим, а покірним,
З духом розлучися,
З тим, що хотів тебе склонити
До гріху сьогодні,
Та призви собі на поміч
Імення Господнє!....

Каїн:
Ти пусте говориш, Адо!

Ада:
Не пусте, мій брате,
Залиши лукаві мисли,

Бо будеш проклятий.
Ліпше Богу помолися,
Як я вже казала,
Подивись, тобі жертвенник
Я побудувала,
А цей другий, то брат Авель
Збудував для себе
І казав, що за хвилину
Він прийде до тебе
І принесете ви жертви
Там, як ця левада;
Авель вибрав що найкраще
Ягня з свого стада.
А ти возьмеш кілька снопів
Гарної пшениці.
Каїн:
Адо, Адо, ти говориш
Лиш самі дурниці.
Чиж не шкода є палити
Гарної пшениці?
Ада:
Опамятайсь, Каїн, деж так
Можна говорити?
Хтож для нас пшеницю родить,
Як не Бог великий?
Надійшов на це брат Авель
Зпоміж кущів диких,
Та з ягнятком під пахою.
А коли зблизився,
По звичаю, як старшому
Братові, вклонився:
— "Мир тобі хай буде, брате,
Добрий дух з тобою!"
Каїн:
Хай буде і над тобою,
Цей дух, що зі мною!
Авель:
Що значить це?
Ада:
Слухай Авель
А скажу новину,
Дух якийсь водив з собою
Каїна з пів днини,
Та увесь час перевів він
З духом на розмові
Авель:
Може цей дух був недобрий
Супроти Єгови?
Той сам, що на гріх намовив
В раю нашу матір!
Каїн:
Може і цей, але за те
Він людий приятель!....
Авель:
Досить Каїн! не докінчуй
Вже своєї мови,
Мовив родич, щоб принести
Жертву для Єгови.
Я зі стада а ти з збіжа,
Щось зібрав на ниві,
Так прегарні і богаті
І такі вродливі
Принесем, і з чистим серцем
Зложим дяку Богу,
Щоб благословив й дав силу
Нам до праці знову.
Каїн:
Хоч часу не маю нині,
З жертвою там гратись,
Та як родич зарядив так,
То підемо, брате,
Принесемо вже ту жертву,
Хай родич не плаче,
А чи то що нам поможе,
То хіба побачим!

***

І оба брати зібрались,
Попрощали Аду,
І найблищими стежками
Вдались на леваду,
Де жертвенники стояли.
І тут Авель перший
Положив ягня, а Каїн
Поклав що найгірші
Снопи збіжа, а по хвилі
І вогонь зробили,
Під жертвенники поклали
Та і запалили.
Авель приклякнувши біля
Жертвенника свого:
— "Боже! Ти, що світ так гарний
Сотворив з нічого,
Ясне сонце, блідий місяць
І численні зорі,
Дерева, звірі й птахи,
Риби в ріках, в морі,
Ти, що так ріжноманітно
Квіти одягаєш
Їх росою золотою
Ранком умиваєш,
Сотворив цей звід небесний,
Янголів у небі,
Ти, що сотворив нас з ласки,
Подібних до себе,
І всю землю Ти під наше
Віддав володіння,
Нас поставив паном всього
Свого сотворіння;
За цю ласку, мій Єгово,
Я, як раб твій, прошу:
Прийми цю скромненьку жертву.
Що Тобі приношу!"
Каїн станув під жертвенник
З позором півдиким

І промовив: — "О, Єгово
Добрий і Великий!
Кажу добрий, бо так чую
Від батька старого,
Але, чи Ти є так добрий,
Я не бачу цього.
Однак шлю для Тебе жертву
Збіже, хліб щоденний,
Не таку, як пасокіз, брат,
Це ягня нужденне.
А що в збіжу є багато
Лободи, бодачча,
То я цьому не є винен,
Як Сам знаєш, бачиш.
Я лиш сію цільне зерно,
Бодаків ніколи,
А як вони зародились,
То з Твоєї волі.
Тож не гнівайся на жертву
що не гарна може,
Для вогню і це є добре,
Прийми отже, Боже!"
І в тій хвилі з жертвенників
Закурилось димом.
Авеля в гору піднявся
Попід небо синє,
А дим Каїна пополи
Низом розстелився.
На це Авель: — "Брате Каїн!
Приклякни, молися,
Бо гнів Божий над тобою!"
Каїн:
А то чому?
Авель:
Бо це кара:
Твої плоди розстелились
По земли, мов хмара!"
Каїн:
Та земля їх породила
І прийме їх знову,
І зійдуть з них нові плоди!
Але, як ти Богу
В жертві мясом приподобавсь.
Це є знак, що й в небі
Для Єгови більш від хліба
Мясо й кров в потребі.
Авель:
О не говори мій брате
Так на Бога грізно,
А дай краще другу жертву,
Щоб не було пізно.
Каїн:
Другу жертву щоб приніс я?
Це вже не сповниться,
Бо й за цю, що приніс я,
Думаю, пімститься.
Авель:
А щож ти думаєш, брате,
Тепер вже вчинити?
Каїн:
Ая знищу
Той жертвенник твого неба,
Що й сліду не лишу.
Та не тільки мій розкину,
Знищу й твій жертвенник,
Той, що ти обмазав кровю
Тих ягнят невинних,
Що від матерей забрав ти,
Й гинуть серед болю!
Авель:
Ні не знищиш, не зруйнуєш,
Не дам, не позволю,
А на завжди він остане
Втіхою Єгови!
Каїн:
Гарна втіха, жертв невинних
Пролитої крови.
Як за ними у розпуці
Матері їх плачуть,
Як порізаних, побитих
Своїх ягнят бачуть!
Зрештою про це тебе я
Не буду питати!
Тоді Каїн жертвенники
Забравсь руйнувати.
Але Авель не даючи,
Заступив собою:
— "Ні, не дам їх розвалити
Твоєю рукою!"
Каїн:
Я покажу, що розкину!
Авель:
Схаменися, брате!
Каїн:
Як твій Бог так кров любить,
Раджу, відступися!
Авель:
Не відступлюсь! з моїм Богом
Всюди піду сміло!
І тут Каїн запалавши
На пів диким гнівом,
І з жертвенника ухопив
Головню сукату,
Та розлючений прискочив
До свойого брата,
Вдарив в голову нещасно,
Авель заточився,
Застогнав і під жертвенник
На мох повалився.
Зжахнувсь Каїн, як побачив
Кров із брата свого,
Став неначе божевільний,
Вмить припав до нього,
Став його мов з сну будити:

— "Брате, пробудися,
Встань з землі, длячого ти так
Тихо притаївся?
Та чому ти зполотнів так? —
Авель, що з тобою?
Глянь на мене, усміхнися,
Говори зі мною,
Як не можеш, то дай руку,
Я поможу встати,
Отже встань, не час зі мною
Зараз шуткувати.
Не жахай мене мій брате,
А промов хоч слово,
Бо як ні, збожеволію,
О, святий Єгово!
Зачув Авель про Єгову,
Очі отвирає,
Й прошептав: — "Хто тут Єгову
Кличе, призиває?"

Каїн:
Твій убійник!

Авель:
Так нехай-же
Бог простить гріх його!
Брате, повідоми Зиллю,
Й родича старого!
І дав Каїнови руку,
В останнє озвався:
— "Прощай Каїне!" — і Авель
З життям розпращався.
— "Встань мій брате, встань!" закликав
Каїн через сльози,
Притулив до нього вухо:
— "Зимний вже! Ах Боже!
Вже не дихає, убитий
Авель, брат єдиний!
Я убійник, я... я... перший
Проляв кров людини!"
І неначе божевільний
Він почав тікати,
Та з розпуки взяв волосся
На голові рвати.
— "Я убійник, я убійник,
Убив брата мого!"
І тут нагло появився
Янгол біля нього:
— "Каїне! де твій брат Авель?

Каїн:
Де мій брат? не знаю!
Та чиж я мойого брата
Сторожити маю?

Янгол:
Що вчинив ти? Слухай, Каїн:—
Кров твойого брата
Із землі до неба кличе!
Тож за це проклятий
Вигнанцем будеш від нині
Ген із землі цеї,
Що кров пила твого брата
Із руки твоєї.
За цю кару в поті будеш
На хліб землю рити,
А земля та, замісць збіжа
Тернє ме родити.
А ти будеш волочиться
По землі без долі,
А сумління гризти буде
Й спричиняти болі!"

Каїн:
Горе, ох, я нещасливий
Й ним на все остану,
І проклятий на земли тій
Буду безталанний.
Як мене женеш Єгово
З землі батька мого,
Я піду й буду скриватись
Від лиця Твойого,
А хто стрінеться зі мною,
Вбє мене на поли.

Янгол:
Ні, тебе ніхто, як стріне,
не убє ніколи.
Хто-б тебе вбив, Бог пімститься
В семеро за тоє.
Щоб ніхто не вбив, положу
Знак на тілі твоїм.
То сказавши ізник янгол,
Каїн взяв родину
І пішов в світ у Нод-землі
На схід від Едему.
Позіставив жаль і горе
Для своєй родини,
Котра все оплакувала
Смерть Авеля сина.

ТРУДНИЙ РАХУНОК

— Чув я, що у вас дуже численна родина. Кілько вас всіх в дома?

— Числіть самі: є нас одинайцять хлопців, а кожний з нас має одну сестру.

— Що кажете? Аж двайцять двоє?!

— Ні, лиш дванайцятеро.

ДОБРИЙ КОСТУМЕР

Перекупка: — А чого ти хочеш малий?

Шість-літний Стах: — Меду в оцей горщик за пядесять центів.

Перекупка (наляла меду): — А де маєш гроші?

Стах: — В горщику на дні.

ІВАН КРИПЯКЕВИЧ.

ГЕРБ УКРАЇНИ.

Герб — се постійний знак, уложений після приписаних правил, якого уживає якийсь рід, місто, край, держава і ін. Герби були звісні від давних часів на сході, а до християнської Европи перейшли підчас хрестоносних походів при кінци XI віку. До боротьби йшло тоді богато лицарів з ріжних країв і щоби відріжнитися від себе, прикрашували своє оруже ріжними відзнаками, як хрести, мечі, звірята, птиці і ін. Сей звичай удержався і по війнах і кождий шляхотський рід, кожде місто і кождий край приймав собі якусь відзнаку. Гербів уживали найбільше на щитах, хоругвах, печатках, перстенях і ін., держави також на монетах. Від давних часів виробилися приписи, як укладати герби, а держава пильнувала, хто уживає тих відзнак: нині займається гербами окрема наука, т. зв. геральдика.

У нас уживалися деякі княжі відзнаки вже в дуже давних часах, так на монетах Володимира Великого, його синів Святополка й Ярослава Мудрого є знаки подібні до "трійці", потрійного свічника, уживаного по церквах, такий самий знак знайдено на цеглах десятинної церкви в Києві, — але що означають ті знаки, про се не знаємо нічого певного. Але се ще не були герби в нинішнім значінню. Справжні герби прийшли до нас мабуть із західних країв а вперше стрічаємо їх в XIV віці в Галичині. Тоді гербові відзнаки були вже в загальнім ужиттю; на печатках галицьких бояр маємо нпр. знаки птиць в ріжних видах, город Володимир на Волині мав знак св. Юрія, галицькі епископи уживали образу Богородиці. В тих часах появляється також герб галицької держави — лев.

Фіґуру льва маємо на найстаршій захованій печати галицьких князів з 1316 р. Печать знаходиться на грамоті, яку вислали князі Андрій і Лев Юрієвичі до великого маґістра пруського ордена 9. серпня 1316 р. Печать є досить велика, в перерізі має коло 7 цм. З одної сторони є зображений стоячий лицар, з обнаженою головою, в збруї; праву руку спирає на щиті, в лівій руці держить спис чи меч звернений вістрєм до долу; по другій стороні печати є лев стоячий на всіх ногах, звернений в право від глядача; хвіст має піднесений до гори. Постать лицаря зображає мабуть портрет одного з князів; лев по другім боці се герб князя.

Звідки взявся у нас сей знак? Образ льва, царя звірів, стрічаємо від давних часів на памятниках ріжних володарів; се був символ власти, сили, хоробрости, відваги і т. ін. Є він на печатках византийських імператорів і перейшов до Царгорода зі сходу, але галицький лев є більше подібний до західних образів. Лев з хвостом загнутим до гори є часто на італійських монетах, гербах і печатках; такий герб мали також деякі французькі королі, графи Фляндрії, німецькі володарі, шведські королі, чеські королі, шлезькі князі і ин. На печати одного з австрійських князів Бабенберґів з XIII в. є лев зовсім подібний до галицького. Наші князі, беручи за свій знак льва, ішли за прикладом богатьох европейських володарів. Не знаємо нічо про се, від якого часу уживався лев за герб галицьких князів; може приняв його собі за знак вже князь Лев, син короля Данила — може сей герб походить із давнійших часів.

Льва маємо також на печатці, якої уживав останній галицький князь Юрій II.-Болеслав на грамотах з 1325—1334 р. Печать є велика на 9 цм. в промірі; з одного боку має образ володаря, сидячого на троні, з короною на голові і скиптром в руці; на другій стороні є лицар на кони; в правій руці має спис з хоругвою, на лівім рамени щит. На сім щиті є образ льва. Лев зображений інакше як на печати Андрія і Льва; тут

він стоїть на задних ногах, звернений на ліво від глядача (може сперся на скалі), а хвіст звернув під себе. Печать має латинські написі: кругом князя: "печать пана Юрія, короля Руси", кругом кінного лицаря: "печать пана Юрія, князя Володимира". Деякі історики думають, що ся печать належить до Юрія І, внука Данила, бо Юрій II. Болеслав не титулувався королем; в такім разі ся печать була би старша від печати Андрія і Льва.

Сі князі, що уживали в своїх печатях за герб льва, панували не тільки в Галичині, але й на Волині; і хоч столиця Волині Володимир, мав за герб св. Юрія, князі уживали на державних актах печати з львом. Се доказ, що лев уважався гербом цілої нашої держави, — бо в Києві князів тоді вже не було. лишився гербом самої Галичини або "руської землі", як її називано урядово. На печатці князя Володислава Опольського, що правив Галичиною 1373-8 рр. є наш лев; стоїть на задних ногах звернений на ліво (без скали), хвіст піднесений до гори і розділений на кілька частей. Той сам лев лишився на монетах, акі били для Галичини королі Людовик угорський і Казимир польський; зображали льва з короною на голові і спертого на скалі, зверненого на ліво від глядача.

І до кінця XVIII в. удержався в Галичині як герб "руського воєводства" старий наш лев; малювали його золотого на голубім полі, — такі краски мав наш герб очевидно з княжих часів. Деколи зображували льва в короні на память, що Галичина була колись самостійною державою. Але пізнійше прийшла одна зміна, що зіпсувала давний вид нашого герба: льва звернули на право від глядача. Ся помилка лишилася через довгі часи — до наших днів.

Також столиця Галичини Львів приняла собі льва за герб: лев звернений на ліво, легко вступає на скалу, з піднесеним нерозділеним хвостом; від княжих гербів відріжняється тим, що стоїть в міській брамі з трома баштами.

За польських часів Галичина чи то "руське воєводство" ділилося на шість земель, а кожна з тих крім львівської мала окремий герб. Так перемиська земля мала орла з двома головами під одною короною на голубім небі. Сяніцька уживала такого самого гербу; галицька земля мала чорну галку (кавку) з розтягненими крилами в золотій короні в білім полі; холмська білого медведя між трома деревами в зеленім полі; жидачівська три левки на синім полі.

Инші українські воєводства і землі також приняли собі ріжні герби.

Чи ті герби опираються на руських традиціях себто чи вони походять з княжих часів — про се не можемо сказати нічого певного. Може бути, що деякі з тих гербів повстали за давнійших часів: приміром герб подібний до галицької галки стрічаємо на печатках деяких бояр XIV віку; але знов жидачівські левки повстали 1676 року.

Найбільше неясна справа з гербом київської землі. Сей герб стрічаємо щойно за польських часів. Тоді він мав такий вигляд: в червонім полі білий ангел з авреолею над головою, в правій руці тримає меч спущений кінцем до долу, в лівій похву, — меч і похва сходяться кінцями в долі. Чи такий герб уживався в Києві вже за княжих часів? В давній Україні почитався дуже архангел Михаїл, в Києві були його церкви, як славний золотоверхий Михайлівський храм, були й ікони святого — але про герб не чутно. Як сказано висше на монетах князі уживали інших знаків, і ті знаки мінялися; може бути, що київська земля до свойого занепаду в 1240 р. й зовсім не знала постійного гербу в західно-европейському значінню. Леґенда про се, що до Києва привіз герб архангела оден з митрополитів,— Михаїл на імя, — не має історичної основи, се мабуть пізнійша видумка.

А колиб навіть знайшлися докази, що архангел був колись гербом Києва, то знов прийдеться відкинути ту форму, в якій він зображався за польських часів. Київський архангел міг виглядати хиба так, як його малювали на старих іконах (нпр. в Золотоверхім монастирі): в лицарській збруї на грудях а з огнистим мечем в правій руці, — меч піднесений до гори. В польськім гербі наш архангел спускає меч до долу, як би на знак, що його побідили... Нинішний герб міста Києва, утворений в XVIII в., повернув до давної традиції: архангел це лицар в збруї, з мечем в правій руці, а щитом у лівій —на полі голубім.

Козаки приняли собі за герб лицаря — вояка, що звертається дещо на ліво, з шаблею при лівім боці і рушницею на лівім рамени. Сей герб уживався на козацьких печатках вже з початку XVI в. і се властивий запорозький знак. На печатках козацьких повітів т. зв. паланок були инші знаки: шаблі, зорі, коні, олені і т. и.; цікаве, що на печатці самарської паланки є лев стоячий на чотирох ногах, звернений в право, а над ним корона. Але на хоругвах козаки не уживали тих самих знаків, що на печатках, — запорозького лицаря на хоругвах не бачимо зовсім. В найдавнійших часах козаки брали на хоругви не свій знак, але герб володаря, який їх приймав в свою службу; так нпр. від австрійського архикнязя чорного орла, від польського короля білого орла: ті прапори лишалися при війську і дальше на памятку навіть тоді, коли козаки не були вже в чужій службі. Білого орла уживав деколи навіть гетьман Богдан Хмельницький, як хотів показати полякам, що він охочий до згоди з ними. Поза тим козацькі полки уживали звичайно гербів воєводств, з яких вийшли: так під Львовом 1655 р. в козацькім війську було більше як трийцять хоругов з гербами всіх воєводств, а деякі з гербами чужих держав. Міжними була хоругва з образом св. Михайла; але архангел був зображений не так, як на давній іконі: тут він копієм пробиває наскрізь смока. Сей прапор несено зараз за хоругвою самого гетьмана, на якій був герб Хмельницького. Абданк з хрестом, — очевидно хоругва з св. Михайлом уважалася найважнійшою побіч гетьманської, хоч не стояла на першім місци. Чи і пізнійше архангел був в такім поважанню у козаків, про це не маємо звісток; але гербом всеї козаччини він не був, — на печатках лишився козак з шаблею і рушницею.

В новійших часах уживали у нас двох гербів, галицького і київського — хоч не зовсім у правильнім виді. Традицію галицького льва відновлено в 1848 р.; перша наша часопись в Галичині "Зоря галицька" в числі з 27. червня 1848 р. подала взорець герба, але в пізнійшій формі: лев звернений на право від глядача, спирається на скалі, на голові має корону: лев має бути золотий на синім полі. Такий герб знаходиться на всіх хоругвах українських ґвардій, себто горожанського війська 1848 р. В тім самім виді зображували льва до останніх часів — поки не пощастило знайти старинного герба на княжих печатках.

Нині мусимо вернути до того старого нашого герба. Форма галицька льва не є одностайна на всіх примірах XIV в.: раз він звернений на право, раз на ліво, то іде на чотирох ногах, то стоїть на двох, хвіст має піднятий, то опущений. Але остаточно приймається одна форма: на синім полі золотий (жовтий) лев, спертий на передних ногах, звернений на ліво від глядача з піднятим хвостом. З пізнійших змін і додатків тільки одна має оправдання:— корона на голові льва, як знак самостійности давної нашої держави.

Герб архангела відновився пізнійше як лев, мабуть з початком "народовецького" руху в 1860 рр. На жаль принято польську форму герба (з мечем і похвою до долу) і сей вид дуже розширився. Нині знаємо, що той вид герба не міг існувати в княжих часах і що се не є наш герб. Але достовірної старшої форми ще не віднайдено і приходиться уживати хиба архангела такого, який є на давних київських іконах. І взагалі ще не вияснене питання, чи архангел Михаіл був гербом давної київської держави?

Супроти сього одиноким історичним гербом нашої землі є тільки лев. В Галичині він має вже горожанство, таксамо історичне оправдання має на Волині і взагалі на правобережній Україні. На Гетьманщині знак льва також не був чужий — пригадаємо ще раз печатку самарської паланки. Лев може й стати гербом цілої України.

В звязи з гербом стоїть питання, яка є наша національна краска. На жаль не маємо звісток, якої краски були воєнні прапори в київській державі, — таксамо як не знаємо київського гербу. Дещо певнійше можна сказати про галицько-володимирську державу. Галицький лев як вже згадано, традиційно зображував ся золотий (жовтий) на синім полі — сі дві краски були очевидно красками галицьких князів, нашим державним кольором тих часів. За польського панования удержалася краска і дальше в Галичині з стародавним львом. Інакше було в Київі: тутешний архангел, як знає-

мо, опустив меч до долу, а заразом приняв чужі краски: св. Михайла мальовано білого (срібного) на червонім полі, — се краски польської держави, національні кольори поляків! А козаки як брали білого архангела на свої прапори, задержали також його червону краску, родом з Польщі. В такий спосіб розширилися між козаками польські хоругви червоні з білим, — і закорінилися так твердо, що ми забули про їх походження і почали уважати "малиновий" кольор нашою національною краскою.... Але найновійші досліди показали, що ся краска позичена з Польщі, так само як той архангел з мечем до долу. І одно і друге мусимо тепер покинути.

Національна краска є тісно звязана з гербом: і коли герб наш жовтий (золотий) лев на синім полі, то національний кольор теж є жовто-синій.

Сі краски принялися від давна в Галичині, переймаються вони і на Великій Україні як наш найстарший національний кольор.

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ.

Закляте Озеро.

На краю ліса, під горою,
Між бурянами в низині,
Розпростирається велике
Закляте озеро. На нім
Не грають хвилі як у морі
Лише журливо гомонить,
Немов оплакувало-б горе,
Яке прийшлося пережить.
На берегах нема нічого
Лиш буряни, а на горбку
Видніються старі руїни,
Неначе башта із замку.
Колись тут жив богатий лицар,
Мав гарний замок у лісах,
А його звірству дорівнати
Ніхто не міг у тих часах.
Він для усіх сусідів своїх
Був пострахом в тій стороні,
Та защо небудь своїх бранців
Бив, катував, держав в тюрмі.
З сусідами все жив в незгоді,
А як полонених спіймав,
Він бив, кривавив у темницях
І голодом їх убивав.
Раз два старці зайшли до нього,
Щоб він їх чим обдарував,
А пан тоді пестив коханку,
Вино у кубок наливав.
Сердитий на старців став лицар,
Найблизший лук з стіни здіймив
І натягнув його що сили,
Й одному в грудь стрілу втопив.
Полилась кров, впав старовина
І в хвилі тій життя віддав,
А цей старець свойого брата
У лісі зараз поховав.
А поховав, звернувсь на замок,
Закляв його з цілим двором:
— "Щоб слід по тобі не остався
За те, що ти живеш гріхом.
Хай замок твій, що так блистає,
В котрім день в день лиш гріх живе,
Розтається як віск і стане
Із него озеро мертве!"
Сказав, пішов старець. Тимчасом
Нависли хмари з всіх сторін,
Пустився дощ огненний з неба,
І загремів страшенний грім.
Ударив в замок, за хвилину
Спалив до тла, і знищив все,
Длятого тут стоять руїни,
В долині озеро мертве.

Милосерний добродій до жебрачки, що пхає свого мужа каліку на візку:

— Бідна жінко, чи то так ви його цілий день пхаєте на тім візку?

— Ні, добродію, лиш до полудня. По полудни він мене пхає.

Мати: — Володку, йди подивися, чи тато в коршмі. Синок за хвилину прибіг задиханий:

— Мамо, я дивився, та там тата нема.

Мати (цікаво): — А дивився ти також під стіл?

ВАСИЛЬ ВЕРНИВОЛЯ.

Сімсот Пядесять Років Тому.

З кінцем квітня 1185 р., саме сімсот пядесять років тому, склалася на Україні звичайна на ті часи подія. Сіверський князь Ігор Святославич, враз із братом своїм Всеволодом із Курська, з сином Володимиром, князем Путивля, та з братаничем Святославом Ольговичем, рильським князем, у самий великодний вівторок 23-го квітня, пішли походом Дінцем, понад Доном. Недавно передтим великий князь київський Святослав на голову розбив половецьку орду, що раз-у-раз непокоїла й нищила українські землі. Та молодому сіверському князеви захотілося слави, захотілося "зачернути шоломом води з Дону" й він на власну руку подався на половців. У пятницю перед Хомовою (Провідною) неділею українські війська зустрілися з передніми половецькими військовими відділами й розбили їх геть-чисто. Та незабаром половці обступили українських князів і після триденної битви над річкою Сююрлієм, що вливається до Дінця, на саму провідну неділю, розгромили українські війська. Сила народу полягло. Тільки якому десяткови недобитків повелося втекти на Україну та сповістити про страшну поразку. Князів обступили половці й після бою захопили в полон. Попав у полон і провідник походу, князь Ігор Святославич. Про розгром українського війська довідався великий князь Святослав аж від воєнних збігців. Його недавна перемога над половцями втратила цілком вагу. Половці погромом українських війск не вдоволилися. Під проводом своїх двох ханів Кзи і Кобяка вдарили на українські землі. Кобяк мав намір через Переяславщину добитися до Київа, щоб помститися на Святославі за половецьку поразку. Кза подався на Чернигівщину. Свій похід значили вони оба слідами крови й пожежі. На заклик Святослава повстали українські князі й незабаром вигнали половців. Полонені князі, хто за великий окуп (Всеволод), хто втечею (Ігор), вирятувалися з половецької неволі.

Такий похід відбувся 750 років тому. Те, що українські князі оден наперед одного, без згоди, а то й відома великого київського князя, ходили на ворогів — це в XII в. явище буденне. Також само буденним явищем були безнастанні свари між князями, від яких Україна нераз ціла спливала кровю. І певне, й цей похід не мав би для нас такої великої ваги й ми можеб окремо про него не згадували, як би не те, що його оспівав у на-причуд гарному творі, невідомий ґеніяльний поет, назвавши його скромно, за тодішним письменницьким звичаєм, звичайним "словом", себто — піснею.

Дуже докладний опис самого походу залишив нам наш київський літопис, що під р. 1185 змальовує початок бою (погані знаки на небі), і самий бій, і полон Ігорів, і його пробування в ньому, й утечу. Вчені додумалися, що це місце літопису дуже подібне до "Слова", та що укладчик літопису "Словом" користувався. А проте між літописом і "Словом" велика ріжниця. Настрій літопису — чисто релігійний; "Слово" — твір наскрізь лицарський. Алеж найважнійше, то це, що "Слово" твір поетичний, високо поетичний, просякнутий наскрізь національно - патріотичними почуваннями. З кожного образу, а їх там сила силенна, з кожного вислову так і бє горяча любов до рідної землі, якій невідомий співець бажає тільки добра, тільки слави. Втіха його не знає границь, коли щастя сприяє рідним князям і їх війську (битва в пятницю, втеча Ігора), й безмежний сум спадає на його душу, коли їм не таланить (битва на Каялі). І пісню свою він склав так по мистецьки, що й природу затяг на свій бік; вона з ним і радується й сумує, веселиться й побивається журбою. Має бути нещастя, вона остерігає ріжними знаками князів і війско. А мине нещас-

тя, — сонце ясно світить, увесь мир радіє. Співець добирає до того чудових слів, у ці слова вбирає чудові образи. Послухайте, як він змальовує той настрій, який повинна викликати заповідь нещасного для нас бою, бою, що почався в суботу в ранці — подаємо його в староукраїнськім одягу, кожний із нас зрозуміє всю цю красу:

Другаго дни
вельми рано
кровавия зори
світ повідають
чорния тучя
с моря ідуть —
хотять прикрити
четире солнца —1)
а в них трепещуть
синії молнії —2)
Бити грому великому!
Іти дождю стрілами
с Дону великаго!
Ту ся копієм приламати,
ту ся саблям потручати
о шеломи половецкия
на ріці на Каялі —3)
у Дону великаго!
О, руськая земле,
уже за шеломянем — 4) єси.
Се вітри, Стрибожи внуций—5)
віють з моря стрілами
на храбрия полки Ігореви.
Земля тутеть,
пороси поля прикривають,
стязи глаголють,
Половци ідуть
от Дона і от моря,
і от всіх стран
руськия полки отступиша.

Автор "Слова", як можна догадуватися, був сам дружинник, а може й брав участь у поході. Чи стояв близько до тодішних державних справ, сказати важко. Алеж у становищі української землі взагалі визнавався, знав ціну поодиноким князям, високо ставив київського князя Святослава, а для могутности галицького князя Ярослава Осьмомисла, незвичайно розумного володаря (тимто й назвали його "Осьмомисл!), підібрав як найкращі слова (передаємо в перекладі В. Щурата): —

Осьмомисле Ярославе,
княже в галицькім околі!
Гордо сів ти на престолі —
злотокованім престолі.
Ти підпер угорські гори
скрізь залізними полками,
королеві путь заставив—6)
Дунаєві замкнув брами.
Мечеш бремена під хмари,
до Дунаю судиш суди—7)
Твої грози йдуть світами,
по землях течуть усюди.
Ти і Киïву ворота
відчиняєш в кожній хвилі — 8)
і з вітцівського престолу
у султанів мечеш стріли. — 9)

Тут нічого прибільшеного не має, бо справді Ярослав був тоді наймогутнійший український князь, і справді його слава йшла світами.

З відозвою й похвалою для живого ще тоді галицького князя Ярослава вяжеться справа, коли автор міг написати своє "Слово". Через те, що Ярослав помер 1187 р., а Ігор повернувся з неволі 1186 р., можна здогадуватися, що "Слово" повстало між 1186 і 1187 роком.

Як порівняти "Слово" з лицарськими поемами інших тодішних народів, то стане ясно, що автор його дуже добре знав тодішню европейську лицарську поезію, знав добре твори тодішнього візантійського поетичного мистецтва. Що тодішня українська лицарська поезія була йому добре відома, про це нічого й говорити. Сам продовжував своєю поемою ту поетичну школу, що в нас була витворилася, й що опісля прийнялася була і в нашому і в північному, московському письменстві. Поодинокі образи зі "Слова", поодинокі гарні вислови пізнійші письменники живцем перебирали й їх уживали. Що в нас ізгодом перервалася діяльність тієї школи, причини треба шукати в політичних умовах.

Як відомо "Слово" віднайшли з кінцем XVIII. століття (ґр. Мусін-Пушкін), і то не в первісному його вигляді, а в переписах із XVI. в., та ще до того в переписах не українських, а московських. Тимто до самого твору повкрадалося багато помилок. Алеж як почали вивчати "Слово", а почали його вивчати спершу московські вчені, то виявилося, що добре розяснити цей твір можна тільки знаючи добре українську мову, й головно ті її говори, що зберегли багато старинного. А в тім того, що це український твір — ніхто поважно не заперечував.

Якийсь час у декого виринали сумніви, чи часом "Слово" не поема з пізніших часів (дехто навіть думав, що з XVIII в.). Бож як відомо, ми самого рукопису не маємо, він десь запропастився (дехто каже, що згорів) 1812 року, коли французи заняли були Москву та спалили місто. Алеж до того часу жили люди, що його бачили, й що вивчали "Слово" з рукопису. Та й пізнійші досліди доказали, що цей сумнів не має підстав, і тепер його вже ніхто не підносить. Вивчають "Слово" з перводруку, що його видав винахідник його ґр. Мусин-Пушкин 1800 року.

А треба знати, що тепер уже про "Слово о полку Ігореві" є сила-силенна праць. Уже й є спроби, на підставі цих праць, відтворити первісний текст, який він повинен би був бути в XII століттю. Є безліч перекладів "Слова" на всі мови світу. Є й дуже багато українських перекладів то звичайною мовою, прозою, то вершом (найкращий В. Щурата). Первотвір був написаний, як це був тоді звичай, ніби то звичайною мовою, але як вчитатися в поему, то чується, що це вірші, що є віршеві рядки, що чергуються наголошені склади з ненаголошеними (ритм), що поет додивлявся, щоб було певне число складів у поодиноких віршах і т. д. Найкращі письменники працювали над тим, щоб передати нам цю безсмертну поему теперішньою мовою (Тарас Шевченко, Степан Руданський, Юрій Федькович, Панас Мирний, Василь Щурат, Богдан Лепкий). Воно не диво, бо до Шевченка ніхто не заговорив у нас таким пламенним словом, як автор "Пісні про похід Ігоревий", ніхто так не промовляв до народнього сумління, ніхто не обіймав як невідомий співець із XII віку.

Тимто, коли ми згадуємо в 750 роковини нещасний для нас бій над Сююрлієм-Каялою, явище таке буденне у XII. ст., то тільки тому, щоб віддати нашу глибоку пошану памяти давного ґеніяльного поета, що використав цю не дуже значну подію з кінця квітня 1185 р. і дав нам поему, якою ми гордимося на весь світ і яка раз-у-раз будить у нас самих гордощі, що в таких уже давних часах ми дали людству такий безсмертний твір.

(Життя і Знання)

---

1) чотирох князів українських, що вибралися в похід; 2) блискавиці (Гуцули й досі кажуть:— молня бє, себто, блискає); 3) назва "Каяла", замісць Сююрлій — поетична назва, утворена від слова "каятися", це річка каяття для українських князів, що необережно пішли в похід; 4) за горою, далеко, порівнай споріднене слово "холм" — горбок, гора; 5) Стрибог — поганський бог вітрів, теж прихильник Половців; 6) розуміється — угорському королеві, а треба знати, що угорські королі раз-ураз зазіхали на галицькі землі, щоб від них забезпечити свою землю. Ярослав карпатські гори від Мадярів "підпер залізними полками"; 7) За часів Ярослава Осьмомисла галицька держава сягала по Дунай, де й повстало нове місто "Малий Галич", теперішний "Ґаляц" у Румунії; 8) тут автор натякує на велику силу Ярослава, що він, мовляв, на великокняжій київський престіл міг упустити такого князя, якого хотів; 9) галицькі військa брали участь (із уграми) у поході німецького цісаря Фридриха Рудобородого (Барбароси) на турецького султана Салядина.

Сильвестер Калинець.

ЦИГАНСЬКИЙ СОН

Раз якось голодний Циган
Спати положився,
І в півночі з ковбасою
Борщ йому приснився.

Що то смачно заїдали
Куми і кумошки,
І тут Циган також їв би,
А не має ложки.

Так нарешті пробудився,
Будить свою жінку:
— „Жінко встань, а дай мені тут
Ложки на хвилинку!"

— „Агі, а тобі навіщо
Ложки серед ночі?"
Каже жінка і накрила
Periною очі.

— „Говори-но, то всі будуть
Борщик заїдати,
Ну, а я хіба лиш буду
Слинку поликати?"

Сам схопився, взяв за ложку,
Ліг, зажмуривсь й каже:
— „Борщику знов приснися
Той самий, щось снився!"

Іван Підкова.

Написав І. Д.

В другій половині 16 століття козаки кількома наворотами пробували посадити свого кандидата на молдавський престіл. Першим поважним кандидатом був князь Дмитро Вишневецький, званий в історичних піснях Байдою. Свою спробу Байда-Вишневецький заплатив життям: молдавський боярин Томша, що також добивався того престолу, підступом схопив Байду й вислав до Царгороду, а султан покарав його на горло (1654). Та траґічний конець Вишневецького не злякав козаків і вже 13 літ опісля зявився новий претендент до молдавського князівства, відомий з історичних пісень та з Шевченкової поеми — Іван Підкова.

Румунський учений Богдан Петрічейку Гашдев у своїй моноґрафії про молдавського господаря Івана Грізного (1572—1574), симпатичного тим, що перший в боротьбі з молдавськими боярами оперся на народі, присвячує також кілька сторінок Іванові Підкові, вважаючи його гідним наслідником Івана Грізного та жаліючи, що Підкові не вдалося довше посидіти на престолі в Ясах. В наших виводах про Івана Підкову послугуємося твором названого румунського історика.

Іван Підкова був по матері братом Івана Грізного. Їх мати була вірменка; батько Підкови теж вірменин, зате батьком Івана Грізного був княжич Степан Молодий, внук господаря Степана Великого. В противенстві до інших учених Гашдев уважає Підкову уроженцем Молдави. Посвоячення Підкови з Іваном Грізним давало його претенсіям до молдавського князівства сяку-таку правну основу.

Іван Підкова називався вдійсности по вірменськи Карабієд Сербеґа; в румунських літописах він відомий під іменем Івана Кучерявого (Крецул) з приводу кучерявого волосся, а в козацьких літописах під іменем Івана Підкови, мабуть тому, що руками ломив кінські підкови. Він був високий ростом, добре збудований, мав незвичайну силу й визначався відвагою, що доходила інколи до очайдушности.

Після нещасливої битви коло Кагулу (1574), де згинув господар Іван Грізний, втік Підкова на Україну, і там за короткий час здобув собі страшне імя в боротьбах з поганами, турками й татарами. Разом з Підковою відступив тоді поза Дністер козацький ватажок Копицький та молдаванин Цопа, колишній паркалаб Роману. Останній купив собі шматок землі на граници Молдави, оженився з козачкою й з тугою глядів через Дністер на покинену країну.

Лови на Підкову.

Ці два приятелі Підкови вирішили посадити його на молдавський престіл, на якому сидів тоді турецький прислужник Петро Кривий. В тій цили вони утворили в Молдавії сильну партію із старих службовців з часів панування Івана Грізного, зібрали за гроші й обіцянки кілька сотень козаків та показуючи Підкові листи від молдаван, що безустанно предкладали йому братній престіл, намовляли його покористатися нагодою. Про ці заходи довідався Петро Кривий і став збирати військо, а в порі з тим просив польських командантів, що стояли на граници Молдави, щоб не дозволили козакам нарушити договір між Польщею та турецьким цісарством. Маючи тільки 300 узброєних козаків, Підкова, Копицький та Цопа відложили на який там час свій плян, покинули границі Молдави й розійшлися з наміром збирати більші сили: Копицький подався до Бару, Цопа до Брацлава, а Підкова осів у козацькому місточку Немирові.

Однак під напором турецького чауша, що його післав Петро Кривий,

польський уряд посилає до Немирова три ескадрони кінноти з приказом схопити Підкову. Хоч Підкова мав біля себе всього 50 піших козаків з рушницями, то відважився вийти в поле на стрічу шість разів більшому відділови. Щоб увійти в Немирів, польський командант мусів перейти річку. Підкова заступив йому дорогу, так що його люди влізли по пояс у воду й направили рушниці на ворога. Бачучи вигідні позиції козаків, польське військо не мало відваги атакувати та завернули без одного вистрілу.

Підкова вертається тоді до Немирова. Однак йому ясно, що далі залишати ся в Польщі — годі. Та саме тоді козацький ватажок Шах пропонує йому свої услуги і ось в купі з відділами Цопи та Копицького загін Підкови зростає до тисячу першорядних боєвиків.

Козацька хитрість.

З цими силами Підкова переходить Дністер і вступає в Молдаву через повіт Сороку. Населення не любило Петра Кривого за здирства, тому приняло козаків як приятелів, а Підкову як спасителя.

Наближаючись до Яс, наш герой зустрінувся з армією Петра Кривого. Цей поставив у свою першу лінію 500 турків і дав їм приказ стріляти з гармат, а тоді піти наступом на козаків. Підкова зрозумів цей плян і тому приказав козакам кинутися на землю й лежати, поки кулі з турецьких гармат не перелетять понад їх головами. Опісля козаки несподівано зірвалися на ноги і вистрілили на турків з усіх рушниць. Триста турків покрило поле. Петрови Кривому здавалося, що вже все пропало, він кинув ся на втікача, а решта його війска перейшла до Підкови. Ця одна побіда відчинила Підкові ворота до Яс. Підкова засідає на молдавськім престолі та приймає імя Івана Воєводи.

Однак панований Підкови було дуже коротке — всього-на-всього оден місяць — тому й не можна знати щось про адміністративні та дипльоматичні здібности цього знаменитого вояка. Він перш за все висилає послів до Царгороду, щоб добути собі признання отоманської порти; опісля випускає з темниць громади христіянських вязнів, запроторених турками і Петром Кривим; вкінці іменує Цопу великим дворником південної частини краю, Копицького паркалабом Хотина, а Шаха гетьманом.

Та Петро Кривий не думає погодити ся з таким станом. Він збирає війско, дістає поміч від султана й їде на Яси. Проти нього виступає господар Іван Підкова. Оба табори зударилися коло села Доколини, недалеко міста Гуш. Петро Кривий ужив у цій битві подібної тактики, як Ганнібаль коло Зами, тільки замісць слонів казав гнати перед боєвою лінією череди волів і табуни коней, що мали розтерти в порох піхоту Підкови. Але Петра Кривого постигла та сама доля, що й картаґінського вождя. Козаки вижидали, поки не підійшло до них війско противника, а тоді приняли його міцним огнем. Коні і воли сполошилися, завернули й пустилися на війско Петра Кривого, тратуючи людей і несучи страшний заколот у боєві ряди. Козаки вдарили тоді на ворогів і впоралися з ними доволі легко.

На думку Гашдева, Іван Підкова, — це тип середновічного лицаря; він понад все любить славу й погорджає матеріяльними користями. Це показалося й тепер, після щасливої битви коло Доколини, коли його імя знова вкрилося славою. Та він не хоче рискувати тією славою і тому добровільно зрікається престолу, бере з собою 14 гармат, що їх добув у битві коло Яс і відступає на лівий беріг Дністра.

Жертва підступу.

Польський уряд дає приказ ґенералові Мелецкому схопити Підкову. Мелецкий йде на підступ: він обіцяє Підкові не тільки прощення, але навіть нагороду за його геройські вчинки в боротьбі з ворогами христіянства й отак дістає Підкову у свої руки. Турки зажадали видачі Підкови "живого чи мертвого". — А що польський король Степан Баторій хотів зберегти мир з Туреччиною, доля Підкови була запечатана.

Про його конець довідуємося з оповідання італійця Филипа Талдуччі, що випадково тоді находився у Львові. Король доручив — оповідає Талдуччі — колишнього молдавского господаря замкнути під острим доглядом у замку Раві в Мазовії. Пізніше перевезли його до Львова, куди прибув турецький післанець, жадаючи голови Підкови. З

таким самим дорученням прибув також висланник Петра Кривого, молдавского господаря, що був противником Підкови, котрий привіз богаті дари для польського короля.

В день страчення Підкови король не був у Львові. Дня 16 липня 1578, він вибрався ніби на полювання. В місті зроблено все для вдержання ладу, вся міська сторожа була на ногах. Їй мали допомогти в потребі військові частини. Браму міста зачинили, а турецькому післанцеви порадили, з огляду на особисту безпеку, залишити місто. Всі ці розпорядки мали причиною незвичайне згуртування озброєних людей, що прийшли до Львова під претекстом ушанувати приявність короля в місті, в дійсності, щоб асистувати Підкові.

Перед обідом привели князя-невольника на майдан, однак ніхто його не держав, він випросив собі цю єдину ласку, коли йому прочитали смертний присуд. На майдані був великий гамір і гук барабанів не втихав. Підкова перейшовся двічі здовж майдану, гладив собі бороду й дивився на народ, не виявляючи ні трохи страху. Опісля попросив тиші й виголосив промову.

Промова героя.

"Панове ляхи! Не знаю, защо йду на смерть, бо не пригадую собі, якими ділами я заслужив собі на такий конець. Тілько знаю, що я завсігди боровся мужно й хоробро проти ворогів християнського імення, працюючи тільки для добра й користи моєї країни, з кріпкою постановою — бути для неї муром, щоб погане не могли перейти Дунаю. Господь знає, чому те моє бажання не здійснилося, — головною причиною є зрадник, що підступом привів мене в це положення. Але Бог добрий!

Нічого більше не знаю, тільки знаю, що мушу тепер умерти.

Мені не залежить на мойому житті, але памятайте, що незабавки вас постигне така сама доля. Коли тільки захоче поганин-пес, то ваші голови й ваше майно, ба навіть голови й майно ваших королів підуть до Царгороду. Прошу вас, щоб ці слуги й товариші мої, —(показав на вісьмох людей, що товаришили йому), люди порядні, як й я сам, чесні і заслужені для Речі Посполитої, після моєї смерти не тільки не зазнали ніякої кривди, але навпаки — щоб дістали заплату, відповідно до заслуг. І ще вас прошу, не позвольте цьому безчесному чоловікові — показав на ката — що не гідний доторкнутися мого тіла за життя, доторкнутися мене по смерти, а залишіть те моїм людям, — вони для того прийшли сюди, щоб віддати мені цю останню прислугу."

Зібраний на майдані народ плакав. Головно плакали козаки, що прийшли до Львова задля Підкови, тільки велике число поліції не дозволило їм увільнити Підкову. На їх лицях видно було душевні терпіння.

Оден з козаків — кажуть, що на просьбу самого Підкови — підніс йому кухоль з вином. Князь взяв кухоль, подякував, випив й дивлячись в очі козакови, випив за його здоровля та за здоровля всіх його товаришів. Опісля знова перейшовся двічі майданом й побачив сніп соломи, де мав приклякнути у фатальний момент, викликнув обурено:

— Боже, хибаж я негідний приклякнути на чімсь кращім, ніж це?!

І звертаючись до своїх людей сказав:

— Принесіть килим, що мені ще залишився з усіх моїх річей!

Принесли килим. Підкова вкляк гідно, помолився, перехрестився тричі по православному звичаю й зачинив очі, очікуючи смертельного удару. Та бачучи нерішучість ката, запитав:

— Чого ждеш?

Кат відповів:

— Пане, треба так уложити одежу, щоб мені не перешкаджала.

— Добре, добре! — відповів князь. Сам поправив на шиї одежу, ще раз перехрестився і приказавши катові виконати свій обовязок, умер дуже спокійно.

В тій хвилині з уст зібраного народа вибух оден одинокий крик болю. Обурення народу було таке, що королівська ґвардія, боячись бунту, схопила за зброю.

Тлінні останки Підкови забрало львівське брацтво і поховало у своїй церкві прикрашуючи могилу вінцями з рож.

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ.

Розгром Львівських Церков у Навечерії Різдва Христового 1584 р.

Новий календар.

Дня 13-го лютого 1582 р. оголошено буллю (письмо) папи Григорія XIII., якою заведено в усіх державах тогочасного католицького світу т. зв. "григоріянський" калєндар. Польща, що заєдно вважала себе "архикатолицькою", хоча велитенський відсоток її населення не мав з католицизмом нічого спільного, приняла калєндарну новинку й рішила накинути новий калєндар заселюючим її "іновірцям". Тогочасний король Степан Баторий видав навіть декрет в тому напрямі.

Лицарі ідеалу.

Калєндарська справа, що в інших умовах й серед здоровійшої атмосфери, аніж та, яка панувала внутрі тогочасної Польщі, а краще кажучи між можновладцями-католиками й гнобленими та нехтованими "іновірцями", — моглаб зустрітися з загальним одобренням, а що найбільше стати питанням науки чи життєвої практики. Тут одначе, де кожна накинена новинка викликала враження замаху на права й привилеї поневолених, ніщо не проходило без боротьби, а краще кажучи, без насильства з боку можновладців й хочби розпучливої оборони з боку загроженої новиною віроісповідної чи національної ґрупи. Не інакше малася справа і з калєндарем. Українці, які боронили своєї віри й нації останками сил і матеріяльних засобів, приняли королівський декрет в справі зміни калєндаря як нову спробу нарушення дорого окуплених прав православної віри. Вони не пробували навіть призадуматися над практичними користями, які приносила зміна калєндаря. Ті, що трактували життя з його практичної сторінки, давно вже сиділи у ворожому таборі, ті одначе, що станули в обороні старого калєндаря, почували себе лицарями ідеалу, незломними оборонцями предківської віри! Вони могли помилятися, могли й певно не визнавалися як слід в доґматиці та канонічних тонкостях, але міряючи наших предків мірилом освіченої сучасности, мусимо склонити голови перед їхнім непохитним й непідкупним принципіялізмом.

Картини з історії боротьби українського міщанства Львова з наступаючими на них, з усіх боків, ворогами, це чи не найкраща, найбільш повчаюча сторінка української історії. От хочби памятне Навечеря у Львові з 1584 р.

Декрет короля про зміну калєндаря, застав львівських українців приготованими до найзавзятійшої оборони. Впрочім вони не почували себе осамітненими.

Під покровом патріярха.

Царгородський патріярх Єремія, той сам, що поклав основи під будову ставропиґії, сказав своє, авторітетне для усіх православних, слово про невмістність калєндарської новинки, яка противиться, на його думку, не тільки рішенням всіх патріярших соборів, але й астрономії, як науці. Оперті на авторітет патріярха львовяне, пішли вже на бій за старий калєндар без вагань і сумнівів.

Найблище Навечерія Різдва Христового рішили відсвяткувати по старому. Не спали одночасно й противники. Щоби станути поблище історичної правди, наведемо слова тогочасної скарги православних, внесеної устами львівського владики Ґедеона Балабана перед галицький городський суд.

В зеркалі судового позву.

"Прийшовши особисто перед городський уряд галицький, велебний і набожний о. Ґедеон Балабан, владика львівський, галицький і камінецький, маючи при собі урожених і шляхетних:

пана Юрія Балабана, Петра Сулятицького, Якова Васильківського, Пилипа Ільницького, Павла Селецького, Івана Угорницького, земян і шляхту з повіта галицького, віри грецької і так теж опатрніє: Андрія зі Стрятина і Станислава Романовського з Дуфанова, возніє земскіє.."

Вони то внесли перед городський уряд скаргу й жалобу на Івана Димитрія Соліковського, львівського арцибіскупа, та проти латинської капітули за те, що вони у вівторок в Навечеря Різдва Христового, після старого календаря 24. грудня, а після нового 3. січня, — "Ку взгарді і легкому поваженю права статуту й конституції коронних, а особливе над привилеї от княжат руських"... "Кгвалтом і моцою, назбиравши собі помочников і приятелей і теж брата своєго урожоного Войтіха Соліковського"... вірвалися з рушницями й "розмаїтими брнями" до Успенської церкви в місті в хвилі, коли на дзвіниці почали дзвонити а священик ішов до вівтаря.. Вони вхопивши старого священика, пірвали його насильно від церковних дверий й замкнувши їх, запечатали печаттю арцибіскупа.

Відсіля пішли громили під проводом арцибіскупа й всеї капітули до монастиря св. Юра, в якому священик Сава й Іван разом з крилосом відправляли богослуження, вдерлися — "моцою й кґвалтом" в церкву вірних, "шарпаючи" з церкви вигнали й знова замкнули церковні двері та опечатали арцибіскупською печаттю. Відійшли з погрозами, що той, хто церкву отворить, й правити ме в ній богослуження, відповість "горлом"....

"На том єще мало маючи", пішли до церкви Благовіщення на краківському передмісті, о. Ґавриїла, що якраз посвячував св. Дари, від вівтара відірвавши й порвавши на ньому священичі ризи, випхали з церкви, яку запечатали, як і попередні.

Відтіля пішли до церкви св. Миколая; заставши там біля вівтаря о. Якова, в моменті коли "сакрамент ломал і поживати єго іміл", впавши гурмою в церкву "тому о. Якову давши пястею в шию, от олтаря єго відірвали, святости они по олтарю розсипали, з одіння капланського зволокли кґвалтом", народ з церкви вигнали шаблями й запечатавши церкву пішли до свято Онуфрівського монастиря. Упоравшись тут пішли на галицьке передмістя, де в Богоявленській церкві, уже не поважилися відривати о. Семена від вівтаря, але виждавши, занім він скінчить богослужен-ня, вигнали всіх з церкви а двері опечатали.

Так то бешкетила й знущалася над святощами православних українців голота міста Львова під проводом засліпленого шовінізмом латинського гієрарха в Навечеря Різдва 1584. року.

Після погрому.

Не було кому повстати в обороні покривджених: вони зрештою не ждали і не сподівалися оборони ні звідки. Чутка про розгром церков блискавкою рознеслася по місті й довкола церков зібралося сейчас усе українське громадянство Львова, позривало арцибіскупські печаті і стануло в оборонну позицію. Колиб не приїзд владики Балабана, якому вдалося тоді заспокоїти вірних, не обійшлобся було без проливу крови тим більше, що ні одна зі сторін не виявляла охоти до компромісу. Розбещена львівська голота мусіла уступити а в слід за нею і арцибіскуп Соліковскі, як це йому було не солодко, мусів дати українському громадянству бодай письменну сатисфакцію за погром. Уступив тоді й відкликав свій декрет про насильне введення нового календаря для "іновірців" й сам король Баторій.

Злякала їх постава львівського міщанства і неспольщеної тоді ще української шляхти, що в звязку з львівськими подіями писала до київського митрополита: —

"Такі насильства не ділялися й під поганськими царями, як це діється за пастирства вашої милости"....

ШАЛЕНЕ ТЕМПО

— Знаєш, Антін осягнув рекорд скорости!

— Якто?

— Уяви собі: Першого вересня пізнався з якоюсь панною, десятого вересня заручився, а в два місяці по шлюбі вже обдарував їх Господь красною донечкою.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

САГАЙДАЧНИЙ У ШКОЛІ В ОСТРОЗІ.

(Оповідання)

Місто Острог було славне на цілу Україну. Тут жив найбільший український вельможа, князь Василь Константин Острожський, воєвода київський, головний оборонець української православної церкви. Він не жалував нічого, щоб його резиденція була безпечна.

Над рікою Горинем, серед лісистої та багнистої околиці, на скелі над рікою, стояв сильний замок із двома високими вежами. Сей замок окрім підземних льохів мав два поверхи. Його околювали сильні мури з чотирма баштами. Від головних воріт замкових вела вниз замкова улиця, стояли рядом по обох боках великі муровані домівства, в яких приміщено друкарню, школу, академію й бурсу. Звідси зачинався ринок старого міста. Був се чотирокутник, обставлений домами, у яких містилися крами й жили купці. Ціле місто обведене муром з чотирма воротами. Над ними високі башти узброєні воєнними знарядами. Зараз за старим містом, через греблю стояло нове місто — Заставє. Тут були дві церкви: Воскресення і св. Онуфрія. У новому місті сиділи татари, яких поселив князь.

Одної днини перед полуднем наспіли до Острога два ученики: Марко Цмайло-Кульчицький і Петро Конашевич, вислані на науку з далеких Кульчич із під Самбора перемиським владикою — Стецьком Брилинським. Міщанин, до котрого вони заїхали, поучив старого Жмайла, що ще мусить іти на замок, а то над вечером зачинять замкові ворота, тоді не буде ніякого приступу. Такий тут порядок. До того ще князь вибирається завтра до Дубна і не знати, коли верне.

Жмайло зараз передяг себе і хлопців у кращу одежу і вибрався на замок. Дорогу показував синок цього міщанина. Перейшли греблю, ринок і замкову улицю аж до замкових воріт. Мусіли показати письмо самбірського старости і лист до князя. Тоді гайдук повів їх на замок.

Міркуючи по зверхньому вигляді замку, здавалось-би, що в середині Бог зна як пишно і богато. А тим часом там сама простота. Жмайлові і вірити не хотілося, щоб той багатий князь, про якого дива розказували, міг сидіти у такій невибагливій простоті. Вийшли на перший поверх по східцях, та станули в великих сінях. Гайдук пішов передом, поки не завів їх до світлиці, де мешкав князь. Гадали, що побачуть тут саме золото. Куди пак! Під стіною вузенька лежанка, вкрита медвежою шкірою, довкруги стін деревляні лави, скілька стільців, вкритий опонами стіл, а при ньому крісло з поручами, вкрите чорним сапяном. В куті стояла велика кафлева піч з комином, на якому горів огонь. В куті на стіні кілька ікон, а під ними шабля. Ось і все.

Наші Кульчичане мусіли підождати трохи на князя. Він саме вернув із замкової церкви, а тепер снідав. Аж ось відчинилися двері і увійшов князь. Наші кульчичане, побачивши його, не знали, що їм робити: хреститися перед ним, чи клякати. Їм здавалося, що бачуть святого. Князь Василь Константин Острожський був високого росту, плечистий, з довгою сивою бородою. Одягнений у суконний кафтан, обрамований довкола футром. Він сів зараз у своє крісло з поруччами і став читати владичий лист:

— Се ті два хлопці, що про них пише владика?

— Так, ваша княжа милість. Ми зпід Самбора.

—Ви шляхта?

— Так. Осе мій братанич Марко Жмайло-Кульчицький, а се наш приймак — сирота Петро Конашевич.

—Ну, гарно. Владика мені добре знайомий. Та коли він поручає мені осих хлопців, то гаразд. Я їх приймаю і в

школу і в бурсу. Побачимо, чи їм час в академію, чи йно у висшу школу. А ти найстарший з роду Жмайлів?

— Ні, ваша милость. Я внук. Ще живе голова роду, дідусь Грицько.

— Та ти сам уже в літах, — каже князь — а в тебе ще дідусь є? — Я знав шляхтичів Жмайлів між козаками.

— Се з нашого роду либонь. Інших Жмайлів нема. Мої два стрийки на Запорожжі були, та там і голови поклали.

— Ну, гаразд. Підете хлопці в школу тай у бурсу вас приймуть. Зараз вас там проведуть. А ти оставай в Острозі, поки завгодно відпочить. Розкажеш мені про вашу сторону. А як у вас із вашою церквою?

— Лихо, ваша милость. Та наша шляхта держиться кріпко своєї церкви.

— А школа у вас буває?

— Хіба що школи церковні. Є ще вищі школи, єзуїтські, та ми туди дітей не посилаємо, щоби не покидали свого народа.

Князь задумався троха, а далі й каже:

— Дам тобі трохи грошей на церковну школу в Самборі. Та поки приїдеш до дому, не говори про це нікому, заховай добре, а то чого недоброго, то в дорозі ограблять та ще й убють.

Князь плеснув в руки. Явивсь слуга і вклонився низенько.

—Поведеш сих хлопців у бурсу до ректора. Нехай їх перепитає та осудить,. де їм вчитися. З Богом!

Кульчичане вклонилися князеви, поцілували в руку і вийшли з слугою. Зійшли в долину, минули замкове подвіря і браму та опинились на замковій улици. Тут було глітно від усякого народа. Аж стали перед великим будинком. Тут було молоді мов у муравлиску. Слуга повів їх просто до ректора. Ректор, людина висока, худа, сидів за столом над книжкою. Вислухав уважно княжого приказу, прикликав дидаскала (учителя) і розпочав екзамін. Хлопцям гремтів голос. Вони ще небачили такого великого учителя. Ректор слухав, а далі каже:

— Досить. Взяти їх в академію. Вони вже підготовані, а впрочім хлопці не без ума, дадуть собі раду. — Потім покликав ректор діякона і звелів завести їх у бурсу.

Бурса стояла зараз при школі. Йшлося туди через невеличке подвіря. Діякон записав собі їх у реєстер, повів у велику кімнату, вказав їм їх лежанки і столи, де мають сідати. Для хлопців усе було тут новиною. Таких великих кімнат не бачили з роду. Серединою стояли лежанки в два ряди, головами до себе. Попід стінами довгі ослони. Такі самі ослони при столах від середини. Стіни білі. На одній портрет князя, а над ним ікона з Розпяттям. У сій кімнаті було богато молодців. Вони сиділи при столах на ослонах і вчилися в голос. Діякон став ласкаво хлопців розпитувати, то що. А далі став їх водити по цілій бурсі й усе пояснювати.

Таких самих кімнат було тут більше. Усюди повно школярів-бурсаків ріжного віку. Були й такі, що вже з вусами.

А далі повів їх діякон на огород, що був за бурсою і простягався до самого муру. Тут була зразу площа до ігрищ для молодіжи, а далі грядки з яриною, а під муром і сад овочевий. Доспілі яблука, грушки та сливки аж за очі хапали, а слина на язик плила. Діякон пояснював, що коло городу роблять самі бурсаки й усі плоди для них: хто краще коло сього ходить, того князь милостиво нагороджає та самому не вільно під карою нічого брати.

На площі перед огородом хлопців як у муравлиску — ріжного віку і росту. Вигадували тут всілякі іграшки, а від сього гуділо мов в улию.

Наші хлопці не мали смілости вмішатися до гурту. Діякон прикликав одного бурсака:

—Возьми між вас тих нових товаришів, нехай гуляють з вами.

Бурсак оглянув цікаво новиків у синіх капотах тай каже:

— Ходіть до гурту, де вам любо. А покажи, що ти вмієш?

— Ми вмієм з лука стріляти, на шаблі битися.

—Лук тут є, а шабля хиба деревляна, бо зелізних у бурсі не можна. Він повів їх у другий кінець площі. Тут стояв гурток хлопців, що чергою стріляли з лука на віддаль у дошку, на якім був намазаний вуглем страшенний татарин.

— Дайте хлопці отсим козакам лук, хай покажуть, що вони вміють.

Хлопці стали оглядати новиків.

— А стріли в тебе є? — питає оден

Петро засоромився та вже хотів відходити.

— Так не кажи! — говорить діякон. — Гостеви треба позичити стрілу. Коли мати-ме потім свої — віддасть.

Зараз подали Петрови лука і наставили кілька стріл.

Він попробував силу тятиви, та зважив стрілу в руці.

— Воно трохи за близько. Поступім далі. А куди стріляти?

— Хиба не бачиш татарина? Стріляй, куди хочеш, щоби лиш потрапив.

— Я питаю — куди? — В лице, в груди, в ноги?

— Чогось ти, небоже, богато говориш. Чваньків ми маємо досить, — говорив оден бурсак, і близько йому і відразу в лице мірить. Хіба се так легко?

— Побачиш, а тоді — полай чваньком, — каже Петро почервонівши. — А поки не бачив, то й мовчи.

Петро натягнув лука і став примірюватися. Стріла зафурчала в повітрі і попала татаринови в сам ніс.

— А!... закликав цілий гурт.

На сей клик збіглися всі.

— Трапилось сліпій курці просо, — говорив той самий бурсак. Він уходив за найкращого лучника між бурсаками.

— Хибаж я не питав, куди стріляти? Попробуєм ще раз. Тепер куди? — Дивіться добре, я стріляю в чоло.

Стріла попала в чоло повисше ока.

— Стріляю ще раз. Тепер кажіть ви, куди стріляти?

— Ціли в ухо.

— Нехай буде в ухо.

Потрапив третий раз.

Хлопці не могли вийти здива. Петро розохотився.

— Та се не штука потрапити таке, що стоїть неподвижно, не рухається. А ось дивіть!

Петро вказав на ворону, що зірвалась летіти над огородом. Він зложився в мить і стрілив. Ворона затріпала лиш крилами, скрутилася і впала на площу прошита стрілою.

—Не мені з тобою мірятись — каже той бурсак, що ранійше Петра чваньком назвав, тепер ти перший!

Петро відразу зєднав собі симпатію цілої бурси. Хлопці обносили забиту ворону з тріюмфом по майдані.

— А покажи, що ти умієш, — каже діякон до Марка.

Я —вмію шаблею.

— Давайте хлопці шаблі!

Принесли дві лубові.

До сього двобою станув оден бурсак трохи висший ростом від Марка.

— Так не можна, — говорив діякон, хай стає такий, що рівний ростом і силою.

—Мені однаково, — каже Марко, — нехай стає і сей.

Він роздяг капоту і засукав рукави сорочки.

Розпочався двобій. Противники забігали до себе, відскакували, заки перший раз шаблі вдарили до себе. Марко лиш оборонявся, начеб боявся. Се ще більше підбадьорувало його противника, що напирав щораз острійше. Відтак Марко поступив наперед поки не сплів своєї шаблі з другою. Зараз почав шаблею так бистро закручувати, що противник не міг ніяк своєї ослобонити. Тревало се кілька хвиль. Нараз Марко зігнув руку і вибив шаблю противника з такою силою, що впала геть далеко. Тепер Марко вдарив противника по голові шаблею, але так, що лиш доторкнувся.

— Ось козак! — закричали хлопці гуртом.

Всі були тим двобоєм так зацікавлені, що ніхто не завважив, як до гуртка прийшло двох людей. Високий, худий священик і гарний, молодий ще козак в червоному контуші, підперезаний шовковим поясом. Козак, дивлячись на хлопців, усміхався вдоволений, підкручував вуса і щось балакав з тиха до священика.

Зараз після двобою, коли хлопці, червоні мов бураки, важко відсапували, приступив козак до гурту. Він узяв обох новиків на руки мов діти, та став цілувати.

—Здорові, панове товариство! Ось молодці! Хай мене татаре живого в сметані зїдять, коли ошибаюся, що ви будете славними запорожцями. — Я перший гарматій на Вкраїні, а ти будеш лучник, — каже до Петра. — А в твоїй шаблі то хіба чорт сидить, — каже обертаючись до Марка. — Хто тебе такого вивчив?

—Мій прадід Грицько Жмайло, — мовить Марко, обтираючи рукавом мокре від поту чоло.

Козак поцілував хлопців ще раз та по-

ставив на землю. Приступив зараз священик та став їх благословити:

— Щоби ви так за вашу віру воювали!

Се були оба Наливайки: о Дамян, духовник князя Василя, і брат його Северин Наливайко

На сю хвилю надійшов незамітно сам князь. Він любив заходити в школу та бурсу.

Всі розступилися з пошаною.

— Місце! Його милость іде!

— То сі хлопці щойно зпід Самбора приїхали. То ти, Жмайле, такий мистець на шаблі? Ану-ко попробуй зі мною, — каже князь всміхаючись. Він узяв другу шаблю у руку.

— Я не смію, — каже Марко.

— Ну, нічого соромитися. Се лицарське діло. Ти певно нераз мірявся з твоїм славним прадідом, а він хіба старший від мене.

Та Марко стояв мов вкопаний, не сміючи очий відвести від князя.

— Марку, — каже о. Дамян, — коли його милость приказує, треба слухати.

Марко станув. Буцімто примірювався, а далі поклав князеви шаблю під ноги і розплакався.

— Я таки не посмію на князя руку підняти.

— Ну, се гарно, — каже ласкаво і поважно князь, — що шануєш сиву голову.

Він узяв хлопця руками за голову і поцілував в чоло.

—А що вміє твій товариш?

Тепер не дали вже бурсаки Маркові прийти до слова. Оден наперед другого заговорили мов гуси:

—Еге-ж, Петро славно з лука стріляє, ворону на лету поцілив. Татарина в лице потрапив.

Принесли князеви вбиту ворону. Князь дуже дивувався зручности Петра. Потім подавсь до частоколу. В голові татарина сторчали три стріли. Князь пробував виняти їх та вони зломилися. Залізо лишилося в частоколі.

— Ну, справдешнього Татарина таки вбив би на смерть. Коли ви і до книжки такі вдатні, то буде з вас потіха. А куди призначив вас о. ректор?

— В академію, — каже діякон кланяючись князеві в пояс.

А старий Жмайло аж горів з радости, дивлячись на своїх хлопців, що відразу доступили такої чести.

Марія Загірня.

Я для краю свого працював, а тепер
Покидає уже мене сила,
Скоро, скоро в труні уже знайде собі
Одпочинок душа наболіла.

Я умру. Але я не жалію життя:
Я бажаю і другим зазнати
Того щастя, яке я тепер зазнаю —
За країну свою умірати.

Тиж, мій краю святий, прийми в землю
Хто за тебе життя покладає, [того,
Добрим словом його спогадай, як твоя
Зірка ясно у небі засяє!

Бо настане той час, що в Тобі, краю мій,
Вже не знати муть слова: неволя,
І у рідних степах і по рідних хатах,
Панувати ме щастя і доля.

Легко стане в той час нам лежати в труні,
Бо і ми свою лепту останню
Положили на те, щоб країні своїй
Пособити в її безталанню...

ПІМСТА

А.: — Ти кому вклонився?
Б.: — Барберови. Відколи мене обманув із тим ліком на поріст волосся, я все показую йому лисину.

СКРОМНА МОЛИТВА

Молода дівчина молиться горячо:
— Милий Боже, я нічого для себе не прошу, але благаю тебе, старайся, щоби моя мама дістала вкоротці... зятя.

Тубильча жінка племени Мапрі у Новій Зеляндії.

Грушевський

Михайло Грушевський та його діяльність на Західній Україні.

(З промови д-ра Зенона Кузелі на Жалібній Академії Українського Наукового Інституту в Берліні з приводу смерти професора Михайла Грушевського)

Коли сьогодня вся Украіна хиляє з глибоким жалем голову перед тінями великого Українця, що своєю визначною працею та невсипущою діяльністю підготовив духове зєднання всіх українських земель, а зокрема Наддніпрянщини й Наддністрянщини, що найшло свій найкращий вислів у пропамятному акті політичної злуки східньої та західньої України, то чи не ще більшою жалобою з приводу смерти Михайла Грушевського повинна вкритися західна Україна, для якої він присвятив 20 найкращих років свого всестороннього та багато заслуженого життя. Два десятиліття передвоєнного підйому Західної України з її центром у Львові звязані нерозривно з іменем і працею великого Покійника, що виходила далеко поза вузкі рамці наукового й культурного життя й відбилася непроминаючими слідами на всіх ділянках галицького національно-культурного розвитку, поглиблюючи й поширюючи його русло, оживляючи його новими ідеями, виповняючи його своїм змістом і добуваючи йому належне розуміння і признання між своїми.

Діяльність Грушевського в Галичині розпочалася в 1894 році з його приходом в осени цього року на професора історії Східньої Европи з "особливою увагою до історії України" на львівському університеті й дуже швидко прибрала загально громадські форми.

Професор Грушевський відразу зачав читати на університеті курс української історії, починаючи від жерел до історії України, щоб, як каже сам в передмові до першого тому своєї "Історії України-Руси", дати загальний образ нашого минулого, але не обмежився до звичайного викладання та ведення семинаря, як це робили інші, між ними й українські професори, а старався використати своє високе "наукове" становище для українських національно - громадських цілей, концентруючи свою наукову працю в громадській інституції, в "Науковому Товаристві імени Шевченка", що основане в 1873 році в часах, коли як казав Грушевський "можливість української культури стояла під знаком запитання", саме перед приходом Грушевського перемінилося з кінцем 1892 року з літературного в чисто наукове. Наукове Товариство імени Шевченка, що зачало ставити щойно перші слабі кроки, не проявляючи зрештою відповідної життєвої енерґії, набрало з приходом Грушевського відразу великго розмаху й розбудовувалося з кожним роком, особливо, коли Грушевський в 1897 році обняв провід Товариства й перевів у наступному році ґрунтовну реорґанізацію на зразок західно-европейських академій. В Науковім Товаристві імени Шевченка створено три наукові секції, філолоґічну, історично-философічну й математично-природописно-лікарську, а при них цілу низку фахових комісій та підкомісій, археолоґічну, археоґрафічну, етноґрафічну, статистичну, юридичну, язикову, бібліоґрафічну ітд., що під проводом або за почином Грушевського розвинули живу науково-орґанізаційну та видавничу діяльність. Ще перед тим, в 1895 році, перебрав Грушевський від Олександра Барвінського редакцію наукового орґану Товариства — "Записск", якого вийшло на протязі 1892, 1893 і 1894 року заледви чотири невеличкі томи, перемінив його зараз на обємистий двомісячник і поставив його своїм трудом і знанням на високій рівені найкращих подібних европейських журналів. За час від 1897 до 1913 року Грушевський зредаґував і видав 112 томів (від 5—116) "Записок", обєднавши коло них усіх українських учених і багато чужин-

ців. Грушевський помістив там чимало власних праць, заміток, матеріялів, та вложив велику силу тяжкої редакційної роботи в праці молодших наукових співробітників, яких особливо притягнув до співробітництва до найбільшої цінности "Записок", до сталого відділу рецензій та рефератів, що під зручною та вмілою рукою Грушевського незвичайно причинилися до наукової освіти молодої ґенерації.

Побіч "Записок" Грушевський покликав до життя цілі серії наукових видавництв, між іншими цінні "Збірники історично-філософічної" й "філологічної секції" та окремі публікації поодиноких комісій. Для характеристики його великої орґанізаційної та фактичної наукової праці вистарчить тільки перечислити найважнійші публікації тодішнього Наукового Товариства імени Шевченка і згадати, що під рукою Покійника та при співучасти Франка, Гнатюка й Володимира Левицького появилося за той час до 500 цінних наукових томів, що дістали велику оцінку в ученому світі і придбали Науковому Товариству імени Шевченка славу й значіння Української Академії Наук, хоч цього титулу, не вважаючи на обіцянки австрійського уряду не вдалося добути.

Цю велику, надмірну працю, що переходила сили одиниці, зміг Грушевський при всій своїй надзвичайній працездатности, небувалій плідности та легкости концепції виконати тільки завдяки своєму великому орґанізаційному талантови, приєднати для праці у Товаристві майже всіх тодішних українських учених східної та західної України, та виховати ціле покоління, особливо істориків, так, що Наукове Товариство імени Шевченка стало перед війною, чверть століття, головним огнищем української науки на цілому просторі українських земель.

Велику орґанізаційну силу й зручність проявив Грушевський в орґанізації участи українських учених з Галичини й Буковини в Київському та Чернигівському археольоґічних зїздах 1899 і 1902. Коли українців туди не допущено, Грушевський випустив усі українські реферати, приблизно до 30 на кожний, окремими томами в виданнях НТШ., показуючи тим, як сам пише, "славянському й західно-европейському світови нашу культурну дозрілість, наявність власної української науки та кадри національно настроєних робітників, готових віддаватись на кожну актуальну наукову проблєму.

Це тоді був факт незвичайної ваги і прийшов у відповідній хвилі. "Завдяки йому, як пише Грушевський в ювилейній статті, "З нагоди 150-ої книги "Записок" (Львів 1929) "в передреволюційнім сумерку, саме перед революцією р. 1905, українське питання, постулят національних прав українського народу узброївся таким серіозним арґументом, як наявність української науки. Коли поява Шевченка, як влучно відізвався оден достойник, сама собою рішила проблєму української літератури, Товариство його імени не дискусією, а фактом доказало теорему повноти української культури, в момент, коли недержавні народи Росії звільнялися з обмежень, наложених царським режімом".

Загалом Грушевський вмів давати ініціятиву й переводити ініційовані справи при допомозі зручно підібраних і звичайно відповідно підготованих співробітників. Туди належить між іншим орґанізація архівних та етноґрафічних розслідів і подорожей, на які Грушевський все знаходив потрібні фонди, подібно, як і на наукові стипендії для молодих адептів науки, о скілько вони виявили відповідні здібности. З тією метою він покликав до життя академічний фонд і дав почин до заснования "Академічного Дому".

Особливу увагу звертав Грушевський на наукові варстати праці, бо як практичний учений знав добре, що без них, (так само як і без "монети") неможлива ніяка наукова праця. Для цього розбудував бібліотеку, що скоро, дорогою обміни, дарунків і купна перейшла 100,000 томів україніків, заснував наукову робітню, створив музей та купив для їх приміщення новий дім при улиці Чарнецького, вміючи так в цьому як і в інших випадках видістати гроші не тільки від австрійського уряду, але й від своїх богатших земляків. Коли ще згадаємо, що заходом Грушевського поставлено на належній висоті власну друкарню й переплетню й зорґанізовано щойно як слід книгарську справу, то маті-мемо загальний образ тієї великої і неоціненої праці Покійника як голови

Наукового Товариства імени Шевченка й орґанізатора наукової праці в Галичині.

Та на цему не скінчилася ще культурна праця Грушевського. Маючи з молоду великий інтерес до літератури, Грушевський заініціював в 1898 році переміну тодішного галицького літературно-громадського тижневика "Зоря" в поважний місячник "Літературно-Науковий Вістник", що аж до року 1906 виходив накладом Наукового Товариства імени Шевченка і під редакцією Грушевського, Франка і Гнатюка, обєднуючи в незвичайно солідному й цікавому журналі европейської міри всі кращі літературні сили австрійської та російської України. "Вістник" лежав Грушевському на серци не менше цим "Записки", тому сторінки "Вістника", що з року 1906 перейшов до Київа, переповнені силою цінних розвідок, статей, оглядів і рецензій, що притягали читачів та будили інтерес і свідомість.

Рік 1898 зазначився в культурному життю західної України ще й дальшим поважним вкладом праці Грушевського. Сам письменник, заснував він "Товариство Українських Письменників" та орґанізує при Товаристві імени Шевченка перше поважне літературне видавництво "Українську Видавничу Спілку", що під його дирекцією згуртувала коло себе чимало визначних українських письменників і видала в двох серіях до 300 книжок, що тоді розхоплювалися і читалися завдяки новому матеріялови й відповідному підборови видань.

Великий інтерес проявляв теж Грушевський до мистецтва. Його заходом в році 1906 у Львові "Товариство Аматорів Українського Мистецтва" й перша, так сказати-б "ґалєрія" образів в Науковому Товаристві імени Шевченка. Сама-ж його хата була справжнім музеєм народнього й штучного мистецтва.

Діяльність Грушевського ніколи не була чисто кабінетною, хоч як любив він, особливо ранком працювати тихо в своїм великім кабінеті, при улиці Понінського 4, обставленім довкруги полицями й шафами з книжками. Коли тільки можна, виступав Грушевський з публичними викладами для загалу й молоді, уладжував всенародні маніфестації, наприклад величавий обхід століття обновлення української літератури, і брав участь у працях "Учительської Громади" й "Краєвого Шкільного Союзу", де між іншим вложив чимало праці для справ народнього шкільництва. У звязи з тим стояло теж і його заінтересовання справами народньої освіти й стале підкреслювання потреби науково-популяризаційної праці.

Всі ці інтереси, що звязували Грушевського загально та в подробицях з тодішним галицько-українським громадським життям, привели його вкінці й до публичної політичної акції. Під його активним впливом прийшло в 1898 році до консолідації українських національних партій в Галичині в одну "Національно-демократичну партію", що деякий час давала надії стати загально-українською. Його активна участь у тім напрямі не тревала довго, але зазначилася потім цілою низкою критичних, публіцистичних статей, що вийшли за роки від 1909 до 1911 окремою книжкою п. з. "Наша політика", виявляючи не тільки велику критичність, в оцінці фактів критичного, політичного життя, але й яскравий публіцистичний талант. Бо треба згадати, що професор Грушевський, визначний фахівець і авторітетний учений, член кількох академій наук, не гордувався ніколи брати за перо і писати публіцистичні статті, все одно, чи для "інтеліґенції", чи для "народу", для "своїх", чи для "чужих", коли цього вимагала потреба. Грушевський високо ставив значіння національно-культурної й наукової пропаґанди й положив у тій ділянці великі й неоцінені заслуги.

Після революції в 1905 році переніс центр своєї уваги на Велику Україну до Київа, але до самої війни не спускає з очей Галичини, хоч у 1913 році розходиться з деякими своїми співробітниками й резиґнує з головства в Науковім Товаристві імени Шевченка.

І Галичина не забула й не забуде ніколи того невеликого ростом, але великого духом Українця, що любив її не менше своєї ширшої батьківщини і положив для неї стільки труду й стільки зусиль, щоб зробити з неї справжній— Піємонт українства. Михайло Грушевський прийшов до Галичини ще в часи панування галицького партикуляризму, якого не потрапили в цілому проломити ані живі заходи таких Українців з Великої України, як Драгоманів, Зін-

ківський, Кониський і Грінченко, ані "революційна" на ті часи діяльність Івана Франка й товаришів, а залишив її з початком війни обєднаною всеукраїнськими ідеалами та готовою до спільного зриву для Соборної України. Коли Шевченко розбудив щойно справді національну свідомість західньої України, Драгоманів зевропеізував її, то Грушевський зукраїнізував її наскрізь і звязав її спільними нитками національного почуття і спільної національно-культурної праці з Великою Україною.

З Історії Новорічних Бажань.

Звичай посилати собі взаїмно бажання в день нового року є дуже старий, бо знали його ще старинні Римляне. Тоді був звичай, що разом із бажаннями посилали собі також дарунки. Передовсім давали дарунки маґістратським урядовцям. Насамперед були то овочі; спеціяльно вибирали їх для того. Пізнійше посилали ще дорожчі дарунки. Відтак римські цісарі приймали ті дарунки як свого рода данину, якої домагатися мали право.

В середновічних часах Европа переняла ті звичаї від римлян. В перших початках, коли то християнська церква завоювала собі світ, Новий Рік святковано не 1-го січня, так як римляни, а 25. грудня. Тому що не сила було здавити цілком старі звичаї, то і день 1-го січня оставили як свято, а саме назначили його як день обрізання Господнього. Як і римляни так і середновічні народи посилали собі взаїмно бажання і дарунки. Той звичай вдержався довго, ще навіть і тоді, як уже на Різдво стали обмінюватися дарунками. Вірили, що такі дарунки приносять щастя. Самособою той звичай надуживано. А саме люди на впливових становищах стали вважати, що такі дарунки їм правно належаться. Залежні від них люде були просто приневолені придержуватися того звичаю, хоч би то їм приходилося й дуже тяжко. А що заразом податки новорічні ставалися причиною все більшого люксусу, марнотравности, що люде старалися оден одного перевисщити в обдаровуванню, то власти мусіли карати за новорічні дарунки. Зрештою в Бельґії і Франції ще й нині є звичай давати дарунки собі взаїмно на Новий Рік а не на Різдво. Новорічні бажання у середновічних часах були виконані дуже артистично. В XV століттю новорічні картки виконувано на дереві або на міди. Самособою, такі картки були дуже дорогі. Зрештою пересилано новорічні желання листовно. З початку такі желання були дуже прості, невимушені, а потім мало-помало вишукувано як найдобірнійших слів, але заразом і дуже вимушених. Самособою в середновічних часах висилано стільки бажань, що й в наших часах, коли то почтарі просто не можуть дати собі ради з цілими копицями новорічних карток і листів.

ВУСА

Раз приходить дяк Гласович
До сусіда свого,
Розмовляє, потім кличе
Хлопчика малого:

— „Хведьку, сядси коло мене
Тутки на ослоні,
Поцілуй мене гарненько
Дам ти на бомбони (цукорки).

На се батько каже з жарту:
— „Уважай-но сину,
Не цілуй, бо в тебе вуса
Виростуть за днину!"

— „О, татуню, се не правда,
Сего не боюся,
Дяк що день цілують маму,
Тай на мають вуса!"

Кармелюк у Судових Актах.

Невідомі подробиці про відомого опришка-героя.

Написав В. Р., Львів.

З давніх давен особа Кармелюка, улюбленого подільського героя багатьох пісень і переказів, цікавила всіх і своєю незвичайною, майже казковою вдачею і своїми особливими рисами лицарської мужности.

Популярність і слава Кармелюка вже давно перейшла за терен рідного йому Поділля й розійшлась по всій Україні— про що свідчать етноґрафічні записи та перекинулась до Бесарабії, де лише його перевернули в молдаванського "гоца" (розбійника) Кармелюка.

Досить також нагадати, що пісні й перекази про Кармелюка находимо не тільки в етноґрафічних записах, але й у щоденнику Шевченка.

На підставі тихже народних пісень і переказів Марко Вовчок написав своє відоме оповідання "Кармелюк", одержавши потрібні інформації від людей, — "і де родився, якого роду, як його звали усе, усе чисто".

Також треба згадати, що відомий історик М. Костомарів у своїй полеміці за українську ідею не вагаючись ставить Кармелюка в ряді українських національних героїв у їхній боротьбі проти поляків.

В нашіж часи ми маємо вже дві драми про Кармелюка: Старицької-Черняхівської та Васильченка, а їх зміст опирається на тій же народній ідеалізації. Не слід теж поминути дуже гарної повісти про Кармелюка М. Старицького п. н. "Розбійник Кармелюк". А це в нас перша проба т. зв. авантурничого роману, в які така багата західно-европейська література.

Наведені приклади доказують, що особа й вчинки Кармелюка вже давно вийшли поза межі народнього фолькльору і прямують до увіковічнення на підставі тієї народньої ідеалізації, яка окружила імя Кармелюка.

Популярність і слава Кармелюка полягають передовсім на народних піснях і переказах, але треба зазначити, що про цю славу й популярність Кармелюка яскраво свідчать і ті тисячі сторінок старих судових актів, що заховалися й до нашого часу. На цих сторінках пожовклих судових актів навіть проти бажання офіційних суддів, виразно добувається сучасна Кармелюкова доба, з його надзвичайним впливом на колишнє селянство.

Багато людей займалося питанням, чим був направду Кармелюк, та чим пояснити його великий вплив на селян. Одні були його прихильниками, другі ворогами, не бракло й таких, що назвали його "злодієм, рабівником, бандитом" і т. и. Та проте, чим був Кармелюк для українського селянства, годі нині сперечатись. Для одних (чужих) він був "бандитом", цеж ясне, бо Кармелюк на них мстився, для других був національним героєм, бо ставав в обороні їхнього права за часів кріпацтва. Судові акти подають лише реєстр усіх його вчинків, за які мусів пізнійше відповідати, але судові акти не подають їх правдивих мотивів.

Тодішній владі не було діла до мотивів його вчинків, як теж не було інтересу до соціяльного положення українського народу. Вона не входила в те, як живе селянство закріпощене польськими панами, не дивилася, чи Кармелюк та йому подібні мали інший вихід, коли не могли знести кріпацького порядку й дивилася тільки на голий факт. Перед лицем закону Кармелюк був бандит, злодій, розбійник, грабіжник і т. п.

Та коли дивитись на Кармелюка з іншої сторони, з точки історичної правди, Кармелюк буде в іншому світлі. Історична правда про Кармелюка буде близька до того, як собі уявляв його простий нарід, як його оспівував голос простого народа, з якого Кармелюк походив, народні перекази, казки й пісні.

І мабуть тисячі судових протоколів

не скажуть того, що уривки простої народньої пісні, яку ніби склав Кармелюк:

Повернувся я з Сибірі
нема ж мені долі:
Хоч, здається, не в кайданах,
але ж у неволі.
Зовуть мене розбійником,
кажуть, розбиваю,
не убив же я нікого,
бо сам душу маю.
А що візьму в багатого,
То вбогому даю:
А так гроші поділивши,
Вже ж гріха не маю.
Маю жінку, маю діти,
Тільки їх не бачу:
Як згадаю про їх муку,
То й гірко заплачу.

Правда це, чи ні, невідомо, але одна правда, що вірної оцінки й характеристики Кармелюка, як народнього історичного явища, на підставі судових актів, створити не можна.

Та всетаки подаємо деякі записи, витягнені з судових актів, бо досі знаємо Кармелюка з повістей і оповідань, а хто він був, звідки походив, як зробився розбійником, не знаємо. І оце кілька вісток з його життя.

Устин Якимів Кармелюк уродився на Поділлі в селі Головчинцях, літинського повіту в 1790 році, в сімї бідного, але чесного селянина в маєтку дрібного польського пана Пигловського.

Ще малим хлопчиком беруть Кармелюка у панський двір, де він навчився польської мови й звик до доброго убрання. Так він прожив до 1806 року. Тоді вженився і жив далі на панському дворі ще з шість років. Був чесний і працьовитий, але завзятий і впертий. Невідомо за яку провину 1812 р. віддав його пан у солдати, коли Кармелюк мав уже трох синів. А треба ж знати, що тодіж на Поділлі була чума і цар Олександер І. дав виразний наказ не брати з Поділля рекрутів. Факт, що Кармелюк всетаки йде до війська, коли Поділля не давало рекрутів, свідчить зовсім не про патріотизм Пигловського, бо він як поляк був більш прихильником Франції як Москви (а тоді була війна французько - російська), а про те, що Пигловський хотів позбутися свого завзятого й упертого кріпака.

Для Кармелюка військова служба була дуже болючим ударом і тепер він особливо прикро відчув увесь жах та кривду кріпацького права. Тому й Кармелюк дуже обурився проти цього безправства, а завзяття було й давніше головною рисою його вдачі.

Тогочасна жорстока муштра не подобалася Кармелюкови й він при першій нагоді втікає з війська до Головчинець. Але в рідному селі не має Кармелюкові життя. Постійні труси й облави примушують його, може й проти його волі, ставити отвертий спротив.

Переховуючись по лісах і ріжних схованках, Кармелюк знайомиться з іншими такими втікачами з війська — Данилом Хронем і Микитою Удодовим, при допомозі сільського злодія Івана Ткачука.

Тепер Кармелюк, Хронь, Удодів доконують, як подає оден польський дослідник Кармелюка, зразу незначних крадежей на селі. Розібють комору, винесуть борошно, яйця, віск і це все перепродують через Ткачука. На чолі цього товариства стояв Данило Хронь, а Кармелюк був у нього за підручного.

Приставши до цього товариства, Кармелюк починає щодня пити та гуляти забуває про жінку та дітей, а путається з якоюсь дівкою.

Після Великодніх Свят 1812 р. це товариство грабує жида-шинкаря в Головчинцях. Між судовими актами є ніби зізнаня цього жида, що наплів про Кармелюка несотворені річи.

За цим мали піти ріжні дрібніші й більші грабунки Кармелюка, що придбали йому лихої слави.

Всежтаки Кармелюк постановив звести особисті порахунки з Пигловським, що дуже знущався над його жінкою й дітьми. 30 червня 1812 р. Кармелюк спалив панову винокурню. Влада наказує погоню й облаву за Кармелюком, його ловлять у лісі й віддають під суд. В липні 1814 р. Кармелюка засуджують на буки (501 буків дістав Кармелюк!) і висилають до кримських полків. По дорозі Кармелюк і кілька його товаришів втікають. Після цього, кажуть судові акти, було знову неспокійно. В січни 1817 р. Кармелюка знова ловлять і засуджують в Камянці на смерть (на кару горла), але опісля уласкавлюють і знижують йому кару на 250 батогів та 10 літ каторги. По дорозі Кармелюк знова втікає й живе якийсь час у своєї

жінки в Головчинцях. Він так мало боїться нагінки, що коли йому вродився син, справив гучні хрестини на ціле село. В судових актах записано, що він ніби грабував селян, але чиж тоді булиб селяне гуляли в нього на хрестинах, або чиж не булиб вони його зловили і за свою кривду не помстились? Та селян він мабуть не зачіпав, бо й пощо було цього, коли він був сердитий на пана, а не на селян.

Від 1822 р. Кармелюк стає щораз рухливійший. Грабує панів, жидів, а навіть попів. Інші то й викуп йому дають, щоб не нищив їхнього добра. Ці вчинки примусили місцеву шляхту робити на Кармелюка облаву за облавою і врешті їм вдалося зловити його. Селяне відмовлялися йти на Кармелюка в облаву.

Впіймавши Кармелюка, шляхтичі назнущалися над ним і передали судові. На суді Кармелюк хопився іншої тактики. Він зрікся свого прізвища й прибрав собі нове, випираючись, що він ніякий Кармелюк, а Гавриленко, втікач з білозерського полку. Та в Літині йому не вірили. Літинський суд викликав на очну ставку його жінку й дітей, а ці згідно визнали його як чоловіка й батька, хоч він і відпирався від них.

Отут довелось Кармелюкові пережити траґедію: його діти й жінка, признаючись до нього, викривали його злочини. Кармелюка засудили на тюрму й перевезли до Камянця. В тюрмі Кармелюк змісця ж добуває собі пошану серед арештантів і його вибирають старостою, бо вістка про Кармелюка лунала вже по всіх вязницях. Та він весь час впевняє всіх, що він Гавриленко.

30 грудня 1822 р. присуджують Кармелюка за вбивство і грабунки на 101 батогів і на каторгу. Жінку його засудили на 4 тижні арешту за те, що ховала чоловіка; а для науки і прикладу всім селянам вибили її окремо прилюдно батогами серед села в білий день.

Та енерґія Кармелюка не зломана. Порадившись зі своїм вірним помічником Яковом Струтинським, він влаштував усе так, що одної ночи 1823 р. ціла камера, де сидів Кармелюк, вивтікала з тюрми, хоч деяких і половили. Кармелюк теж не міг втекти, бо мав потрійні кайдани. Після тієї спроби втікти, Кармелюка відсилають на Сибір. Зразу пробував у Тобольську, а потім у Якутську на "ґуральні". На "ґуральні" пробуває Кармелюк усього три місяці і тікає, але небаром його ловлять і пересилають на мідяний завод коло Тобольська. Тут перевів він ледви тиждень і знову тікає на волю. Зразу йде до рідного села, прокидаючись жебраком, хоча тоді нічим іншим і не міг бути. Подорож його тревала більш як рік. Коли врешті прибуває до Київа, купує коні і починає чумакувати аж до рідної оселі. У своїй стороні находить у селян притулок, селяне люблять його і помагають. Помалу Кармелюк гуртує коло себе людей і провадить орґанізаційну роботу, хоч участи в роботі сам не бере.

Так прийшла черга помститись на панові Станиславському, що колись робив на нього облаву а піймавши, знущався над ним. От він і робить на нього напад у селі Комарівці 1826 р. Тодіж ограбив теж дідича Фінґера. У 1827 р. Кармелюк нападає на жидів - арендарів у селі Гуті та Гриниках.

Ці вчинки стурбували місцеву владу а ще більш польську шляхту, що знову робить облаву. На цей раз зловив Кармелюка шляхтич Янчевецький, по довгій з ним рукопашній боротьбі. Помагали йому деякі селяне, до яких Кармелюк сказав: "Чому ви не вяжете їх за те, що вас притісняють?" В сих словах, що залишилися у протоколі зразу видно ту силу впливу Кармелюка на селян: він же закликав їх на боротьбу з панами.

Та нажаль ця найбільш цікава сторінка життя Кармелюка в судових актах не збереглася, бо ці акти якось дивно зникли.

Запроторили Кармелюка до літинської тюрми, де він на якийсь час позбувсь своєї впертости та на те лиш, щоб його не кували в кайдани. Навіть почав потрохи говорити. В літинській тюрмі сиділа також його спільничка Добровольська й коли одного разу він забажав з нею бачитись, а йому не дозволили, Кармелюк розбив двері і сам пішов до неї.

Щоб це не повторилося, Добровольську перевели на гавпт-вахту, і це Кармелюка дуже розсердило. Він почав намовляти арештантів до бунту. Коли ж його ніхто не послухав, забрав в арештантів хліб, засів у своїй камері й не впускав нікого, відбиваючись три дні цеглою. Врешті підступно намовили

його піддатись, защо обіцяли йому деякі полекші. Кармелюк піддався, але його закували в найтяжчі кайдани, дали 100 нагаїв і відіслали в Сибір, де Кармелюк довго не побував. 1830 р. він знову дав знати про себе. Його знову починають ловити, але тепер це так легко не йде, бо Кармелюка повідомляють про всі рухи шляхти селяне. Кілька разів його ловлять, та він завжди вміє вихопитись. Щойно 1832 р. його знову запроторили до літинської тюрми і роздумують, що з ним зробити, щоб не втік. Тимчасом Кармелюк наче відродився— співав молитов, ходив до сповіді, молився і т. ін. За таку поведінку Кармелюкови облекшили долю й не кували в кайдани, а цього він тільки й бажав: Вже давніше прорізав ножем і сверлом стелю, зробив шнура, виліз на ґорище, а звідси шнуром спустився за мури тюрми.

Діставшись на волю він знову починає даватись в знаки панам. Подільська влада створила навіть окрему комісію для ліквідації Кармелюка, але він нічого собі з неї не робить, грабує під її боком коршму Вайнштайна та нападає на більчанську а згодом і глузинецьку коршму. Останній напад був найбільш відомий, бо тоді забрав він в одного полковника, Дембицького, дуже велику суму грошей. Комісія йде живими його слідами і дійсно застукує Кармелюка — "при роботі" у шляхтича Зеленського. Кармелюк виявив підчас рукопашної боротьби небуденну відвагу й зручність, йому вдається вирватись з рук комісії, що невпинно жене за ним і слідуючого дня прихоплює його товаришів. Кармелюк зник без сліду. В 1833 р. влада бере на допит жінку й діти Кармелюка, але виявляється, що рідко тоді бував дома. Був лише на весіллі свого сина Івана, до якого сказав так: "Добре діти, що з вами побачився, бо не буду вас більше бачити. Треба вибиратися в далекий край". І справді, Кармелюк на деякий час зникає.

На початку 1834 р. вертається з Сибірі давний товариш Кармелюка Копчук і починає шукати свого отамана. Шукає його довгий час, врешті находить його на хуторі коло села Родієвці, де Кармелюк був за наймита і зовсім змінив своє обличчя на старого діда. Копчук намовив отамана залишити таке злиденне життя й узятися до давнішої праці. В селі Карачинцях Кармелюк знову стає отаманом, бере до товариства Копчуків та інших селян і робить знову напади на панів.

Цей вчинок Кармелюка під боком голузинецької комісії зробив надзвичайне враження. Поліція робить облави, арештує Копчука й його жінку Оляну, але Кармелюк таки зник. Оляну довго держали в тюрмі, але потім випустили під умовою, що Оляна повідомить свого пана Волянського, як щоб Кармелюк прийшов до них. Коли Кармелюк довідався, що Оляна (вона була ніби його коханкою) на волі, не уважаючи на остороги пішов її відвідати. Якось одного дня прийшов він до Оляни знову з кількома своїми товаришами, щоб зробити плян нападу на пана Волянського. Оляна сказала все негайно Волянському, а той попросив помочі сусідного пана Хлопіцького. Цього не була дома, але гостював у нього молодий шляхтич Рутковський, якого наречена намовила зловити Кармелюка. Рутковський не був дуже відважний, але коли наречена сказала, що вже немає в них правдивої шляхти, зважився на таке очайдушне діло. Він взяв з собою трохи челяди й засів у сінях. В ночі прийшов Кармелюк до Оляни. Коли входив у сіни, побачив Рутковського і його людей; хотів стріляти, але не встиг — спуск курка був дуже тугий. Цей мент використав Рутковський і стрілив Кармелюкові просто в голову. Цьому зразу зірвало ліву частину черепу, а мізок розбризгався по стінах. Судові акти кінчаться післясловом судового писаря про смерть Кармелюка такого змісту: "Таким способом закінчив життя своє славний злодіянієм Кармелюк наказанний три рази шпіцрутеном, три рази кнутом, стільки разів бежавший із каторжної роботи, непокоївший многіє годи тутешнього округу, маючий надзвичайні а навіть неймовірні звязки" і т. ін.

Стільки у судових актах. Але серед народу Кармелюк мав зовсім іншу опінію. На Волині, Поділлі й Київщині був він дуже, як ми згадували, популярний. Головно був добре відомий серед духовенства, поміщиків і шляхти. Оден старець розказує, що за його часів, "то бувало де не збереться молодіж, зараз панночки про Кармелюка співають, а

старі слухають, слухають та часом і заплачуть". Старі люде й розказували, що Кармелюк не був звичайним розбійником, що вбивав і грабував у свою власну користь: все, що досі відомо про цю дивну людину, вказує на то, що у своїх диких поступках і стремліннях руководився Кармелюк "недостижимо в ето время идеей соціяльной реформи" а точніше сказати — протестував проти гнету й насильства панів над беззахисним українським народом.

Нарід бажав, кажуть, волі, й не знав, як її здобути. Кармелюк власне додумався, чого саме хоче нарід і був виконавцем народньої волі. А ось оден переказ про Кармелюка:

Десь там на Волині жила якась пані, а в неї була дуже гарна дочка. От і прийшов час дочку заміж видати. Присватавсь якийсь пан чи панич, але біда, бо пані не мала досить грошей, щоб постарати дочці придане. Та всетаки покрутила сюди-туди, трохи позичила, дещо продала, вистарала 500 рублів і поїхала до Київа придане купувати. Тоді ще залізниць не було, то й пані поїхала своїми кіньми. Десь коло Бердичева під вечір стрінув її якийсь чоловік і зажадав грошей. Пані побачила, що біда, взяла тай розказала свою біду розбійникам, а Кармелюк і наказав показати йому дочку.

Нічого було й робити. Мати потягнула за рукав дочку і вона вихилилася з кароци. Кармелюк подивився на панночку а далі й каже до матері: "Гарну, пані, дочку маєш та мало приданого даєш! Як таки, щоб така краса та так мало приданого мала? На тобі оці червінці, тут їх на дві тисячки буде, та гляди мені, не будь дурною, не втеряй дорогою, а як приїдеш у Київ, то держи язик на привязи, не кажи нікому, де ти ці гроші взяла, бо тоді гроші у тебе однімуть і я бити му тебе! Від Кармелюка ніде не сховаєшся!"

Сказав він оце, поклонився, тай махнув у ліс.

А пані, не тямлючись з радости, приїхала до Київа та й зараз таки не втерпіла, клята баба, обявила поліції. Ну, розуміється, зараз допит, а гроші всі, що дав Кармелюк, відобрали. Жаль її стало, але діла вже не направиш. Купила вона, що можна було за свої гроші, тай вертає домів. Але побоювалась їхати тою самою дорогою, звернула окружною. Їде тай молиться, щоб Бог виніс її з біди, але нараз чує, кричить хтось: "стій!" У пані серце заковталось, подивилась вона з кароци, аж то Кармелюк, що дав їй гроші.

— А вилазь но, вельможна пані! — заговорив суворо Кармелюк. — Що заробила? Баба таки завжди буде бабою, хоч вона пані, хоч мужичка. Ото будь на другий раз розумніша, а щоб не забула, то ось тобі дамо памятки.

— Хлопці різок! — командував Кармелюк. Мигом вихватили з кароци вельможную, одчистили її на всі боки, тай пустили.

— Це тобі памятка, будеш памятати — сказав Кармелюк і звернувся до дочки, промовив:

— Ну, а дочка ж мабуть невинна, що її мати така дурна: то наж тобі ще троха червінців, та май свій розум.

Сказавши це посадив її на колясу, поклонився низенько, тай зник з хлопцями в лісі.

Сильвестер Калинець.

ҐЕНЕРАЛ І ВОЯК

В Відни на „Роттентурмстрассе"
Ґенерал переходжає,
І вояка молодого
Він задержує, питає:

— „Чому ти не салютуєш
Йдучи близько по при мене,
Чиж не знаєш прав військових
Й військової дисципліни?"

— „Я військові права знаю,
Тільки вас незнаю, пане!"
— „Я є ґенерал, найстарший,
Над обершти, капітани!"

— „Ґенерала я не знаю,
Знаю фрайтра, і капраля,
Я три роки був на фронті,
Нестрічав там ґенерала!!"

ДАНЕЦЬ ПРО УКРАЇНУ.

Уривки з описів данського письменника Тора Лянґе.

(В перекладі Д-ра М. Маланчука з Копенгаґен, столиці Данії).

З України.

Україна — це мій край, наскільки взагалі можна вважати іншу країну своєю батьківщиною, як ту в якій ми народилися. Дивна Україна з її подвійною природою — соняшної усмішки та хмар звисаючої мелянхолії, то знова безмірного розгону і кайдан пригноблюючих почувань. Нарід і країна злучилися в одну цілість, стали неначе одним єством з тим самим серцем, яке нібито розділене на двоє: з одної сторони найбільш ніжне привязання до свого власного, а з другого почування чужинства на своїй власній землі.

Тяжко висловити словами цю подвійність, однак я помічаю її струї: вони поривають і тягнуть до себе. Український козак належить до східних славян, він безперечно росіянин, однак цілком ріжний від свого великоруського брата, з яким має лише меньше щасливі родинні прикмети спільні, а саме дещо нахилу до лінивства й сильний фаталізм, останній ще до цього без домішки веселої зухвалости московита. Населення України належить до мало — або золоторуського пня; цей нарід числить около 40 міліонів людности й замешкує площу від Дону понад Дніпром і Дністром в Галичині, Семигород і сягає частинно далеко вглиб Угорщини. Чи знаєте поета М. Лєнава? Його мати була Українкою і він має все виключно від матери: німецька в нього лише сама мова; цілий його характер як поета виступає цілком ясно та певно як український. Наколи ви бажаєте пізнати духову черту цього народу, то йдіть до Лєнава. Поглибіться в його творчість і уявіть собі, що ви читаєте пориваючу, повну почувань славянську лірику в так займаючому, як і гарному перекладі.

Замкнене в собі, мовчаливе населення України, скупе на слова, та пребогате на спів! Одначе в противенстві до московита співає тут рідко хто разом із іншими, а найчастійше на самоті, для себе самого. Хоч на полі працює цілими годинами гурток селян оден коло другого, то ціла їх розмова обмежується лише до висказання найпотрібнійшого. Цілком інакше там на північи: де два або три москалі зійдуться, там повно сміху та крику. Москаль сміється також над українським селянином і прозиває його "хахлом" з чубом, що має на меті висміяти з одної сторони його в чуб уложене волосся, а з другої розтріпаність та податливість в його характері. Це слово не має в собі нічого лихого, воно висказується також цілком по доброму, одначе малорос скрито не любить свого брата з північі, він мовчить на те або шепче: "москаль", яке то призвище також поляк уживає для означення московита. Однак мимо спільноти в уживанню цього слова, стоїть український селянин ще в більшому противенстві до поляка. Корінна ненависть і ріжниця релігійна найшли поживу в столітній безпощадній кривавій боротьбі між козацькою републикою і польським королівством; ця боротьба тревала безнастанно, аж великоруський двоголовий орел без особливого напруження загорнув Україну одним пазуром, а Польщу другим. Суперники втомилися у найвищім степени, бо гіршої кривавої різні, як "різня в Умані", не легко найти в европейській історії, вона стоїть побіч сицілійської веспери і перевищає ніч Вартоломея. Названі морди відбулися в 1768 р. в околиці, з якої я пишу ці стрічки, а саме в полудневій частині теперішньої київської ґубернії. Вже в 1778 р. стратила козацька держава останні сліди своєї самостійности, а з роком 1793 починається поділ Польщі.

Ще в теперішний час слідкує уряд

дещо за т. зв. "українофілами"; інколи здається, що тій країні приходиться дуже тяжко забути її колишню незалежність. Однак, коли кажеться справедливо, що Польща заслужила собі свою долю по причині внутрішних незгод та власних суперечок, то це відноситься ще в більшій мірі до України.

Уривок із "На Україну".

. . . Вам треба би було побачити ріку Дніпро! Я плавав по Волзі, я носився по хвилях бистрого Дунаю, я веслував в арабському човні по Нілю, але Дніпро — це князь усіх рік старого світу! В порівнанні з ним є Райн лиш тонкою стяжкою води, а навіть святий Ґанґес стоїть, як кажуть, в своєму маєстаті далеко поза рікою України Дніпром.

Потяг потребує понад 20 мінут, щоби переїхати повільним ходом через предовгий залізничий міст, між якого високими як вежа стовбами хвилюється ріка й викидає довгі ленти піни. А там ліворуч, на горбках, взносяться між свіжим листям та осіяні лучами заходячого сонця десятки золотоверхих церков старого варяжського міста Київа.

О, свіжий воздух! Кожний читач цих стрічок, що любить музику, хай пригадає собі цей хор з Бетговена Фіделіо.

Цілком як звуки тієї музики звучить тепер, коли то настав вечір і знову надійшов ранок, тепер коли потяг богато миль з полудня від Київа перейшов границю давної Польщі і котиться через край козацький — Україну. Небо голубе — невимовно чисте, ясно блакитне. А молода золота травиця майже зникає, лиш де-не-де синіє між лісового озера між очеретом. Як це можливо, що стільки цвітів нагромадилося нараз на земли? Це степ на весні! О, Україно, Україно!

Можнаби було подумати, що находимося в раю. Дивно, як патріярхально тихо тут ще на цьому спокійному платкові посеред крівавих революційних заворушень. Це не можливо, щоб воно так залишилося; хвилі заллють острів, а піскова заметіль погребе останню оазу.

Як пахне тут ранком запах фіялок! Цих фіялок не може ніхто витоптати, винищити; їх за богато і вони за сильні; вони прийдуть що весни. Також ці малі сливкові дерева будуть мабуть пощаджені; вони не мають ще листя, однак вчора на одному з них появився квіт, досить великий, дуже гарний квіт, блідо-рожевий і дуже подібний до квіту дикої рожі, тільки далеко кращий та яскравіщий, здається начеб цей квіт блищав так, як леґендарні квіти у вінця коло Господньої чаші, Святого Ґраля. Чи зможуть знести блідо-червоні пелюстки ранній мороз? І чи не прийшов за скоро соловейко, якого спів чув я вчора коло його гнізда. Народнє повіря на Україні каже, що перші звуки соловейкового співу вимовляють: "Да прийде царство Твоє". Ці слова мають, як народнє повіря твердить, таку силу, що хтоб їх не вимовляв, пташка чи людина, віруючий чи безвірок, то царство мусить прийти. Скажи ще раз ці слова, соловейку, що мешкаєш поза мурованою загородою; може ці слова будуть звучати найкраще, коли їх вимовляє пташка.

Уривок із "Сон про степ"

. . . . В садку лежить сніг, що сягає два лікті понад сходи коло веранди. Мете. О, яке їдке зимно в Москві; вершки моїх бідних рожевих кущів мерзнуть під матою. Але вже півтора сотки миль звідси на полудневий захід нема снігу; весняні квіти починають вже сходити там вдома на Україні.

Дивно, коли кажу "вдома". Однак по імені Данії не вражає жадний звук мене так мило, як слово Україна. І мій брате, степе, синьоцвітний брате степе, — гей!

Чи знаєте брата степа? Ні! Вам однаково, бо ви маєте матір Данію. Але для мене здалека від Данії співає степ свої пісні, малює образи, оповідає байки. Він розказує мені про пшеничне колосся, що пожичає свого золотистого блеску у зірок на небі; він учить мене розуміти, як тяжко соловейко нарікає на те, що родиться та вмирає разом з трояндами; соловей називає людей щасливими, бо вони мають більше часу для любови та співу. Пташині здається, що людське життя — це вічна молодість.

За Юдині Гроші.

Епізод з перших днів большевицької влади.

Написав Іван Назаров, б. полковник Донських Козаків.

Кривава мряка висіла над Доном. Після жахливих днів першого приходу большевиків у Донеччину, прийшов і день, коли піддався й Новочеркаськ.

В останніх боях під Персіянівкою мене ранили у плечі й лежучи в однїй з новочеркаських лічниць, я з дня на день дожидав, що за мною прийде карточка з моєї частини, а вона й не прийшла. Я був залишений на долю-недолю, як й багато інших. І от півранений, ні живий ні мертвий я кинув лічницю й пішов у місто, куди несли очі.

Випадок, сліпий, а може з доручення таємного фатума, завів мене на край міста, до старого кафляра. Я купив в нього одежу, винаймив кімнатку, заплатив за неї згори і став ждати: прийде й по мене смерть, чи не прийде?

А в місті шалів терор.

Дні, в яких життя знущалося над містом

Ніяке жахіття не моглоб рівнятися з дійсністю, що в ті дні шаліла в Новочеркаську. Ранених викидали з лічниць на дорогу. Старшин і козаків - партизан "виваділі в разход" сотнями. Їх вивозили в білий день по одному, по двох, фякрами з двома-трома "канвойними" й на перегоновій площі або над рікою розстрілювали. Біля трибуни на цьому майдані лежали на великому просторі обезображені тіла вбитих і їх не дозволяли навіть похоронити.

Вулицями, як вовки, бродили пяні банди бродяг, обвішаних нехитрою зброєю, з бомбами за поясом, в матроських одностроях і арештували кожного, хто подабав на "бєлаво".

На вулицях і площах була пустка, ніби населення вимерло або чума насіла на місто. Тільки зранку до ранку на всіх його кінцях бахкають постріли, не вгамовуючи на годину большевицької злоби. Все, що було понуре й темне виповзло з нор, випустило нігті й розняло пащу, щоб до сита напитись людської крови. І напилося. Ніхто не перебивав у цьому, бо й на те була большевицька "воля".

Вечерами, трохи не в кожній хаті горіла за покійників свічка і плакали жінки та діти.

Матроси сиділи на залізничім двірці, повернувши його в закаляний притон розбишацтва, і під проводом кретина Медведєва на всі боки кидали смертні присуди.

18 лютого розстрілено лицаря Донеччини — атамана Назарова. З його губ до самої смерти не зійшов усміх погорди. Він сам скомандував розстрілом: "Сволоч пали!" З ним лягли його однодумці — "шість ґенералів".

Розстріляли більш як 500 старшин і партизан, а червоним катам було все мало. От яке життя, точніше яка наруга над життям панувала там, де вступав на арену червоний чобіт.

Під гадючим поглядом.

В таких умовинах, ховаючись як старшина перебув я 7 днів, довгих, примарних. На кожному перехресті мене могли розстріляти. І ось прийшов осьмий.

Перебраний в одежу кафляра, в його піджаку, в обірваному старому плащі і проношеній теплій шапці, зумисне неголений, на кожний випадок з револьвером у кишені, я йшов містом недалеко міського парку. Я вийшов перейтися й діла ніякого не мав. Я вирішив, що в ті дні була вулиця чи не найкращим сховком. По хатах йшли розшуки й труси, в каменицях чигали донощики, а на вулиці ні: виходило, що як що ви вирішились вийти, то маєте на це право. Врешті там було місце для втечі і місце для бою.

Отому я ходив цілими днями й тільки

ввечері заходив до "хазяїна" ночувати.

І оце я йшов вниз Комітетською — здовж огорожі міського парку. Був сірий мрячний день. Зустрічалися стежі, але не затримувала своє завдання. Йду з похиленою головою, налягаючи на ногу, щоб змінити ходу. Здалека бачу, проти мене йде двох урядників. Оден у шинелі залізничника, молодий, яких 30 літ, високий ростом, другий — низький старець, в кожусі. На кілька кроків зустрічі зі мною, залізничник вперто дивиться в моє обличчя. Витримую його погляд і враз пригадую, що я десь бачив його, чую, що він мене пізнав. Читаю це просто в його злобних лисках очей.

І оце чую, як проходючи біля мене, він каже до старшого:

— Цей кривий старшина.... він...

— Ще кілька кроків — вони спиняються й дивляться за мною. Залізничник вимахує руками.

— Так, це він! Службовик на двірці! — пригадую і щось холодне, як ніж, устромилося в церце.

Пять кроків від смерти.

Потім, бачу, йшли на ріг, де стояла стежа. Це не ворожило нічого доброго. Не гаючись, я швидко напрямувався до входу до парку. На скруті я добре бачив, як вони говорили щось зі стежевими. Службовик вимахує знов і його рука показує в мій бік. Серце кинулося, марево важких прочувань ускочило в душу. Гадки моталися в клубок і розбігалися, як миші. Але я вхопив себе, як перед боєм і плян акції був готовий.

Виконуючи його подрібно, я повернув в бічну алею, потім пішов швидко, шукаючи найблищого виходу з парку. Він далеко, біля Олександрівської церкви, йти туди це шкода часу. Проти мене в залізній огорожі діра. Я кинувся в неї, вийшов з парку й поволі, ніби нічого, перейшов на другий бік вулиці, направляючись на ріг, де стояла стежа. Переходячи вулицю, я почув на розі саду туркіт коліс. Я зрозумів, що стежа взяла фіякра, щоб чимскоріш відтяти мені вихід з парку і летить туди, до брами біля церкви, куди я не пішов. Ще хвилину пізніше я бачив, як зза рогу Комітетської вискочив візок, в якому ґальопом гнав кінь. Товстий "ізвощік" мастить коня батюгою, а його бє один з "товарищів" у спину прикладом кріса. Другий, з крісом "на поготові" бистро дивиться в парк і оба трохи не висипались на скруті з візка — яких 5 кроків від мене. Тому, що я йшов в противному напрямі і мабудь тому, що стежеві були добре підпиті, їх повозка пролетіла поруч і вони не побачили мене.

Я дійшов до рогу, повернув у переулок, перейшов якимсь прохідним подвірям на третю вулицю й поки товариші перешукували сад, я був далеко від цього проклятого місця.

Несподівана зустріч.

Минуло два місяці, козаки осаула Фетисова вибили большевиків з Новочеркаська. На Донщині запанувала козацька влада.

Як старшину резерви, призначили мене до команди міста в Ростові. Багато справ, що характеризували большевицький режім і його звичаї, перейшло через мої руки, бо я кермував слідчим відділом. Скільки гидоти, підлоти, розбехтання, звірства і крови! І ось випадково зустрічаюсь в одному слідстві на старого знайомого з Новочеркаська, якого прилапали попереднього вечера.

Це він, той що вислав на мене двох "канвойних", з яких оден з крісом "на поготові" летів на візку за мною — він залізничник Василій Туркін. Це проклятте прізвище я знав давно, але "справа" його на цьому з приводу браку вісток, спинилася. А слідство, з якого я найшов його — склав якраз той з "вінтофкой".

Вячеслав Тимошкін, так називався той колишний стежевий, був зразком салдата найнищої вартости: доволі неотесаний і простодушний. У справі Туркіна лиш то, що робив доручене — і я, признаюся, не мав до нього ніякого жалю. Та він був водночас для мене важний чим іншим: головний свідок у справі Туркіна, що десь скривався в Новочеркаську.

Не минуло і пять днів. Я взяв двох козаків з команди й виїхав до Новочеркаська, з метою арештувати Туркіна. Два дні і три ночі розщибалися ми по місті, а все таки я вислідив його і найшов.

Цікаво, що при цьому він не пізнав мене: я був замаскований іще краще, як

за большевиків, а й усе це відбувалося вночі.

Ні, я цим не займаюся.

Слідство доручив я вести одному зі старшин, залишаючи собі право контролі і нагляду. Й оце в товаристві двох довірених вояків приходить до дижерної кімнатки Туркін. Йде — великий, коренистий, посоловілий на обличчі, нервово літаючи очима. Я обсервую його з сусідної кімнати й бачу: здовж щок лягли в нього глибокі борозди, очі впали в голову і чорне, як вуголь, волосся ніби присипалося срібним пилом.

Почалося слідство:

— Ви Василій Туркін — спитав старшина й закурив папіроску.

— Так точно — відповів він глухо.

— Вас обвинувачують в тому, що 20 лютого в Новочеркаську показали большевицькій стежі кулявого дідугана, як білого сташину.

— Ні, господин офіцер — почав непевно, трохи тикаючись Туркін. — Цим я не займаюся.

— Але в мене є два свідки — відповів старшина і його суворі очі камяно прилипли до обличчя Туркіна. Бачу, як на його бліді щоки лягає темна тінь, на чоло виступає піт, очі тупіють і стають мутні. Приходить важка, тривожна павза.

— Отже — тягне суворо старшина — признаєтесь до вини?

— Ні — каже Туркін і збиває очі в землю, ніби боїться, щоб його тайни не прочитали.

— Нічого, побачимо — відповів старшина і доручив привести Тимошкіна.

Це той самий, ваше благородіє . . .

Той ввійшов, — сірий, широкий костромський кожух, рябий з обличчя.

— Чи це той залізничник, що показував тобі кулявого старця, як білого старшину? — питав його старшина.

— Так точно, він, не ізвольте сумніваться — відповів твердо вояк.

— Я не сумніваюся — всміхнувся старшина — але він сумнівається. Каже, що цього не було.

— Як таки не було? Ваше благородіє, бреше, сволоч! Стою я на стежі з Кудікіним на розі біля почти. Підходить тобто, він, оцей самий Туркін, а з ним какой то старичок в шубі. Ну, той старичок, тобто нічого, мовчав та кашляв, а той каже в родє как начальнік: арештуй, каже, вот того хромого, то, каже, старшина. Ну я канєшно взяв ізвощіка і поскакав з Кудікіним. Та тільки, ваше благородіє, той хромий як під землю провалився. Прошукали ми весь городський сад. І він нам помагав — етот самий Туркін — обійшли всі близькі вулиці, нічого не вийшло. Воно правда, ми з Кудікіном були здорово пяні. Може тому й не виділи.

— Признаєтесь до вини?! — знов повернувся старшина до Туркіна.

— Ні! — твердо відповідає той, і бачу — насторожився, вхопив себе в руки. Жили на чолі набігли, очі не літають, — твердо дивляться в обличчя старшини. Вирішив, мабуть, відмовитись до кінця.

— Доведеться покликати другого свідка — сказав старшина. — А всетаки я пропоную вам подумати і признатись. Це буде краще.

— Знаю я ваше "краще" — відповів глумливо й нагальним тоном Туркін.

З мене ніякий вояк.

Ця гра обкинула мене жаром і я швидко увійшов в кімнату слідства.

В новому однострої, в галіфе з червоним лямпасом, чисто виголений — я, очевидно, не був подібний на того "каліку", що ходив по Новочеркаську, але він пізнав мене з місця. Я бачив це з обличчя і з дрожі його колін. Я отверто підійшов до нього і дивився в його очі, широко відчинені, з боязливо миготливими віями.

— Здраствуй! — сказав я майже охриплим голосом і вхопивши нерви, що розгулялися, тягну:— Оце, бачиш, я той хромий, якого ти бачив у Новочеркаську. Ти післав вбити мене.

Я вийшов. Туркін признався.

Та ми, козаки, в ролі суддів і зокрема катів — погані мистці. Ми влазимо в почування і будьяка дрібниця не дозволяє нам йти "око за око".

Почала приходити його дружина, молода, гарна, мабуть проста й сердечна жінка. Почала приводити дітей, іноді сиділа у ждальні і плакала. Мені було важко з цим.

Минали дні. Речинець справи Туркіна приходив. Я викликав його іще раз.

— Скажіть — почав я спокійно, поважно — чому насправді ви видали мене взагалі — що я зробив вам?

Він мовчав і тупо, як віл перед зарізом, дивився в землю. Піт котився його обличчям, щоки чорніли, як у небіщика й коліна знову дрожали.

— Може у вас була яка особиста ворожнеча до мене? Може партійна? І взагалі — що я зробив вам?

— Ні — відповів він глухо.

— Так чогож ви — тягнув я, не розуміючи нічого — рішилися на таку подлость.

Він почав хлипати. Мені зробилось жаль його і я готов був почати облекшувати його зізнання, щоб спасти його від петлі. Та нагло розбираючи подрібно його признання, я попав на цікаву подробицю: він, той сам Туркін, видав ще двох старшин і їх розстріляли. Видавав з професії — дістаючи за голову по 20 золотих рублів . . . нагороди з третього большевицького відділу. Це підтвердили не тільки живі свідки, але й мертві документи.

Доля Туркіна була вирішена.

ГАЛАКТІОН ЧІПКА.

Я так люблю тебе...

Присвячую моїй — не моїй К..

Я так люблю Тебе, єдина,
Що все за Тебе дав би:
Майно і кров — і що лиш маю,
До ніг Твоїх поклав би.
В безсонні ночі мрії мріяв,
В безлюдні дні молився,
Щоби немов фатаморґана —
Хоч образ Твій явився.
Ти не прийшла . . . . Щеміло серце,
І біль давив як скеля.
Гей! Невловима Ти для мене,
Як ангел Ботічеля. . . .
Гей! Невловима Ти для мене,
І нечутка на стони....
Ти гордо йдеш, а вколо люди
Все бють і бють поклони.

Твоя краса всіх полонила,
А неприступність тягне,
І кожний усьмішки Твоєї,
Немов спасення прагне.
Мистці, політики, атлєти
Довкола Тебе роєм,
Всі думають Тебе здобути
Пробоєм — чи ...розбоєм.
А я?!... Здалека тільки блуджу,
Здалека сміх Твій чую,
І тільки в снах безповоротних
Уста Твої цілую.
Без Тебе в серці — вічна тьма,
А на душі понуро,
Без Тебе світ мені тюрмою,
Моя — Кандидатуро!....

ЗНАК ЗДОРОВЛЯ

— Тату, чи червоні лиця є ознакою здоровля?

— Так, синку.

— То цікаве, бо вчера я бачив одну панночку, котра з одної сторони була здоровша чим з другої.

Є два роди жінок: такі, перед котрими втікається і такі, з котрими втікається.

Громадяне незрілої нації вирішують негайно справи, які мусять дозрівати роками, — а радять роками над тими, які треба вирішувати негайно.

***

Скупий богатіє вдаючи бідного, — марнотравний бідніє вдаючи богатого.

***

Лекше привязатись до кількох жінок, як відвязатись від одної.

І. КРИПЯКЕВИЧ.

Тому 670 Літ.

Перед Габсбурґами.

Український князь на австрійському престолі.

Се звучить таємничо, — однак справді був час, коли український князь міг засісти на австрійському престолі. Ся справа була вже обговорена дипльоматично, підперта мілітарно, — але до повного здійснення не дійшло.

Було се в часах великого Данила. Се перший наш князь, який бажав звернути Україну лицем до Заходу. Коли через напади диких степових орд Україна пішла до занепаду, коли перервались оживлені торговельні і культурні зносини з Византією і Сходом, треба було знайти нове русло, яким моглиб поплисти наші світові змагання.

Данило звернув особливу увагу на західний фронт своєї держави: старався його скріпити й поширити. Він витревало кольонізував західне пограниччє, основував такі городи як Холм, що мав стати осередком українського життя під польською границею; старався здобути Люблин і зробити його граничною твердинею своєї держави. Але його наміри йшли ще дальше на захід. Він бажав у сіти своєї політики втягнути Угорщину, Німеччину, Рим і при помочи Заходу виробити своїй державі сильне міжнародне становище. Одним епізодом в його західних плянах було опановання Австрії.

1246 р. вимерла австрійська династія Бабенберґів. За спадщину почалась боротьба між сусідами, передовсім Угорщиною і Чехією. Спершу опанував австрійські краї чеський король Оттокар і створив тим способом велику державу, що сягала від Судетів до Адрійського моря. Угорський король Беля, занепокоєний зростом чеської держави, почав готовити війну проти Чехів. До співучасти у війні запросив він Данила.

Данило згодився виступити проти Чехів, але не яко звичайний помічник лиш під умовою, що йому прийде частина спадщини по Габсбурґах. Угорщина була за слаба, щоби відмовити щонебудь могутньому галицько - володимирському князеви і мусіла згодитись на його бажання. Уложено договір дуже корисний для Данила. Другий з роду його син Роман мав подружитись зі спадкоємницею Бабенберґів, княгинею Ґертрудою, і заняти австрійський престіл.

Весною 1252 р. Роман приїхав до Австрії і в замку Ґімберґ під Віднем відбувся його шлюб з Ґертрудою.

Перед династією Романовичів отворилася світла дорога. Рід українських князів мав заняти одну з найважніших країн Середньої Европи.

Але вперед треба було відібрати австрійські землі від Оттокара. Уложено плян боротьби. Беля мав ударити на Австрію зі сходу, його союзник, баварський князь зі заходу, а Данило мав іти з півночи через Шлеск.

Галицькі війска виконали без закиду своє завдання. Заняли Шлеск, здобули Опаву і пустились до Морави. Але іншим союзникам не повелось. Баварські війска Оттокар розбив, а Угри не дали бажаної помочі. Беля зневірився і мировою дорогою старався дістати собі частину австрійських земель.

Роман тимчасом находився з жінкою в Гімберґу. Настали для нього тяжкі хвилини. Оттокар спершу хотів миритись і обіцяв без боротьби полишити частину спадщини. Але лицарський український князь не хотів зірвати союза з Белею і волів шукати рішення в боротьбі. Війська Оттокара почали облягати Гімберґ. В замку не було досталочних запасів на довший час і настав голод. Галицька літопись оповідає, що поживу для Романа і Ґертруди приносила тайком якась жінка аж з Відня, прокрадаючись через війска чеського короля.

Серед сього прикрого положення Ґертруда порадила Романови, щоб він та-

кож тайком перекрався серед ворожих сил і їхав до батька за помочю. Роман так і зробив. Але супроти сього, що союз з Угорщиною і Баварією розбився, Данило не міг дати Романови ніякої підмоги. Широкі пляни, що малиб історичне значіння для цілої Европи, покінчились без успіху. Австрійські землі 1282р. обняла династія Габсбурґів.

Траґічна була доля подружя Ґертруди з Романом. Австрійська княгиня не хотіла їхати з чоловіком до Галичини і лишилась у своїй країні. По війні дістала маєтність в Стирії і там прожила до кінця життя. Від Романа мала вона доньку Марію, яка вийшла замуж за хорватського бана Стефана IV. Роман, вернувши з Австрії,виїхав на Литву. Там дістав від литовського князя Новгородок і пізнійше оженився вдруге з донькою волковійського князя. На Литві він закінчив життя, здається, убитий серед бою коло 1258 р. Похоронено його в Холмі, в катедрі Богородиці.

Без слави покінчив життя український князь, що міг стати одним з перших монархів Західної Европи.

ІЛЬКО БОРЩАК.
Париж.

Фрацуський Часопис Про Українські Справи в 1631-1647.

Козаки руйнують турецькі міста. Козаки й Володислав IV. Козаки у Франції. Франко-козацька баталія. Поразка козаків. Отаманська булава в Люврі. Повстання Остряниці. Козаки вбили турецького амбасадора.

Урядову французьку тижневу ґазету Gazette de France заснував лікар Теофраст Ренодо, якого протеґував Рішеліє, в 1631 році. З першого числа париська ґазета займається Україною. З початком травня, 1631 року читаємо:— й тому, що козаки на своїх чайках увійшли у Чорне морее, прямуючи до Царгороду. В дорозі вони зруйнували Мізену та інші міста, що належать султанови." (сторона 49).

4 квітня, 1632, ґазета сповіщає з Данціґу:— "Пан Арнольдін фон Карльштайн, амбасадор цісаря, хотів посварити Польщу зі Швецією, вказуючи, що шведський король робить спробу набунтувати козаків, які живуть біля Чорного моря, проти Поляків". (Справа йде про місію до козаків Якова Руселія, дипльомата Ґустава Адольфа).

Початок серпня, 1631:— "Причина, за якою Володислава виберуть польським королем, полягає між іншим у тому, що його люблять Рутени, завдяки яким новий король зможе примусити до миру Москалів, які є одної з Рутенами грецької релігії. Козаки, що складають найкращі озброєні частини польського королівства, люблять Володислава, бо він зробив їм багато доброго й вони гото-
339).
ві воювати на його користь". (сторона

В цьому уривку варта підкреслити відмінну термінольоґію Українців (Rutheniens) г Росіян (Moscovites). Париська ґазета твердить про спільну їх релігію, але мовчить і слушно про етноґрафічну єдність.

З Данціґу, 15 серпня, 1632, ґазета пише:— "У звязи з виборами короля (після смерти Жигмонтта III.) нас багато із Шлезка багато козаків, Хорватів та кож мають право подати свій озброєний голос на виборах (стор. 369).

За 1633 рік маємо лиш одну коротку згадку з Відня під датою 22 грудня, а саме, що "14-го цього місяця прибуло із Шлеска богато козаків, Хорватів тта Поляків" (стор. 25). Мова йде про козаків, що були на цісарській службі за часів 30-літньої війни.

Далі находимо українські згадки аж у 1636 році, але сліди ці вельми цікаві.

Число 81 "Французької Ґазети" з року 1636 має спеціяльний додаток під

наголовком: "Поразка поляків від ґрафа де Суассон у Люксенбурзі". В дійсности справа йде не про поляків, а про якийсь досі невідомий козацький відділ, що під прапором цісаря воював проти французів. Ось переклад цього важливого додатку: "Ґраф де Суассон кілька день тому зробив розвідку біля міста Івоа, в Люксенбурзі. Місто це є вельми важливе, і його ґубернатор на прохання мешканців, рішив особисто його захищати. Ґубернатор (цісарський) мав 4,000 козаків, які є польською кіннотою, під командуванням отамана Тараського. Козаки мали свій табор на чверть милі від міста. Дізнавшись про це ґраф де Суассон (французький ґенерал), який стояв у Брієль-сір-Бар (нині мале місто в Лотаринґії), наказав 30 квітня зібратися своїм військам у місті Музон. Це військо складалося із 1,200 кіннотчиків, з 4,000 інфантерії та 800 швайцарців. Козаки зібравшись під своїми прапорами, вислали 300 кіннотчиків, які атакували дві французькі сотні. Після півгодинної баталії козаки відступили до свого табору. Сором першої невдачі примусив їх до нової атаки. Зібравшись цього разу в більшій скількости, козаки вдруге атакували французьку аванґарду, але з таким самим малим успіхом, як уперше. Вони мусіли втікати й перейти малу річку, де мали багато вбитих. Після цього другого відступу ворогів, Французи, що зупинилися на березі річки, бачили розґардіяш у ворогів, перейшли річку з таким завзяттям, що її аванґарда притиснула ворогів до гори, де впало багато людей з одного й з другого боку. Тоді зібралося яких 4,000 козаків, які напали на Французів із жахливим галасом; наші люде, що не звикли до такого галасу, так перелякалися, що кинулись втікати і відступили до болота на другому березі річки. Наші старшини трималися кріпко, але залишені своїми жовнірами булиб певно пропали, якби не сміливість та розумна тактика ґрафа де Суассон. Козаки втратили більше як 400 людей, кілька полонених, три прапори, поміж якими був і прапор їх полковника Тараського. Особливо було соромно козакам, що вони втратили 7 кітлів, які вони звичайно за всяку ціну ратують, бо хто раз їх утратив на війні, не сміє більше возити кітлів, поки не заволодіє підчас баталії новими кітлами. Цілий особистий баґаж полковника Тараського також захопили з 600 кіньми.

"Другого дня, першого цього місяця, козаки захотіли мати свій реванж і наблизились аж до міста Фюме (сьогодні в департаменті Арден), але їх негайно відштовхнули. Про цю баталію ґраф де Суассон надіслав реляцію королеви. Це ті козаки, яких князь Казимір, брат польського короля (майбутній король Ян Казимір), минулого року перевіз через цілу Німеччину, яку козаки страшенно спустошили, про що ґазети (мабуть німецькі, І. Б.) так багато писали. Після того, як князя Казимира його брат відкликав, козаки місяців вісім тому дісталися до Люксенбурґу, де піднесли бунт, бо їм не давали платні. Тоді кардинал-інфант (намісник еспанського короля, якому тоді належала Белґія й Люксенбурґ), щоби заспокоїти козаків, розмістив їх у Брабанті. Але брабантські міста не маючи більше змоги перенести успіх козаків, зложилися, щоб сплатити їм 600,000 франків, які козаки дістали з обіцянкою вийти із Брабанта. Та замісць цього вони наробили ще більше лиха. Тоді мешканці не маючи більше змоги терпіти, самі розпочали боротьбу з козаками. Нарешті останні вийшли із Брабанта десь у середині місяця травня, щоб вернутись до Люксенбурґу, де їх зустріло нещастя, яке ми подали висше" (стор. 333-336).

14 червня, 1626, "Ґазет де Франс" сповіщала, що— "12-го цього місяця пан де Шалюссе приїхав з армії де Суассона до Парижа. Він привіз королеви булаву дозацького ґенерала "Тараського" Вона зроблена з тонкого срібла і важить 7 до 8 фунтів. Козацький ґенерал згубив її підчас баталії під Івоа, два тижні тому. Доведені до отчаю втратою свого обозу козаки в силі 4,000 кинулися на село Монфокон, яке спалили і на два інші французькі села, де захопили в полон жінок і дітей." (стор. 355-356).

Про повстання Павлюка й Остряниці осьщо читаємо в "Ґазет де Френс":— З Данціґу, 13-го лютого, 1638: "Гетьман польський Конецьпольський (надруковано: Comet-polsky!) саме недавно розбив 7,000 козаків, які напали на Туреччину не вважаючи на угоди остан-

ньої з Польщею. Гетьман втратив 300 шляхтичів і велику скількість жовнірів". (стор. 137).

Дня 7-го серпня ґазета видрукувала допис із Варшави, з 3-го липня 1638 року:— "Цими днями Запорожці зібравшись у числі 40,000, напали на кордони королівства, де спалили силу міст і спустошили велику територію. Але командант польських війск вирушивши з найбільшою частиною наших (виходить, що автором допису був поляк), сил, знищив до тла козаків; убив більше як 12,000 і полонив 13 їх головних полковників, яких післав до polськосо короля. Він також захопив цілий козацький обоз, а решту козаків пігнав аж на Україну". (сттор. 401).

Нарешті ось вістка про страшну кару, що спіткала Остряницю й його співробітників.

З Данціґу, 16-го липня, 1638 року:— "У Варшаві відрубали голову гетьманові козаків і його старшинам. Козаки вибрали своїм вождом сина стятого гетьмана, якого смерть хотять помстити". (стор. 448).

Місяць пізніше, 17-го серпня, 1638, нова вістка з Данціґу, що "завірюха продовжується на Поділлі, де козаки чудово зорґанізувалися" (стор. 529) й нарешті, 14-г вересня, 1638 року, нове повстання:— "Козаки повстали проти польського короля і годяться на замирення тільки на трох умовинах: 1) Щоб їм залишити свободу релиґії, яка в них протестантська (!) з усіми правами і привилеями, що їх скасував варшавський сойм; 2) Щоб польське військо приходило на Україну лиш на випадок найбільшої небезпеки, вони сами захищатимуть свої кордони проти Татар; 3) що би скасувати реєстр 6,000 козаків" (сторона 621.р..

Але з початком 1639 року, 22-го січня, "Ґазет де Франс" заспокоювала своїх читачів, що "сила козаків така слаба, що з цього боку нема чого боятися".

Далі находимо згадку про Україну аж під конець 1641 року, а саме, 13-го вересня, з Данціґу:— "Нам пишуть з Польщі, що козаки разом з руськими остаточно знищили турецьку аванґарду. Є також вістка, що турецького амбасадора, який проїхав Францію, Анґлію і Голяндію до польського короля з цілою його прибічною дружиною, козаки вбили" (стор. 437).

Знову на шість років мовчання про Україну, аж до 8-го травня 1647 року, коли читаємо, що "руські, які живуть у Польщі, хотілиб воювати проти Турків, а Литовці проти московитів. Проте сойм не хоче нічого про се чути" (стор. 445).

Сильвестер Калинець.

ПОВОРОТ

Вона у неділю з полудня
При хаті на приспі сиділа,
На свого дволітного синка
Як грався візочком, гляділа.
— „О сину мій, синку коханий,
Що будемо бідні робити,
Як тато з війни не поверне
Прийдеться нам гірко бідити!"

Таке промовляла сердешня,
До свого синочка малого,
Нараз заглянула до брами,
Побачила мужа свойого.
Прибігла як чайка, — обняла,
І взяти за руку хотіла,
Одначе рук в него не було —
Вона тут упала, зімліла.

Говорити всю правду можна лише тоді, коли нам байдуже, чи нам повірять.

Чоловіки дбають про то, що за них другі думають, — а жінки про то, що за них другі говорять.

Л. БАЧИНСЬКИЙ.

ВІДПОЧИНОК.

Оповідання з часу війни.

Підчас світової війни, саме після упадку Перемишля наш полк, для доповнення і орґанізації скорострільної сотні, задержався в Ярославі і розмістився в касарнях. Старшини дістали приватні мешкання.

Був початок весни 1915 р. Берби вже відцвили і почувалося приємне тепло, за котрим так тужили на фронті. Ненависна, жорстока зима була переможена.

Навкруги Ярослава земля порита окопами і округлими ямами, від гарматніх набоїв. На кожному кроці бачимо сліди недавніх, завзятих боїв: колючі дроти, порозкидані набої, розбиті до непізнання скоростріли, останки повозок, тощо.

У повітрі чути сопух від розкладу людських трупів. Пси нишпорять і розпорпують мілко присипані могили забитих. Підійшовши, бачимо, як виглядають із таких могил голова і ноги людей. Нас те не зворушує. Сьогодні ми тут — на відпочинку, а завтра може й тебе стріне подібне. Війна. Чого від неї сподіватися? На що тут не надивишся, чого не переживеш!

Ми всі дуже раді, що пару тижнів перебудемо в місті. Я зі своїм товаришем Ігорем С. примістилися в елеґантному помешканні, що залишила якась багата німецька родина. З якою насолодою лягали ми на мягонькі волосяні матраци, на сіткові ліжка, під розкішні шовкові ковдри.

А обідали як "люди" за столом, накритім біленькими серветами, з богатим накриттям. Після довгих переходів і частих боїв раділи ми всім як діти і потрохи поверталось у нас "приспане на війні" життя інтеліґентної людини.

До піднесення настрою прилучилась знаменита музика Ігоря, що мав укінчену консерваторію. Його музика ділала на мене благодійно, гальмувала грубість, жорстокість і переносила думками до родинного дому, де часто, перед війною, збиралася молодь, де було весело, мило і життерадісно, де безжурно переходили мої юнацькі літа.

Ігор мій шкільний товариш. Ми разом вчилися, потім розійшлися наші дороги, він пішов вчитись музики, я на фільософію і ось на війні знов стрінулися і то в одному полку. І тут жили ми в повній згоді і не одно разом пережили.

Ігор не так давно вернув з дому. Рана його слабо гоїлася, а при переходах і напруженнях відкривалася. Саме в Ярославі постановив підлічитися і в тій ціли ходив до шпиталю долікуватися.

Вже перші відвідини шпиталю принесли новину. Ігор пізнав там сестру жалібницю і те знайомство на жаль дуже сумно скінчилося.

Оповів подрібно про це, от собі таки припадкове звичайнісіньке знайомно приїхавшого з фронту. Ігор був тим но приїхавшог з фрнту. Ігр був тим зназнайомством захоплений і тішився, що пізнав гарну дівчину.

Щодня стрічалися в шпиталі, часом ходили на прохід. По кожній стрічі не находив слів захоплення для своєї знайомої. Відшукував найкращі риси її характеру, находив, що черти лиця в неї прекрасні, виспівував свою Монну Лізу. Ясно було, що Ігор закохався, а що більше, — справа виглядала поважна.

Вечерами грав, мріяв, щось писав. Був в піднесеному, радісному настрої. Я зацікавився його симпатією познайомився з нею, і від разу переконався, що всі оповідання Ігора були сильно перебільшені. Його нова знайома не мала більшої части тих гарних прикмет, що їх виідеалізував Ігор. Що гірше — видалась мені мало інтеліґентною людиною.

Під убранням сестри жалібниці виглядала вона досить гарною круглолицею,

однак риси її лиця були прості. Коротко сказавши — вона мені зовсім не заімпонувала і я про це сказав Ігореві.

Однак жалів, що сказав. Ігор на мене накинувся, сипав докорами несправедливости та тенденційности. На мої докази відповів майже лайкою та обвинувачував мене, що не вмію пошанувати дівочої чести.

Положення було прикре, до тої міри прикре, що наше дальше співжиття видавалося неможливе.

Хтось із нас мусів уступити і я піддався. В імя давньої щирої приязні побратимови — рішив я ані слова не говорити на цю тему і не дратувати його. Я вірив, що він охолоне сам, проаналізує те, що сказав, а може виїдемо на фронт і той його хоробликий стан промине. Я цього щиро бажав.

Від тої розмови зі мною, не ділився вже своїми спостереженнями, лише більше став грати на фортепяні. Грав до пізна і я що вечера засипляв під його музику.

Грав з такою вервою, з таким відчуттям, що здавалося світ для нього зовсім не існує. Всі свої почування виливав на білі клявіші.

Мені було жаль. Жаль, бо я бачив, що з ним щось діється, а притому я став для нього чужим. До того довідався, що його знайома мала всього чотири кляси народньої школи і покінчила 6 тижневі курси жалібниць. Десь перед війною працювала в ресторані і там набралася деяких товариських форм. З початком війни записалася на курси, потім виїхала на фронт, приділена до полевого шпиталя 14 піхотної дівізії і ось перебувала в Ярославі.

Хотів я про це сказати Ігореві, але чекав відповідної нагоди.

Минув вже другий тиждень знайомства; Ігор став мовчаливим, носив у грудях якийсь біль непосильний для його сантіментальної вдачі. Він ідеаліст, чистий, чесний у поглядах і щирий у всіх своїх поступованнях. Ігоря всі любили в полку, вірили у його характер і вибрали до суду чести, не дивлячись на його молоді літа.

Вояк був з нього слабший. Він гостро противився війні і називав її різнею.

Якось раз Ігор не видержав. Вертаючи з вправ, взяв мене за руку і сказав: "щирий друже, прошу тебе не відмов мені і поговори з нею. Ти знаєш з ким.

Скажи, що я невимовно страдаю. Довідайся чому уникає мене. Я прошу з нею стрічі. Поможи мені".

Оці слова були так сказані, що я не міг відмовитися і тогож дня пішов сповнити припоручення Ігоря. Я не мав ніякої симпатії до неї, а розмова з Ігорем дала яркий доказ, що вона не варта його.

Розмова моя з сестрою жалібницею була коротка. Я оповів про Ігоря, про його характер, погляди і вдачу та передав його прохання. А вона ще коротше відповіла мені, що Ігор їй докучає, що вона не хоче його бачити, що він нудний і нехай дасть їй спокій.

Як лише можна було, я злагіднив її відповідь Ігореві, додавши коротко й ті відомости про неї, що знав їх від других — і так скінчив свою прикру місію.

Ігор кілька разів перепитував мене, щоби я дослівно, під словом чести, оповів чи саме так сказала: "щоб дати їй спокій, щоб не надокучувати" і я повторював, і говорив правду.

Немила розмова, всі оті допити, його повні терпіння очі і помітний біль, заставило мене вийти з хати.

Вечером здавалося мені, Ігор трохи заспокоївся, щось писав, а потім грав, довго грав. Я заснув.

Вночі розбудив мене вистріл. В першу хвилину я думав, що бомба з літака впала близько нас. Я вискочив з ліжка, і побачив перед собою страшну картину: Ігор звалився з фортепянового крісла, лежав на землі з відкритими ще очима, і щось промимрував устами. Я не розумів ні слова. Опісля вмер. Револьвером стрілив собі у наболіле серце.

Дав спокій собі і їй.

На фортепяновому пульпіті лежали відкриті ноти: XIV соната Бетговена.

На столі лист до мене з ріжними припорученнями. В кишені однострою найшли просьбу поховати його в Ярославі і нікого не обвинувачувати в його смерти. Ось так для поручника Ігоря С. минув трох-тижневий відпочинок.

З Жіночої Минувшини.

Не все люде жили так, як вони тепер живуть. І не все роля жінки була такою, якою вона є тепер. Суспільство переходило ріжні форми розвою, нім дійшло воно до теперішнього стану. І відповідно до тих морм змінялися й означувалася роля жінки в суспільстві.

Був час коли люде були дикими, мало що ріжнилися від теперішних звірів; жили по лісах та печерах і боролися за існування кожний на власну руку і своїми власними способами. Не було тоді ні ніякого подружжа, ані ніякої родини. Жінка тоді так само як і мужчина, мусіла власними силами здобувати собі поживу і захист від холоду і звірів.

На пізнішому степені дикунства повстала між людьми злука. Люде дорозумілись, що в спілці краще полювати на звіра, лекше його вбити, лекше в спілці оборонятися від нападу і почали гуртуватися. Перша злука обіймала матір і її дітей, пізніше матір, батька і дітей. Перша суспільна орґанізація була орґанізацією родовою. Ця родова орґанізація розвинулась пізніше в стада, в великі племена, в орди, а вкінці в нації.

На тому степені розвитку, коли люде почали гуртуватися в громади, жінці припала вже друга роля. Тепер вона вже не мусіла ходити й шукати добичі, наражаючись кожної хвилі на небезпеку. Мужчина тепер і для себе і для неї старався. Тільки він ходив на лови, уоружившися чим тільки міг уоружитись, і тільки він старався о захист і поборювання ворогів. Жінка лишалася в скритому місці, деб її не міг віднайти хижий звір, і живила та хоронила дітей. Тут почався перший поділ праці межи мужчиною і жінкою. А коли люде краще удосконалили своє оружжа, і коли винайшли вогонь і при його помочі навчилися гончарства — тоді поділ роботи межи мужчиною а жінкою став завершеним: задачею мужчини стало воювати з ворогом, здобувати поживу, старатися про одіж і захист, — а задачею жінки — обробляти і приготовляти поживу, виховувати дітей і взагалі займатися тільки домашньою роботою. Мужчина став борцем і здобувачем потрібних засобів до життя, а жінка вихованкою будучого покоління.

Богато дечого доброго завдячуємо жінкам з тих часів. Це вони видумали таку річ, як хата, Це вони навчили нас управляти ріллю. А така великого значіння річ, як огонь, що зробив величезний переворот в тодішному суспільстві? Жінки його винайшли. А горшки ліпити та випалювати, без яких немислимо ніякої страви зробити? Теж вони видумали. А ткацтво? Це також, як рівнож і багато інших корисних річей винайшли жінки. Тепер такі винаходи видаються нам маловажними, але тоді вони були величезного значіння, багато вони спричинилися до розвитку і поступу людства.

Поділ праці між мужчиною а жінкою мав добрі і злі сторони. Він з одної сторони багато причинився до розвитку людства — без него мабуть й не можливий був би розвиток — та з другої сторони він відштовхував жінку назад, і вкінці кінців, перейшовши невільничі і панщизняні часи — зробив з мужчини і жінки дві ріжні істоти. Мужчина ходив на лови, в далекі походи, заглядав в очі ріжним небезпекам, бився з ворогами ітд. Це все робило його відважним, витревалим, сильним. Це розвивало його фізично й умово. Жінка була дома, а її круг занять і думок був маленький. Вона не мала де розвивати духову й фізичну енерґію. Зживаючись з домашним спокоєм, вона тратила енерґію й витревалість. Через постійне життя з дітьми і заопікування хорими — вона ставала лагідною, чутливою, а звідси й скоро податливою. Розуміється, не робилося це так скоро, як скоро розповідається: той процес тягнувся через цілі віки, але осттаточно довершив своє. Щей тепер ця ріжниця між обома

полами існує і не скоро ще вона затреся. Але вернімся до жіночої ролі.

Коли люде почали лучитися в громади, то вони не знали, що таке приватна власність. Вони жили спільно — комунами, так як нинішні большевики в Росії. Не було: "це моє — а це твоє". Все — кромі зброї — було спільне всіх. Всі спільно працювали, спільно обороняли себе перед нападами і всі спільно жили. Комунальним добром і взагалі цілими комунами управляли жінки. Існував тоді так званий матріярхальний закон: в комунальнім родовім господарстві вели провід жінки. Кажуть історики, що лиха була година тому чоловікови, котрий був нездарою або недбалюхом. Жінки були дуже господарними, роботящими і до цього й мужчин підганяли. А підганяючи мужчин, вони тим самим і підганяли поступ людства. Це був одинокий степень людського розвитку, в якому жінки займали таку передову ролю. Треба також сказати, що спадщина належала тоді до жіночого роду, а не до мужеського.

Але з часом витворилася між людьми приватна власність. Зразу вона обіймала предмети малої ваги, як от зброю, одіж і т. п. а дальше розтяглася на землю і вкінці заволоділа всіма засобами виробу. Людство поділилось на кляси: на тих, що посідали маєтки і на тих, що їх не посідали. Кожний тепер почав дбати про себе, про своє власне добро. Кожний хотів того добра як найбільше здобути. Почали нападати одні люде на других, громади на громади в цілях рабунку. Побідники в таких нападах не вдоволялися самим тільки маєтком, здертим з побіджених, але й самих побіджених брали в полон і заставляли їх працювати на себе. Таким способом повстало невільництво — невільницький устрій. То був такий устрій, що в ньому не тільки одні мусіли працювати на других, але ще й людьми - невільниками вільно було торгувати як худобою; невільник був людиною без ніяких прав.

Роля жінки мусіла тут змінитися. Мущина нагромаджував приватну власність і старався збільшити число своїх невільників. При тім він старався, щоби сила і власть лишилася йому, а від нього щоб переходила його родині, а не так, як попередно родині його жінки. На місце жіночої спадщини виробилася мужеська спадщина. Дійшло до того, що жінку виключено від спадщини. Про поміч жінки в господарстві не треба було дбати, бо її руки заступали невільники. Невільники працювали на полі, в дома, на морю. Жінці лишився лише оден лише обовязок: плодити діти.

Під напором таких обставин жінка стратила ту передову в організації і господарстві ролю, яку вона займала підчас родового комунізму, себто перед невільницьким устроєм з приватною власністю. Вартість жінки впала. Мужчина всім заволодів: і управою і орґанізацією виробу і взагалі проводом у всіх галузях тодішного життя. Дійшло було навіть до того, що жінок уважано за необхідне лихо, мало хто звертав на них увагу, трактовано їх погано і віддавано на зневагу.

Цей період довго тягнувся. Цілі століття. Але нема нічого вічного під сонцем: не міг існувати вічно й невільничий устрій. Назбиралось багато економічних чинників, які положили кінець невільницькому устроєві, а на його місце видвигнули панщизняний устрій. Богато з наших старших людей знає про той устрій з оповідань дідів та бабусь, які або його ще пережили, або перебрали вірні нариси від своїх родичів. То був такий устрій, в котрому крепаки не були невільниками в давнім змислі, але проте вони були так само працюючими, безвартісними і безправними нуждарями, яких так як і невільників можна було продавати і купувати. Ґірка доля жінки-кріпачки подвоїлась під тим устроєм. Вона не тільки була під кожним оглядом людиною без прав, виставленою на наруги і знущання, але й тяжко працюючим чорноробом. Жінки кріпаків мусіли працювати поруч мужчин не тільки дома, але й на полі. Вільними були тільки великі землевласники - дідичі, купці та ремісники.

За панщизняного устрою доми панів і кріпаків стали неначеб то малими фабриками. А особливо доми кріпаків. Жінки в тих домах почали знова займатися продуктивною, корисною для суспільного добробуту і розвитку працею. Тут винайшли жінки прядення, удосконалили ткання, шиття, варення, в тім періоді виробляли всякі прикра-

си для домів та одежі, тут винайшли вони або удосконалили багато річей, які причинилися до добробуту і поступу суспільства. Через це жінка під панщизняним устроєм відзискувала потрохи свою економічну основу. Від її здібности й працьовитости залежав добробут тодішної суспільности. Але своєї колишної передової ролі, своєї колишної ціни і поваги вже не могла вона відвоювати: на неї дивилися як на додаткову до чоловіка річ, а не як на людину.

З таким пятном пониження й зневаження увійшла жінка в капіталістичний устрій. Роля жінки в цьому устрою не перемінилася, а помножилася. Жінка тепер є не тільки матерею і господинею: вона тепер знаходиться поруч мужчини на ріжних полях людської діяльности. Нема тепер такого поля людської діяльности, на якому не працювала би жінка. Але все і всюди з пятном, витисненим на ній довгою минувшиною.

Олекса Довбуш.

Що пише оден німецький письменник про славного опришка

Коли я перебував давно на ловах в Карпатах, оповів мені одного дощевого дня мій товариш ловів, старий лісний Сеник, історію Довбуша, знаного героя і ватажка, про якого в Карпатах оповідають в ріжних переказах і співають в народних піснях.

Сеник говорив дивною, але зовсім зрозумілою німецькою мовою, бо він служив довгі роки як підстаршина при австрійськім полку. Оповідаючи широко і наївно, розказав він ось що:—

Довбуш жив більше як сто літ тому. Він був замолоду пастухом, родом з Ясенева, і пас літом свою череду на полонинах Чорногори. Тому, що він був з роду малий і слабий, то інші хлопці з його села докучали йому в ріжний спосіб, а це боліло його дуже.

Коли він одного дня перебував зі своїми коровами і вівцями в горах, затягнули чорні хмари небо і страшна буря перейшла над Чорногорою.

Довбуш сховався зі своїм стадом до колиби, бо в таку негоду чорти і злі духи в горах роблять усякі бешкети і тоді не добре перебувати на дворі під голим небом.

Довбуш сперся на отверті двері колиби, поглядав на тучу й хрестився за кожним ударом грому дуже побожно. Аж ось побачив він на найблищім горбку чорта, який весело пустуючи скакав, а за кожною блискавкою дуже безсоромно наставляв задок.

Довбуш, обурений на се, що чорт має так мало пошани перед святістю небесного вогня, вхопив довгу рушницю, яка висіла набита на стіні колиби, для охорони перед медведями і вовками, прицілився і застрілив чорта.

Ледви це геройство скоїлося, а буря проминула, небо отворилося і архангел Гавриїл зійшов в сіяючій красі до переляканого Довбуша і спитав його ввічливо, якої заплати він жадає за своє богоугодне діло. Довбуш не важився з початку вимовити просьби, але небесний післанець додав йому відваги і намовив його, щоби він висловив своє бажання. Тоді він побажав для себе найбільшої сили тіла, яку мав колинебудь який мужчина, щоби не потребував довше терпіти грубих жартів і дошкулювань своїх товаришів.

Архангел доторкнувся його правою рукою благословляючи його і полетів знова до неба. Довбуш почув, як надлюдська сила розійшлася по його жилах.

Коли на другий день він знова пішов з іншими пастухами на пасовиско, почали вони знов як звичайно докучати малому пастухови. Тоді Довбуш одного по другім поскидав з гори як камінці, так що їм в очах потемніло і в ушах зашуміло.

Коли Довбуш почув свою силу, не подобалось йому більше спокійне життя пастухів і він забажав пригод і геройських вчинків. Він зібрав біля себе ватагу з 50 однодумців, жвавих хлопців, і

зажив з ними сміливим, вільним життям опришків. Він перейшов зі своєю ватагою, яка постійно більшала, ріжні краї, а особливо Польщу, Молдавію і Туреччину, палив двори, шляхтичів, боярів, посесорів і богатих жидів, відбирав їм золото і гроші, роздавав щедро між своїх товаришів і обдаровував кожного бідного, якого стрінув. І при інших нагодах виступав він як оборонець бідних людей, поневолених і покривджених. Свій головний табор розложив він на Кидроватій, найвищім шпилі Чорногори. Там і нині показують ще "стільчик Довбуша", видовбаний камінь, з якого герой видавав свої прикази і під яким закопував свої скарби.

Слава про Олексу Довбуша і його хоробрих "опришків", оповідання про його силу і відвагу поширювалися тим часом щораз дальше по всіх краях і дійшли врешті до відома цісаря у Відні.

Коли він почув, який то великий герой живе в його державі, казав запросити його зі всіми товаришами на свій двір. Як Довбуш явився, спитав його цісар, чи це все правда, що розказують про него і про його силу. Довбуш відповів сміло, що він сам не боїться усього цісарського війска. Цісар казав станути цілому полкови, уставитися проти героя і стріляти в него. Однак кулі не ранили Довбуша, а відбивалися назад до стрільців. Тоді цісар пізнав, що цьому чоловікови не можна нічого вдіяти, бо він стоїть під охороною вищих сил. Цісар гостив його і його товаришів три дні і три ночі дуже величаво, відтак відпустив його в ласці, дозволяючи Довбушеві ходити свобідно по цілій державі.

Довбуш жив би був ще й досі, бо так як від куль і оружжя, був він безпечний від кожної недуги. Але так як вже неоден герой перед ним, так і він впав жертвою хитрощів жінки.

В селі Космачі, славнім з гарних дівчат і жінок, жила молода жінка одного Довбушевого товариша. Ізза її дзвінкого голосу, названо її Дзвінкою. Герой вибрав собі її за любку. Але її муж Степан, хоч про людське око нічого не говорив, зненавидів від цієї хвилі свого ватажка і присягнув йому смерть. Він намовив Дзвінку, щоби розвідалася, від чого Довбушеві може бути смерть. Довбуш довго опирався, але нарешті солодкі пестощі любки перемогли і він визнав небезпечну тайну: лиш куля з чистого срібла, над якою відправлять 12 Служб Божих, може його зранити.

І так закінчив герой своє життя. Степан вилляв собі срібну кулю, казав відправити над нею 12 Служб Божих і заховався з рушницею у себе в хаті, на поді.

Довбуш прийшов до Дзвінки в гості; коли увійшов до сіней, поцілила його Степанова куля в голову. Тяжко ранений упав він на землю. Степан втік.

Товариші окружили з плачем умираючого, а він сказав до них:—

"Ой ви, хлопці, ой ви мої,
Беріть мене на топорі,
Несіть мене в Чорногору,
Де любив-єм усе бути.
Ой самі ся розхожайте,
Срібло, злото забирайте,
І топірці занехайте,
Та кров людську не зливайте.
Людська кровця не водиця,
Проливати не годиться".

І вони занесли смертельно раненого, як він цього бажав, на Кидровату. Але його сильна вдача боролася ще цілими днями зі смертю, аж доки він сам, утомлений муками, не зробив кінця свому життю отруєю, яку сам собі приладив.

Його товариші поховали його з плачем. Але місце, де його поховали, остало тайною між ними.

Потім розійшлися відважні опришки.

Одні пішли в пусти (на Мадярщину) і жили дальше вільним життям. Більша їх часть послухала свойого улюбленого ватажка і стали тим, чим були передше — пильними хліборобами і пастухами. Щей нині вказують на цього або на того, як на нащадка великого героя і ватажка — Олекси Довбуша.

Не оцінюй людий на підставі зверхнього враження, бо розчаруєшся; — зверху вони все виглядають краще.

Неоден мужчина ще навіть не висловив свого бажання, а вже його жінка є — проти.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

НА ВИЩЦІ.

Прийшли до мене полонені.

"Розкажіть що!"

"А про що вам розказати?"

"Про що самі хочете, щоб лиш дурно не сидіти".

"Ви Галичанин, а я Галичину від Збруча по Перемишль пройшов; там і в полон попався. Пожер цей Перемишль нашого народу сила. Колись я вам розкажу, як ми його брали, нині годі, бо до табору вертати треба. Нині згадаю оден момент, який для мене, як для учителя був особливо цікавий. Добре?

"Просимо, і для мене школа, річ не байдужа.".

І він став оповідати.

"Стояв я в одному галицькому селі. На нас дивилися як на ворогів. Військо на селі, — це небажаний гість, а москалі у нас мабуть ніколи не мали доброї слави. Тому то я й не дивувався, що селяне бокували від мене:— я попід оден пліт іду, а вони попід другий, я дитину погладити хочу, а вона кричить. А говориш що, то люди тільки головами кивають, неначе кажуть: "говори своє, а ми знаємо своє". Боліло це чоловіка., таж це оден народ, діти одної матері. Іду я раз у вечір вулицею та гадаю собі, як би то їм своє серце розкрити, з яким словом підійти-б мені до них? Маю кілька свобідних годин, хотілось би сісти у якій хаті, подивитися, як люде живуть, почути, як вони між собою говорять, та пожуритися нашим спільним горем.

"Хай буде що хоче, гадаю собі, зайду до першої хати, до тої ось, що з неї куриться. І зайшов.

"Слава Ісусу Христу!" — кажу, як велить звичай.

"Слава на віки", — відповідає стара бабуся, суваючи на припічку горшками.

"Можна у вас спочати?"

"Сідайте!" — і стерла мені запаскою лаву.

Я сів.

"Не бійтеся мене, господине, я свій чоловік, злої гадки не маю".

"Усі ми свої та Божі. А боятися мені нема чого; голий розбою не боїться".

"Ви сами?"

"Таж сама, — тільки з гадками, що не дають спокою".

"Вдова?"

"Чоловік помер, як у форшпани пішов, а сини, чи живуть, чи ні, не мені знати".

"На войні?"

"А деж-би?"

"Значить, бідуєте. Чимало тепер біди на світі".

"Ой, чимало, паноньку, чимало. Такої ще мабуть не було від початку світа.

І вона стала на пів співаючи, на пів говорячи, виявляти свої жалі, та так то гарно, так живо, що нагадалися мені і співи про жіночу недолю в наших народних піснях і "Плач Ярославни" і деякі монольоґи з оповідань Марка Вовчка. Знаєте, який дар слова буває у наших сільських жінок; неоден письменник міг би їм позавидувати.

"Вам би може скляночку молочка,— сказала нараз, утираючи сльози. А в мене і коровицю забрали. Піду, подивлюся, може хоч хліба кришку добуду".

"Що ви це? Сидіть! Я не голодний. Мені доброго слова хочеться".

"Доброго слова?" — повторила обкидуючи мене недовірчивим зором.

"А я таки піду. Погостити вас треба".

І, заки я нагадався щось відповісти, потюпала у ванькир. Мені зробилося глупо. Сама не має що їсти, а хоче мене гостити. Як же це?

Я піднявсь і пустився за нею. Але двері були зачинені. Бабуся підпирала їх своїми дряхлими плечима.

"Господине, кажу, пустіть, я хочу попращатися з вами".

"Не треба, не треба. Не йдіть!"

Мене взяла злість. От тобі це добре слово, от тобі ця сердечна розмова з землячкою! Я попер двері і увійшов, а стара скиць на сходи, що вели на вишку. На вищці щось зашорохтіло, як у

ямі крілі. Що за причина? — гадаю собі. Божевільна, чи що?

І питайте мене, чому я це зробив, їй Богу не знаю, досить, що поліз на вишку. Темно. Та за яку хвилину око до темряви привикло, а до того у стрісі вітер був вирвав кілька жмень соломи і туди вдиралося трохи місячного блідавого сяйва.

Я доглянув біля комина якусь постать людську, а з кутів почув хлипання, до якого привик був у школі. Що лиш тепер зрозумів я, яку дурницю зробив. Уявіть собі: вояк, та ще прапорщик, і в ночи заліз на вишку! До чого воно подібне? Ось куди завела мене охота розкрити серце перед земляками! Чиста Дон-Кіхотерія! Щож мені почати? А вже-ж плюнути на тую прокляту вишку і тікати, щоб за тобою аж закурилося. Так. Але тоді стрівожу людей; будуть боятися, що ревізію стягну, москалів приведу, — каратимуть. А до того, знаєте, таки цікаво було, що тут за нічна містерія відбувається, — і я розвів руки, як цей, що у жмурки грається, та нуж ловити постать біля комина. Зловив спідницю, а ще й не просту, тонку якусь, ніби шовкову, панську . . .

Тепер я вже до решти з толку збився. Так мені соромно зробилося, що й розказати не вмію, і я, пустивши руки "по швам", став виправдуватися, мов школяр у школі. Казав, що я українець, учитель, що мені не при умі людям пакости робити, що я на цю вишку заліз, бо не хотів, щоб господиня гостила мене, що мені війна остогидла, що хочеться доброго слова, хочеться, щоб хтось мені подав руку, як ближньому і як землякови....

Я говорив скоро, скоро усе, що чув, усе, що носив на серці, не зважаючи, чи воно пристоїть до мого військового чину і до цеї нещасливої вишки, чи ні. Такої орації не держав мабуть ще ніхто і ніколи. Останнє слово я кинув, як проклятий Марко свою торбу. Геп!

А тоді я почув, що моєї руки шукають якісь дрібні пальці і що постать під комином замісць втікати наближається д'мені. Я почув тихі, збентежені слова:—

"Ви українець, учитель, а я українка, тутешня учителька. Правда, яка дивна зустріч?"

"Така дивна, що ніхто й не повірить, коли розказати".

"Тільки, ради Бога, не розказуйте, мовчіть!"

"Мовчати-му, як гріб".

"Так слухайте. Ви мене застукали оттут. Годі довше скривати. Я тут тримаю школу. Діти! Вам нічого боятися! Не плачте!" — промовила трохи голосніше.

Я оторопів.

"Пані, кажу, позвольте подивитися на себе!"

"Коли у вас котячі очи, так дивіться, Не інтересна".

Я потиснув за ґудзик електричної ліхтарки й побачив образ, котрого ніколи не забуду. Попід стріху тулилося кільканайцять дітей, як ластівки до стріхи, а бабуся, за котрою я забіг аж тут, сиділа над ними, як над курятами квочка. Передімною стояла дівчина, літ може 20, гарна, гарна найгарнійшою, бо внутрішньою красою, тим блеском ідейних очей, тим захопленим обличчям, гарна тими устами, що здавалося з роду крім слів любови, нічого не годні сказати. На тих устах тремтіла тепер якась усмішка, ніби в дитини, котра перехитрила тебе, і певна, що ти її за це не покараєш.

Оден мент — і я згасив світло. Хотів, щоб образ цей остався мені на віки.

Я кріпко, кріпко стиснув її руку і, колиб ми не були такими, як є, впав би був перед нею навколішки і горнувся до неї за всіх тих, до котрих надаремно хотів пригорнутись.

"Дякую, щиро дякую вам, пані, — говорив я її.

А вона як старому знайомому щебетала мені.

"Бачите, у нашій школі москалі, а перше стояли Мадяре. Годі вчити. Тай учити по українськи не дають. А діти привикли до школи і я привикла до дітий. Так вони, як стемніється, мов ці миші злазяться до бабусі. Бабуся добра. Любить нас. І я учу. Оповідаю про світ божий, про наше минуле й теперішнє, вірші з памяти говорю, а діти переповідають. Учу й рахунків, тощо. Таку то ми школу завели у потемках. По науці, кому блище, ті біжать до дому, а котрим дальше, ті тут і ночують. Я також, бо в бабусі безпечно.. Стара і бідна; ніхто тут ненавідується. Хитру-

ємо до якогось часу. Що-ж робити, коли не годен інакше....

Як я з цеї вишки зліз, як зайшов на кватиру, що де з мосту не впав, — не знаю. Та з тої пори в мене одно на думці осталося: не стріляти!... І я попав у полон. Як у полоні, то ви знаєте, та я і за це Богу дякую, бо з таким ворогом мені не воювати....

Та як нас колись пустять на волю, як скінчиться оце, що тепер діється у світі, хочу і мушу поїхати в те село, щоб побачити її, але не на вишці і не при світлі ліхтарки, а в школі, як крізь відчинені вікна падати-ме весняне сонце на її золоті коси і як її слова будуть мішатися з веселим співом птахів, з журчанням весняних струмків, з шелестом молодих, зелених листочків. Їй Богу!

С. ЧЕРКАСЕНКО.

Пророк.

Він пас ягнята за селом,
Такий сумний, такий ще юний . . .
В душі палкій бреніли струни, —
Ніким неспіваний псалом.

Яріли обшари ланів,
Оброблених людьми—рабами . . .
Дивився скорбними очами . . . .
Питав: "Хто збудить людський гнів?

Де голос той, як Божий грім,
Що потрясе серця ці кволі,
Надхне рабів жаданням волі
І духом гордим і міцним?"

І чує голос: "Встань, іди,
Ставай ти сам за всіх до бою!
Не гнись, — усюди я з тобою,
Пророче віщий, молодий! . . ."

А зброя-ж де? — питає він.
І знову голос Бога — Слова:
"А зброя та — то рідна мова,
Гучна, пророчиста, як дзвін.

В запеклі души нею бий,
Зміцняй серця в огневім гарті,
Постав її на грізній варті,
Як меч двосічний і страшний!"

Він пас ягнята за селом,
Та кинув посох свій негожий . . . .
І заспівав обранець Божий,
Народу визвольний псалом.

Борис Лисянський.

ВОСКРЕСНЕ!

Воскресне приспана країна
У світлих муках каяття, —
З руїн повстане Україна
У творчім пориві життя.

**
*

Ми не діждем тієї днини —
Не стане нам для того сил,
Але величні ті хвилини
Ми благословимо й з могил.

Любов є сильнійша як смерть, — доказують вдівці і вдовиці, котрі йдуть вдруге до шлюбу.

**
*

Еманципаційний рух жіноцтва почався від хвилі, коли жінка покинула кухню для вічевої салі, а чоловічий еманципаційний рух від тоді, коли чоловіки покинули їдальню для ресторану.

**
*

Деякі люди мають так багато енергії, що навіть десятьох не може виконати за них тої праці, про яку вони вічно говорять.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

СПОМИНИ З ГЕРЦЕҐОВІНИ.

В році 1882 припадали Великодні свята на день 7 квітня. Тямлю це добре, бо ті Великодні свята довелось мені провести перший раз у моїм життю далеко від рідної землі, далеко від знайомих, приятелів і рідні, в далеких і пустих герцеґовинських горах близько чорногорської границі, і хоч між словянським народом, недолею з нами дуже схожим, то серед таких обставин, що всякий герцеґовинець, бачучи мене в мундурі австрійського офіцера, вважав мене не защо іншого як за свого ворога.

У Великодну суботу довідався я, що моя компанія зараз після обіду призначена йти на передню сторожу до сусіднього місточка Броду, де трохи не від місяця все одна компанія держала передню сторожу. На що це було, я не міг ані сам догадатися, ані у других розпитатись, але звели, так іди і не питайся! Цей Брод був віддалений на південь від Фочі, де я був тоді, на яких два кільометри.

Після менажі зібралась ціла компанія в числі двіста людий і ми пішли гірськими стежками по двох правим берегом бистрої Дріни до Броду. З усієї компанії зробилась довжезна гадюка, що хиталась повзаючи, бо на такій дорозі про мірове маширування не могло бути й мови, а наш тарабанщик ніс бубон хіба для того, що так наказує реґулямін.

Після години такого маршу ми стали на місці, змінили попередню сторожу і стали таборитися в полотняних шатрах що там стояли. Два більші шатра жовніри, одно менше призначене було для офіцерів.

На рівнині стояло перед місяцем містечко Брод — тепер руїна. Ні однісінької хати! Де хата стояла, там згарище і розвалини. Хіба де-не-де стерчить зачаділий комин, неначе чорний зуб у роті трупа.

А тут показує на гарну днину. На синьому небі одна зірка за другою погасає, ні шматка хмарочки. Небо від сходу щораз яснійше, жайворонки прокинулись і піснею стрічають сходяче сонце. Усюди пахне весною, всюди земля зеленіє, всюди — крім тих місць, де стояли хати, довголітня людська праця, а тепер жертва гармат.

Я задумався, маширую дорогою серед мертвого місточка, пустивши думки гуляти.

Коли це чую за собою тихенький спів на стару, добре мені звісну ноту "Христос воскресе із мертвих, смертію смерть поправ і сущим во гробіх живот дарував". Я прокинувся. Мені в першій хвилі здавалося, що я у своїй церкві. Оглядаюсь — а тут замісць мірян машерують за мною мої товариші долі. Вони зараз перестали співати, бо було пильно наказано машерувати тихо, без шуму. Та ба! Сьогодні такий день, що вибачай пане коменданте! Зрештою тут рівнина, неприятеля не видно.

Співайте, хлопці, далі, тільки не голосно!

Мої хлопці завели знов тихенько:— "Христос воскресе". Я відвернувся від них, та таки не вдержав сліз . . . сліз радости. Ось і тут довелось почути воскресну пісню! Цього я ще вчора не сподівався та гадав що я самітний. Забув, що коло мене свої люди, земляки, Українці-Бойки зпід Самбора. В мені серце віджило.

Переплили ми в двох гуртах човном бистру Дріну, перейшли стежкою попід темним Кмуром, тай уже ми на місці коло містка, що нам його казали пильнувати.

Я змінив попередню сторожу, поставив ведети та ждав тільки, коли попередня сторожа відійде, щоб розпорядитися по свому. Тепер я був тут єдиний

Під горою Ґрадіною стояла самітна босанська куча (хата), причеплена до скелі, мов ластівяче гніздо.

— Гей, хлопці! Покличте мені з он тієї кучі Боснака! Не страште його, кажіть, що я маю з ним щось поговорити.

За чверть години бачу, ведуть мої

чорноволосого Босняка-Турка. Турок боячись якоїсь напасти іде як не свій, а далі чую, що він перед жовнірами вибачається, що він з повстанцями не має нічого спільного, що "усташі" погані люде, цур їм та пек!

Я вийшов проти нього. Боснак кланяється низенько.

— Добар дан, компіо (Добрий день, сусідо)! — кажу та не даючи йому розпочати деклямації на тему прихильности до нас, прошу його, щоб мені продав десять яєць, бо у нас нині такий "рамазан" (свято), що без яєць годі.

Турок аж зрадів, що тут річ тільки про яйця, обернувся, побіг мерщій до своєї кучі і за хвилю приніс в мішочку яйця та ще з тяжкою бідою приняв гроші.

Скільки є жидів у нашім цуґу? — спитав я.

Є чотири — каже капраль.

Ну, добре. Тепер панове жиди на ведети, а християне до мене сюди!

Все зроблено як слід, а покищо наш кухар витяг яйця з окропу і обібравши із шкаралущі, поскладав на бляшаній покришці від менажки.

— Є тут між вами, хлопці, який дяк? — питаю.

— Гир! — відзивається оден випроставшись переді мною.

— Молитвослов є?

— Є, пане лейтнант!

— Тропарі воскресні знаєш співати?

— Чому ні! — каже мій дяк. І вже забув про свою вояцьку поставу, бо почав рукою сягати до голови, мовби хотів шапку здіймати.

— Ну, зачинай, та не голосно. Мій дяк виняв з торністри старий молитовник, розкрив, де треба, відкашлянув, здійняв шапку і став стиха співати: "Воскресеніє Твоє Христе Спасе". Ми всі, познімавши шапки, потягаємо за ним стиха. Прийшло з черги: "Плотію уснув". Тут наш дяк не здержав та затягнув голоснійше, мельодія залунала герцеґовинськими горами. Притім хлопцеви затремтіли уста, сльози ринули горохом, і він не можучи здержатись, розплакався як дитина за мамою. Ніхто з нього не посміявся, бо і нам всім стояли в очах сльози. Кожний з нас був у тій хвилі деінде своїми гадками, про Боснію ми всі забули.

Проспівали ми вкінці тричі "Христос Воскрес", а тоді я привитав хлопців тричі словами "Христос Воскрес!" — "Воістину Воскрес!" — відгукнули.

Підчас того всі мої люде держали в руках зброю. Я так наказав на випадок якого несподіваного нападу. Потім узяв я бляшанку з яйцями, перехрестив тричі і покраяв на кусочки. З великого зворушення мені руки тремтіли. Промовив я кілька слів до моїх вояків, згадав про рідню, про дім на рідній далекій стороні та побажав всім щасливо вернутись до дому, та своїх у гаразді застати.

— Дай Господи! — відповіли гуртом і кожний поділився зі мною шматочком яйця. Хлопці почались між собою цілуватися. Настрій усіх був християнський наскрізь. Кожному начеб камінь із серця зсунувся. Забулося всяке горе і кожний здався на волю Божу, сподіваючися, що молитва його буде принята. Мені прийшло на гадку питання:— Чи не так само святкували перші християне Великдень у катакомбах.

Сонце вже показало своє ясне лице зза "Чорного верху", коли ми взялись до сніданку. А що ми їли? Ну, вгадайте! Невже ковбасу, сир, масло і прочія сніди — звичайну Великодну їду? Та ба! не було в нас нічого того, так треба було поживитись "кминовою зупою" із звичайним насушним комісняком

Коли вже хлопці і наїлись і набалакались доволі, кажу:

— Матлак, давай сопілку! Маєш?

— Є, пане лейтнант! — відповідає Іван Матлак, перший соліст на сопілці в цілій компанії, але може ще не випадає грати, може ще не по утрені.

— Щож порадиш? — кажу — у нас вже по утрені; другої не буде цього року, а сумувати годі.

Матлак виняв з кишені сопілку, лизнув язиком по дірках здовж сопілки, подув з другого кінця, попробував оден-два тони і затягнув тужливої гірської пісні — зробив малу павзу і втяв дрібненької. Мої хлопці розохотились, оден Бойцунь таки не видерджав, щоби не вівкнути собі з усієї сили, аж жиди на ведетах оглянулись, та давай гуляти. І гуляли, по герцеґовинській мураві, о мало не забули жидів злюзувати до сніданння.

Коли в полудень нас змінила друга варта, ми вертались до табору у веселім настрої духа, наче з празника.

Як Робити в Дома Мясні Консерви?

Наші люди в Канаді і Америці відживляються назагал добре; може навіть лучше, як такого самого стану Англієць чи Француз, бо до способу виживи західно-европейського, якого уживають на сім континенті, українці додають дещо зі свого питомо українського, що робить поживу більш ріжнородною і смачнійшою.

Є однак в році сезони, в котрих фермерські родини споживають за мало мяса. В літі мясо довго свіжим не постоїть, тому фармері намагають набілом. В холоднійшій знова порі приходять важні роботи (головно молочення, збір з огородів, тощо) і господиня не має змоги стояти коло кухні та виварювати. І знов мусить тяжко працююча родина намагати набілом, або як на подвірю є кури, то в ряди-годи курятиною. А мясна пожива для працюючого чоловіка тут в Канаді є конче потрібна. В старому краю чоловік обходився без мяса кругом рік і мав силу до праці. Тут того не втне. Краєвий хліб і прочі споживчі средства є обильнійші у потрібні для здоровля вітаміни. На сім континенті головне жерело вітамінів, потрібних чоловікови до здоровля і сили, находиться в мясі.

Проте є дуже важним, щоби українські фармерки, (або ті, що жиють дальше від міста і не все можуть дістати свіже мясо) — навчилися робити в дома консерви, або як загально говорять: кенувати мясо. Способи тої роботи легкі і певні. З консервованим (кенованим) мясом є така сама вигода як з презервованими овочами. Роблення мясних консерв повинно увійти проте в такий самий загальний звичай, як то є з ріжного рода овочами і яриною. Консервами можна в кожну пору року уріжноманітнити на столі потрави та уменшити для господині праці тоді, коли вона не має часу на виварювання обідів чи сніданків.

Процес консервовання мяса крок за кроком.

1. Уживайте до консервовання (кеновання) лиш мясо зі здорових штук худоби чи дробу.
2. Беріть до консервовання мясо не за свіже, ще тепле, зараз по забиттю, але вихолоджене, котре по забиттю висіло в холоднім місци (лиш не на морозі) бодай через 48 годин.
3. Обходіться з мясом дуже чистенько: обтирайте його чистим платком а ніколи не мийте водою (крім птиці по випатрошенню).
4. Консервувати мясо можна або сирим або на половину обвареним (це не робить ріжниці щодо часу в процесі кеновання). Коли консервується більше мяса нараз, то для ріжнородности можна консервувати трохи сирого а трохи обвареного мяса.
5. Уживайте до консервовання лиш стерелізованих горячих слоїків. Слоїки стерелізується в той сам спосіб, як і при презервованню овочів, себто наповняючи їх теплою водою і огріваючи до горяча. В тій горячій воді держиться слоїки цілий час, доки не треба їх наповняти мясом.
6. Ґумові перстені (рінґс) належить попарити, держати в теплій воді і закладати мокрими.
7. Слоїків не напихати за тісно. Добре є вкладати з мясом також дрібнійші кости.
8. До консервів з сирого мяса не вливати жадного плину (води, росолу, тощо). Росіл, в котрім обварувалося мясо, додається лише до слоїків з мясом обвареним.
9. Додати одну чайну ложочку соли на кожну кварту мяса.
10. Добре уважати, щоб на берегах слоїка не було жадного товщу, коли прикладається мокру ґуму зі закруткою.

11. Слоїки можна позакручувати тісно (герметично) перед процесом консервовання, до котрих наложено мяса обвареного. Можна також перед процесом позакручувати тісно і слоїки з мясом сирим, але тоді в таких слоїках треба лишити пів інча порожного місця у верху.
12. Вложіть слоїки зараз по наповненню в котел чи баняк — в горячу воду, коли в слоїках є обварене мясо, — а в зимну, коли в слоїках мясо сире. Се є одно з найважнійших застережень.
13. В кітлі має стояти вода два інчі вище слоїків.
14. Числіть точно час процесу — звичайно 3 години — але не від хвилі, коли ви поставили котел на кухню, лиш 3 години від хвилі, коли вода зачне кипіти.
15. Тримайте воду через ті три години у безнастаннім кипінню.
16. Лучше переварити як не доварити.
17. Заки відкриєте покришку баняка, чи кітла (по трох годинах варення) відсуньте баняк на бік кухні, щоб перестало кипіти.
18. Виймаючи слоїки з кітла попробувати добре, чи сильно позакручувані і вивернути кожний на 20 мінут, щоб бачити, чи не тече.
19. Не пробуйте закручувати сильнійше, коли слоїки вже остигли, бо можете побити слоїки.
20. Слоїки з консервами поукладати в холоднім, сухім, і як можливо то в темнім місци.
21. Перед поданням на стіл належить консерви переварити через 10 мінут.

Консервовання мяса сирого.

Вистуджене через 48 годин по забиттю мясо, обтерти чистим платком і покраяти на такі куски, які звичайно подається на стіл, лишаючи (після вподоби) при нім малі кістки. Накласти мяса у слоїки так, щоб при верху остало пів інча порожного місця і всипати до кожного квартового слоїка чайну ложочку соли (до дво-квартового дві ложечки і т. д.) Закрутити слоїк доброю, новою, мокрою ґумою (рінґом). Поукладати слоїки в котел зі зимною водою, уважаючи, щоб тої води було 2 інчі висше слоїків і варити, числячи три години від хвилі, коли вода зачне кипіти. По звареню, (або як загально кажуть: по процесі) вибрати з кітла, ще тіснійше позакручувати і перевернути на яких 20 мінут, щоб переконатися, чи не течуть. Поуставляти в сухім, холоднім і (єсли можливо) темнім місци на переховок.

Консервовання печені.

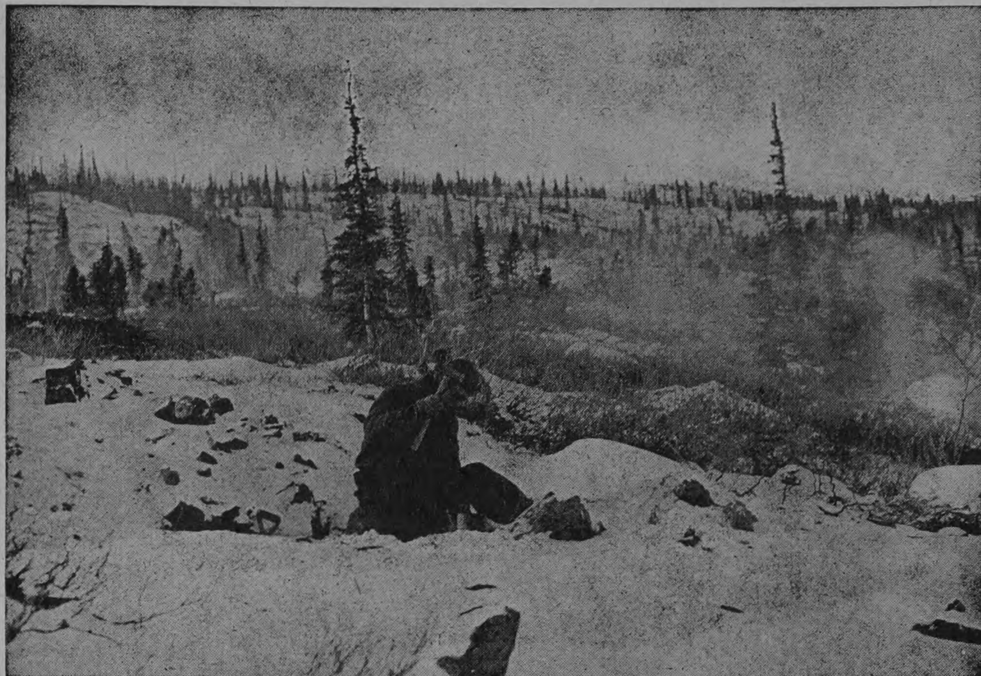
Печіть печеню в той самий спосіб, як печете звичайно до стола. Не мусить вона бути аж мягка, лиш щоб не було в середині червоного, себто сирого мяса. Покрайте на платки і виповніть ними (лиш не за тісно!) горячі слоїки. Додайте до слоїків нерозпущеного сосу з пательні, в котрій пекло ся мясо. Позакручуйте добре і варіть через 3 години (рахуючи три години від часу, коли вода почала кипіти). З краянням і укладанням печені в слоїки належить спішитися, щоб мясо і сос були горячі. По трох годинах виняти і поступати як поперед сказано.

Волова душенина (Beef Stew).

Покраяти мясо в малі куски і прирумянити його трохи на пательні. Прирумянене вкинути до рондля, посолити до смаку, наляти водою, і поставити на легкий вогонь, щоб пріло (не кипіло) через 10 мінут. Як любите, додайте до того покраяної моркви, салєрів, цибулі, бараболь, помідорів і варіть то всьо так довго, доки ярина добре не загріється. Відтак поналивати в приготовані горячі слоїки і повкладати в котел з горячою водою та варити через 3 години. Відтак повиймати слоїки, лучше позакручувати і перевернути на 20 мінут, чи не течуть. Сховати в холодне, сухе, темне місце. Перед поданням на стіл варити ту душенину через 10 мінут.

Консервовання зупи.

Покраяти мясо і лій від костий, порубати кости і вложити в баняк. До того додати трохи худого мяса. Наляти зимною водою і поставити на кухню, щоби пріло (не кипіло) через 6 годин. Додати закришки, як цибулі, салєрів, моркви і т. н. По шістьох годинах процідити через друшляк, вистудити і зібрати лій. Відтак знов відігріти і коли зачне кипіти, поналивати в горячі сте-

Праця в зимі на срібних полях Ґрейт Бер Лейк.

Цвинтар на півострові Юкон, де похоронені ті, що в р. 1898 шукали за золотом. Не бракує там осіб українського походження, що замісць золота, найшли для себе гріб.

релізовані слоїки. Додати чайну ложечку соли на кожну кварту зупи, закрутити тісно, вложити в горячу воду в котел і варити через три години. Коли хто любить може вкинути до слоїків по жмінці рижу або пенцаку (опиханого ячменю). По звареню поступати як сказано передше.

Консервовання звичайного мяса.

Покраяти мясо на куски. Вложити в баняк і заляти горячою водою. Поставити на кухню, щоб пріло через пів години. Вложити мясо у приготовані горячі слоїки, додати чайну ложечку соли до кожного квартового слоїка і заляти горячим плином, у якім варилося мясо. Закрутити слоїки і варити через три години. Дальше поступати так, як сказано передше.

Консервовання курятини.

В згадці про куряче мясо насуваєтьcя насамперед питання: який тип птиці найлучший до консервовання?

Лучше, розуміється, консервувати добре втучену птицю чим худу, позаяк у худої відсоток костей є так великий, що навіть не оплатиться коло того заходитися. Однак найлучше консервувати надвишку весняних курей, після того, коли вибереться одні на тримання, а другі на продаж. Ситі курки, хоч би й дво-річні, є дуже смачні, коли їх закенувати.

Приготовання: —

1. Кури порізати на добу перед консервованням;
2. Добре випустити кров, оскубати і осмалити.
3. Вичистити і старанно вимити. Вложити на годину в середню ропу (на кварту води пів фунта соли).
4. Розібрати птицю так як до варення, лишаючи грудницю в однім кавалку.

Так приготовані кури готові до консервовання, яке можна робити в потрійний спосіб.

I. спосіб:— Варити курятину через 15 мінут в малій скількости води. Коли вариться більше курей того самого дня, добре є варити два і три рази в тій самій юшці. По 15 мінутах мясо витягнути, а хребет лишити в росолі, щоб прів трохи довше. Ноги можна також опарити і облупити та вкинути до мяса, бо вони мають багато желятини, потрібної до споєння кусків консерви.

По 15 мінутах варення відложити на бік стегна, крила і грудницю. Це значно зменшить скількість мяса, від котрого ще можна повідтинати грубші кости. В той спосіб мясо дуже легко укладати в слоїки, а й кісточок буде досить, щоб держати курятину в гарній формі. Мясо укладається тому з кісточками, бо вони лекше перепускають горяч до всіх частей консерви підчас процесу консервовання і дають потрібну для мяса желятину.

Відняти від кости обі половинки грудниці в цілости. Перецідити росіл, в котрім варилася курятина, через орґантину (чіз-клат), щоб очистити від осаду. Остудити і зібрати зверха товщ так, щоб до заливання мяса у слоїках дістати як найчистійший плин.

Квартовий слоїк змістить 3 і пів фунта курятини, або дві середні курки на 5-пайнтовий слоїк.

Накладаючи слоїки мясом насамперед поставити сторцом обі половинки грудниці і то попри само скло, а середину заложити стегном, крилом і пахою. Друге стегно, паха і крило можуть творити верхню верству слоїка. Слоїки накладати так, щоб між кусками мяса було трохи порожного місця для росолу. Додати ложочку соли на кварту мяса і заляти кипячим росолом, лишаючи пів інча порожного місця у верху слоїка. Стерилізованим ножем випустити зі слоїка весь воздух, приклacти ґуму і закрутку і частинно закрутити (не тісно). Поукладати слоїки в кипячу воду і варити через три години, а хто уживає спеціяльного кітла о паровім тисненню, тоді варити в тім кітлі через 90 мінут о 10 степенях тиснення.

Потім виняти слоїки, позакручувати герметично і поставити в переховок.

II. спосіб:— Вложити курятину, обварену через 15 мінут, на пательню і зарумянити її на смальци; коли кольор її вже брунатний, наложити слоїки і поступати точно так само, як в першім способі.

Цим способом законсервована курятина виглядає дуже гарно і має далеко лучший смак, як з першого способу.

III. спосіб:— Розібрати курку на куски і вложити сирою в слоїки. Не давати ні води ні якогонебудь росолу, лиш да-

ти до квартового слоїка дві рівних чайних ложечки соли. Закрутити і поступати точно так, як в способі першім. Накладаючи у слоїки сиру курятину, належить виповнити слоїки тісно, а не так вільно як при обвареній курятині, бо в цім способі сок з мяса сам робить собі желятину, котра споює части мяса в одну цілість, а само мясо збігається.

***

Можна легко завважити, що у всіх тих способах не консервується шийки, грудної кости (при котрій лишилося дещо мяса по відібранню грудниці), крижової кости і ребер. Тому ті части можна потяти і, або законсервувати осібно, або зварити з них знаменитий росіл.

Так само як другі мясні консерви належить і консервовану курятину перетримувати в чистім, холоднім, провівнім і по можности в темнім місци. Добре є поналіплювати на слоїках дату консервовання, щоб уживати до стола по порядку.

***

При консервованню мяса і курятини належить заховати ті самі приписи, що й при презервованню овочів чи ярини. В першій мірі треба переконатися, чи не течуть слоїки. В тій цілі належить вляти до слоїка горячої води (до половини слоїка), покласти нову ґуму і частинно закрутити закруткою. Перевернути і як остигне, добре провірити, чи в слоїку є бульки з воздухом і чи не тече. Коли всьо в порядку, слоїк можна з певністю ужити до консерв.

При консервованню мяса завсігди належить уживати нових ґум. Рівно важним є стерилізувати слоїки перед накладанням у них мяса. Це значить держати їх в кипятку доти, доки не приходиться уживати.

Одним із найважнійших застережень дотично консервованого мяса є то, що перед поданням його на стіл або навіть перед покушанням треба конечно його обварити чи смажити через десять мінут.

***

Консервоване мясо чи курятину можна мати свіжими кругом рік і цей спосіб ведення кухонного господарства може у великій мірі зредукувати видатки на виживлення родини. Головно в часі нинішної економічної скрути такі домашні запаси являються дуже економічними, не згадуючи вже про те, що постачають господиням вигоду, а цілій родині ріжнородних і смачних потрав.

За бюлетеном Манитобського Департаменту Рільництва—Я. Н. Крет.

О. П. БОЖИК.

Розлука з хатою.

Бувай здорова, рідна хатино,
Бувай здоровий, рідний кут,
Бо я до тебе більше не верну,
Іду далеко в чужу путь.

Чи ти забудеш мене, хатино,
Де юні літа я прожив,
Де сни солодкі я у колисці
При рідній ненці милі снив?

Де чарувала мамина пісня,
Остаєсь колиска моя;
Бувай здорова, рідна хатино,
Я син твій — дитина твоя.

Тебе, хатино, я не забуду
В далекім краю, чужині,
Хоч нас розділять чужі простори,
Ти рідна будеш все мені.

Чи буду в злиднях, чи у достатках,
Все буду тебе кохати!
Кожної днини буду до тебе
На крилах вітру злітати.

В твоє віконце загляне думка,
Як сонце буде сходити,
Темної нічки у чужім краю,
Я тебе буду все снити.

Бувай здорова, рідна хатино,
Щастя, мій Боже, мені дай,
Бо я з чужини більше не верну,
Іду далеко в чужий край

Плекання Малин в Західній Канаді

За бюлетеном Манитовського Департаменту Рільництва.

Сади є всюди, де лиш до їх культури надається підсоння. Однак ні один нарід не любить садів так дуже, як нарід український. Красу їх оспівав він у своїх народних піснях, в поезії, в літературі. Бо й розкішні вони там у нас, на Україні!

Здається, що найважнішою причиною, чому Українцеви так тажко заакліматизуватися на чужині, а вже головно в Канаді, — це брак садів. Має й хліба подостатком, та й ще гарного, білого, має мешкання куди краще, як бідну ліпянку, убраний краще, гроші в него є— та помимо того всього десятками літ тужить за бідним, обдертим, всіми вызисканим рідним краєм, тужить за українськими садами, де він помимо біди, поїв душу і ароматами вишневого цвіту і тьохканням українського співака-соловія і чудовими краєвидами, мальованими самим найвищим Малярем-Творцем.

Уряд Канади, доцінюючи красу і многобічні користи садків, старається від давна на своїх дослідних стаціях виплекати овочеві дерева, приноровлені до клімату Західної Канади. В Морден, Манитоба і на других експериментальних фармах є прекрасні сади, котрі вже нині приносять пересічний збір овочів.

Та заки з тих стацій пошириться культура садів між загалом фармерського населення в степових провінціях, господарі, можуть тимчасом плекати іншого рода овочеві кущі, котрі удаються всюди в Західній Канаді, приносять при незначній праці обильний збір і є окрасою господарства. До таких овочевих кущів належать передовсім малини.

Червоні малини.

З малин, плеканих в Західній Канаді, є найважнішими червоні малини. Чорні і пурпурові удаються також добре, але покищо їх садять дуже мало. Найбільше садять червоних малин, а це тому, що червоні малини є:

1) своєрідні в Західній Канаді.

2) ростуть дальше на північ від других малин.

3) лекше їх плекати і множити.

4) можуть видавати велику скількість овочів щороку, коли плекається їх відповідно.

5) видають овочі доброї якости на ріжнородних землях.

Коріння малин є тревалі (perennial), значить, ростуть з року на рік; але бадилля тревають лише два роки. В першім сезоні бадилля виростає в свою повну міру, а в другім сезоні з боків поза-

Стоїть між двома розкішними рядами Летам малин. На заді малинника можна зауважити охоронний пас з дерев.

зимового бадилля виростають гільки, на яких ростуть овочі. По виданню овочів ці бадилля завмирають і треба їх витяти.

РОДИ МАЛИН.

Найтвердші і найбільш відповідні до кліматичних умовин Зах. Канади є місцеві роди малин. Але їх овоч дрібний тай урожай пересічно бідний. Належить проте плекати більш делікатні роди, котрі, хоч не мають тої твердости що роди місцеві, зато дають прекрасний великий овоч і гарний урожай. Деякі з тих родів є:

"Чіф" — міцна рослина, що доспіває яких 10 днів скорше від "Летем" і видає великі овочі доброї якости.

"Летем" — міцна рослина, дуже плодюча і витревала і також дає великі овочі доброї якости.

"Герберт" — добрий рід для домашнього саду, але не так сильна як "Летам". Має зато велику відпорність на слабости і родить великі овочі доброї якости.

"Нюмен ч. 23" — має била майже без колючок; менше міцні від "Герберт", але ростуть добре. Овоч гарної величини і доброї якости.

"Старлайт" — один з найранших родів; дуже витревалі рослини о пересічній відпорности проти хоріб. Видають середньої величини овоч і середньої якости.

"Мунбім" — витревалий рід, росте буйно, овоч середньої величини і середньої якости. Овоч, як достигне, тримається міцно.

"Санбім" — дуже витревалий рід і дуже буйний. Має било дуже колюче а овоч менший як середньої величини.

ЗЕМЛЯ ПІД ЧЕРВОНІ МАЛИНИ.

Під червоні малини надається найкраще чорна, поживна земля богата в органічні матерії. Добрий збір овочів можна тоже дістати на пісковатій землі, якщо вона є підгноєна і перед садженням добре глибоко оброблена. Рослини на глинястій землі також видадуть великий збір овочів, як є добрий спосіб підливання і як ця земля є легко похила так, щоб вода стікала.

Тому, що малини достигають пізно в літі, то земля, яка задержує в собі вогкість, є під малини найбільше пожадана. Тому, що піскова земля висихає перед часом, заки всі овочі достигнуть, є добре таку землю покрити з початком липня старим гноєм на кілька цалів грубо, а 12 цалів кругом корча і межи рядами. Цим способом пісковату землю затримається холодною, вогкою та зробиться її більш плодючою. Коли бадилля присипається на зиму землею, то земля буде більш плодюча, коли на весні наповнити старим гноєм борозди, з котрих забрано землю, щоби покрити бадилля малин на зиму.

Пильна увага і праця можуть перемогти брак плодючости землі і її не конче відповідного положення.

ПРИЧИНИ НЕВДАЧ.

Причини невдач і розчарування в плеканню малин між іншими є ці:

(а) Садження в осени, яке часто практикується, а яке дає малі успіхи. Краще є насаджувати малини на весні, заки пупінки на бадиллю ще не отворені. Але якщо в осени є подостатком вогкости, садження в такій пізній порі може бути успішним, особливо тоді, коли рослини переноситься з одного місця до другого, або з дальшого саду.

(б) Деколи не є добра якість рослини, яку садиться. Тому треба садити лише однорічні рослини тому, що вони вкорінюються і ростуть скорше, як другі. Коли рослини є з дальшого города, треба уважати, щоб вони при переношенню не висохли, заки їх посадиться. Робиться це в той спосіб, що розпаковується рослини і кладеться їх коріння у воду на якийсь час, а потім покривається його мокрим, грубим рядном.

(в) Огородники деколи забувають втинати бадилля до 6 цалів від землі потім, як рослини приймуться. Це втинання бадилля вправді спричинить втрату овочів того року, коли малини садиться, але зате на другий і на слідуючі роки буде багато кращий збір тому, що бадилля буде сильнійше. Рослини можуть часом зісохнути, коли їх не притяти по приймленню, особливо тоді, коли літо є за сухе.

(г) Много невдач спричиняє також та обставина, що в ряді є забагато бадиля. Недосвідчений огородник думає, що чим більше бадилля, тим більше буде малин. Тимчасом воно так не є. Як каже один авторітет: "найгіршими будя-

ками в малинових садах є таки самі малинові бадиля. Це ми бачимо тоді, коли малини є посаджені системою живоплота.

Належить затримати лише міцні, доспілі і грубші бадилля, а всі короткі, слабші, недоспілі, з багато гильками витяти. Найкраща пора витинати їх є сейчас по зборі овочів тоді, коли зрізується старе бадилля. Коли в той час виріжеться це непотрібне бадилля, то на другий рік те бадилля, що остало, стане сильнійшим і видасть кращі овочі.

(ґ) Дуже часто малини садиться близько других корчів або дерев. Щоби збір садиться слабші роди малин, найкращий спосіб забезпечити їх на зиму є зігнути бадиля і присипати землею. Робиться це в той спосіб, що копається борозду по кожнім боці ряду і тоді оден чоловік тримє бадилля до долу, рівно з бороздою а другий присипає бадилля землею.

(е) Останніми роками слабости такі як Mosaik, Leaf Curl і Red Spider Mite загрожували малинам. Остання рідко коли загрожує рослинам, хиба що нема подостатком вохкости під рослинами. В сухих порах року однак ця пошесть множиться. Починає сохнути насамперед листя, коли посуха треває довше, воно

Малинник в Морден, Ман.. Ці кущі мають оден рік.

був добрий, треба садити малини від 12 до 30 фітів від інших корчів або дерев бо в противному разі дерева чи корчі заберуть малинам всю вохкість. Колиж посадиться їх у повищій віддалі від корчів або низьких дерев, тоді малини будуть забезпечені перед вітром і затримють свою вохкість, яка їм так дуже потрібна. Цим способом забезпечиться також бадилля в часі зими.

(д) Ще іншою причиною малого або цілковитого неврожаю малин є ушкодження бадилля в часі зими. В зимнійших сторонах, а особливо в місцях, де

цілком висихає.

На це рекомендується слідуюче средство:

Flowers of Sulphur 1 oz:
Звичайне мило 2 ozs:
Вода (тепла) 1 ґальон.

або такий:

Sulphide of Potassium, ¼ oz.:
Води 1 ґальон.

Найбільшими ворогами малинових кущів є "Мозаїк" і "Ліф Кирл". Рослини діткнені "Мозаїк-ом" перестають рости і їх листя дістає блідо-зелені або темнозелені плями.

Там знова, де осівся "Ліф Кирл", бадилля зменшується, листя стає меншим, а його краї скручуються до долу і в середину.

Усі діткнені заразою рослини треба сейчас витяти, бо в противному разі комахи рознесуть слабість на другі кущі.

ЗАКЛАДАННЯ МАЛИНОВИХ ПЛЯНТАЦІЙ.

При насаджуванню малин уживається переважно двох систем: системи кущевої або системи живоплоту. В обох цих системах можна садити поміж рядами малин якусь іншу ярину в двох перших роках по посадженню малин.

Кущевий систем. Посадити рослини три стопі одну від другої, в рядах 6 до 8 стіп оден від другого. Цей спосіб є кращий від садження корчів 4-5 стіп від себе віддалених тому, що є менше землі до сапання між корчами і поміж рядами і скорше можна очистити землю від бурянів.

Малини саджені віддільними кущами потребують яких три роки, щоби видали добрі сильні била і добрий збір овочів. Важним є затямити, що кущі треба добре відзначити оден від другого і не більше як десять однорічних билин має бути в однім кущі тоді, коли рослини розвиваються і є в повнім розцвіті.

Коли бадилля малин не є висше як 36 інчів, тоді їм непотрібно тичок. Але як вони є висші, то коло кожного куща належить вбити тичку і привязати до тички всі бадилля, на яких ростуть овочі. Найкращий спосіб є звязати бадиля одного куща разом у верхів, або повязати у двох частях, і так доперва привязати до тички. Вершки дуже довгих бадиль треба втяти так, щоби всі були на яких пять стіп висоти.

Система живоплоту. Це є, здається, найлекший спосіб плекання червоних малин тому, що рослини легко і скоро творять безперервний ряд. Треба тямити однак, що в корчі не має бути більше бадилля як чотири билини на одну стопу в ряді; а ряд не має бути ширший як 12 цалів. При садженню віддаль між поодинокими рослинами в ряді має бути між 12 до 18 цалів. Ряди мають бути 8 стіп оден від другого і так як у попередній системі лише сильні і грубі бадилля треба лишати, щоби видавали овоч.

В тій системі також треба ужити тичок, коли бадилля висше як 36 цалів. Звязувати їх коло вершка, в ґрупах від 9 до 12 билин. Або покласти два патики при кінцях рядів, яких 12 цалів оден від другого, а низші від 16 до 20 стіп оден від другого, через цілий ряд. На цих тичках розтягнути два довгі, тонкі дроти, або сильний шнурок, яких 36 цлів від землі і до того дроту попривязувати малинник.

Користи зі системи кущів. — Коли садиться малини системою кущів тоді:—

1. Лекше і скорше викорінити слабости; коли оден кущ є заражений, можна його розкопати і забрати з нього заражені била, заки ще другі заразяться. Тому в часі сезону належить переглянути весь малинник кілька разів.

2. Можна лекше і без втрати зібрати овочі тому, що гильки, на яких ростуть малини вигинаються на зовні. Вживаючи кущевого способу можна дістати більші малини, підчас коли при системі живоплоту можна їх зібрати більше.

3. Витинання старих, непотрібних бадил є значно улекшене.

4. Бадилля, які родять овочі можна лекше привязувати до тичок.

ОБРІЗУВАННЯ БАДИЛЛЯ

Нищити тонкі і непотрібні бадилля є важнійше як їх обрізувати. Але коли вже треба обрізувати, тоді уже будуть наслідки і то уємні.

1. Зменшиться збір овочів, хоч величина малин не буде побільшена.

2. Гільки, на яких ростуть овочі будуть закриті новими билами.

3. Овоч достигає пізнійше на низших гільках.

4. Багато низших пупінок є сліпих. Частина била від три до пять стіп висока є найбільше родюча.

РОЗМНОЖЕННЯ ЧЕРВОНОЇ МАЛИНИ.

Хоч малини ростуть і з насіння, однак цего способу не практикується при розмноженню ріжнородних малин. Найкращий спосіб їх розмножування є через пересадження малих рослин, що виростають з коріння. Ці малі рослини виростають блище або дальше від матірних кущів. Добрий плян для огородника є посадити ці малі рослини в осібнім

місци для молодих малинових рослин. Цю окрему часть садку треба добре доглядати, щоби в час запримітити заражені або слабі рослини.

Червоні малини можна розмножувати одним зі слідуючих трох способів:—

1. Лишаючи молоді рослини, щоби росли в спокою до кінця сезону; потім їх пересадити.

2. Зібрати молоді зелені зернівки або нові парости в місяці червні. Щоби вони приймилися, потрібно вохкости; на їх пересаджування найліпший сірий день. Зірвати їх треба з частиною їх матірного коріння.

3. Число зернівок можна помножити в той спосіб, що вчасно на весні перетинається рискалем коріння близько головних рослин. Кожна секція так потята випустить нові рослини. Цей спосіб є найкращий для скорого помноження нових рядів малин.

УШКОДЖЕННЯ В ЗИМІ.

Коли не можна з яких небудь причин прикрити на зиму бадилля малин землею, рослина може бути ушкоджена через слідуючі причини: —

1. Деякі роди, такі, як Вайкінґ і Нюбурґ не можуть видержати тутейшої зими.

2. Коли в зимі є багато теплих днів, рослини можуть бути ушкоджені тим, що при зміні температури на них формується лід.

3. Де ріст малин продовжується до пізної осени з причин пізних дощів. Тому радиться знищити слабі, старі і непотрібні бадилля сейчас по зібранню овочів, щоби здорове бадилля могло добре достигнути і видати добрі плоди на слідуючий рік.

4. Раптовий або сильний мороз є більше небезпечний від постепенного морозу. Іншими словами, як зима починається повільно, велике зимно в січни і лютім не ушкодить так рослин, як раптова зміна на дуже зимно.

6. Пізна доспілість бадиль і послідовне ушкодження рослин в зимі може бути спричинене тим, як за дуже обрізується бадилля підчас літа. Цего непорадно робити з червоними малинами.

Колиж ушкодження рослин в зимі продовжується помимо ріжних зарадчих способів, то тоді найліпше таки згинати бадилля і присипати землею.

Гарний ряд Білих Сосонок, як охоронний пас в овочевій плянтації.

ЗБІР ОВОЧІВ.

Скількість овочів залежить від клімату. Овочі починають формуватися в часі літних спек і коли в тім часі падає за мало дущу, збір буде невдоволяючий. Тому огородники більших малинових садів повинні застановитися над тим, як держати землю вохкою штучним способом. Часть садку, яка похилена до півночі, не висихає так скоро як та, що похилена до полудня. Також прикриття землі старим гноєм на 4 до 12 цалів широко кругом кущів, про що було згадано повисше, затримає вохкість землі а навіть поправить її плодючість.

В дуже горячий і сухий час ягоди підчас збирання можуть розпадатися. Це в більшій мірі трапляється в молодих плянтаціях.

Середний збір малин є 900 до 2,000

кварт з одного акра червоних малин. Чорних малин можна зібрати з акра навіть більше. Одна кварта з одного куща в кущевій системі, належить до доброго збору.

ЧОРНІ МАЛИНИ.

З чорних малин найкращий рід є т. зв. "Мегуд", хоч і "Комберленд" також родить добре в деяких садках в Манитобі. Найкращі плянтації чорних малин є ті, які є забезпечені від полудня та ростуть на пісковій, чорній, богатій землі. На такій землі вкорінюється скорше і краще, чим на глинястій, чорній

По лівій руці малинник прикритий землею на зиму. По правій ще ні. Легко завважити, що малинник рівний з чоловіком.

землі. Щоби бути певним, що малини добре вкоріняться, порадним є присипати землею около 3 цалі грубшого кінця бадилля при кінці сезону. Молоді рослини треба витяти і пересадити на весну.

Коли бажається мати багато овочів, бадилля не повинно бути за високе. бо вершки будуть за тяжкі. Тому треба в літі бадилля притинати, як що воно переходить 24 цалів. Це спричинить розгалуження і скріпить бадилля. Більша скількість бадиль в кущі не є така шкідлива у чорних малин як у червоних, і всі пупінки на бадиллю чорних малин є будучі овочеві пупінки.

У чорних малин кущева система є найбільш відповідною. Садити їх так, щоби межи рослинами було 4 до 6 стіп а між рядами 6 до 8 стіп тому, що чорні малини мають більше бадилля і розгалужуються ширше. Нищення слабих і непотрібних бадиль є важним, коли бажаєте мати великі ягоди. Подібно як з червоними малинами, старі бадилля треба витяти після того, як збиреться ягоди.

ПУРПУРОВІ І ЖОВТІ МАЛИНИ.

Пурпурові малини поки що не надаються до садження на преріях. Жовті малини, по більшій части, також не мають тої вартости що червоні. Тому садять їх лише в обмеженій скількости, доки не покажеться, що варто їх садити більше.

***

Українські фармері, що полишали в краю чудові сади і тужать за тою правдивою життєвою насолодою, повинні розвести при обійстю навіть цілими акрами малинові сади, котрі крім гарного виду, запаху і чару дадуть щей гарний збір малин, коли вже не на продаж, то для домашнього вжитку на малинові соки, презерви, мармоляди і компоти.

Як купуєш коня, або береш жінку, замикай очі і покладай всю надію на Бога.

Нехай вас Бог боронить від злого сусіда і від чоловіка, що вчиться грати на скрипку.

Гроші для Вас у Плеканню Мінків

Факти й ідеї, про які дізнаєтеся із сеї статті про плекання Мінків, забезпечать вам відразу успіх у сім новім підприняттю. Інтересним є знати, що ви не найдете сего бизнесу переповненим і що додаткова продукція найде легкий і готовий торг на ваш товар.

На великих просторах находимо природно велику ріжницю в характері мінків, так щодо величини як і якости футрових шкірок. В Канаді головний поділ мінків, на підставі типу шкірки, є такий:

1. Північно - східний Квебек і частина Лябрадору.
2. Західний Квебек і північно - східне Онтеріо.
3. Західне Онтеріо і Секція Годсон Бей.
4. Західна Канада і Мекензі Ривер Бейсин.
5. Внутрішна Бритиш Коломбія і Юкон Тетиторія.

Найліпші шкірки находяться у Північно-східнім Квебеку і Лабрадор. Між ренчарами футрових звірят сей тип мінка високої якости зоветься Лабрадор. Так як кожний інший успішний бизнес, плекання мінків вимагає примінення простих фактів у практичнім веденню промислу. Робота є здорова й приємна і повна заінтересовання для тих, що люблять звірята. Слідуючі факти першої ваги треба зазначити.

1) Важним є, щоб оригінальні звірята, з яких фармер мінків задумує виплекати свій основний рід для розплоду, були достаточно високої якости, щоб їх шкірки були в попиті по цінах, які дадуть добрий зиск, бо бідний тип мінка не буде ліпшим ані не продасться за висшу ціну від вартости, яку мали родичі.

2) Добрі клітки і загальне старання є великої ваги для здоровля мінків плеканих у заперті.

3) Відповідна й достаточна їда є чинником в успісі; годування сих звірят не є коштовне, їх їда вимагає догляду й розумного зарядження зі сторони фармера мінків; кошт одного звіряти не повинен перевисшати $5.00 на рік.

4) Спеціяльний догляд в часі сезону розплоду, підчас породів, для самиць є дуже важним. Добре старання збільшить продажі, які дають зиск.

Клітки. — Ціла клітка будується із стовпців 2x2 цалі; ужитий дріт є тяжкий ч. 16 ґейдж. Для родючої самиці, що жиє цілий рік в тій самій клітці, і де виводить пересічну родину із чотирох молодих, повинен бути знадвору простір від десять до дванайцять квадратових стіп. Що тичиться пропорції довжини до ширини, то довжина ніколи не повинна бути меншою від шість стіп. Височина повинна бути від півтора до двох стіп. Нора, положена при однім кінци клітки, повинна мати три до чотири квадратових стіп підлоги.

Молоді, які жиють у своїх клітках лиш від часу відлученя до часу футрового сезону, або доки не зістануть уміщені в більших клітках на розплід, не потребують тої самої скількости простору. Пересічно від сім до вісім квадратових стіп розбігу є достаточним.

Годування. — Мінки є вартісними звірятами, вони представляють дійсне вложення грошей з вашої сторони і будучий дохід для вас, і ви мусите завсігди розуміти, що годівля спеціяльно відібється на торговій ціні, яку дістанете за шкірки. Нема короткої дороги до успіху й ви одурите лиш себе самих і заплатите за свої хиби пізнійше, коли будете простувати свій догляд у годівлі мінків. Не можна дозволити, щоб мінк надто схуд, ані не можна давати йому забагато їсти, щоб не став лінивим і надто товстим. Пересічна їда для дорослого мінка виносить пять до шість унцій денно. Особа, що годує мінки, скоро пізнає, котрим мінкам давати менше а котрим більше їсти. Порція з ¾ мяса і ¾ риби три або чотири разів на тиждень. Варена морква два рази на тиждень, або томета. Поживу з костей (Бон міл) можна уживати замість моркви або Tометів. Печінка може бути волова, кінська або свиняча, як довго вона є абсолютно свіжою.

Два рази на тиждень поручається одну чайну ложечку порошкової сірки. Коли уживаєте рибу на годівлю для мінків, то дивіться, щоб була свіжа. Нехай ваш ніс буде вам провідником. Молоко й трохи води на зроблення вохкої мішанини пориджу або пшеничних бісків. Коли самиця має стати матірю і буде мати подостатком молока, то виплекає здорові діти. Коли звірята можуть зужити більше молока без великого розвільнення, то збільшити їм скількість молока.

Санітація. — Мінки є надзвичайно витревалі, коли мають відповідну їду, чистоту, і мешкання. Вони є майже недоступні для хороби, звинятком коли мають невідповідний догляд. Передовсім мінк мусить мати сухе місце до спання, літом і зимою. Інакше звіря загине з нюмонії або якоїсь іншої хороби леге-

По футровім сезоні дайте мінкам більшу скількість сіна. Вони зроблять собі нів. самі гнізда. І вони викинуть всьо сіно, якого не будуть потребувати на вигідне гніздо.

Памятайте, що ви плекаєте дикі звірята в заперті, і при породах дикі звірята вертають до диких звичаїв, без огляду як довго були ласкавими. Навіть домашна кітка, хотяйби як улюблена, заховує своє гніздо, і скриває свої молоді. Словом, фармері повинні памятати, що самиця - мінк є далеко ліпшою матірю для своєї дитини ніж людина може бути, і що вона занесе своїм молодим всьо, чого вони потребують, як тільки покласти ті річи в такім місци де вона зможе їх дістати. Ступіться матері з дороги . . . а всьо буде добре.

Плян з рисунком клітки вишлемо на бажання. — Адресуйте:

HOMER FUR FARMS
St. Catherines, Ont.

Мати (до синка): — За кожним разом, коли ти нечемний, мені прибуває сивий волос.

Синок:— То з тебе, мамо, мусить бути добрий нумер, коли дідусьо такий сивий!

Дентист, побачивши свого служачого в бійці з кількома жінками нараз кричить:

— Степане! А щож то ти виробляєш?

— Пацієнтів! відповідає Степан коротко.

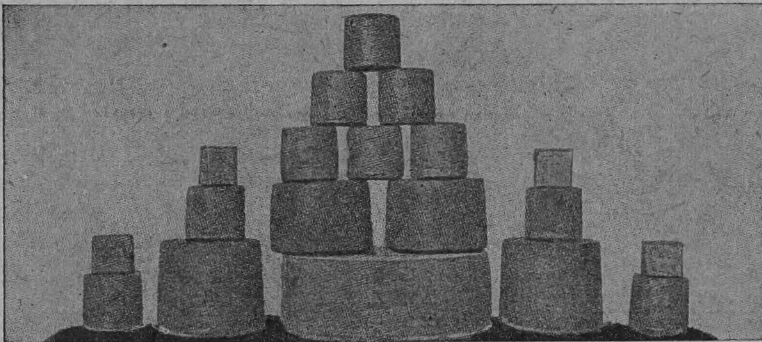
РОБЛЕННЯ СИРА НА ФАРМІ

За бюлетеном Манитобсько го Департаменту Рільництва.

СИТНІСТЬ СИРА

Тому, що в сирі є великий процент білковини, його можна уживати на місце много інших дорожчих пожив, які складаються з подібних складників, так як мясо, риба, яйця і ін.

Сир складається з 35% води і нема в нім нічого, що не входить в будову тіла людини, підчас коли, приміром, в мясі є 62% води, 8% кости і інших не споживчих складників, або 70% неспоживчого матеріялу. Сир, отже має в собі 60% споживчого матеріялу, а мясо лише 30%. В додатку, коли брати лише споживчі части під увагу, в сирі є більше як половина товщу, а решта білковини, тоді коли в мясі є лише третина товщу а дві третини білковини.

Сир на виставі.

Добрий сир можна зробити на фармі, або навіть в місті, з цілого або зі збираного молока дуже дешево.

Білий сир коштує 2 до 3 центи за фунт, і коли порівнати фунт сира з фунтом мяса, яке коштує 10 до 15ц. за фунт, то фунт сира має майже ту саму ситність що мясо. А сир з цілого молока коштує від 12 до 15 центів за фунт, і в порівнанню до фунта мяса в ціні від 20 до 30 центів за фунт, має два рази більше ситности.

Багато людей вірять, що сир не травиться легко. Це однак є мильне, бо добре достиглий сир травиться дуже легко. І тому коли купуємо сир треба питати за старим і добре достиглим сиром.

Способи робленя сира, як подаємо їх тут, є дуже легкі, так що кожна господиня може зробити його навіть тоді, коли варить інші страви.

ДЕЯКІ ВАЖНІЙШІ ВКАЗІВКИ

Сир доброї якости можна зробити лише з чистого, здорового молока, особливо тоді, коли робиться мягкий сир, тому, що в нім є багато вогкости, яка спричиняє ферментацію. Чисте, здорове молоко можливо мати лише тоді, коли придержуватися слідуючих вказівок:

1. Дійні корови мусять бути здорові й чисті тому, що не можна жадати щоби брудна, нечиста корова давала чисте і здорове молоко.

2. Місце для доєння мусить бути без пороху й без смороду.

3. Не годувати корів, що дояться, нічим зігнилим, зацвилим, ані нічим, що має острий запах. Коли годується їх ріпою то хиба лише по доєнню і по малій скількости.

4. Тому, що в молоці є около 88% води, коровам треба давати подостатком свіжої, чистої води.

5. Корови повинні мати вільний доступ до соли, особливо до соли камінної, тому що ця остання є найкраща до уживання.

6. Витирати вимя і дійки корови мокрою шматою перед доєнням.

7. Як не можна доїти сухими руками, уживати треба васеліни. Не можна мочити пальців у скіпци, в який доїмо.

8. Не уживати деревляних або залізних скіпців, тому, що тяжко тримати їх чистими.

9. Скіпці, сепаратори та інші молочні знаряддя муситься вимивати й випарувати кипячою водою заки їх уживається. Миючи їх, треба насамперед виполокати їх теплою водою, потім вимити горячою водою з содою, а вкінци випарити, і лишити щоби висхли на чистім повітрю, особливо на сонці. Уживати треба твердої щітки, щоби добре вимивати знаряддя.

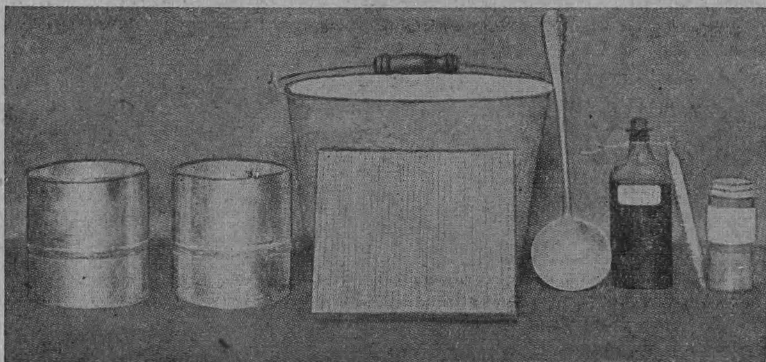
10. Кімната, в якій тримається молоко мусить бути чиста, провівна і без мух.

СИР ЗІ ЗБИРАНОГО МОЛОКА.

Цей таний сир є дуже смачний, і дуже легко його робити. Він має майже таку саму ситність що і мясо, і можна його сміло уживати замість мяса. Ось як можна його робити:

Один ґальон зібраного молока, що коштує 2-3 центи, зробить від одного і чверть до одного і пів фунта сира. Все що потрібно до перетворення одного ґальона молока в сир, крім звичайних кухонних знарядів є: дві бляшанні форми, що коштують около 75 центів одна, і три дошки по яких стікає сирватка, що також коштують по 75 центів. Коли уважається на них, то ці річи послужать на довгі літа.

Знаряди. — Треба уживати поливаних посуд на молоко тому, що воно квасніє заки зітнеться, і ділання квасу на бляху може спричинити металевий смак в сирі. Дошка, по якій стікає сирватка, повинна бути 7 цалів широка, 7 цалів довга, три чверти цаля груба, з перехресними дошками під сподом. Під кожду форму треба одної дошки, а в додатку треба мати щей другу дошку, якої уживається тоді, як перевертаємо сир. В дошках є пороблені рівці на одну четверту цаля глибоко. Таким способом сирватка легше стече. Ці дошки повинні бути з твердого дерева.

форма форма скопець і дошка хохля Реннет сіль
(в кождій з тих форм припасовані до себе дві секції). Термометер

Тих знарядів (за винятком фляшочки з реннетом) уживається при виробі сира зі збираного молока. Всі вони (разом з реннетом) уживаються при виробі манитобського мягкого сира.

Коли не можна дістати дощок з рівцями, можна уживати гладких, але треба їх подвійно покрити шорсткою плахтою.

Форми є зроблені в двох секціях: долішна 2½ цалів висока, а горішна 4 цалі і 5 цалів в діяметрі. Висша секція є ширша від долішної о три осьмих цаля, так щоби добре обставала низшу але не за дуже тісно. Форми мають бути зроблені з доброї якости бляхи.

Вказівки

Уживати лише чистого, збираного молока. Температура в кімнаті, де робиться сир, має бути від 60 до 70 степенів Ф. Один або два ґальони молока є відповідна скількість для пересічної числом родини.

Огрівання молока. — Молоко треба

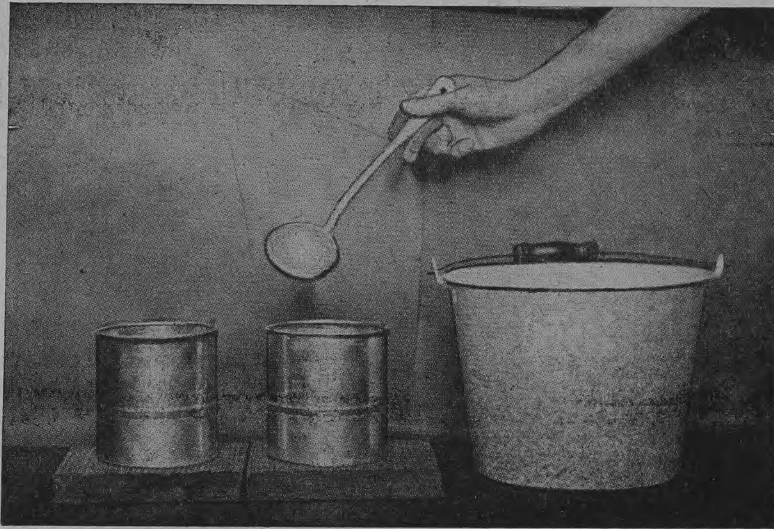
гріти до яких 72—76 степенів, уживаючи низшої температури в літі, а в зимі висшої, або тоді коли є зимнійше.

Огрівання робиться в той спосіб, що кладеться посуду, в якій є молоко, у воду горячу на 120 степенів. Молоко треба поволи мішати аж доки воно не дійде до температури, якої треба. Молоко треба в той спосіб огріти перед полуднем між 11-ою а 12-ою, тому, що потрібно від 20 до28 годин, щоби воно збилося.

лику ложку до ґальона молока, а потім добре розмішати.

Цей заквас скоротить процес формовання сира і не допустить до небажаної ферментації. Тоді молоко треба закрити грубим полотном, щоби затримати його у відповідній температурі, і лишити його, щоби твердло.

В зимі, коли кімната, де тримається молоко, може бути за зимна, треба його лишати в воді теплій від 80 до 84 степенів, бо коли температура впаде за низько, це припинить розвиток молочного квасу і займе довше, щоби молоко згусло. Молока не треба класти близько горячої печі тому, що вогонь спече збите молоко, як лише воно почне тверднути, і сир вийде за сухий.

Форми готові до черпання квасного молока. Під формами дошки. Скопець з квасним молоком.

Процес черпання квасного молока.

Тоді, коли осягне відповідну температуру, можна додати заквасу[1]), одну велику ложку до ґальона молока, а потім добре розмішати.

На бажаня, щоби сир був кольоровий, треба додати до одного ґальона молока 8 або 10 крапель закраски, розтоплюючи кольор в пів горнятку зимної води, і добре змішати цю закраску з молоком.

Черпання звурдженого молока. — Коли молоко добре звурдиться, треба спробувати ложкою, чи воно є на стільки

---

1)—Заквас до сира зроблений в дома.

Добрий заквас можна зробити в дома тоді, коли уважно придержуватися слідуючих вказівок:—

1. Вибрати найздоровшу і найчистійшу корову.
2. Доїти її дуже чисто.
3. Мати пів-літровий слоїк, добре випарений.
4. Вливати в окрему посуду около пів горнятка молока з кождої кварти, і тоді наповнити слоїк молоком зі слідуючого подою, та сейчас його накрити.
5. Тримати його в температурі між 75 а 80 степенів, доки воно не зібється і тоді охолодити до 50 степенів, і тримати його так аж до часу ужитку.
6. Перед ужиттям переливайте його з одної посуди до другої кілька разів.
7. Добрий заквас має мати квасковатий смак, і має ллятися так як сируп.
8. Як він виливається звурджено, це показує, що в нім забагато квасу, і тоді не можна його уживати. Як заквас має маленькі дірочки, також не можна його вживати, бо в нім є тоді богато ґазу.
9. Заквас додасть свої добрі або злі прикмети до викінченого продукту, і тому лише доброго заквасу належить уживати і то лише в малій скількости.

тверде, щоби його почати черпати. Тиснути ложкою, і коли біла, молочна маса має відпорність на тиснення, і мала скількість сирватки появляється навкола посуди, тоді починати черпати.

Дошки по яких стікає сирватка мають бути добре випарені, і покриті шорсткою орґантиною. Тоді кладеться дві секції форми, одна на другій, на ці дошки. Ці дошки покласти треба на квадратовий кавалок дерева або цеглу в неглибокій посуді, щоби сирватка мала де стікати.

Зібрати звурджене молоко чверть цаля з гори, щоби опісля черпати чисту звурджену масу. Черпати треба великою ложкою — кохлею. Вибирати нараз не більше як пів цаля, і вкладати в форми, доки їх не наповниться. Коли молоко за дуже звурджене, можна його трохи розбити.

Коли форми є повні, і як ще лишається трохи звурдженого молока, зачекати доки звурджене молоко в формах осяде, і тоді вичерпати решту. Температура в кімнаті має бути від 60 до 70 степенів.

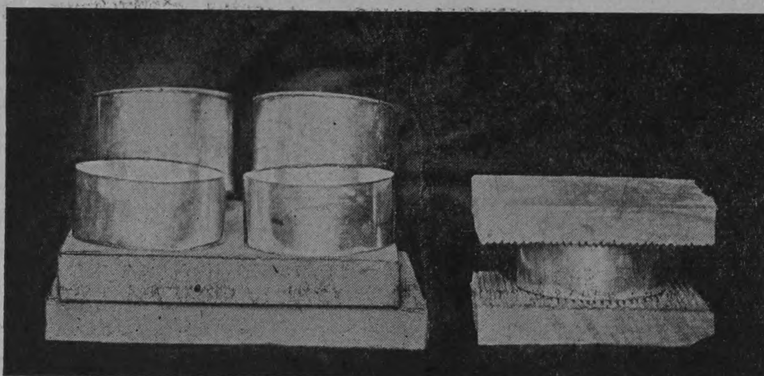
Як лише звурджене молоко осяде в формах, треба його накрити грубим полотном або дощиною, щоби не допустити до нього пороху і бруду.

Звурджене молоко тоді лишити, щоби стікало, аж доки воно не осяде до країв низшої секції форми. Це треває від 24 до 36 годин, залежить від температури в кімнаті. Тоді здіймити висшу форму. Щоби це зробити, треба одною рукою міцно притримати долішну форму, а другою здіймити горішну.

Як обертати сир. — Коли горішну секцію здійметься, покласти окрему дошку на верх долішної, і взяти обі дошки в руки, тримати їх міцно і обернути сир.

Коли полотно не відстає від сира, треба його злегка здіймити ножем, і посипати на верх сира одну осьму унції дрібної столової соли — чверть малої ложки, — тоді знова лишити, щоби сир стікав, на яких 24 годин.

По 24 годинах обернути сир знова, як попередно, і посипати другий бік сира солею, в тій самій скількости що першим разом, і лишити його знова на 24 години, щоб стікав. Потім сир є готовий до ужиття.

Форми наповнені квасним молоком горішня часть знята з долішної

До перевернення сира поклади дошку з долини і з гори.

Перевертання сира. Часть процесу при робленню сира зі збираного молока і манитобського мягкого сира.

МАНИТОБСЬКИЙ МЯГКИЙ СИР

Манитобський мягкий сир був зроблений перший раз тоді, коли І. Вільнев робив досліди над ріжними потравами, які можнаб уживати замісць мяса підчас останньої війни. Манитобський мягкий сир є найлекший до вироблення і дуже смачний.

Оден ґальон пересічного молока зробить около оден і пів фунта сира, або два кавалки по 12 унцій кожний.

Вказівки

Можна уживати свіжого, теплого молока, або рівної скількости ранішного і вечірного молока. Коли бажається, щоби сир мав кращий смак, треба до ґальона чистого молока додати від пів до ці-

лого горнятка свіжої сметани. Оден або два ґальони молока щодня, є відповідна скількість до роблення цього сира.

Знаряди. — Треба уживати поливаних відер і посуд, в яких тримається молоко, тому, що вони найчистійше тримаються. Кімната, де робиться сир, має мати 60 до 70 степенів теплоти. Можна його робити в кухні, але лише тоді, коли температуру там можливо затримати около 65 степенів. Дошки, на яких стікає сирватка уживається також.

Форми є з бляхи, і в двох секціях, долішна два і пів цалів висока, а горішна 4 цалі висока, і 5 цалів широка. Горішна секція є ширша від долішної о ⅜ цаля, щоби добре обставала низшу, але не дуже тісно. Форми мають бути зроблені з доброї якости бляхи.

Огрівання молока. — Гріти молоко треба до 80-82 степенів в той спосіб, що кладеться посуду в якій є молоко у воду горячу на 120 степенів. Молоко час від часу треба мішати, доки воно не загріється до бажаної теплоти.

Як додавати Rennet. — Коли температура молока дійде до 80-82 степенів, додати Rennet екстракту, 25 до 30 крапель до кождого ґальона молока. Але перше треба розпустити Rennet в двох унціях зимної води і вливаючи його в молоко, треба яких дві-три мінути добре мішати його з молоком. Уживаючи Rennet пастильок, додається лише одну осьму частину пастильки до 25 фунтів молока, розпускаючи її в пів горнятку зимної води.

Коли "Реннет" є за старий, або за слабий, тоді можна його ужити більше, як приписано, а іменно в такій скількости, щоби молоко могло стверднути за 2-3 годині. Відтак через перших 20 мінут, треба молоко з верху легко мішати що 5 мінут, щоби сметанка не підсідалася. Тоді накрити молоко полотном і лишити до часу, коли все готове до черпання.

Форми і дошки. — Підчас коли молоко тверднe, дошки, по яких стікає сирватка, повинні бути добре попарені, а потім покриті тонким, шорстким полотном — чіз клот, — форми також треба попарити і покласти на дошки. Все те вкладається в неглибоку посуду, щоби було готове до черпання.

Черпання звурдженого молока. — Коли молоко затвердне, спробувати ложкою, чи воно має відпорність. Коли так, то можна його черпати.

Черпати звурджене молоко тонкими пів цалевими кавалками великою ложкою, яку вживається до черпаня зупи, і вкладати його в форму. Пробувати, щоби не роздроблювати звурдженого молока, щоб не було втрати товщу. Наповнити форми, і коли ще лишилось що в ведрі, зачекати, щоби звурджене молоко в формі осілось і тоді вичерпати решту. Накрити потім полотном, щоб не допустити пороху або бруду. Лишити відтак в спокою, щоб сирватка стікала доки звурджене молоко не осяде в долішній формі. Цей процес треває від 24 до 36 годин.

Як обертати сир. — Коли звурджене молоко осяде в долішну секцію форми, горішну секцію треба здіймити, тримаючи одною рукою долішню, і покласти зверха окрему дошку. Взяти тоді обі дошки міцно в руки, і перевернути форму.

Відтак здіймити верхню дошку. Як полотно не відстає від сира, його легко можна здіймити столовим ножем.

Тоді сир посолити, уживаючи лиш одну осьму унції соли, або одну четверту малої ложки, лишити на 24 годин, щоби стікав. По тім часі знова обернути сир і посолити та лишити ще на 24 годин. Цей сир можна зужити сейчас по виробленню, але в найкращім стані він є аж по трох-чотирох тижнях. Треба тримати його в холоднім, сухім місци, і обертати його що-дня, в противнім разі він зіпсується.

СИР ЗІ СМЕТАНКИ

Кімната, в якій робиться сир зі сметанки, повинна мати від 60 до 70 степенів теплоти. Можна уживати кухню, коли нема в ній зимних протягів. Уживати треба лише поливаних відер.

Лише ранішне молоко уживається до роблення цього сира. Долляти до нього свіжої сметанки так, щоби в молоці було від 8 до 10 процент товщу. Оден ґальон такого молока видасть від 1¾ до 2 фунтів сира.

Вказівки

До двох ґальонів — 20 фунтів — свіжого молока додати пів ґальона — пять фунтів — свіжої сметанки від 25 до 30 процент, додаючи сметанку тоді, коли молоко вже огріте.

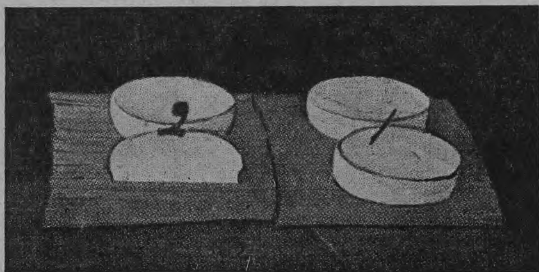
Огрівання молока. — Молоко треба гріти до 80-88 степенів, уживаючи низшу температуру в літі, а висшу в зимі, або коли є зимно. Огрівається молоко в той спосіб, що кладеться посуду з молоком в воду горячу на 120 степенів. Молоко треба поволи мішати доки воно не дійде до бажаної температури.

Коли бажається мати кольоровий сир, заки додасться „реннет", треба додати 8 до 10 крапель закраски до одного ґальона молока, розпускаючи вперед цю закраску в зимній воді, 20 разів більшій скількости чим закраски. Закраску треба добре змішати з молоком.

Коли бажається, щоби сир був квасний, додайте до 25 фунтів молока одну або дві малі ложки заквасу, квасної сметани або маслянки.

Вмішування ґліґушки. — Коли молоко дійде до відповідної температури, і сметанка вже замішана в нім, воно є готове до осідання.

До 25 фунтів молока додати чверть унції — 2 малі ложки — доброї ґліґушки, розпускаючи її вперед в зимній воді, в 10 разів більшій скількости. Відтак мішати молоко чотири-пять мінут. Як ґліґушка є за стара або за слаба, додавати її можна більше як приписано, але не більше як потрібно, щоби молоко почало тверднути і було готове до черпання в трох-чотирох годинах. По доданню ґліґушки закрити молоко грубим, чистим полотном, і лишити його доки воно не буде готове до черпання.

Сир перерізаний на двоє Сир цілий

Сир викінчений

Черпання.— Пора на черпання є тоді, коли звурджене молоко є відпорне на тиснення ложки. Тоді черпається його і кладеться в полотно, щоби стікало.

Щоби вичерпати 25 фунтове звурджене молоко, потрібно 3 полотна, кожне 26 цалів квадратове. Це полотно має бути досить грубе. Те що називається „бучерс лінен" є найкраще до уживання в цім случаю.

По випаренню полотна, накрити ним миски і великою ложкою, або кохлею вичерпувати звурджене молоко тонкими кавалками, пів цаля грубими і вкладати третину в кожне полотно. Уважати, щоби не роздроблювати звурдженого молока, і тим самим запобічи страті товщу.

Не класти забагато звурдженого молока в одно полотно тому, що в нім може витворитися більше квасу як потрібно, заки воно добре стече. Піднести тоді кінці полотна, звязати їх і повісити, щоби сирватка стікала. Як не можливо інакше, то покласти довший патик між два крісла і повісити полотно зі сиром на нім, а під ним покласти якусь посуду, в яку сирватка буде стікати.

Дві або три години пізнійше, отворити полотна і зібрати звурджене молоко з боків полотна, щоби сирватка краще стікала, і знова повісити.

Повторяти збирання звурдженого молока з боків полотна що дві або три години, доки воно не стане твердим. Звурджене молоко аж тоді добре стече, коли воно клеїться до купи і нема в нім вільної сирватки. Відтак це звурджене молоко висипати в сухе полотно і додати до кожного вузлика пів малої ложки соли, замішуючи її тим способом, що міситься звурджене молоко в полотні. Але не дуже місити його, щоб воно не стало за мягке.

Тиснення звурдженого молока. — По доданню соли, звязати полотно так, щоб звурджене молоко не могло вийти, покласти вузлики один коло другого між двома чистими дошками, 10 цалів широкими а 20 цалів довгими, і покласти на них від 8 до 12 фунтову вагу, уживаючи камінь, цеглу ітд.

Це звурджене молоко лишити під цим тягаром через ніч, або від 10 до 12 годин. Рано, три пакунки звурдженого молока висипати разом в сухе полотно і додати до нього одну унцію соли. Сіль треба висипати поволі, і місити звурджене молоко в полотні.

Колиж звурджене молоко є за мягке потім, як до нього всипано соли, треба його знова покласти під тягар на дві-три години.

Формовання й прасовання сира.— Щоби вкладати сир в форми треба, щоб він був твердий і масний, але щоби не клеїв-

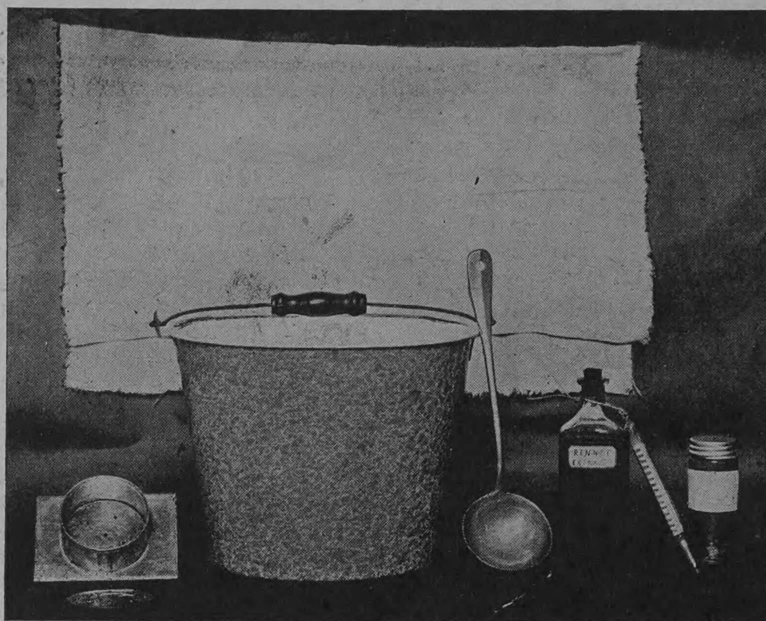
ся. Сир легше можна формувати як покладеться його передтим в зимне місце на яку годину або дві.

Форма, яку найкраще уживати, має бути півтора цаля глибока і 3 цалі широка, зі свобідним дном, щоб можна було витиснути сир. Можна уживати праси, яку уживається на масло, але треба щоб брилки не були більші як півтора або два цалі грубі, тому, що грубша брилка тратить свою форму, бо сир є мягший від масла.

дим або не пересякло квасністю, треба полокати його в теплій воді, потім випрати в горячій воді до якої додано „вашінґ повдер", уживаючи дошки до прання, щоб його добре вимняти. Виварити його яку годину в воді до якої також треба додати „вашінґ повдер", і тоді повісити щоб висохло.

"CHEDDAR" СИР.

Не радимо робити цего сира на фармі тому, що лише той, хто має добру прак-

Форма Скопець хохля Реннет сіль Термометер

Знаряди при робленню сметанкового сира

Насамперед треба обвинути середину форми тонким, шорстким 6-цалевим, квадратовим полотном, „чіз клот" або „баттер мозлін", наповнити форму звурдженим молоком черпаючи його великою ложкою. Потім покрити його кінцями полотна або „баттер мозлін", і тиснути цю масу круглою фляшкою з простим дном, або круглим кавалком дерева, а відтак витрясти або випхати сир з форми.

Сир зі сметани можна зужити сейчас по виробленню, але він легший до травлення по чотирох-шістьох днях. Тримати його в зимнім, сухім місци.

Як прати полотна. — Щоби полотно, через яке стікає сирватка, не стало твер-

тику і спеціяльні прилади, може його зробити так як треба. Роблення цього сира потребує багато часу і уваги, але коли бажається мати сир на довший час, то це одинокий сир, який постоїть довше як інший. Поступаючи точно після вказівок, можливо виробити досить добру якість цього сира.

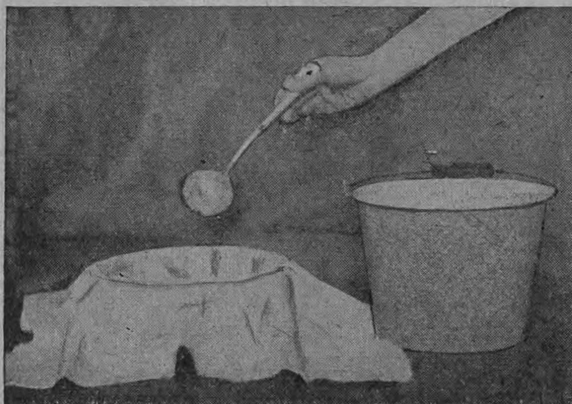
Вказівки.

Уживати треба цілого молока, то є без відбирання сметани. Молоко мусить бути солодке. До роблення цього сира потрібно від 50 до 60 фунтів молока, уживаючи рівну скількість молока ранішного і вечірного.

Огріваня молока. — Молоко гріти до

86-88 степенів тим способом, що кладеть ся посуду з молоком. в воду горячу на 120 до 125 степенів, і поволи мішати молоко доки не осягне бажаної температури.

Закраска. — Коли бажається кольорового сира, додати до нього закраски заки додасться ґліґушки. До 50 фунтів молока додати від 15 до 20 крапель закраски вперед розтопивши її в горнятку зимної води. Закраску треба добре змішати з молоком.

Миска прикрита полотенцем. Скопець з квасним
Черпання на сметанковий сир. молоком

Ґліґушка. — Коли молоко осягне відповідну температуру, додайте до нього ґліґушку.

До 50-60 фунтів молока додати ґліґушки (реннету) в такій скількости, щоб збилося і було готове до втинання в яких 25 до 30 мінут. Досить вляти до 50-60 фунтів молока одну маленьку ложку ґліґушки, якщо вона є свіжа.

Ґліґушку розпустити насамперед в двох горнятках зимної води і тоді змішати її з молоком, мішаючи яких три до пять мінут. Відтак молоко накрити і лишити доки воно не стане твердим до втинання.

Втинання і варення сира. — Щоби дізнатися, чи звурджене молоко є готове до втинаня, впхати показьний палець в нього а великим пальцем натиснути або затяти, тоді витягаючи показний палець, потягнути ним по поверхні. Як звурджене молоко не лишає платків на пальці, і як він є чистий, це є знак, що час тяти.

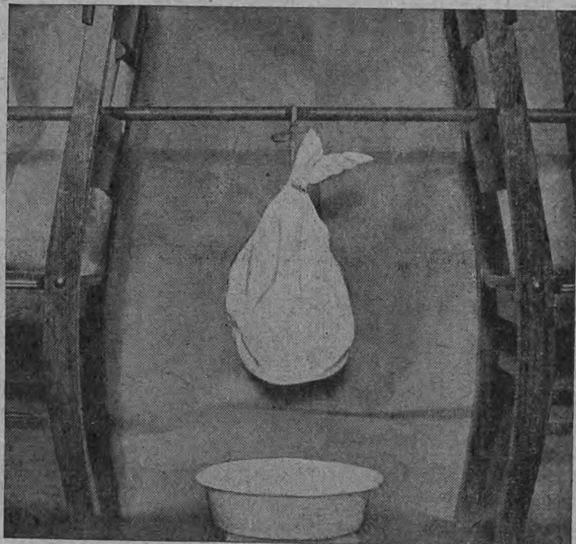
Тоді потяти довгим ножем, затвердлу масу на пів-цалеві квадратові кавалки, і сейчас розмішувати поволи руками або великою ложкою яких 10 до 15 мінут, заки покладеться його до варення.

По розтятю і потім коли звурджене молоко згусне, треба його все мішати, бо в противнім разі, звурджене молоко зібється так, що неможливо буде його зварити ані вицідити з нього сирватку.

При вареню сира температуру треба піднести до 98 або 100 степенів, кладучи посуду, в якій є звурджена маса в воду горячу на 130 або 140 степенів. Відповідну температуру можна осягнути в 30 до 45 мінут.

Звурджену масу треба тримати в температурі від 98 до 100 степенів доки вона не затвердне так, щоби була готова до черпання. Звурджена маса має бути так згущена, щоб мала дотик ґуми, і ясний вигляд. Коли покласти легко руку на цю масу, вона легко розпадається. Тоді треба щоб сирватка стекла.

Черпання Звурдженої маси. — Щоби сирватка стекла, треба вкладати звурджену масу в ціделко або в мішочок, який є два рази грубший від „чіз клот". Добре мішати цю звурджену масу яких 15 до 30 мінут, щоб сирватка добре стекла.

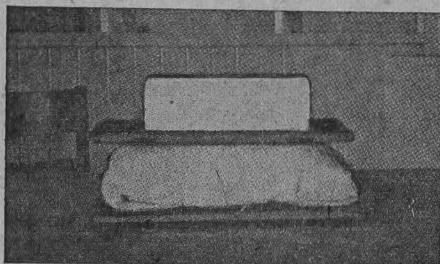
Процес осушування сметанкового сира.

Солення. — Коли звурджена маса є досить тверда, додайте тоді соли. До 50 фунтів звурдженої маси додати дві малі ложки дрібної столової соли, добре її вимішуючи з масою, і лишити її на 15 до 20 мінут перед вкладаням в форми.

Формованя і прасовання. — Гарна фор

ма є зроблена з бляхи, від 6 до 8 цалів в промірі, і 12 цалів висока зі сподом або без нього.

Форма зі сподом є практичнійшою. Спід має бути рівний і мати ряд дір $1\frac{1}{4}$ цаля від країв. Діри мають бути три ші-

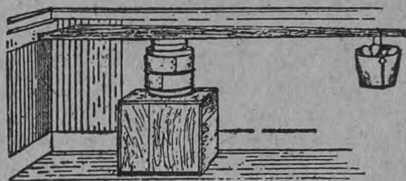
Сметанковий сир під прасою.

снайцятих цаля кожна і віддалені одна від другої 2 цалі. Три або чотири дір повинні бути по середині цього споду, щоб сирватка краще могла стікати.

Покласти форму на кавалок дошки, потім зробити мішочок з „чіз клот" того самого розміру, що і форма але довший два або три цалі над верхом, зашити оден кінець і покласти в форму і наповнити звурдженою масою, притискаючи її добре рукою.

Покласти кавалок білого полотна або бавовни зверха звурдженої маси а на це деревляну накривку, яка входить в середину форми. На цю накривку покласти тягар, і підчас слідуючих 12 годин поступенно збільшувати цей тягар аж до 75 або 100 фунтів, уживаючи каміння, або цегол. Другий спосіб тягару є мати 10-футовий „левер" причіплений на однім кінци, а на другім 50 до 60 фунтовий тягар. Сир кладеться на середині під цей приряд. Коли уживається цей приряд, треба мати більше деревляних стовпків, щоб тримати „левер" понад формою.

Приготовання сира. — Від чотири до шість годин пізнійше взяти сир з під тягару, покропити його горячою водою, щоб звогчити його, і натягнути „чіз клот" так, щоби в нім не було зморщок, обтяти „чіз клот", щоби лише один цаль звисав понад поверхню сира; тоді втяти „чіз клот" округло так, щоб покрив поверхню сира і покласти його на сир, а на це покласти мокре полотно; випхати сир з форми, обернути його і подібно покрити другий бік сира, і знова покласти його під тягар на 24 годині. По тім часі, взяти його і покласти в зимне, сухе місце. Сир треба обертати щоденно через 10 днів, а що другого дня підчас слідуючих 10 днів, потім обертати його раз на тиждень доки не буде готовий до ужит-

Праса до Чедар (жовтого) сира

ку. Холодна, суха пивниця є найкращим місцем де можна тримати сир, щоби достигав.

Щоби сир не зацвив, треба його добре шурувати що другого дня сухою, мілкою солею, починаючи від четвертого або пятого дня по зробленню, або покрити його парафіною.

Як уживати парафіну. — Сир треба лишити щоби сох вісім до десять днів потім, як він є винятий з праси, заки можна покрити його парафіною. Віск треба стопити на вогні, гріючи його до 200 або 210 степенів, або до того часу, коли він починає кипіти.

Досить воску стопити в посуді, щоби покрити цілий сир. До сира привязати шнурок, так щоб можна спустити його в посуду з воском, і тримати його в ній лише 4-5 секунд, виняти і потримати над посудою 4 або 5 секунд, щоб парафіна затвердла, а тоді його можна відложити в місце перехову. Парафіна не допустить, щоб сир за дуже висох.

Цей сир треба тримати два-три місяці, щоби достиг і був готовий до ужитку.

NEUF-CHATEL СИР

Цей сир робиться з чистого, солодкого, цілого молока в кімнаті, в якій температура є від 60 до 70 степенів.

Огрівання молока. — Молоко треба гріти до 72 степенів в той спосіб, що кладеться відро або посуду, в якій є молоко, у воду, горячу на 120 степенів. Молоко поволи мішається, доки не дістанеться бажаної температури. Тоді додати розчину — стартер, — одну або дві малі ложки до кожного ґальона молока, і змішати його добре в молоці. Як заквас можна уживати добру маслянку.

Реннет". — Як молоко має відповідну температуру і як розчин вже влятий

до нього, додати ґліґушки, 6 до 8 крапель до кожного ґальона молока, розпускаючи її вперед у зимній воді у 30 до 40 разів більшій скількости від ґліґушки. Мішати її в молоці від 3 до 5 мінут. Потім накрити молоко.

Як ґліґушка є за стара або за слаба, або як уживається пастильок, треба додати її в такій скількости, щоби молоко затвердло в 12 до 16 годин. Через годину або півтора, що пятнайцять мінут, молоко треба злегка мішати зверху, щоби сметана не осідала. Тоді лишити його в спокою до часу черпання.

В зимі, коли в кімнаті, де робиться сир, є за зимно, треба молоко тримати в воді, теплій о 75 степенях.

Черпання звурдженої маси. — Звурджене молоко є готове до черпання тоді, коли воно згусне, і мала скількість сирватки являється по боках ведра. Тоді його черпається і кладеться в полотно два рази грубше від „баттер мозлін" або „чіз клот". На оден ґальон молока потрібно 30 цалевого, квадратового полотна. Покрити цим полотном не глибоку миску, і черпати кохлею звурджене молоко тонкими кавалками, пів цаля тонкими, доки цілий ґальон не вичерпаєтьея; звязати тоді кінці полотна і повісити, щоби сирватка стікала не менше як одну годину; тоді здіймити це полотно і з його боків зібрати сухе звурджене молоко і змішати його з мягкою звурдженою масою в середині і знова повісити. Повторяти це що години, доки не стече сирватка.

Прасовання. — Сирватка добре стече тоді, коли зі звурдженої маси перестане капати, і коли в ній вже нема свобідно пливучої сирватки. Тоді тісно зібрати полотно навколо звурдженої маси, і покласти між двома чистими дошками. На верхну покласти 8 або 10 фунтів ваги. Таку вагу покласти на кожний мішочок зі звурдженою масою. Що години здіймити тягар, і місити звурджену масу лопаткою від масла, або рукою, доки маса не стане штивною і збитою, тоді додати соли — одну унцію до 4 фунтів звурдженої маси.

Формовання. — Потім кладеться цей сир в циліндрові форми, 3 цалі широкі і 3 цалі високі. Можна уживати якунебудь бляшанну коробку, коли витяти з неї спід і верх. По 24 годинах сир є готовий до ужитку.

БІЛИЙ СИР

Є кілька способів роблення білого сира, а слідуючий спосіб є найпрактичнійший для тих, що роблять домашний сир.

Уживається лише свіже, чисте, зібране молоко. Гріти його треба до 72-78 степенів, уживаючи низшої температури в літі, а висшої в зимі, або підчас зимної погоди. Як є під руками добрий розчин — стартер, — додати його, щоби прискорити процес, дві або три малі ложки до кожного ґальона молока, або в такій скількости, щоби молоко ствердло в 12 до 16 годин. Розчин треба добре вмішати в молоко.

Як кімната, в якій робиться сир, є за зимна, температуру молока треба підтримати в той спосіб, що тримається посуду з молоком в воді теплій на 80 до 84 степені.

Потім, як молоко стане квасним, лишити його доки добре не згусне.

Тоді, коли мала скількість сирватки являється по боках ведра, сир є готовий до краяння. Краяти його треба довгим ножем на одно-цалеві квадратики.

Огрівання звурдженого молока. — Покласти посуду в воду, горячу на 120 до 125 степенів, або на піч, і поволи мішати, доки не осягнеться температури 105 до 110 степенів, і тримати ту температуру яку годину. По тім часі звурджена маса є готова до стікання.

Стікання звурдженої маси. — Вичерпати звурджену масу в полотно, або в подвійно зложений „чіз клот", яке покладено попередно на миску і зібрати кінці, звязати їх і повісити, щоби сирватка стікала.

Як звурджена маса є за квасна, вимити її водою, теплою на 80 до 95 степенів, уживаючи ґальон води до кожного фунта звурдженої маси. Воду треба лляти на звурджену масу через полотно. На стікання звурдженої маси можна також уживати густеситко.

Підчас стіканя час від часу треба рукою підносити мішочок зі споду, щоби улекшити і прискорити стікання сирватки.

Солення. — Як звурджена маса є досить суха, або як сирватка перестане стікати, додати рівну скількість соли і цукру. Змішати їх і додавати по одній або дві малі ложки до кожного фунта звурдженої маси, додаючи сметанки передтим, як мається сир зужити.

МОДЕРНІ ПРИПИСИ

ВИБРАНІ З

The Magic Baking Powder Cook Book

═
═

Родзинкова Булка на Сніданок

4 горнята муки
½ горняти цукру
¾ чайної ложечки соли
2 столові ложки Меджик Бейкінґ Павдер
1 горнятко молока
4 яйця
1½ столових ложок шортенінґ
1 горнятко родзинків без насіння

Пересійте кілька разів муку, цукор, сіль і порошок до печення. Додайте родзинків. Вибийте яйця; додайте молоко; додайте розтоплений шортенінґ. Змішайте всьо і місіть тісто на посипаній мукою стільници через 5 мінут. Вложіть тісто в 1 велику або 2 малі намащені бляхи і дайте нарухатися 1 годину. Печіть в умиркованій печі при 325° Ф. і печіть через 40 мінут. Вийміть з печі, посмаруйте верх розбитими жовтками з яєць розпущеними трохи сметаною. Охолодіть і посипте порошковим цукром.

═
═

Булочки з Квасного Молока

3 горнятка муки
3 чайні ложечки Меджик Бейкінґ Павдер
½ чайної ложечки соли
½ чайної ложечки Меджик Сода
2 столові ложки масла
2 столові ложки смальцю
1 горня квасного молока або маслянки

Пересійте разом муку, бейкінґ павдер, сіль і соду. Додайте шортенінґ, покраяний ножем, додайте досить квасного молока або маслянки (около ¾ горнятка), щоб зробилось мягке тісто. Виверніть на посипану мукою стільницю і розтачайте легко до ½" грубости. Витинайте булковим витиначем і печіть в горячій печі 475° Ф. 12 мінут.

Меджик Бейкінґ Павдер Хліб

4 горнятка муки
1 чайна ложечка соли
1 столова ложка цукру
7 чайних ложечок Меджик Бейкінґ Павдер
1 середно велика зимна варена бараболя
Молоко (можна ужити воду)

Пересійте разом муку, сіль, цукор і бейкінґ павдер, втріть бараболю; додайте досить молока, щоб змішати рівно у туге тісто. Виверніть відразу в помащену бляху, пригладьте верх ножем замоченим у розтопленім маслі, і нехай стоїть в теплім місци около 30 мінут. Печіть в умиркованій печі при 350° Ф. около 1 годину. Коли спечеться, вийміть з бляхи, звохчіть верх кількома краплями зимної води і нехай вистигне в блясі заки вложите до скринки на хліб.

═
═

Сендвич Роґальки на Перекуску

4 горнятка муки
1 чайна ложечка соли
6 чайних ложечок Меджик Бейкінґ Павдер
1 столова ложка шортенінґ
1½ горнятка молока

Пересійте разом сухі складники; втріть шортенінґ; додайте молоко, і змішайте ложкою на гладке тісто, яке легко виробляти на посипаній мукою стільници. Виверніть тісто; перемісіть скоро кілька разів, щоб додати гладкости; поділіть на малі кусники; робіть руками короткі, трохи грубі кінчасті роґальки; положіть у намащені бляхи і нехай стоїть в теплім місци 15 до 20 мінут; змийте молоком. Печіть в горячій печі при 425° Ф. около 20 мінут. Коли майже спечене, посмаруйте знов розтопленим маслом. Для блискучого верху, заки добудете з печі, посмаруйте жовтком з яйця змішаним з трошки водою.

Садження Дерев і Кущів в Західній Канаді

Обійстя без деревини виглядає сумно. І чоловікови брак милого холодку літом і худобина не мається де подіти в горячі дні. І вже та одна причина вистарчалаб, щоб кожний господар лишав кругом обійстя дерева і кущі, коли чистить поле під орку, єсли на фармі є ліс, а коли нема, щоб насадив.

Але в Західній Канаді не лиш сам гарний вид і приємність вимагає дерев та кущів. В зимові заметіллі вітри розгулявшися по степах, змітають сніги у вивози, надувають цілі гори снігу там де його як найменше потрібно, а рілю лишають голою, щей без найліпшої верхної верстви — порохнячки. Весною знова здувають вітри землю часто з засівами і наносять степовим господарствам рік-річно міліонові шкоди.

Тому і уряд Канади і фармерські організації від ряду літ накликують господарів і помагають їм в насаджуванню дерев і кущів кругом обійстя і кругом фармів.

Коли йде мова про садження дерев і кущів, то виринає перше питання, чи потреба до такого насаджування обробити землю, а коли треба, то коли і як?

Отже новину, ніколи не справлювану, чи дуже давний переліг, зарослий травою і бурянами, треба справити вже в червні перед часом, заки насаджується дерева. Справлена, себто глибоко зорана земля, має час скрушіти, а при сім не дасться розвинути бурянам. Колиж земля була уживана вистарчить в осени глибоко зорати. Легку землю або не конче добру належить погноїти добре перегнилим гноєм перед оранням так, щоб гній мав подостатком часу справити землю. Ніколи не належить давати свіжого гною безпосередно перед садженням дерев. Свіжий гній має прикмету, що висушує землю і коли зіткнеться з молоденькими корінцями деревини, палить їх, або спричиняє заразу в корінцях, яка розноситься відтак по всім гайку. Колиж хочеться ужити свіжого обірника або штучного навозу, тоді треба його розкинути по поверхні землі і то вже тоді, як дерева приймилися.

Маючи приготований ґрунт і всьо готове до насаджування дерев і кущів, треба на кожну штуку викопати яму досить глибоку і широку, щоб не загинати корінців. Ями належить копати безпосередно перед садженням, бо скорше викопані висихають і спиняють приймленняся деревини.

Як звісно, державні дослідні фарми роздають на жадання деревці і кущі до насаджування. І як скоро дістанеться їх до дому, належить розпакувати і сейчас покласти до води. Треба тямити, що дрібні корінці виставлені хочби на короткий час на ділання холодного вітру або сонця, висихають сейчас і деревце приймається дуже довго, доки не випустить нових свіжих корінчиків. Ця пересторога важна особливо для чатинних деревець і живоплотних кущів.

Кущі і деревці, що надійшли кілька днів передтим, заки господар готовий їх садити, належить вкопати тимчасово у мокру землю. В тій ціли копається рівчак так за широкий, щоб поставити лежма в него не лиш коріння але й з половину пня і прикрити вохкою землею. Земля повинна обхопити добре корінці, а зверху належить її трохи приплескати, щоб скоро не висихала.

Перед садженням деревини чи куща належить острим ножем обтяги всі надломані або в який небудь інший спосіб ушкоджені корінці, а так само втяти вершок в міру того, як много обтялося корінців. Деякі практичні господарі, що понасаджували дерева з великим успіхом, втинали пні деревець одну третину височини і то так деревці як і кущі. Належить уважати, щоб так в дерев чатинних як і живоплотних кущах не обтинати головних корінців, крім ушкоджених.

Обчистивши як слід деревці (уважаючи, щоб підчас тої роботи корінці були мокрі) приступається до садження, котра то робота дуже поєдинча і вимагає лиш деякої уваги. Вкладається деревце в яму і випростовується в ямі всі корінці, як що котрі позагиналибся. Пень деревини має находитися оден цаль в свіжій земли низше від того знаку, як він стояв в земли передтим, заки його викопано. Маючи добре розправлені корінці накидається на них найліпшої вохкої землі так, щоб тої землі було зо два цалі висше коріння. Тепер ту землю добре втоптати. Тут нема жадної небезпеки, щоб через втоптування землі нарушити коріння, бо дво-цалева верства землі хоронить корінці дуже добре. Обтоптавши землю наповняється яму водою. Коли вся вода всякла в землю засипається решту ями землею. По наводненню не втоптується більше землі, бо в теплі дні вона може дуже зігрітися і спалити корінці. В звичайних умовинах не належить більше деревець підливати, хиба в дуже посушний час можна ще раз підляти по тижневи або десятьох днях.

Молоді паростки чатинних дерев є дуже крихкі і легкі на ушкодження. І коли насаджується їх в суміж з широколистими, треба їм дати доволі місця на розріст, щоб широке листя інших дерев або кущів не ушкодили чатинних дерев, через що вони дуже скоро кошлявіють і сохнуть.

Хоч більшість дерев і кущів ростуть добре у всякій добрій обробленій земли, то деякі, що їх ріст залежить від ґрунту і місця, лоза, ясень, клен, берест, тополя — всі вони волять глибоку, богату, звязку землю і ростуть далеко кращі як в пісковатім або шутровім ґрунті. На легких землях дуже добре розростається береза, а дерева чатинні, як смерека, сосна, модерев не перебирають в почві, зато не зносять місця, де є багато алколайн.

Кущі назагал ростуть краще самі на отвертім соняшнім місці, ніж в тіни інших дерев.

Дослідні державні фарми мають для господарів осібні катальоґи з великим вибором усяких кущів і дерев. Є там низькі кущі (ніколи не висші як 3 фіти), інші високі від десять до двайцять фітів, кущі з гарним листям для окраси городів чи обійстя; осібно мають ґатунки для теплих, сухих околиць, а осібно для холодних або таких, що ростуть добре в холоді. Доставляють щей кущі спеціяльні для орнаментальних овочів. По такий катальоґ належить лиш написати до одної з дослідних стацій, що находяться в кожній провінції.

Докторе Іринею, не любиш ти,
як дзвони дзвонять?
То не пиши таких рецепт, по ужиттю
яких — хоронять!

***

Гордість поїхала на коні, а вернула домів пішки.

РОБЛЕННЯ МАСЛА НА ФАРМІ

За бюлетеном Манитобського Департаменту Рільництва.

Підставою економічної сили Канади є фармерство, себто продукція збіжжя, головно пшениці. Як звісно, найбільші простори під збіжеву продукцію творять три степові провінції: Манитоба, Саскачеван і Алберта. Однак провінції ті положені в середині краю, далеко від обох океанів мають клімат континентальний, зиму довгу і остру, а літо коротке хоч досить горяче; непевні кліматичні услівя часто спричиняють малий збір збіжжя або навіть невроҗай. Тому зовсім зрозуміло, що фармерський загал в степових провінціях віддавна почав зміняти чисто збіжеву господарку на мішану, продукуючи попри хліб щей худобу, вівці, безроги тощо.

Нйважнійшу галузь в мішаній господарці Канади творить хов худоби, вжето расової на заріз, вжето типу молочного, на виріб масла і сира. Цей послідний тип починає тепер переважати, тому, що на молочні продукти має Канада щораз лучший збут.

Однак давнійше, яких пятнайцять чи двайцять літ тому, поодинокі фармері Західних Провінцій виробляли в дома більше масла, як сьогодні. Причиною того є ця обставина, що тепер є більше заводових молочарень, де фрмері звозять молоко, там вже виробляються з него ріжні молочарські продукти.

Здається, що і для фармера краще відвозити сметану до заводових молочарень тому, що там виробляють краще масло, за яке дістається кращі ціни, з тої простої причини, що виробляється його там в більшій скількости, отже можна доставити його в більшій скількости. Крім того фармер заощаджує на часі. Всеж таки багато фармерів самі роблять масло в дома і продають як готовий продукт.

Для них, отже конечно знати, як робити найлучшого сорта масло, бо факт є, що гірше масло припиняє свій збут, і тим самим шкодить молочарській індустрії, як і самим фармерам.

Взагалі більший попит є на масло, яке виробляється в молочарнях, бо, дійсно звідти воно виходить краще, і тому межи домашним маслом, а тим, що є вироблене в заводових молочарнях, є все кілька центів ріжниці.

Як поліпшити масло домашного виробу?

Тому, що фармері, які роблять масло є так далеко відділені одні від других, тяжко є мати нагляд над ними. Щоби масло було кращого сорта, вони самі мусять застановитися над вказівками, після яких вони повинні поступати, щоби поліпшити якість свого масла. Конечно мати на увазі не лищ більші а також і менші подробиці. Треба дуже уважати на температуру сметани тоді, коли колотиться її, а потім коли полочеться масло. А щоби знати точно температуру сметани, кожний фармер повинен мати термометер.

Важним є чисто й гарно опакувати масло, коли сподіється за нього дістати найкращу ціну. Масло, так опаковане, не сміє бути в теплім місци, де воно скоро може зіпсуватися.

Чому молоко і сметана кваснію́ть

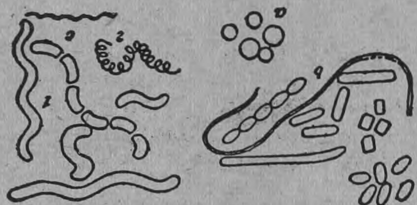
Причиною, чому молоко або сметана квасніють є молочні бактерії. Молоко складається зі слідуючих складників:

	Процент		Процент
Вода	87.17	Цукор	4.88
Товщ	3.69	Попіл	0.71
Касейн	3.02		
Альбумен	0.53		100.00

Бактерії та їх ділання. — Складники, на котрих бактерії ділають є найперше на молочний цукор, албумен і касейн. І саме ділання бактерії на молочний цукор спричиняє квасність, кислоту. Бактерії, це найменші форми рослинного життя, про які ми знаємо. Вони являються в ріжних формах, але переважно в формах подовгастих, округлих клітин або спіралах.

В тисячних масах їх можна бачити безпосередно голим оком, виглядають вони

як маленькі запліснілі кропки. Але, щоби побачити їх поодиноко, муситься ужити на 500 разів побільшаючого шкла. В молоці найбільше є тих бакцилів, які спричиняють квасність молока: це є ті подовгасті, і є вони три-двайцятьпятих

Загальний вигляд бакцилів

тисячних цаля довгі, а одну двайцять пяту тисячну цаля широкі.

Ці бакцилі, в дійсности, є всюди — в повітрю, поросі й другій нечистоті.

Температура та зріст бакцилів.

Зріст бакцилів залежить від певних умовин. І знаня тих умовин є великої ваги, коли розходиться о це, щоби свіжість молока чи сметани була як найкраще збережена. Найбільше множаться бакцилі в молоці при 98 степенів Фаренгайта. Інші бакцилі множаться в молоці між

Пливаючий молочарський термометер

60 і 75 степенів. Але як тримати молоко в 50 степенів Фаренгайта, тоді бакцилі не множаться так скоро, а коли тримати в температурі ще низшій, то навіть по кількох днях, молоко буде свіже й солодке. Важним, отже є берегти молоко від пороху, тримати його в чистій посуді і в холоднім місци. Щоби якість молока, чи сметани була першорядна, муситься придержувати повищих вказівок.

А придержатися цього можна найкраще тоді, коли кожний масляр буде посідати термометер — інструмент, яким міриться теплоту, — котрий є одним з найважнійших частей до контрольованя температури при маслярській роботі. Пливаючий термометер є дуже вигідний. Але, щоби бути певним, що термометер є точний і вірний, найкраще купити його в більших молочарських заведеннях.

Соняшні проміня убивають бакцилі.—

Сонце є одним з найбільших ворогів бакцилів тому, що дуже мало з них живють в його світлі, особливо там де є багато свіжого повітря. І тому конче класти на сонце молочне знаряддя, і подбати, щоби сонце входило свобідно до молочарень.

Найсильнійші чинники, які убивають бакцилі є — сильна горяч, або сильне зимно, сонце і хемічні препарати.

Молоко, здоєне з вимени здорової корови, має в собі дуже малу скількість бакцилів. Ті бакцилі, які дістаються до нього пізнійше, є перенесені до нього порохом, брудом, гноєм, повітрям, руками й одіжжю тих, що доять, або самим тілом корови. Мусимо мати на увазі, що якість молока, сметани й масла залежить від рода бакцилів, які в них є; їх зріст конечно треба припинювати, і доложити всіх старань, щоби їх недопустити.

СПОСОБИ ЗБИРАННЯ СМЕТАНИ.

Є три способи збирання сметанки з молока.

1. Уживання плиткої ринки.
2. Висока банька.
3.Ручний сепаратор — кружівка.

Плитка ринка. — Ми не рекомендуємо цего способу тому, що може трапитись так, що великий процент товщу може лишитись в молоці, з тим наслідком, що сметанка буде за рідка. Щоби дістати найкращий вислід з цього способу, треба сейчас по доєню вляти молоко в бляшанні посуди без рівців і 4 цалі глибокі. Ці посуди мають стояти в холоднім місци де повітря є чисте і не запорошене. Збирати сметану треба межи 24 а 36 годинами по доєнню. Сметанку треба збирати уважно, щоби в ній було як найменше молока.

Банька на збирання сметанки.

Висока банька. — Ця система є багато лучша від попередної. Сейчас по доєнню вляти молоко в баньку від 8 до 20 цалів високу. Тоді вкласти ці баньки в зимну воду. По якімсь часі, можна сметанку випустити через закрутку на споді баньки. Тут також треба у-

важати, щоби не забагато рідкого молока було в сметанці. В літній порі треба уживати леду.

Ручний сепаратор. — Це є найкращий спосіб збираня сметанки на фармі. Користи з нього такі:

1. Не багато товщу губиться в рідкім молоці.

2. Краща якість сметани.

3. Збиране молоко є лучше для годовання скота.

Як оперувати ручний сепаратор. — Підстава мусить бути солідна. Машина мусить бути сильно прикручена до рівної циментованої або солідної дерев'яної підлоги. Машина повинна стояти рівно, бо інакше багато товщу тратиться. Що кілька тижнів треба мірити рівність підстави під машиною, коли машина не стоїть рівно, треба її сейчас поправити.

Держіть кружівку в чистім місци і чистьте за кожним уживанням

Вставляючи машину, треба придержуватися поучень, які йдуть з машиною. — Намастити добре паневки — берінґс, — і взагалі цілу машину добре вимити, теплою водою, щоби була наскрізь чиста, і тим способом виполокати її від порохів і від іншої нечистоти, і недопустити, щоби молоко зіпсувалося. Треба також уважати, щоби молоко йшло рівномірно.

По зібраню молока. — Взяти троха свіжо-перепущеного молока, і виполокати миску в машині зі всякої масности, яка там залишилася. Потім, розібрати машину, і її ріжні частини вложити в теплу воду. Кинути в воду порошку до чищення „кленсер" старанно вимити кожну часть. По вимиттю, виполокати в горячій воді. Не витирати платком, а лишити, щоби все висхло само. Підчас пори, коли є мухи, накрити всі частини орґантиною. Рамці — фрейм — машини вимити і витерти шматою. Це робити по кожнім уживаню машини. Ріжні аґенти, щоби продати більше машин, радять мити її лише що другого разу. Цього, однак не треба слухати, бо це є дуже зла рада.

Що спричиняє густоту сметанки.

Температура молока. — Коли возьмемо 90 ступенів Фаренгайта, відповідну температуру молока при зібранню сметанки, то завважимо, що чим вища температура молока, тим рідша стає сметанка, а коли температура низша, сметанка стає густійшою. Це є одна з причин, чому якість сметанки не є рівна з одного до другого перепусканя.

Повнота молочної посуди в сепараторі. Повнота посуди також причинюєся до якости сметанки. Чим повнійша молочна посуда тим рідша є сметанка.

Скорість машини. — Чим повільнійше сепаратор йде, тим рідша виходить сметанка. Кожний сепаратор має прилад міняти якість сметанки. Цей прилад — реґулятор, по більшій части, є там де сметанка відходить, коли так, то скрутити шрубку, сметанка буде густійша, а відкрутити її, сметанка буде рідша. З механічного боку, можна сподіватися, що коли нареґулюється шрубу так, щоби сметанка виходила як найгустійшою, то вона все буде мати однаковий процент товщу. Але, помимо того, мусимо вперед застановитися над всіми іншими чинниками, які ділають на те, як машина робить.

Процент товщу в молоці. — Молоко від одного стада коров зміняється з дня на день. Від цеї зміни залежить процент товщу в сметанці.

Підстава сепаратора. — Коли підстава сепаратора не є сильна, і він холітається, сметанка тратить частину товщу, який залишається в молоці.

Чистота збираня. — Нечистий сепаратор спричинює великі втрати товщу. Не можливо чисто зібрати товщу нечистими сепараторами. Запах сметанки, що переходить через нечисту машину, буде також зіпсутий; тому, треба чистити машину по кожнім уживаню.

ДЕ КЛАСТИ СЕПАРАТОР

По більшій части, сепаратори кладуть в стайнях. Це можливо практичне місце, але не є воно відповідне для збирання сметанки, хиба, що воно є так відділене від стайні, що порох і випари не можуть там дістатися, і є ясне та провівне. Ця кімната повинна мати рівну, циментовану підлогу, і знаходитися дальше від стайні.

ЯК ПРИГОТОВЛЯТИ СМЕТАНКУ ДО МАСНИЧКИ

Температура. — Температура сметанки до маснички залежить від способу, якого уживається. Коли тримається сметану кілька днів, щоби мати більшу скількість до виробу масла, муситься її тримати в холоднім місци, щоби не дати нагоди бакцилям розмножитися в ній, і придержати сметанку солодкою, аж доки не назбирається більша скількість, щоби разом скисла. Найвідповіднійша температура на це є 50 степенів Фаренгайта, або навіть низша. Щоби, однак сметанка скорше скисла, треба піднести температуру, щоби тим способом бакцилі могли розмножитися і дати сметані її властивий смак.

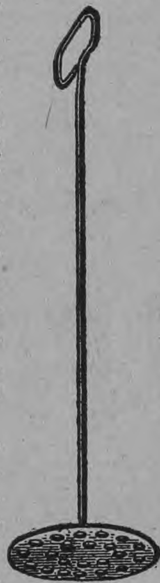
Масниця

Досліди над смаком молока, сметанки й масла показали, що найкращий смак можна дістати в температурі між 60 а 65 степенів Ф. Але тому, що ся температура потрібна лише тоді, коли робиться масло, найкраще припинити розвій бакцилів низшою температурою аж до 8 до 10 годин перед робленням масла, а підвисшити аж тоді до 60 або 65 степенів; відтак постепенно студити до того степення, якого нам потрібно при робленню масла. Ця температура може бути від 52 до 62 степенів і її треба задержати однаковою зо дві-три ґодини, щоби запевнити твердість масла.

Як бачимо з цього, чистота і відповідна температура є дві важні річи при робленню масла, чи то на фармі, чи в заводових молочарнях.

Коли сметана стоїть в температурі від 70 до 75 степенів через якийсь час, тоді вона вурдиться, тратить смак і гусне аж до брилок, які по ній плавають. Такий стан спричинить велику втрату товщу, котрий лишиться в маслянці, і якість масла не буде такою, яку ми сподівалися мати.

Треба держати сметану у високій баньці тому, що в ній найкраще можна змінити скоро температуру, якої потрібно при робленню масла зимною або теплою водою. Однак не треба класти леду або лляти воду в саму сметану, бо цей спосіб робить сметану рідшою.

Добра колотушка

Коли зливається сметану через довший час, тоді до холодної сметани не можна лляти теплої. Треба наперед старшу сметану добре розмішати а тоді доперва доливати свіжу. Так належить поступати аж до часу, доки не робиться масла. Найкраще робити це колотушкою, себто довгою дротяною чи дерев'яною ручкою, на кінци якої прикріплений подіравлений товчок.

Збирання дуже густої сметанки:— Збирання дуже густої сметанки (30 до 35 процент товщу) до певної міри є корисним; бо зібрана густа сметанка забирає менше місця і затримується довший час свіжою тому, що в ній є менше молока. Збирати густу сметанку значить, що лишиться більше збираного молока для скота і масло вийде краще. 30 до 35 процент густої сметани видасть з ґальона, себто з десять фунтів, 3 і пів до 4 і пів фунтів масла.

Найменше 12 годин перед робленням масла не треба додавати свіжої сметани до старшої тому, що старша сметана виробляється в масло скорше чим свіжа і через це залишається в маслянці. Сметана готова до роблення масла, має виглядати гладка і ясна і має лля-

тися як густий сируп. Коли робиться масло до скорого зужиття, тоді сметана має мати трохи квасний запах і смак; але масло вироблене з квасної сметани не затримається довго добрим і тому лучше є робити масло зі сметанки солодкої, тоді його можна зужиткувати колинебудь а навіть й продати. Тому не треба допустити, щоби сметана дуже скваснiла.

Температура при робленню масла:— Відповідна температура сметани при робленню масла залежить від:

1. густоти сметани,
2. пори року,
3. Як довго ссе теля,
4. Породи корови.

Тому власне, що є багато чинників, які впливають на температуру самої сметани, тяжко дати точну температуру, якої потрібно при робленню масла. Найвідповіднійша однак буде та, в якій сметана перетворюється в масло за 25 до 35 мінут колочення.

Добре є знати, що понизші услівя потребують низшої температури, — а то між 50 до 55 степенів:

1. дуже густа сметана,
2. сметана від корови по відлученню теляти,
3. сметана від корови, що їсть конюшину, зелений овес, горох і ґрис.

Понизші услівя вимагають знова висшої температури, себто від 62 до 72 степенів:

1. дуже рідка сметана,
2. сметана від корови, яка їсть дуже суху пашу, як солому, сіно або суху траву в осени,
3. сметана від корови, яка дуже довго доїться.

Не порадно уживати високої температури тоді, коли можна її уникнути, бо масло вийде мягке і розлізле. Так само тоді буде в маслі багато маслянки, котру трудно вибрати, через що смак такого масла стає скоро квасний і неприємний. Саме масло буде виглядати дуже масне, не буде тверде і в теплій кімнаті осядеся. Пропаде також багато товщу в маслянці.

При робленню масла не повинна бути і за низька температура, хоч лучше матрохи низшу, як за високу. В за низькій температурі дуже тяжко колотити масло, а коли його зробиться, то тяжко зібрати до купи. Таке масло за сухе і не дається легко розмастити. І особливо в осінній і зимовій порі належить робити масло у вищій температурі.

Трудноші в робленню масла:— Деколи сметана не колотиться добре навіть при вищій температурі. Таке лучається зимовою порою, коли сметану тримається за довго, коли корови їдять лише суху пашу, або коли дається телятю за довго ссати. Ці самі причини також спричиняють в маслі крупи, які трудно збити до купи. Але порядний молочар рідко стрічає цю трудність, бо він перед робленням масла сметану пастеризує.

ПАСТЕРИЗОВАННЯ СМЕТАНИ.

Масло зроблене з пастеризованої сметани має кращий смак і не так скоро псується, бо процесом пастеризації понищено бакцилі.

Як пастеризувати сметану:— Пастеризувати значить огріти сметану від 145 до 175 степенів Фаренгайта. Це легко робиться в заводових молочарнях, де є до того відповідні прилади. Але й на фармі можна доконати пастеризації при помочи високої баньки. Баньку зі сметаною ставиться в балію, в якій гріється вода при помочі горячої пари. Коли дістанеться повищу температуру, тоді випускається горячу воду з балії і на її місце вливається зимної, ледової, щоби сметану скоро охолодити. Підчас цього процесу треба час від часу сметану мішати.

Коли до гріття води не можна дістати пари, то можна поставити балію на піч і так гріти. Сметана, яку грілося до 165 степенів, видасть масло якби зі смаком звареним, але по трох-чотирох днях цей смак щезає і масло залишається гарним, чистим і солодким.

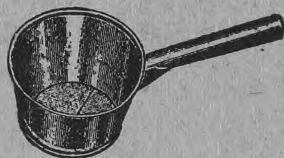
Сметану повинно триматися в температурі, потрібній при робленню масла бодай дві години, заки колотиться. Це потрібне на то, щоби товщ мав час трохи стверднути і відтак щоби дав ту твердість маслови. Пастеризація переводиться аж тоді, коли вся сметана є готова до колочення. Треба знати, що пастеризовану сметану можна колотити в низшій температурі як не-пастеризовану. Коли масло виходить за скоро або є за мягке, тоді треба температуру знизити.

ЗАКРАСКА.

Щоби масло однаково і гарно виглядало, уживається закраски і заводові молочарі пробують придержати однаковий кольор масла через цілий рік. Найкращий кольор має масло роблене в червні, коли корови їдять багато зеленої паші і конюшини.

Кольор міняється з порою року, однак маслярі мають спосіб надати маслови кольор в котрій небудь порі року і то такий, який найбільше до вподоби їх покупцям. Розуміється, що тоді, коли трава сочиста і зелена, закраски до масла зовсім не потрібно, бо воно має свій гарний кольор від паші. Зато в осени і в зимі закраска надає маслови кращий вигляд. Закраску дається до сметани, заки починається робити масло.

Заки колотиться масло, належить усю сметану перецідити через ситко, на котрім лишуть ся всі грудочки звурдженої сметани, як також ріжна нечистість. Відомо, що всяка нечистість у сметані впливає відтак у великій мірі на смак масла.

Добре цідилко

КОЛОЧЕННЯ СМЕТАНИ.

Роблення або колочення масла це є процес, яким збивається до купи дрібнесенькі цяпки товщу, що находяться в молоці чи сметані. Ті дрібні цяпки через бовтання стрічаються одні з другими і лучаться в постепенно більшу масу.

Густота сметани:— Легкість колочення масла залежить від якости сметани. Сметана складається з масляного товщу і молочного серуму. Чим більший є в молоці процент сметани, тим більше є тих масляних цяпок і тим більше є вони зближені одна до другої. І так в сметані вони є блище себе, як в молоці, а в 40 процентовій сметані є вони блище, як в 15 процентовій.

Температура:— Ділання температури на сі дрібні масляні цяпки є зробити їх твердими або мягкими. Скорість і легкість їх злучення в масу залежить від їх мягкости; коли вони є за тверді, то або не скоро, або зовсім не лучаться.

Скількість сметани в масничці:— Коли сметани в масничці за мало, тоді вона може пристати до боків маснички і її не можна добре сколотити. Так само трудно добре сколотити масло, коли в масничці сметани за багато. В разі, як сметана пристає до боків маснички, можна додати до сметани трохи води і її в той спосіб трохи розрідити. Найлучше колотиться масло, коли в масничці є сметани не більше як до половини.

Скорість колочення:— Добре зроблення масла залежить у великій мірі також і від скорости, з якою його колотиться. Коли масничку крутити за скоро, сметана може залишитись на однім кінці маснички і не буде добре сколочена. Колиж знова крутити за поволи, сметана за повільно переливається з одного кінця масниці в другий і також не колотиться добре.

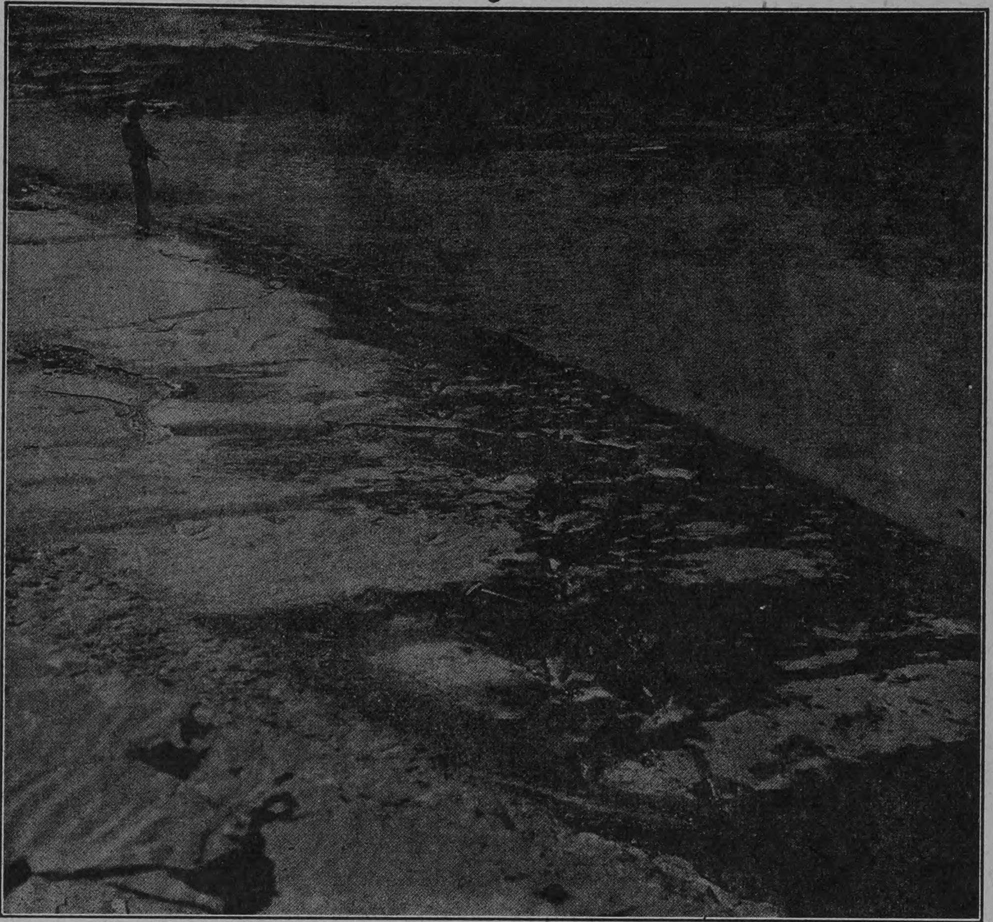
Як тримати масничку в порядку:— Масничку в роді барилки найлекше тримати в порядку так: перед уживанням належить її попарити кипятком, щоби затягнути всі пори в дереві, а потім охолодити зимною водою і кілька разів перекрутити. Коли масло вибереться, вимити її належно і вибрати з неї найменшу цятку масла. Тоді знова наляти до неї кипятку і кілька разів обернути.. Накривку зняти і лишити на сонци, щоби висохла. Добре є також вимивати її вапняною водою.

На добре і властиве роблення масла впливають слідуючі чинники:

1. процент товщу в сметані,
2. температура сметани,
3. повнота маснички,
4. скорість маснички,
5. порода коров,
6. час, коли корова не доїться,
7. корм коров.

Маслянку найлучше вибрати з масла тоді, коли воно формується в крапках, не більших від зерна пшениці. Колиж воно гусне в кавалках завбільшки кулака, тоді маслянку дуже тяжко з него вибрати, бо вона заробляється в масло. Спосіб формовання масла в крапках не більших зерна пшениці має ще й ту добру сторону, що його можна легко і добре посолити. Величину крапок масла можна контролювати в той спосіб, що часто спиняється масничку підчас того, як масло зачинається формувати.

Маслянку можна відцідити тим самим

Сліди динозавра (передпотопового звірюки), залишені ним на скалистих проваллях над рікою Піс Ривер, Алберта.

ситком, якого вживається до ціджения сметани.

МИТТЯ МАСЛА.

По відцідженню маслянки масло миється водою холоднійшою або теплійшою від маслянки. Температура води залежить від масла. Коли масло є за мягке, належить вживати води 3 або 4 степені холоднійшої; а коли масло по вимиттю все ще за мягке, тоді взяти ще холоднійшої води. Належить уважати, що коли між маслянкою а водою ріжниця в температурі є за велика, тоді в маслі залишиться багато води в формі маленьких крапель. Тому ліпше змінювати температуру води постепенно, не більше як 4 степені нараз.

Масло вимивається тому:

1. щоби вимити з нього маслянку, а в багатьох случаях і поліпшити смак масла.
2. щоби затримати масло свіжим через довший час.
3. щоби масло було тверде і щоби можна було його лучше опакувати.

Вимивання масла залежить від рода маснички, якої вживається до колочення масла. В масничці в формі барилки, коли ужити тільки само води, що було сметани, досить покрутити масничку 7 до 12 разів, щоби вимити маслянку. Крутити належить скоро, щоби масло далі лишилося у формі пшеничних зерням. Коли масло мається затримати на довший час, тоді його миється два рази; коли воно призначене до скорого зужиткования, вистарчить вимити його оден раз.

СОЛЕННЯ МАСЛА.

По вимиттю масла треба його посолити. В заводових молочарнях це робиться таки в масницях і це є найкращий спосіб. Половиною приписаної скількости соли посолити масло зверха, відтак масло обернути лопаткою і висипати решту соли. Тоді прикрити масницю і крутити її поволи, доки масло не зібється в масу. Відтак лишити в супокою на яких 15 до 20 мінут, щоби сіль мала час розпуститися, заки пічнеться її розмішувати. Але коли в кімнаті за тепло, то її належить сейчас розмішувати, щоб масло не стало за мягке.

Скількість соли:— До солення масла відповідна скількість соли ріжниться від пів до три чверти унції на оден фунт масла і ніколи більше як одна унція. В малих молочарнях, де робиться 5 до 10 фунтів масла тижнево, в багатьох случаях вгадують вагу масла а також соли.

Найкращий спосіб є важити масло і сіль тому, що той спосіб є акуратний.

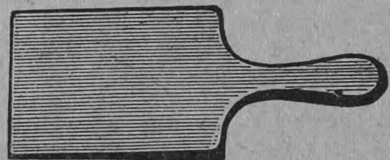
Другий спосіб солення масла є вибрати його з маснички, розложити на спеціяльний стіл і рівномірно розсіяти сіль по маслі. У всякому разі треба добре уважати, щоб сіль добре розмішати в маслі, заки воно ще у зернятковій формі.

СПЕЦІЯЛЬНИЙ СТІЛ НА МАСЛО.

Для догідного вироблювання масла, хочби навіть в малих скількостях, добре є мати спеціяльний стіл. Його можна зробити самому. Та заки його уживається, належить добре попарити. Так само належить поступити з прасою, кохлею, кописткою і взагалі зі всіми приборами, якими робимо коло масла. Всі ті прибори по опаренню належить держати в зимній воді, доки не прийде черга щонебудь з них уживати. Твердий папір до паковання масла також можна мочити у воді. Коли масло пристає до котрого знаряду, належить той знаряд натерти

Прилад до вироблювання масла

Копистка

солею. Це знак, що знарядів добре не опарено і відтак не охолоджено в зимній воді, так як належиться.

При соленню масла треба запамятати дві річи:

1. Масло повинно виглядати тверде і гладке.

2. Не повинно бути в нім шорсткости, яку спричинює нерівне розмішання соли.

Коли по соленню масло виробиться за мало, то воно виглядає бліде і ніби поплямлене, а це також тому, що сіль не розмішана в нім рівномірно. Коли знов за багато масло по насоленню виробляти, то воно тратить свою твердість.

У всякому разі солення масла таки в масничці є кращий спосіб і не вимагає так багато роботи.

ОПАКОВАННЯ.

До паковання масла, головно на продаж, найліпше уживати машинки, яка прасує масло фунтами і рівночасно відбиває імя та адресу масляра з іншими додатками. Багато маслярів забувають, що купець, який купує в них масло, мусить його перепродати і що від вигляду масла багато залежить, чи його буде можна продати. Коли воно зроблене добре, і коли зверха виглядає гарно й чисто, то масло є добре і здобуде собі покупців.

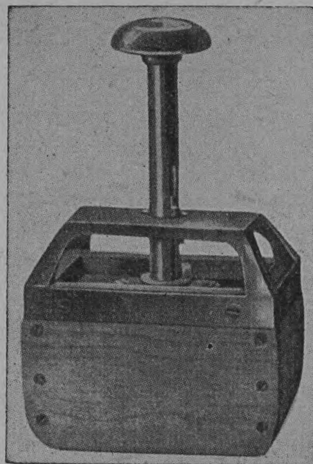
ПРАСИ.

Прасовання і опаковання масла є дуже важним чинником, коли його виробляється на продаж. Багато фармерів уживали дотепер грубого або ґазетного паперу, слоїків, коробок від мила, або навіть барилок на масло. Але таке опаковання не виглядає привабно. Найкращим опакованням є 10, 20, 30 фунтові камінки, або з одно-фунтової праси, опаковані в добрий грубий папір. Камінки мають бути наповнені до одного цаля з гори і покриті грубим папером, пересяклим липкою солею, щоби не допускав до масла повітря.

ПРАВНЕ ДРУКОВАННЯ ЕТИКЕТ.

Домініяльний "Молочарський Акт" каже, що ніхто не може краяти на продаж масла на бльоки, якіб вони не були за великі, без такої написи на опакованню: "Dairy Butter" в що найменше чверть цалевих буквах.

Те саме відноситься до масла, яке пакується в скринки або що інше. На них також мусить бути така сама напись в буквах пів цаля високих а три-осьмих цаля широких.

Форма до виробу одного фунта масла

ВИСНОВКИ.

При робленню фармерського масла осягається найкращі результати, коли придержуватися слідуючих завваг:—

1. Держати корови в чистоті і вигоді.

2. Тримати лише такі корови, що дають від 200 до 300 фунтів масляного товщу на рік.

3. Годувати корови свіжою пащею.

4. Збирати сметану, в якій є 30 до 35 проценту товщу. Товщ, як відомо, можна реґулювати покручуючи шрубку в сепараторі.

5. Тримати сметану в холоднім місци.

6. Уживати термометра.

7. Колотити масло в температурі, в якій масляні крапки стають твердими в 30 мінутах і є не більші від пшеничного зерна.

8. Уживати чистої води до полокання масла. Вода не має бути більше як 3-4 степені холоднійша або теплійша від маслянки. До полокання уживати тільки води скільки було сметани.

9. Важити вимите масло і солити його пів до три чверти унції соли на фунт масла.

10. Уважати, щоб сіль була рівномірно розмішана.

11. Виробляти масло, доки воно не дістане однакового кольору.

12. Опаковувати його в чисті, привабливі пакети.

Важнійші Події в 1935 Році

КАНАДІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ.

В життю канадійських українців впродовж 1935 року не зайшли ніякі поважнійші зміни, а в культурно-освітній ділянці можна було завважати навіть деяку "передишку". Одні лише Рідні Школи йшли цілий рік повною силою пари і то не лише по містах і місточках, але й по кольоніях. Для нашого майбутнього проява це незвичайно відрадна; на рідно-шкільні цілі громадянство не жалувало фондів, з другої знов сторони "Товариство Учителів Рідних Шкіл" починає брати навчання у Рідних Школах в рамці певної системи, що заповідає цій важній праці певний розвиток і будучність.

На національній культурно-освітній ділянці були більш чинними наші товариства й орґанізації на Сході Канади, підчас коли у степових провінціях на тій ділянці було рішучо за мало активности. Провід ріжних орґанізацій як і давнійше так і 1935 року не виявляв охоти позбуватися (бодай поволи!) загумінковости й нетолєранції проти всего, що виходить з ініціятиви других ґруп; а словні накликування до якогонебудь обєднання виглядає на ділі підпорядкованням других ґруп під еґіду тої, що обєднання ініціює. Це загал народа відчуває і тому легко завважити негодовання на провід і неохоту до якихнебудь ініціованих справ.

Як відомо, крім незначної, точно відграниченої від всякого українського національного життя, ґрупки комуністів українського походження, уся маса українського народа є суто національна. Найвисшим ідеалом тої маси — це Самостійна, Соборна, Українська Держава в усіх її етноґрафічних границях. Це справа для всіх українців (крім комуністів) дефінітивно вирішена і стає для нас всіх другою натурою. До цего ідеалу спрямовані всі думки, вся праця, всі пожертви і всі підприняття народа. І колиб лише провід поодиноких ґруп не хотів з того всенародного ідеалу збивати виключно для себе капіталу, поминаючи всі прочі ґрупи, канадійські українці створили би оден сильний національний фронт, що мігби дати далекосяглі результати.

Той свій високий ідеал заманіфестували канадійські українці на небувалім дотепер у нас Летунськім Святі, яке заініціювала і славно перевела ґрупа Гетьманців Державників дня 1-го липня.

Свято відбулося з приводу ювилею 25-літного панування Короля Юрія V. І помимо того, що провідники деяких національних ґруп тому святови опонували, Летунське Свято стягнуло багато тисяч українського громадянства буквально всіх наших ґруп (включно з комуністами), котре прибуло масово заманіфестувати свою національну солідарність і одну державницьку думку.

Перебіг Летунського Свята був дійсно імпозантною маніфестацією при масовій участи не лише українців Виннипеґу і околиць, але й з других степових провінцій а навіть зі Зєдинених Держав. Між визначними промовцями на святі говорив полковник Шаповал, редактор і орґанізатор летунської школи у Зєд. Державах. Але кульмінаційною точкою свята була поява першого українського літака в Америці "Україна", яким на це летунське свято до Виннипеґу прилетів з Детроіт український летун Чайківський. Коли літак "Україна" появився над головами непроглядної української публики, зібраної на площі, ентузіязмови маси не було границь.

Протягом 1935 року канадійські українці взяли участь в кількох поважнійших українських зїздах. Дня 1-го вересня відбувся третий з ряду зїзд Українських Професіоналістів Америки і Канади в місті Детроіт, Мичиґен. Українські Професіоналісти Америки і Канади, яких начисляємо вже около 500 душ, починають щораз поважнійше ставитися до української науки на сім континенті. На зїзді проф. Д-р О. Сушко подав до відома, що в Шикаґо відкрито Українську

Академію Наук, якою Товариство Професіоналістів повинно занятися і посилити своїми науковими працями.

Того самого дня, 1-го вересня, 1935, відбулася в місті Ню Йорку т. зв. Державницька Маніфестація, на котрій українська еміґрація, устами численних своїх представників, ствердила цілковиту правовитість і законність голосу американських і канадійських українців в справах, де рішається життя або смерть цілого нашого народу. Державницька Маніфестація видвигнула рішучо й недвозначно постулят Соборности Української Держави та заявила негодовання проти тих українських ґруп (головно на терені Зах. України), що йдуть на порозуміння і угоди з займанцями. На Державницьку Маніфестацію приїхав з Европи ґенерал був. української армії Капустянський, а котрий відтак відвідав всі більші центра Америки і Канади, інформуючи українців про сучасний стан нашої справи в Европі.

Гурток українців Виннипеґу й околиці, в тім більшість наших склепарів, зорґанізував українську економічну орґанізацію "Ланцюг" з метою словом і друком заохочувати Українців Канади до торговлі і промислу. Орґанізація видала протягом 1935 року кілька чисел неперіодичного маґазину "Торговельно-Промисловий Провідник", повний інтересного матеріялу. З рамени "Ланцюга" уряджено так у Виннипеґу як і по кольоніях західних провінцій цілий ряд економічних віч, котрі викликали всюди живе заінтересовання.

Українська Книгарня у Виннипеґу, якої управителем є п. Ф. Доячек, отворила свою третю філію у Ванкувер, Б. К., під управою п. Орлова, з цілею дати скору і повну обслугу тим українцям, що живуть над Спокійним океаном.

Між українською православною цер-

квою в Америці, що її зорґанізував бл. п. о. Д-р Жук, а українською автокифальною церквою, що на її чолі стоїть архиеп. Іван Теодорович, прийшло до порозуміння, котре має остаточно довести до злуки обох церков в одну дієцезію під покровом царгородського патріярха. Є проби включити в ту православну українську дієцезію і канадійські автокефальні громади, однак ті ще не заняли до тої справи опреділеного становища.

Як горожане Канади українці взяли живу участь в домініяльних виборах, а осібно альбертійці у виборах в своїй провінції. В Альберті вибрали українці до леґіслятури двох українців з партії т. зв. Соціяльного Кредиту: учителя п. Попіля а другого п. Василя Томина. За то до домініяльного парляменту зі всіх поставлених українських кандидатів не вийшов ніоден. На жаль перепав і бувший наш посол п. Михайло Лучкович.

УКРАЇНА.

а) Під московським забором.

Як з одної сторони Україна зі своїм збіжжям, залізом, вуглем та другими невичерпаними природними богацтвами є для Росії питанням її існовання як могучої держави, — так з другої сторони український народ є питанням життя або смерти московського большевизму. Це большевики знають дуже добре і тому уживають нечуваних дотепер навіть в азійській Росії способів, щоб вигубити кожну одиницю, запідозрену в українськім націоналізмі, а весь народ так фізично винищити і так застрашити тероpом, щоб йому відпала всяка охота і спромога до якогонебудь спротиву проти московського панування на Україні.

Тому уся московська політика на Україні вправлена в дуже вузькі рамці:— вибрати з України всьо збіжжя і сирівці і вимордувати або загнати на Сибір чи на Соловки кожного запідозреного в сепаратизмі Українця. Та ні одно ні друге не вдається. Впродовж цілого року нічим більш і не турбувалася Москва як докладами своїх заушників по колєктивах, що селяни обробляють землю недбало. . . . що засіяно всього 50 чи 60 відсотків гектарів. . . . що здача збіжа московському урядови йде пиняво . . . . що майни працюють нескладно. . . . що саботажі на порядку дневнім і таке інше.

В додатку до того нефортунного економічного стану звідомляє самий московський ґубернатор в Київі Постишев, що в 1935 році самостійницький рух на Україні прибрав великі розміри. Каже Постишев, що около 3,000 совітських урядовців українського походження прогнано за контр-революційну діяльність, з котрих 60 процент увязнено. З інших українських самостійників, що їх знова арештувала Чека, 3, 820 заслано на Сибір або Соловки. Найбільше занепокоєні московські комуністи тим, що українські частини червоної армії щораз частійше нападають на зненавиджену ОҐПУ (Чеку). І так в Херсоні арештували всіх українських красноармейців, які були на подвірю касарні, звідки кинено на чекістів бомбу.

Московські большевики знають, що їх панування на Україні дуже непевне і не дуже вже й довге. Тому поруч політики розбою в дома вели вони на протязі 1935 року дуже інтензивну протиукраїнську політику і за кордоном, прикриту плащиком т. зв. "східнього пакту". Цей проти-український "пакт" звернений до того, щоби всі держави заґарантували західні границі Совітів і пішли війною проти всякої держави, котра хотілаб відірвати від Москви Україну.

При кінці 1934 року помер Михайло Грушевський, один з найбільших наших вчених 19-го і 20-го століття. Михайло Грушевський відіграв в історії нашого розвою першорядну ролю. Він був професором львівського університету, членом і головою Академії Наук в Київі, довголітним головою Товариства ім. Шевченка у Львові і т. и. Коли вибухла світова війна московський царський уряд заарештував Грушевського, але по вибуху революції він стає Головою Української Центральної Ради. За большевицького режіму працював в Академії Наук в Київі, але його запідозрено як українського націоналіста і вивезено до Москви, де він з нужди осліп. Большевицький московський уряд, котрий майже на смерть заморив Грушевського, зі взгляду на опінію закордону перевіз тлінні останки Великого Українця з Москви до Київа і похоронив на кошт держави. Ціла буквально українська земля покрилася жалобою по у-

траті Найбільшого Українця і всюди вшановано його память академіями.

Попри великі наукові праці і його широку громадянську діяльність найбільша заслуга Небіщика є та, що він зукраїнізував українців — себто злучив спільною українською національною ідеєю в одну націю весь наш народ, що віками розгубив ту єдність і жив як менші або більші територіяльні ґрупи:— придніпрянців, галичан, гуцулів, бойків лемків, тощо. Грушевський зєдинив ідейно всі ті ґрупи в одну націю.

б). під польським забором.

Життя Українців в Польщі ніяк не покращало в 1935 році. Політичні процеси за проти-державну діяльність не переводяться. Тюрми і Картуська Береза набиті українськими патріотами. Не є тайною, що через українців Польща дуже стратила в заграничній опінії. Та найбільше непокоїть її те, що до недавна ще поділений український нарід на тереторіяльні ґрупи бойків, лемків, гуцулів, волиняків і т. и., починає затирати ті ріжниці а почуваючися одною нацією, зачинає скріпляти в собі ідею соборности.

Польща знає, що ті соборницькі настрої цілої української нації, її інтензивна пропаґанда за кордоном і її непримиримість може незадовго поставити усю польську політику перед катастрофою. Щоби знищити або бодай відсунути на далекий час ту перспективу, Польща взялася до т. зв. екс-термінаційної політики супроти українців. Наперед відбила від цілости наших лемків: вилучила їх з перемиської дієцезії і створила з них окрему лемківську, впровадила в школах на Лемківщині читанки в лемківськім говорі і т. и. Кажуть, що незадовго та сама доля має стрінути гуцулів. Це на культурно-просвітній ділянці. Неменший удар завдала Польща в 1935 році українцям на економічнім поли. Всі наші економічні орґанізації, а головно кооперативи, були злучені і ведені Ревізійним Союзом. Польща ограничила діяльність Союза виключно до галицької території, а всі другі підчинила під польську варшавську дирекцію кооператив державних.

Ті і подібні зарядження польського уряду, що мають на меті ослаблення а то й повільного нищення усього українського національного дорібку і культури, заставило провідників найбільшої політичної української партії "УНДО" до переговорів з поляками. А що і Польща, котрої престіж за кордоном українці значно ослабили, також змагала від давна до якогонебудь порозуміння з українцями, тому вкінци і прийшло до так званої українсько-польської угоди. Та з тої угоди українці скористали покищо о стілько, що Польща дала їм 15 посольських мандатів до сойму у Варшаві і чотирох сенаторів. Того українці не могли іншим способом ніколи дїпняти, бо після нової виборчої системи кандидатів до варшавського сойму не назначують партії, але їх прямо іменує політична влада. Які другі постуляти поставило "УНДО" польському урядови і що той обіцяв українцям за льояльність покищо невідомо.

Крім "УНДА" на польсько-українську угоду не пішла жадна інша українська ґрупа і з того приводу на УНДО посипалися негодовання і критика.

Дня 18-го листопада зачався у Варшаві великий політичний процес проти 12 українських націоналістів, оскаржених за поміч і орґанізовання вбивства польського міністра Пєрацького. Самого вбивства доконав Гриць Мацейко, котрому удалося втечи за кордон, але після акту оскарження тих 12 підсудних мали Мацейка до того намовити а потім помочи йому в утечі.

Всі підсудні є молоді особи, між ними дві дівчини і десять мужчин у віці від 23 до 25 років. Крім оскарження, що вони готували замах на життя міністра Пєрацького, їх оскаржено і за те також , що належали до нелеґальної в Польщі Орґанізації Українських Націоналістів, змагаючих до відірвання українських земель зпід Польщі.

Для своїх певних цілей Польща зробила з того процесу міжнародню аферу, твердячи, що протягом довшого часу українські націоналісти діставали від литовського уряду гроші і фалшиві паспорти на поїздки.

в) під румунським забором.

У найбільш невідраднім становищу находяться українці під румунським забором. Румуни зовсім не числяться з жадними міжнародними договорами що до національних меншин, ні законами своєї власної держави і рішилися зовсім винародовити і зрумунізувати буковинських українців. З тим вони впрочім і не криються. Пішли безвзглядні наступи на культурні і національні надбання наших братів. Знищили вже до тла українське шкільництво, нищать церкву і відкрито заявляють, що не признають в межах своєї держави нікого більше, крім румунів. Хто з українців хоче чи то роботи, помочі, чи то посади або пенсії, мусить знати поправно румунську мову і заявити себе румуном. І тому національна, культурна і економічна праця українців під Румунією йде тяжче ніж під другими заборами.

Всеж таки кращі люде і там не зрікаються найвищого ідеалу нації і ведуть невпинно боротьбу за свої права.

г) під чехо-словацьким забором.

І уряд Чехо-словацької Республики і краща частина чеської суспільности починає отрясатися з москвофільських поглядів щодо українців і хоч помалу а все таки вводить в життя хоч початки автономії Закарпаття.

Щоби піднести престіж греко-католицької церкви в Чехо-словаччині Апостольська Столиця креовала там укр. архиепископство з осідком в Ужгороді, іменуючи першим архиепископом Закарпаття Преосв. Гойдиша, з Чина св. В. В.

КАНАДА.

1935-ий рік поставив нашу Домінію перед многоважними проблємами, від котрих розвязання залежати-ме відновлення добробуту населення.

Суспільність Канади і уряд прийшли вкінці до переконання, що кріза і загальне зубожіння мешканців не є хвилевими; вони будуть поглиблюватися щораз більше, якщо не поробиться у нинішній економічній системі таких змін, які привернулиб рівновагу у господарськім життю держави.

До сеї загальної думки про потребу зміни економічної системи причинилася немало комісія Стівенса, яка розслїджуючи справи великих компаній винайшла, що концентрація капіталу і бизнесу в руках кількох одиниць кривдить загал мешканців. Комісія Стівенса

винайшла між іншим, що в часі загальної кризи і зубожіння компанії платять своїм шеровцям величезні дивіденди, робітникам-же платять так мало, що їм не вистарчає на прожиток і їх мусить ся частинно утримувати з публичних фондів. Тому й уряд, скликавши парлямент на 17-го січня 1935 р. заявив, що мусить вмішатися у справу торговлі промислу і рільництва та видати в дорозі закона такі зарядження, які усунулиб безробіття, і публичну допомогу та які завелиб справедливість в економічнім життю народа. В практиці це значило, що уряд мусів би диктувати, кілько фабриканти мають платити первісним продуцентам за сирий товар та кілько вони мають побирати від покупців за готовий товар.

І дійсно сесія парляменту з 1935 року виказала незвичайну продуктивність і винесла цілий ряд законів, які в самім корени зміняють дотеперішну економічну систему Домінії.

Найперше уряд пустив в рух 11-го марта державний Банк Канади, який перебрав від всіх чартерованих банків в Канаді золоті резерви в сумі 103 міл. долярів і виміняв всі інші гроші за видані і ґарантовані ним нові. Банк Канади вправді не має зносин з поодинокими клієнтами, зноситься лише з банками, але переводить фінансові трансакції Домінії і провінцій, на чім передтим чартеровані банки робили грубі міліони.

Щоб прийти в поміч фармерам і охоронити їх від неминучої катастрофи, — парлямент ухвалив закон про фармерські позички, виасиґнувавши на ту ціль 90 міліонів долярів. Позички з того фонду малиб бути уділювані фармерам у всіх провінціях до суми $7,500.00 на 4 процент. Крім фінансової допомоги, головно дрібним господарам через доміміяльні позички, уряд впровадив на послідній сесії Збіжеву Раду, зложену з трох членів, котра малаб від тепер купувати, перетримувати і перепродувати всяке збіжжя канадійських фармерів. Ціль уряду була прийти в поміч продуцентам збіжжя, удержуючи як можливо найвищу на него ціну, виключаючи при тім всяких посередників, в роді виннипеґського ґрейн ексчейнджу, які то посередники на праци фармерів робили великі гроші. Збіжева Рада вже приступила до купування збіжжя і зараз на вступі своєї праці рекомендувала урядови ухвалити ціну на збір пшениці з 1935 р. Нр. 1. у Форт Вілліям 87 і пів цента за бушель як мінімальну ціну. Ся ціна буде обовязувати до червня 1936 р.

Згаданий закон далеко відбіг від первісного законопроєкту уряду, який домагався, щоб Збіжева Рада перебрала усю торговлю збіжем. Уряд Беннета мусів піти на уступки ліберальній опозиції, яка ніяк не хотіла допустити до державного монополю торговлі збіжем і до ліквідації виннипеґської збіжевої біржі, стоючи на засаді приватної ініціятиви і свобідної нагоди для кожного горожанина Канади. Уряд пішов проте на компроміс, на підставі котрого Збіжева Рада перебрала 225 міліонів бушлів пшениці з 1934 року, яку держала т. зв. аґенція МекФарленда, а на будуче Рада буде купувати пшеницю тільки від фармерів а не від торговців збіжем. Всеж таки, помимо таких ограничень дальша спекуляція пшеницею в Канаді буде виключена, бо й приватні торговці збіжем мусять держатися мінімальної ціни, яку ухвалить Рада.

В 1935-ім році збір збіжжя в Канаді поніс великі втрати через посуху і через чорну ржу. На просторі сім міліонів акрів у Манитобі і пол.-зах. части Саскачевану ржа і спека або зовсім знищила або дуже обнизила вартість збору. Назагал втрати виносять від 30 до 40 процент нормального збору. Багато пшениці викошено на пашу. Лише пшениця породи Дюрум, якої в степових провінціях засіяно в 1935 р. около 120, 000 акрів, оперлася ржі. Щодо других родів збіжжя найлучше вийшло того року жито, відтак ячмінь. І колиб не спеки і ржа, то збір збіжжя в 1935 р. був би оден з найбогатших.

В парі з допомогою фармерському населенню уряд взяв в опіку також і міське робітництво установляючи мінімальні платні для індустріяльних і торговельних робітників. Закон обіймає всіх робітників двох згаданих катеґорій від 16 року життя. Робітникам вільно працювати лиш 44 години в тиждень як звичайний час, решта йде на рахунок "овертайму". За нарушення закону про мінімальні платні намічено високі грошеві кари і тюрму.

У 20 дистриктах Алберти, кругом

Мондер, Андрю і др., заселених виключно українцями, вибух страйк фармерів, щоб не доставляти збіжжя до елєвейторів через те, що нібито елєвейтори не давали фармерам справедливого ґрейду і що "докедж" був за великий. Страйк взяли відразу у свої руки комуністи українського походження і через довший час не допускали до його ліквідації. Рада Збіжевих Комісарів перевела слідство в справі зажалень фармерів і прийшла до заключення, що до такого страйку не було причини Підчас голосовання у Вилинґдон більшість голосувала за покінченням страйку, хоч комуністи накликували до його продовжування.

Перший раз за свого існовання в Канаді комуністи зробили пробу свого орґанізаційного хисту і можности викликати замішання, остаточно й переворот. До свого експерименту запрягли найбільш податливий елємент — безробітних по кемпах — і зорґанізували з них "марш на Оттаву". В означенім часі мали безробітні покинути кемпи і рушити на Оттаву та обявити урядови свої "домагання". Насамперед рушили безробітні з кемпів Б. Коломбії в числі 1000 душ. В міру того, як ті посувалися в тягарових потягах на схід, до них прилучилися кемпарі Алберти і Саскачевану, а дальше були готові і ті в Манитобі, Онтаріо та других провінціях.. Марш був устроєний військовими формаціями, дивізіями, ґрупами ітд.,

Уряд не ставив з початку "маршови" перешкод так, що заки "маршовики" доїхали до Реджайни, число їх зросло до 2,000. В Оттаві сподівалися зібрати около 20,000. Однак заряд залізниць звернувся до уряду в Оттаві з зажаленням, що "маршовики" нічого не платять за їзду залізницями і тому належить той "марш" припинити. Вслід за сим уряд наказав спинити похід в Реджайні. Післано до Реджайни представників уряду, щоб вислухати зажалень людий. Переговори скінчилися тим, що уряд дозволив маршовикам вислати до Оттави делеґацію, котра й предложила урядови свої "домагання" в шістьох точках. Одна з точок жадала, щоб уряд згодився на ради безробітних по кемпах (совєти), щоб платив безробітним по 50 ц. на годину і багато другого.

Уряд всі ті жадання відкинув і порадив безробітним вертати назад до кемпів, де ними дальше будуть опікуватися. Сам премієр Беннет сказав делеґації, що по таборах ведеться комуністична пропаґанда і що провідникам маршу ходить єдино о викликання заворушень.

Коли делеґація вернула до Реджайни маршовики зібрали в ночи 1-го липня мітинґ на який прийшов відділ поліції з наказом арештувати кілька осіб. Маси з початку протестували криком, а відтак на поліцію посипалося каміння та другі річи. Прийшло до дійсної борні, підчас якої згинув оден детектив, а около 100 осіб поранено. Арештовано понад 100 осіб, між ними всіх провідників маршу. Тими розрухами і закінчено "марш на Оттаву". Уряд дав безробітним ультимат, щоб або вертали до таборів, або до домів чи на фарми на жнива, і ті послухали наказу тай розійшлися хто куди хотів.

22-го серпня 1935 відбулися в провінції Алберті вибори, що викликали не лиш в цілій Канаді, але буквально в цілій імперії сензацію. Від кількох літ була в тій провінції на пів релігійна, на пів соціяльна партія Соціяльного Кредиту, на чолі якої стояв п. Абергарт. І ніхто не сподівався, що та партія є так сильною, щоб перебрала керму провінції. Вислід виборів був такий, що партія Соціяльного Кредиту вибрала 57 послів на 63, ліберали 4, а консервати два. Правляча Ю. Ф. А. партія не вибрала ані одного. З українців вибрано двох: учителя Попіля і п. Василя Томина.

Причиною несподіваної побіди партії Соціяльного Кредиту було се, що п. В. Абергарт у своїй передвиборчій кампанії обіцяв, що уряд Соц. Кредиту переведе в Алберті основні зміни в економічнім життю провінції і дасть кожному дорослому мешканцеви провінції 25 долярів на місяць дивіденди в готівці, а дітям від 5 до 10 відповідно до віку. Ціла Канада буде слідити за роботою нового албертійського уряду і колиб Абергартови дійсно вдалося перевести обіцянку в життя, то слідом Алберти пішлиб і другі провінції а навіть Домінія. Тимчасом в касі Алберти пустка і Абергарт старається о 200 міліонову позичку, щоб поплатити пекучі довги провінції.

Не менше несподіваний був вислід

виборів домініяльних, що мали місце 14-го жовтня, 1935 р. Зі взглядv на переведені на минувшій сесії парляменту далекосяглі економічні і фінансові закони, консервативний уряд Беннета сподівався дістати дальший мандат, щоб викінчити проєктовані важні зміни, котрі майже певно привернулиб добробут для всього населення Канади. Тимчасом при виборах побідно вийшла партія ліберальна, здобувши на 245 посольських місць 170, консервати 40, С. С. Ф. 8, Соц. Кредит 17, арешту заняли ріжного покрою незалежні.

Комуністи, що ставили 14 кандидатів, не вибрали ні одного, а п. Стівенс, був. міністер Беннетового кабінету, що створив свою осібну партію "Віднови", вийшов послом лише сам. Не вийшов на жаль і наш український посол п. Михайло Лучкович, оден з ліпших канадійських парляментаристів, котрий через девять літ так славно боронив в оттавськім нарляменті українських справ і взагалі справ т. зв. "Нових Канадійців". Упадок посла Лучковича спричинили комуністи, котрі нарочно поставили Матвія Поповича на Веґревіл округ, щоб позбутися невигідного для них українського національного посла в Оттаві.

Зараз після виборів ліберальний провідник і теперішний премієр Мекензі Кінґ видав публичний комунікат, в якім намітив працю будучого ліберального уряду в Канаді.

В тім комунікаті премієр обіцяє, що за його правління буде захована особиста свобода, що його уряд переведе реформу виборчої системи, та що в будуччині богацтво в Канаді буде розділене більше справедливо. Кінґ з притиском сказав, що уряд приверне економічну свободу, розуміючи при тім се, що уряд не буде мішатися до торговлі та не буде обмежувати свободи рухів ні великих ні малих торговців. Згідно з дальшою заявою Кінґа, справою безробітних займеться осібна комісія, котра простудіює ціле питання і дасть раду урядови, що належить зробити для усунення безробіття. Далі уряд обіцяє, що позаключує з чужими державами договори взаїмности. І дійсно 15-го листопада премієр Кінґ і американський міністер внутр. справ секретар Голл поклали свої підписи під взаїмним торговельним договором (ресіпроситі), що безперечно буде для обох держав справою великої ваги в повороті до ліпших часів. Договір робить дуже значне обниження цла на канадійські футеркові шкіри, будівельний матеріял, рибу, вуголь, шорстке збіжя, житнівку і матерії на одіж, а рівночасно знижує канадійське цло на американські овочі, зимову ярину, залізні і сталеві вироби, нафтову ропу, ґазоліну, авта і фармерську машинерію.

На день 22-го листопада скликав премієр Кінґ до Оттави всіх провінціональних премієрів, щоб спільно нарадитися над деякими конечними змінами канадійської конституції. Поручив рівнож Найвисшому Судови Канади переглянути всі закони і законопроєкти попередного уряду, котрі тичаться основних змін економічної системи і устійнити, чи вони не противляться канадійській конституції. Тому покищо такі закони як про Збіжеву Раду та інші остають в завішенню.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ.

Вся увага Великої Британії була про-

тягом цілого 1935-го року звернена майже виключно до одної точки: забезпечити мир в Европі і взагалі у світі. Політика европейських держав йде по лінії давного римського клича: "хочеш мира — готов війну". Кожна держава, узброєна по зуби, шукала порозуміння з сусідами і потворилися знова досить збалянсовані коаліції такі, як: російсько-французько-румунська, німецько-польсько-мадярська та другі, котрі лише чекають найменшої причини до збройного зудару. Цей стан ще більше скріпило зірвання німцями Версайського договору, на котре Велика Британія дала свою тиху згоду не питаючи навіть колишніх своїх спільників. Анґлія виходить з того заключення, що неузброєна нація не має ні сили ні поваги і що Німеччина такою довго бути не схоче Буде отже завсігди предметом страху для сусідів. Згодилася проте на німецькі зброєння і дозволила німцям збудувати поважну воєнну фльоту в пропорції 35 кораблів на анґлійських сто. Цим способом хоче Велика Британія збалянсувати сили світових держав, усунути можливість конфлікту і тим способом забезпечити світовий мир. І тому Велика Британія стоїть осторонь від всіх коаліцій та робить старання гасити укритий покищо під попелом огонь.

Щоби мати інформації з першої руки, що думають одні европейські уряди про других та які їхні погляди на вдержання дальшого мира на світі, вислав уряд Великої Британії міністра закордонних справ Саймона, а відтак капітана Ідена до таких европейських столиць як Берлін, Прага, Варшава і Москва. В місяці марті відбув Саймон конференцію з Гітлєром і міністром заграничних справ Нойратом, на котрій обговорили ріжні европейські проблєми. Однак Саймон не дуже був вдоволений поглядами німецьких дипльоматів на ріжні европейські справи. Як відомо, Велика Британія, Франція і Італія створили були вже давнійше пакт забезпечення суверенности Австрії. Тимчасом Гітлєр домагався в Саймона, щоб Велика Британія дозволила Німеччині на економічний союз з Австрією. До т. зв. "Східного Локарна", яке створила Франція, а піддержує Анґлія, а яке має на ціли забезпечити теперішні границі таких держав як Польща, Росія, Чехословаччина, Югославія, — Гітлєр також не хоче пристати. Противно домагається від Анґлії і других держав знесення т. зв. польського коридара і звернення деяких чехо-слов. територій з 4 міліонами населення. І ще дечого багато іншого домагалася Німеччина від Саймона: і летничої фльоти, рівної фльоті Великої Британії і кольоній і армії. Гітлєр без обиняків заявив Саймонови, що найбільшою загрозою мира в світі є Москва, додаючи, що Німеччина вже раз оборонила західну Европу перед большевизмом а тепер постійно має звернені очі на Москву і колиб другі держави навіть до половини розброїлися, то він сего не зробить.

Зато капітан Іден привіз з Праги, Варшави і Москви однозгідне бажання вдержати мир і теперішні границі тих держав за всяку ціну. Особливо московські большевики годяться на всякі пляни, якіб лише Анґлія не продумала і уважають Німеччину найбільшою загрозою того мира, через бажання відірвати від Совітів Україну. Цих всіх інформацій потребував британський уряд на це, щоб усталити свою програму ділань на конференції в Стресса, де якраз відбулися наради над німецьким зброєнням проти виразного заказу Версайського мира. На тій конференції Франція і Італія домагалися проти Німеччини острих мір, але Велика Британія, знаючи пляни Ґітлера і видно погоджуючися на них, станула твердо як посередник між обома сторонами і своєю дипльоматією довела до того, що з фактом розбудови німецької армії, фльоти і летництва помирилися всі держави як з гіркою конечністю. Се приязне відношення Великої Британії до Німеччини довело до морської угоди між тими двома державами, на підставі котрої німці будують свою воєнну фльоту 35 кораблів ріжного типу на сто анґлійських.

Анґлія старається переконати світ, що всі ті пакти, дипльоматичні поїздки і союзи мають на ціли вдержання мира, однак виглядає, що це прелюдія до нової крівавої драми, яка правдоподібно розіграється незадовго, а якої першу яву вже започаткував Муссоліні і Гейлі Селласі.

Дня 6-го мая, 1935 року уся британська імперія святкувала у незвичайно торжественний спосіб 25-літний ювилей

панування короля Юрія V. Очевидно осередком торжества був Лондон, серце Британської Імперії. Королівську пару, котра переїздила з палати до церкви св. Павла на Службу Божу, витали міліони Лондонців з таким ентузіязмом, якого ніхто з живучих людей не памятав. По усій імперії святковано це торжество рівнож величаво. У Виннипеґу і других містах Канади взяли визначну участь у святі також і українські національні орґанізації, які анґлійська публика витала гучними оплесками.

Коли вже було видно, що італійсько-абісинський конфлікт мусить довести до війни між тими двома країнами, Велика Британія, опираючись на статуті Ліґи Націй, вирішила на найблищім засіданню Ліґи проголосити Італію напасником і застосувати проти неї міри згідні зі статутом Ліґи, себто економічну та фінансову бльокаду. Іншими словами ні один член Ліґи не повинен нічого ні продати ні купити від Італії ні позичити її грошей. Таке рішення Анґлії дійсно удалося в Лізі перевести і бльокада зачалася з днем 7-го листопада. Але що Італія заявила Анґлії, що бльокада проти неї буде рівнатися війні, Велика Британія стала посилати щодня і що години на Середземне і Червоне море свої морські і сухопутні сили. За короткий час Анґлія скупчила на тих морях таку силу, яка серіозно зачала безпокоїти Італію. В Ґібральтарі і на острові Мальта, які належать до Анґлії панує мало не воєнний стан. Припаси води, поживи, пороху є під військовою охороною. Такі самі зарядження поробив анґлійський уряд також на острові Кипрі і у Гайфі, в Палестині і в Александрії в Єгипті. У відповідь на такі приготовання Анґлії Італія стала скріпляти свої сили в Лібії на границях Єгипту і других анґлійських

кольоній в Африці. Однак Муссоліні не має охоти зачіпати Англії, тож попросив Францію, щоб та вплинула на Велику Британію, аби та відтягнула свою фльоту зі Середземного моря. Очевидно Анґлія це предложення відкинула,і кажучи, що може це зробити лиш тоді як Італія забере всі свої війска з Абисинії і Лібії. Італія на це не згодилася, в наслідок чого Анґлія перемінила Єгипет,що є під її протекторатом, у великий воєнний табор, а місто Александрію у кріпость. Зі своєї сторони Італія укріпляє Лібію, копає окопи, кладе міни та довозить туди силу амуніції. Се свідчить, що обі держави рахуються з можливістю війни.

Що ціле населення Великої Британії здає собі справу з серіозности хвилі, показали загальні вибори до анґлійського парляменту, які відбулися 14-го листопада. Нарід віддав владу консервативній партії, котра має у своїм складі найбільше досвідчених державних мужів. Премієром став Стенлей Балдвин. Уряд Анґлії рівнож числиться з ріжними можливостями всенародного значіння і тому запросив до співпраці в уряді Ремзея Мекдоналда та інших лейборитів, які були при виборах побиті.

На день 2-го грудня запросив анґлійський уряд до Лондону на морську конференцію Зєд. Держави, Японію, Францію і Італію в справі заключення нового морського договору, бо тепер обовязуючий вашинґтонський кінчиться в 1936 році. Той Вашинґтонський договір Японія вже давнійше виповіла і тепер на конефренції в Лондоні японські делеґати зажадали права держати воєнну фльоту рівну анґлійській і американській, а не як дотепер в пропорції 5:5:3. Очевидно представники великих держав такому жаданню спротивилися і тому предсказують, що з лондонської конференції нічого не вийде.

ЗЄД. ДЕРЖАВИ ПІВН. АМЕРИКИ.

Цілий 1935 рік уряд Зєд. Держав займався майже виключно справами внутр краю, старючись злаґіднити о скілько лиш можна крізу та започаткувати поворот до добробуту.

Як відомо, через два попередні роки уряд Зєд. Держав працював над відновою краю і завів т. зв. "Найру" або кодекси в преріжних промислах, обмежуючи свобідну торговлю і нормуючи відносини межи підприємцями і робітниками.

Тимчасом Найвищий Суд Зєд. Держав вирішив, що "Найра" є не-конституційна, бо конґрес передав президентови законодатну владу, а цього конґресові на підставі американської конституції робити не вільно. Сим рішенням Найвисший Суд завдав смертельний удар усій дволітній діяльности уряду. В усіх бюрах, що повстали на підставі закона про відбудову, запанував був на якийсь час справдішний хаос. Ні урядники ні конґрес не знали що далі робити. Доперва по якімсь часі урядники "Найри" заявили, що тепер уряд не буде заставляти силою виконувати постанови кодексів, але сподіється, що промисловці і купці всеж таки будуть ті кодекси виконувати як добровільно заключену з урядом угоду.

Уряд Зєд. Держав, потерпівши такий удар зі сторони свого Найвисшого Суду, звернувся до інших способів відреставрувати країну. Перевів найперше закон про мораторію на фармерські морґеджі на протяг трох літ.

Крім цего ухвалив проєкт виасиґнувати пять біліонів долярів на допомогові роботи, щоб збільшити число занятих людей.

Щоб відзискати страчені заграничні ринки через високу тарифу, уряд заключив насамперед з Канадою торговельний договір "реціпроситі" і оглядається за другими державами, з котрими мігби позаключувати подібні угоди на обопільну користь.

У Флемінґтон, Н. Й. покінчилася судова розправа проти Бруна Гавптмана, німецького іміґранта, оскарженого за вбивство 2-літного сина славного американського летуна Ліндберґа. Суд присяглих узнав Гавптмана винним викрадення і замордовання дитини і за це засудив його на смерть на електричному кріслі. Оборона Гавптмана робила всякі зусилля, щоб ратувати засудженого, однак Найвисший Суд Зєд. Держав потвердив вирок першої інстанції.

В 1935 р. американсько - російські відносини дізнали великого напруження. Якийсь Ерл Бровдер, ґенеральний секретар комуністичної партії Америки похвалився в Москві на конґресі III. Інтернаціоналу, що комуністи ведуть в

Зєд. Державах широку і успішну пропаґанду і тепер вже мають до міліона американців всіх станів, що слухають комуністичних аґентів.

Коли Америка визнавала в 1933 році московські совети, застерегла собі, що комуністи не сміють вести в Зєд Державах аґітації, яка стремілаб до повалення уряду і заведення іншої соціяльної системи. І тому, що Росія ті приречення зломила, уряд Зєд. Держав загрозив зірванням дипльоматичних зносин з Москвою. На ноту Зєд. Держав відповіла Москва, що вона не має нічого спільного з III. Інтернаціоналом. На той цинізм большевиків Америка післала ще одну ноту, якою стверджує тотожність III. Інтернаціоналу з московським урядом, котрий має на меті повалити революцією теперішний порядок у Зєд. Державах, а завести комуністичні совіти. Нота Зєд. Держав була така остра, що всі думали, що уряд відкличе визнання Совітів. Тимчасом з того не зроблено жадного ужитку, бо Америка побоюється, що таке відкликання пошкодилоб її більше чим Совітам, бо аґенти Москви малиб тепер зовсім вільну руку і розвелиб в Америці ще більшу пропаґанду, як дотепер.

Президент Розевелт підписав закон про невтральність Америки на випадок війни. Закон цей буде обовязувати, коли президент проголосить, що дві держави воюють. Тоді буде заборонений вивіз зброї з Америки до обох воюючих сторін. Окрім того в законі є постанова, яка забороняє побут субмарин воюючих держав на американських водах. Цей закон теж постановляє, що фабриканти і торговці зброєю мусять мати федеральні дозволи. На тих, що провиняться, закон накладає кари до 10.000 долярів і 5 років тюрми, а кораблі чи троки, котрими вони перевозилиб зброю до воюючих держав, будуть сконфісковані.

ФРАНЦІЯ.

Від січня 1935 року, себто від часу, коли неселення области Саар через плєбісцит заявилося в 93% за прилученням до Німеччини, і коли невдовзі після того Гітлєр зірвав Версайський договір, — Францію напав страх. Тому то впродовж цілого року французька дипльоматія й не робила нічого більше лиш вела на всі боки переговори та підписувала військові договори з ким лише попало.

Щоби вбити в самих початках розгін німецького народа у відбудові своїх сил, Франція закликає Анґлію і Італію на конференцію до міста Стресси, якої ціллю було примусити Гітлєра шанувати і на дальше постанови Версайського договору, евентуально і покарати Німеччину за таку нечувану сміливість. Тимчасом конференція в Стрессі не дала жадних позитивних вислідів, бо під напором Анґлії Німеччину на тій конференції лиш легенько "зганили". Франція побачила тоді, що Велика Британія досить замітно хилиться в сторону Німеччини і її не лишалося нічого іншого, як шукати сильних союзників. Звернулася проте найперше до свого старого приятеля — Росії. Московські большевики опановані ще більшим страхом з боку Німеччини як сама Франція і очевидно відцуравшись ідеї про непримиримість "пролєтаріяту" з буржуазією, подали руку до згоди і заключили з Францією військовий договір, подібний як мала з нею і царська Росія. Підписана в Парижі франко - радянська угода обовязує на пять літ, однак стосується лиш до европейських територій і не обовязує Франції помагати Совітам в азійських областях. В разі, колиб яка з европейських держав напала на Францію або Совіти, а Ліґа Націй узнала такий напад за аґресію, обі держави мають порозумітися щодо заходів і спільно виступити проти ворога. Коли Франція охолонула з першого страху по причині німецьких зброєнь і коли побачила, що у відповідь на її союз з Москвою Анґлія заключила морський союз з Німеччиною, Франція порозумілася щей з Італією і заключила з нею чотири важні договори, звернені головно проти Німечини, з котрих то договорів оден тичиться спільної оборони на случай нападу на котрунебудь з них.

Тимчасом франко - московський союз показується не дуже то корисним ні для Франції ні для большевиків. Большевики невдоволені тим, що Франція ограничила свою поміч лише до европейських територій, тай що про аґресію має рішати аж Ліґа Націй, коли за той час ворог може їм багато напакостити. З другого боку Франція знає, що на случай якогонебудь наступу большеви-

ки будуть мати у себе в дома більший копіт ніж від зовнішного ворога. Тому Франція, щоби не відчужуватися за далеко від Анґлії робить і з нею договір про взаїмну воздушну оборону.

Маючи союз з Італією Франція оказала для неї неабияку приязнь в Лізі Націй , коли йшло о напятнования Італії як напасника за її напад на Етіопію а опісля о вирішення бльокади. Коли таки Ліґа під напором Анґлії напятнувала Італію і завела бльокаду, Франція сформувала "мирне полагодження" італійсько-етіопського спору в той спосіб, що признала Італії і без війни третину етіопської території. До цього проєкту удалося Франції намовити й англійського міністра заграничних справ Сир Гора. Та коли той плян "мирного полагодження" опубліковано, населення Франції і Анґлії счинило страшний крик і негодовання на свої уряди.

Однак ті всі дипльоматичні маневри не заспокоюють Франції, головно через прихильне становище Анґлії до Німеччини. Франція бачить, що коли Німеччина зросте в морську силу а ще до того з новими модерними кораблями, то старого типу французька фльота не буде супроти ньої мати великого значіння. Рішила проте не дуже віддалюватися від Анґлії а з Німеччиною поговорити по сусідськи. Зачинають отже французи щораз голоснійше говорити, що вони волять впрост погодитися з німцями, як вплутуватися в московські інтриґи.

Крім того має Франція також немалі клопоти і в дома. Французьке громадянство поділилося на дві точно відграничені ґрупи: з одного боку монархісти і фашисти, з другого спілка всіх радикальних елементів, як комуністів, ріжного крою соціялістів, радикалів і т. п. Дійшло до того, що оба сторонництва мають свої озброєні відділи, готові кожної хвилі до оружної боротьби за свої партійні інтереси. В наслідок того раз-у-раз лучаються по краю сутички як не між самими партизанами, то між ними а державною поліцією.

Найповажнійша сутичка лучилася в перші роковини скандалу Ставіського. Як відомо, російський іміґрант-жид на імя Ставіський ошахрував французів на 40 міліонів франків, з чого минулого року вийшов великий скандал. В роковину викриття того скандалу на улицях Парижу та других міст прийшло до кровавих заворушень, в яких перед вели большевики. В самім Парижі було вбитих 19 людей а півтора тисячі ранених, при чому арештовано 1300 комуністів.

НІМЕЧЧИНА.

Зараз на початку 1935 року записала Німеччина на сторінках своєї історії важну подію, а то поворот области Саар до німецької держави. В січни відбувся плєбісцит над питанням, чи населення Саар хоче вернути до Німеччини, чи прилучитися до Франції, чи остаточно хоче дальше оставати під протекторатом Ліґи Націй. 93% населення заявилося за поворотом до німецької держави і в марті це прилучення стало ся довершеним фактом. Франція, котра не сподівалася такого обороту справи вимогла лиш тільки, що німці згодилися не фортифікувати области в глубину 90 кільометрів.

Невдовзі після того записав 1935 рік подію, яка з цілою певністю глибоко заважить на ході дальшої европейської політики, а може навіть в часі змінити карту Европи. Цею подією є зірвання Німеччиною Версайського договору та порозуміння з Анґлією в справі збросння на морі.

Не зашкодить пригадати, що по Великій Війні мировим договором у Версалю побита Німеччина згодилася між іншим, що не буде ніколи держати більшої армії, як сто тисяч, що затопить свою воєнну фльоту, віддасть аліянтам всі свої кольонії і заплатить контрибуції 21 міліярдів франків. Аліянти зі своїсторони обіцяли розброїтися до німецького рівня.

Тимчасом замісць роззброюватися всі держави почали творити ще сильнійші армії, як вони мали перед Великою війною. Німечина, бачучи, що аліянти не додержують точок Версайського договору, зірвала й собі його постанови, навіть не попередивши нікого про такий намір. Рівночасно з тим канцлєр Гітлєр зарядив побір рекрутів до числа 500,000, себто в пятеро більше, як дозваляв Версайський договір

Цей крок Гітлера викликав цілу бурю в Европі. Перша запротестувала Анґлія, однак дуже обережно і делікат-

но. Саме заповіджена була в Берліні кілька днів перед тим візита анґлійського міністра закордонних справ Саймона, щоб довідатися, як ставиться Німеччина до питання мира. Отже в виду такого обороту справи анґлійський уряд запитав, чи Гітлер бажає собі тепер тих відвидин.. Німецький уряд відповів негайно, що Саймона там чекають. Ся візита якраз і започаткувала зближення Анґлії до Німеччини, яке вневдовзі закінчилося анґльо-німецьким морським союзом.

Зато у Франції вістка про розрив Версайського договору німцями викликала прямо паніку. І колиб це сталося рік-два тому назад, то німці певно булиб побачили французькі війська. Але тепер така виправа булаб дуже ризиковна, тим більше, що німецький міністер авіяції оповістив світови, що в сій хвилі Німеччина вже має потрібне число війська і літаків, щоб відбити всякий ворожий напад. Не лишалося нічо більше як післати острий спротив і негайно скликати Лігу Націй. Очевидно Ліґа, що стояла тоді ще під розказами Франції, Німеччину за той поступок зганила, однак і в Парижі і в Лізі анґлійські представники зуміли переконати затрівожені держави, що зі зброєнням Німеччини треба погодитися, бо лиш в той спосіб можна в якійсь мірі то зброєння ограничити. Та занепокоєний світ ждав, щоб Німеччина ясно заявила, що вона хоче осягнути таким небувалим поступованням. І відповіла.

На державній раді Гітлер виголосив дуже важну промову, в якій точно і ясно начеркнув програму німецької політики. Передовсім німецький уряд торжественно відкидає резолюцію Ліґи з доганою для Німеччини, бо не Німеччина але алиянти перші зірвали Версайський договір не додержавши обітниці дотично роззброєння. Німці відкидають лиш ті точки договору, який у своїм змісті понижує Німеччину, інші будуть додержувати. Німеччина ніколи не пристане на односторонні диктати. Німеччина готова позаключувати договори про неаґресію з поодинокими державами, заключить і воздушний пакт з західними державами. Та найбільш цікавим було це місце Гітлерової бесіди, де він заявив, що німці ніколи не пристануть до "Східного Льокарна", бо ніхто з німців не хоче боронити комунізму ані теперішних границь Росії.

Злишно згадувати, що тою заявою Гітлера на державній Раді російські большевики затрівожилися не на жарти. і заключили проти Німеччини звісний франко - російський військовий пакт та кинули клич: держави всього світу єднайтеся проти війни і фашизму.

Німеччина не криється з тим, що її експанзія, головно торговельна мусить йти не на захід а на схід Европи. А що і її сусід Польща носиться також з подібними плянами ще від часів Ягайла, то нічо дивного, що обі ці держави заключили між собою союз, яким зобовязуються обєднати всі свої військові та господарські засоби, на случай, колиб "міжнародне положення загрожувало зміною існуючого стану в Европі".

Президент і канцлер Гітлер багато разів заявляв світови, що завданням Німеччини є знищити комунізм і тим ратувати культуру народів перед знищенням, а світ цілий перед революцією, так як она знищила ту небезпеку у себе в дома в 1933 році. Носіями комунізму є у великім проценті жиди, а що вони попри це являються, як каже Гітлер, щей паразитом та розкладовим чинником цілої нації, тому німецький уряд видає раз-у-раз виїмкові проти-жидівські закони, з ціллю увільнитися зовсім від жидів і їх впливів. Жиди наробили крику на цілий світ, зарядили між всесвітним жидівством бойкот на німецькі товари, та уряд німецький на це не звертає уваги і чим більше жиди кричать проти Німеччини, тим Гітлер обмотує їх тіснійшими законами так, що нині не вільно жидам мати в Німеччині ні землі, ні будувати домів, ні мешкати там, де вони хочуть.

ПОЛЬЩА.

Впродовж 1935 року Польща відкрила яснійше свої карти до чого вона зміряє. Відновивши "моцарствову ідею" Ягайлонів "од моржа до моржа" робить старання, щоб вхопити ключ, який саме відкриває великі простори між Балтиком а Чорним морем. Ключем в цій проблемі є українці і їх земля. І так як в р. 1920-ім українські полки охоронили Польщу перед навалою азійського большевизму і закріпили за нею становище над Балтиком, так тепер хоче Поль-

ща українськими руками посягнути по Чорне море. Подібну ідею походу на схід має також й Німеччина не так для кольонізації як для ринків на свої вироби. І нині не є для нікого тайною, що обі ті держави готують той похід і в тій цілі заключили військовий союз.

Доступ до Чорного моря є для Польщі тим більше потрібний, що її становище на балтійських просторах все таки непевне і може прийти час, що по ті землі посягне Німеччина. Тимчасом непримириме становище українців до польської держави утруднює її становище і в дома а ще гірше заграницею. Щоби добути у свого партнера Німеччини більшої ціни як союзник, тай щоби добути симпатії українців на случай походу на схід, Польща робить з українцями угоду чи компроміс. З поспіху, з яким Польща повідомляла заграницю про ту польсько - українську угоду, можна вносити, що вона пішла би тепер на далекі уступки зглядом українців, щоб лише показати перед світом українську карту як ключ до розвязки проблємів на Сході Европи. Очевидно її успіхи будуть у великій мірі залежати від позиції українських мас; ця однак позиція покищо є досить ворожа.

1935 рік закінчив довголітні старання польського уряду змінити конституцію Польщі з демократичної системи на диктатуру. Ті зусилля започаткував ще 1926 року Пілсудський, коли захопивши владу у свої руки правив державою хоч по диктаторськи, але всеж таки зпоза плечей президента і сойму. Тепер польський уряд, зміняючи конституцію, усунув рештки парляментарної системи, а віддав всю владу в руки президента як диктатора. На становищі диктатора лишається покищо Мосціцкий. Нова конституція обмежує владу сойму і сенату до формального потверджування розпорядків уряду, який залежить зовсім від президента - диктатора.. На випадок непослуху президент розганяє сейм і править сам.

Після нової конституції до президента належить іменувати і усувати членів кабінету, іменувати третину членів сенату, рішати про війну і мир, заключати договори з чужими державами і іменувати одного з двох кандидатів на свого наслідника.

Відповідно до зміненої конституції змінено також й виборчу систему. Кандидатів іменують урядові круги а виборці лиш потверджують назначену особу. На підставі польсько - української угоди, яку з польським урядом зробило УНДО, уряд дав українцям 15 мандатів до сойму а 4 до сенату. Українська репрезентація устами посла Пеленського зараз на отвореню сойму заявила свою згоду на нову польську конституцію і перший раз за 15 літ свою льояльність до польської держави.

Дня 12-го мая стратила Польща одного з найбільших своїх жиючих людей, маршала Пілсудського, котрий від 1926 року був диктатором Польщі, хоч ніби правив при участи сойму. Смерть заско-

чила Пілсудського у 67 році життя і викликала між поляками дуже сильне враження.

До історії українського народа відійшов Пілсудський з іменем ката українського народа. То він у 1930 році вислав у Східну Галичину карні військові відділи, які страшно змасакрували українське населення і знищили багато нашого дорібку. За його правління Польща позбавила українське населення майже всіх прав, яких наш нарід добився був за австрійських часів.

РОСІЯ (СРСР).

Большевицький режім в Росії дізнав в 1935 році значного потрясення, що може бути для комуністів початком кінця. Це знають в Москві добре і звідси на Кремлі паніка. Кінець панування большевизму йде не від якихось білоґвардійців чи українських жовто-блакитників, але зі сторони незадоволених і ошуканих комуністів.

В міру того, як руйнувалася совітська господарка через ріжні невдані "пятилітки", чимраз вузшою ставала комуністична верхівка. Без кінця йшли ріжні "чистки" то за невдачі пятиліток то за марнування державного добра. Всі ті жертви "чисток" і редукцій урядництва бачуть, як той режім покидає позицію за позицією, робить ріжні угоди з буржуазними державами і в головах отих невдоволених зродилася думка: — коли Сталін і його прихвостні плюють на засади комунізму аби лиш вдержатись при владі, то з якої рації ми маємо вдавати ентузіястів і підтримувати режім, який зробив кривду не лише нам але й масі населення і зрадив ідею, з якою прийшов до влади? Чи не ліпше перекинути владу?

Так зродилася опозиція в рядах компартії. 1935 року та опозиція прибрала досить широкі круги навіть серед високих урядовців. Ту опозицію підсичують щей невдачі, яких большевицький уряд зазнав на цілій лінії. Невдачі у Франції, яка з приходом до влади Ляваля шукає порозуміння з Німеччиною, очевидно на згубу Росії, невдачі на Далекому Сході, ґрізна постава Японії, остигла "приязнь" Америки; а в дома неврожаї, голод, знесення карт на хліб, що викликало його подорожіння і страшний безпримірний в історії терор над мирним населенням, — всі ті і подібні факти захитали престіжем комуністичного уряду і осмілили опозицію. А та опозиція після урядових комунікатів є всюди: і в містах і в майнах і в колхозах. На тлі тої опозиції видний комуніст Ніколаєв вбив в Ленінграді Сталінового помічника Кірова, в Новоросійську знова вбито Антонова.

Сталін побоюючись, що ті убивства можуть дати початок до інших атентатів на большевицьких достойників або що гірше й до збройного повстання проти страшної неволі, яку большевики увели на цілій території Росії, — зарядив т. зв. червоний терор. Червоний терор полягає на тім, що комуністична поліція, звана там Ґ. П. У., розстрілює людей без жадного доходження тай без жадних формальностей. Попросту невинних людей серед ночі стягають з постелі, приводять до Ґ. П. У. і розстрілюють. Арештованих в нічім не обвинувачують, а стріляють на то, щоб навести на населення страх і паніку. Кілько згинуло людей по цілій Росії за одного Кірова,

Ревматизм

уступає перед

SLOAN'S

Ліниментом

У десятках тисяч канадійських домів се славне на цілий світ средство є признаним ліком на мускулярні болі. Він є знаний у 133 краях. Скрізь люде є певні на то, що він злекшить і загоїть незчисленні болі й ушкодження щоденного життя.

Без ріжниці якого роду є болі, SLOAN'S доходить до корення лиха, і приносить дійсну поміч. Одна фляшка SLOAN'S на полиці є запевненням проти болю.

Ціна лиш 35 центів.

Не знав що робити з болю.

"Я бачу, що SLOAN'S Лінімент є знаменитим средством на невральґію. Я жила на фармі віддаленій три милі від лікаря. На дворі шаліла заверуха, так що ніхто живий не міг перейти. Я не знала що робити з болю голови. Тоді я побачила фляшку SLOAN'S на комоді, де мій чоловік поставив її. Я спробувала. В дуже короткім часі болі уступили і більше не вернули.

"Ніхто, що жиє на фармі, не повинен бути без одної фляшки SLOAN'S Ліниментуʺ.

Пані Н. Карнері,
Кукставн, Онт., Кан.

Довго терпіла і вигоїлась.

"Довгі літа була я жертвою ревматичних болів і не була в стані сповняти своїх обовязків в хаті.

"Одна приятелька, яка сама переконалася, що SLOAN'S Лінімент є совершенним ліком, поручила мені його. Я одержала сейчас тревалу поміч і не можу сего средства перехвалити. Що лиш кілька приложень сего средства зробило для мене, зробить так само і для других, бо в моїм случаю моє терпіння перемінялося скоро у хронічну недугуʺ.

Пані Т. Отеро,
Виннипеґ, Ман.

SLOAN'S ПОБУДЖУЄ ПРИРОДНІ ТІЛЕСНІ СИЛИ, ТАК, ЩО ВОНИ ПРОГАНЯЮТЬ ПРИЧИНУ БОЛЮ.

Пошукується скрізь аґентів до продажі SLOAN'S Ліниментy. Напишіть до нас.

світ певне й не довідається ніколи. Чужинецькі кореспонденти донесли лиш, що що мінути зза мурів Ґ. П. У. чути вистріли, де розстрілюють масово в нічім неповинних людей — порядком червоного терору.

У звязку з убійством Кірова і змовою проти режіму Сталіна виарештувано цілу масу запідозрених комуністів навіть таких старих і заслужених ком. діячів, як Каменєв або Зіновєв, яких заслано з родинами на Соловки. В самій Москві і Ленінграді заарештовано до 30 тисяч комуністів, яких багато розстріляли а решту пігнали на Сибір.

На ділі большевикам рветься на всіх фронтах. Коли Америка визнала Совіти, большевики сподівалися великих кредитів. Америка знов сподівалася бизнесу і звороту царських довгів. Тимчасом показалося, що комуністи не в силі віддати давних боргів і не мають грошей на закупно американських товарів. В виду сего американці зірвали з большевиками розмови про торговельні договори, і о мало не зірвали і свого визнання Совітів, коли вийшло на верх, що комуністи проти своїх обітниць ведуть таки в Америці комуністичну пропаґанду на широку скалю.

Іншим поважним неуспіхом Совітів є те, що ніяк не можуть притягнути до т. зв. "Східного Льокарна" німців ні поляків. Що це за "Льокарно"? Це большевиками придуманий пакт, якого основною точкою є, що ті держави, які його підпишуть, обовязуються спільно всіми військовими силами вдарити на того, хто поважився нарушити теперішні границі тих держав, які той пакт підписалиб. Значить Совіти, прикидаючи ся миротворцями, бажали би запрячи до свого воза всі европейські держави, бо на ділі нікому другому не загрожує нинішне непевне положення так дуже як саме їм. Цей пакт можна назвати прямо пактом протиукраїнським, бо большевикам головно ходить о то, щоб українці при помочи якоїсь зовнішної помочі не відділилися від Росії. Цего якраз "Східного Льокарна" не хоче підписати ні Німеччина ні Польща, найблищі сусіди і то большевиків дуже журить.

На далекім Сході японці вже від 1932 року систематично приготовляються до удару на Совіти. Бачучи перед собою таку чорну перспективу, московські большевики відложили покищо всесвітну революцію на пізнійший час і в 1935 р. почали по цілім буквально світі шалену аґітацію "проти війни і фашизму", замінивши давний клич: "пролетарі всіх країн єднайтеся" — новим кличем: "держави всього світу єднайтеся".

Большевики знають, що на случай якоїнебудь воєнної заверухи обманене населення Росії змете їх з лиця землі, тому за всяку ціну стараються, щоб у світі задержати мир. Тому на зїзді III. Інтернаціоналу в Москві обіцяють резолюціями, що не будуть мішатися у комуністичні партії по других краях а комуністам по ріжних державах наказують погодитися з соціялістами і співпрацювати з релігійними, професійними і гуманітарними орґанізаціями, щоб ніяким чином не допустити до війни і до зросту фашизму.

ІТАЛІЯ.

Ніхто не спричинив світовим державам в 1935 році більшого клопоту, як Італія своїм збройним нападом на Абісинію. Початок того клопоту сягає ще до 1896 року коли Абисинія побила італійські війска під Адува. Вже тоді хотіла Італія завоювати Абісинію задля її величезних природних богацтв в золоті, нафті та других мінералах. В 1935 р. найшлася нагода попробувати ще раз щастя. З весною того року прийшло до кровавої сутички на пограничу італійської африканської кольонії Сомаліленд межи італійським військом і абісинськими племенами. В боях мало згинути до 200 італійців.

З того приводу уряд Італії вислав до короля Абісинії Гейлі Селласі остру ноту з домаганням сатисфакції і відшкодовання для родин побитих. Гейлі Селасі відповів, що бійку спровокували Італійці і через се Абісинія відказалася дати сатисфакцію і відшкодовання. У відповідь на це Муссоліні змобілізував одну дивізію війска, яка мала відплисти до Абісинії, щоб її покарати. Тому однак, що в Абісинії заінтересована також Анґлія і Франція, Мусоліні експедиції не вислав, але на домагання тих двох держав зачав з Абисинією переговори. Вислід переговорів був такий, що той граничний спір має вирішити осібна комісія. Та заки комісія ще зійшлася, Муссоліні вислав до Абісинії

війско. Гейлі Селласі відніся зі скаргою до Ліґи Націй. Маючи однак малу надію на поміч Ліґи король Абісинії зачав також мобілізувати армію. Ліґа як все так і тепер поручила справу спору осібній комісії з пятьох і візвала обі спорючі сторони, щоб здержалися з военними кроками до 4-го грудня, а коли не послухають, то це буде виповідженням війни всім державам. Справу ту пекидали ріжні комітети і ставили ріжні пропозиції полагодження спору, однак Італія не приняла жадної пропозиції і почала посилати військові сили до Абісинії. Як лиш підсохли дороги в Абісинії по дощевій порі, Муссоліні приказав вмашерувати своїм війскам до Абісинії не виповідаючи її навіть війни. Італійський военний штаб розгорнув акцію на два фронти, полудневий і північний та приступив до офензиви, забираючи щораз дальші простори Абісинії. Слаба і о много менша армія Гейлі Селассі відступала в глубину краю, готуючись до рішаючого бою в більш догідній для неї території. Покищо до такого рішаючого бою ще не прийшло.

Тимчасом Анґлія обавляючись, що Італія занявши Абисинію зможе звернути воду з жерел Синього Нілю до свого ужитку, через що потерпів би Єгипет і другі її кольнії, старається за всяку ціну вдержати мир і погодити Муссолінія з Гейлі Селассі. Коли всякі заходи Анґлії розбилися о впертість Муссоліні Анґлія перевела в Лізі Націй рішення, що Ліґа узнає Італію напасником і застосує до неї економічну та фінансову бльокаду. По мисли рішення Ліґи ніоден член її не сміє з Італією торгувати ні її грошей зичити, ні доставляти амуніції чи сирівців. У відповідь на це Італія дала до зрозуміння Анґлії, що така бльокада означає війну. Тимто Анґлія побоюючись за свої безборонні африканські кольонії, стала громадити свою фльоту на Середземнім і Червонім морі. Франція, побачивши, що справа зачинає бути серіозна, почала робити старання, щоб той італійсько-етіопський конфлікт за всяку ціну полагодити. Видумала отже мирне полагодження пропонуючи Абисинії, щоб віддала мало не третину своєї території Італії, а та за то дасть її доступ до моря через свій Сомаліленд. Абисинія очевидно ту пропозицію відкинула, тим більше, що на неї обурився цілий світ.

У себе в дома Муссоліні проголосив введення нової форми держави т. зв. держави корпоративної. Ця форма має погодити інтереси праці і капіталу під його особистою диктатурою.

Усю продукцію в державі поділив Муссоліні на 22 корпорації, а кожна з тих корпорацій обєднує одну галузь індустрії. Ті корпорації видають закони, ухвалюють проєкти, відповідні до потреб даної галузи індустрії. На чолі стоїть Національна Рада Корпорацій. Президентом всіх корпорацій є Мусоліні.

Введення тої корпоративної держави означає кінець парляментарної системи в Італії.

ЯПОНІЯ.

Виступивши з Ліґи Націй два роки тому назад Японія не оглядаючись на нікого завойовує собі впливи на цілім азійськім континенті. Цего її потреба так для експанзії своїх фабричних виробів, як також для своїх заборчих цілей. Розуміється, що як хитрі дипльомати японці лявірують в европейській політиці, але на ділі усі їх стремління зводяться до того, щоб погодитися з Китаєм і спільно позбавити білу расу всякого впливу і значіння в азійських територіях.

Не меншої ваги є й японські заборчі пляни. Від двох літ приготовляється Японія до походу на Совіти. В тій цили створила вона від себе залежну державу Манчуко, а недавно оголосила, що поможе пятьом хінським північним провінціям проголосити свою незалежність. Японії ходить о то, щоб вздовж Східного Сибіру мати підчинені під свої впливи провінції і на випадок війни з большевиками мати забезпечені плечі.

Японія виповіла Вашинґтонський морський договір, котрим великі морські держави дозволяли її мати фльоту в пропорції 5:5:3. Японія скаржиться, що цей договір її кривдить і тепер на конференції в Лондоні вона поставила домагання, що хоче у морськім зброєнню рівности з другими великими державами.

В Европі є загальне переконання, що Японія заключила з Німеччиною военний оборонний пакт проти Сов. Союза.

Яків Н. Крет.

ЛІПШИЙ ПОХОРОН.

В селі був похорон. Падав саме великий дощ а єґомосць не мав в дома парасолі. Рад-не-рад взяв червону, літну їмосцину парасольку і під нею відправив похорон.

По кількох днях приходить до єґомосця селянин і просить похоронити йому жінку.

— Добре, каже єґомосць, пришліть фіру, то я поїду.

— Але я просив би з червоною парасолею, бо небіжка була добра і варта того.

Старий Іван тяжко занедужав. Приїздить до нього сестра з далекого села.

— А твій не приїхав? — питає хорий.

— Хотів приїхати, але що то жнива, то ми уложилися, що він приїде аж на похорон.

КЛОПІТ — І НЕ-КЛОПІТ.

— О то ви маєте клопіт, Михайлихо, зі своїми дітисками!

— Е ні, кумцю, нема нічого злого, щоби не вийшло на добре. Давнійше, як ще не було дітей, мій бив мене щодня, а відколи є діти, товче бахурів щодня, а мене лиш в суботу.

НА ГРАНИЦИ.

Пограничник (при ревізії пашпорту): Тут написано, що ви є лисий, а ви маєте буйну чуприну! Пашпорт фалшивий.

— Ні, пане, то чуприна фалшива . . . .

ПОРАДИВ.

— Не знаю, як порадити собі з жінкою. Щодня товче мені тарелі на голові....

— Купи залізні.

ХИТРИЙ ІЦИК.

Перед синаґоґою стоїть якийсь добродій і читає жидівський напис. Малий Іцик сміється: "ге, ге, того жаден ґой не вміє прочитати".

— Чому, каже добродій, я вмію. Тут написано: "ти є дурень!"

— Ні пане, по жидівськи читається взад: "дурень є ти!"

НАЙНОВІЙША МОДА.

— Що тобі, Зосю, сталося, що носиш пляйстер на голові?

— Та деж то пляйстер! То мій наймоднійший капелюх!

НА ТОРЗІ.

— Слухай, Мошку, та кобила, що я в тебе купив, сліпа як ніч.

— Ви думаєте, Іванцю, що то зле для неї? Принаймні не буде бачити, які тепер тяжкі часи на світі...

— Мамо, по столі лазить блощиця!

— А йди ти, таж то цвях.

— Мамо, той цвях лізе далі!

КОМПРОМІС.

В Куликові збудували жиди лазню. Коли треба було класти підлогу, прийшло межи жидами до суперечки. Одні хотіли, щоб дошки були вигиблювані, а другі, щоб не гиблювати. Перші доказували, що як підлога не буде гибльована, то купаючіся покалічать собі ноги. Другі переконували, що на гибльованій мокрій підлозі легко поховзнутися і зломити собі карк. Пішли до рабіна. Рабін, щоб догодити обом сторонам, розсудив:— дошки гладко вигиблювати і гибльованою стороною покласти . . . на діл.

ДОБРИЙ ЖЕНИХ.

— Мамусю! Я хочу вийти замуж за Петруся. Він має такі гарні вусики...

— Ой, цього за мало, доню, за мало!

— О, то він ще запустить і борідку.....

— Ви від коли працюєте в тім офісі?

— Від часу, як загрозили, що мене викинуть.

СТРАШНИЙ ДІМ.

— Я чув, що в тім мешканню щось страшить.

— Так, пане, там мешкає моя теща....

МАЄ СПОСІБ,

Бандит (до судді): То цей молокосос має бути мені за оборонця? Чи я не міг би вибрати собі іншого оборонця?

Суддя: Ні, не можна, бо він призначений з уряду.

Бандит: Ну, а як би він помер?

Суддя: Тоді, річ ясна, ви дістали би другого.

Бандит: То я прошу світлого суду залишити мене з ним на кілька мінут.

НЕ ЗРОЗУМІЛА.

Служниця: Прошу пані, прийшов якийсь чоловік з дерев'яною ногою.

Пані: Скажи йому, Ганю, що непотрібно.

МІЖ ЖИДАМИ.

Цвібельдуфт: Ти образив мою Ройзу. Я потребую сатисфакції.

Гозендуфт: Ну, що єст? Ти образи мою Рифку, тай будеш мав сатисфакцію.

— Куме, а ви чого так запухли з правої сторони?

— Та бо моя стара майкутник.

ЛІКАРСЬКИЙ КЛОПІТ.

— Маю одного пацієнта, яким дуже турбуюсь.

— Такий хорий?

— Ні, але нічого не платить.

— Мамо, я буду добрий, але дайте ніккля.

— Ого, який мудрий! А диви тато мусить бути добрий, хоч не дістає нічого.

ЩИРИЙ.

— Вибачте, добродію, чи то я вам позичив раз на маркетах пятку?

— А чи одержали ви її назад?

— Так, дякую, одержав.

— В такім разі то не був я.

ПОДІБНІ ГОЛОВИ.

— Якась бараняча голова заміняла мені капелюх, а лишила свій старий.

— Це міг зробити лиш хтось, що має подібну голову до вашої.

— Івасю, ти направду малий віслюк. А знаєш ти, що то таке?

— Знаю. Малий віслюк — це син старого осла.

УКРАЇНСЬКІ ВІКТОР РЕКОРДИ

Подаємо Вибір Найпопулярнійших Рекордів. Замовляйте Після Нумерів.

10-цалеві Подвійні Рекорди по 75 Центів.

НАРОДНІ ПІСНІ

В. Барчанівна і И. Давиденко

V21064—Моя паляничка.
Іван на току.
V21065—Коло млина.
Жінка загуляла.

Михайло Зазуляк

80311—Доля Іміґранта.
Якбим була я зазулев.

Марія Гребенецька

V21039—Де грім за горами.
Ой не ходи Грицю.

Г. Кириченко, А. Роґальський

80376—1. Ой вчора орав. —
2. Казав мені батько.
Бандура.
80220—І шуме і гуде.
Ой мати.

Укр. Народний Хор

81676—Час до дому.
Василечки.
V21011—Зеленая рута жовтий цвіт.
Мила моя.

Ліза Попович, Сопрано

V21082—1. Ой не світи місяченьку.
2. Ой я дівчина Полтавка. Осінні спогади.
V21072—Дві Сльози.
Пряла.
V21089—Аліменти.
Паровіз 515.
V21090—Вітрець.
Калина.

ДУЖЕ ПОПУЛЯРНІ КОМІЧНІ ПІСНІ

Гуменюк—Жуковський

V21079—На відвідини до краю. Часть 1.
На відвідини до краю. Часть 2.
V21080—На відвідинах в Краю. Часть 3.
На відвідинах в Краю. Часть 4.
V21081—Новинки з Краю. Ч. 5.
Новинки з Краю. Ч. 6
V21091—Забава в Куми. Ч. 1.
Забава в Куми. Ч. 2.
V21093—Забава в Куми. Ч. 3.
Щастя бочкою котиться Часть 4.
V21092—Без роси трава вяне.
Зрадниця.

V21094—Як нас війна розлучила. Часть 1.
Як нас війна розлучила. Часть 2.
V21095—Минули ті часи.
Ах не питай.
V21096—Під білою березою.
Молоді літа не вертають
V21097—Загублена люлька.
Була собі одиниця.
V21098—Варвара сіно крала
Ой не смійся з капелюха

Г. Григорчук і Ком.

V21009—Мельник шукає кумів.
Красна дивице. Колом.
V21007—У чужої жінки. Ч. 1
У Чужої жінки. Ч. 2.

Ф. Котович і Соня Лещак

V21046—Хлоп винен
Нещастя в хаті
V21030—Хрестини Івана. Ч. 1.
Хрестини Івана. Ч. 2.

Іван Мазниця і Ко.

81612—У корчмі. — Часть 1.
У корчмі. — Часть 2.

Евген і Соня Жуковський

V21075—Під Хатою. — Часть 1.
Під хатою. — Часть 2.
V21077—Безязикий.
Полька Станиславівська

УКРАЇНСЬКА ОРХЕСТРА — КОЛОМИЙКИ І ТАНЦІ

80649—Українська Коломийка.
Український Бандурний Валець.
V21013—Весела Полька.
Кохання, Вальц.
V21015—На параді. — Полька.
Гомін весни. — Вальц.
V21045—По старому. — Полька.
По шлюбі, Оберок.

Михайло Кулик, Скрипка

V21056—Канадійський Козак.
Коломийка з Виннипеґу

Торонто Орхестра

V21071—Дві сльози. — Вальц.
Стара баба. — Полька.

Орхестра В. Кригера

V21069—Інтернаціонал Марш.
Марсиліянка, Марш.
V21042—Дівчинонька на гриби ходила.
А в Пряшові в першім домі.
V21048—Як єм ишов вчера веч.
А чия то хата з краю.
V21033—Продай мужу тоті бички, купи мені черевички.
Продай мужу черевички купи які такі бички.

V21027—Прийшов до дівчини.
Дали сте ма мамусь за море широке.
V21062—Маруся. — Полька.
Невільник. — Вальц.
V21025—Коломийка Тернопільська.
Шнель Полька.
V21066—Полька Цаця-Ляля.
Танець Коробушка.
21073—Краковяк.
Коломийка.
V21074—Полька Кокетка.
Березка.
V21076—Гопак.
Козак.
V21009—Мельник шукає кумів.
Красна Дівиця. Колом.
V21012—З тої гори високої.
Через річку.
V21018—Моя пшениця не сходить. — Танець.
В моїм городі. Танець.
V21019—Пігнали воли на Буковину. — Танець.
Мама ся злостить. — Мазурка.
V21021—Козяче молоко. — Коломийка.
Татри. — Вальц.

V21022—Козак для старих.
Коломийка Скалатська.
V21023—Доранння. — Полька.
Скорчини. — Оберок.
V21024—По броду. — Полька.
Прийди весно. — Вальц.
V21026—Пропив вівці на горівці.
Старосвітська Коломийка.
V21034—Міщанська Коломийка.
Козак Добуш.
V79208—Кавказький Танець. — Полька.
Коломийка з Буковини.
V79429—Така її Доля.
Карі очі.
V79430—На сінокосі.
Бандуристи.
V80376—Бандура.
1. Ой вчора орав.
2. Казав мені батько.
V80409—Український Козак
Трепар.
Дівка в сінях стояла.
V81329—Закувала та сива зазуля.
Вуглекоп — Полька.
V21004—Міліончик. — Часть 1.
Міліончик. — Часть 2.
V21007—У чужої жінки. — Ч. 1.
У чужої жінки. — Ч. 2.

Winnipeg Musical Supply Co.
Phone 28 008
656 Main St. Winnipeg, Man.

National Music Company
Phone 21 315
10168—101 St. Edmonton, Alta.